

Octavian Paler

Un om norocos

Visam că fusesem suit pe o masă, gol, cineva mă lovea peste testicule cu nuiaua, iar eu plângeam de rușine, și am fugit ca să nu mai aud râsetele care însoțeau fiecare lovitură; apoi m-am văzut la un proces, unde eram judecat pentru că furasem haine să mă îmbrac, iar procurorul citea cu o voce peltică rechizitoriul, „cer condamnarea lui Daniel Petric la...”, restul n-am mai auzit deoarece, îmbrâncind ușierul, am fugit și de-acolo și m-am pierdut printre trecătorii care umpluseră străzile orașului în noaptea de Paști... Mirosea a primăvară, a sărbătoare, și tot uitându-mă la lumânările aprinse care licăreau în întuneric m-am pomenit în fața casei unde locuia tata. Am vrut să trec mai departe, n-avea rost să-l caut după atâta vreme tocmai în noaptea de Paști, când am auzit o bătaie în geam. M-am oprit intrigat. Casa era cufundată în beznă, nu venea dinlăuntru nici un alt semn de viață. Și deodată m-am gândit că tata, rămas singur în noaptea de Paști, intrase în agonie și cerea ajutor. Am luat-o la fugă, dar pe măsură ce alergam auzeam și mai tare degetul care bătea în geam și, după un timp, am înțeles că eram urmărit. Numeroși oameni cu lumânările aprinse fugeau după mine și, în loc să se stingă, flăcările lumânărilor creșteau, unindu-se într-un incendiu uriaș. Ca să scap de urmăritori m-am refugiat într-o pivniță. De cum am coborât treptele umede am simțit, cu groază, că mi se incolăcește ceva apăsător pe piept. Am ieșit imediat, să cer ajutor celor care mă urmăreau, dar acum străzile erau pustii, nu se mai vedea nici o lumânare aprinsă, un întuneric de nepătruns domnea peste tot. Desperat, m-am oprit la prima casă și am bătut în geam. Nu mi-a răspuns nimeni, în schimb am auzit pe cineva fugind, ieșind din curte, apoi pe poartă și pierzându-se în întuneric. La fiecare casă unde băteam în geam se întâmpla același lucru; oamenii o luau la fugă. Nu vedeam decât umbre care se îndepărtau grăbite și se topeau în noapte. Până la urmă, tot încercând în zadar să găsesc pe cineva care să mă ajute, m-am pomenit afară din oraș. Mergeam din ce în ce mai greu, abia respirând și-mi simțeam inima gata să pleznească. Probabil, din pricina asta am alunecat și m-am rostogolit într-o râpă. Când m-am oprit în sfârșit și m-am ridicat dintre bălăriile între care căzusem, am descoperit că mă aflu între ruinele unei vechi arene. De jur împrejur, la o distanță nu prea mare, se ridica un zid înalt. Eram fericit acum deoarece

scăpasem de apăsarea de pe piept, inima îmi bătea aproape normal, zorită numai de emoția prin care trecusem, iar deasupra mea cerul se spuzise de stele. Abia când m-am desmeticit, am priceput că nimerisem într-un fel de capcană și m-a cuprins din nou teama. M-am așezat între bălării ca să mă gândesc ce trebuia să fac. Să încerc să escaladez zidul? Părea imposibil. Nu mă simțeam destul de puternic pentru asta. Să-l acopăr cu flori și ghirlande de buruieni, ca să nu-l mai văd, să nu mă demoralizeze și să cultiv apoi pământul, așteptând să apară într-o zi acolo și o femeie pe care s-o iubesc? ea mi-ar fi alungat Urâtul și ar fi născut copii care la rândul lor, crescând, ar fi cultivat pământul și ar fi făcut alți copii. Sau să mă culc pe spate, cu fața la stele? la urma urmei, cerul înstelat se vedea și de-acolo, în toată splendoarea lui, la fel ca de oriunde. Dar nu, nu mă puteam resemna să rămân acolo. Singura soluție era să mă rog lui Dumnezeu să mă ajute să scap din capcană. Și chiar am început să bolborosesc, speriat, o rugăciune când mi-a trecut prin minte că Dumnezeu este Marele Dresor în fața căruia tremură toate fiarele pământului și că eu, ah cât de bine cunoșteam mirosul de la circ, mă aflu de fapt într-o cușcă pe acea mică bucată de pământ, înconjurată de un zid înalt, de unde Dumnezeu, la cererea oamenilor, vroia să mă scoată printr-un act de supunere necondiționată care avea valoarea unei capitulări. Mi-am încleștat imediat buzele și mi-am înfipt unghiile în carne ca să nu mai spun nici un cuvânt din rugăciune. Eram gata chiar să scot un urlat de fiară îndârjită, ca să-mi dau curaj, când am auzit un sunet cunoscut, a cărui proveniență n-o puteam totuși preciza. Am ciulit urechile, m-am concentrat îndelung și în cele din urmă m-am lămurit. Erau valurile unei mări. Dincolo de zid se găsea, așadar, o mare. Această descoperire m-a umplut de bucurie, fiindcă totdeauna iubisem marea, iar bucuria mi-a dat puterea pe care n-o aflasem ceva mai devreme în disperare. M-am agățat cu unghiile de fiecare accident al zidului, mi-am jupuit mâinile și genunchii până ce, cu un suspin de ușurare, am reușit să-l escaladez. Grăbindu-mă să cobor, fericit de isprava mea și nerăbdător să mă arunc în primul val ca să mă spăl de sânge și să simt mirosul mării, am alunecat, am căzut din nou și m-am trezit. M-am trezit în patul meu, în camera mea, la azilul de bătrâni despre care vreau să vorbesc. Lăsasem fereastra deschisă când mă culcasem și de-afară, de pe țârm, vuietul mării se auzea foarte clar în liniștea dimineții.

Am tras pătura peste mine, încercând să adorm din nou. Dar îmi fugise somnul. Îmi părea rău că nu ajunsese la sfârșitul visului și, ca să mă consolez, m-am gândit că poate nu ajungem niciodată la finalul viselor, totdeauna ne trezim înainte de a cunoaște ce se întâmplă până la urmă; idee care mă persecută acum, dar peste care am trecut repede atunci. M-am sculat, mi-am aprins o țigară și m-am dus la fereastră. Încă nu se făcuse ziuă. Noaptea mai atârna deasupra mării ca o zdreanță murdară care se destrăma. La ora aceea pe țârm nu era nimeni. Doar pescărușii dădeau ocol stâncilor de marmură, unde urma să fie cimitirul cel nou. Brusc, mi-am amintit de durerile mele de stomac și de sfatul lui Dinu. Nu mai trebuia să fumez având stomacul

gol. Probabil, din pricina acelu obicei prost mă alesesem cu un ulcer care mă supăra în fiecare primăvară și toamnă. Am strivit țigara în scrumiera improvizată dintr-o cutie de conserve și am aprins o mică lampă cu spirt ca să-mi încălzesc un ceai. N-aveam altceva. Ceai cu biscuiți. După ce-am mâncat, mi-am aprins o nouă țigară și m-am întins în pat. Mă preocupa visul din care abia mă desprinsesem și care, dincolo de unele amănunte trăite, înfipite ca niște spini în carnea mea, fusese destul de exact în esența lui; undeva în memoria mea exista într-adevăr un zid, care mă despărțea de trecutul meu.

Când țigara a ajuns să mă ardă la degete, m-am ridicat, am strivit-o în scrumieră și m-am dus din nou la fereastră. Aerul dimineții îmi făcea bine, era răcoros și plăcut mușcător. Acum marea se vedea până departe, iar orizontul ardea ca o presimțire. Din clipă în clipă, soarele trebuia să răsară. Mi-am adus aminte ce-mi zisese Moașa în ajun: „Simte-te bine, domnule sculptor, ca în vacanță, de ce te grăbești? Doar nu te silește nimeni să te grăbești. Profită de asta, cât timp mai poți. În locul dumitale m-aș duce pe țărm, aș face o baie în mare, m-aș plimba. În sfârșit, dacă ai chef, du-te în cătun. Ia-l pe amicul dumitale, doctorul Dinu, să-ți arate plăcerile cătunului. În mocirlă, la vânat de cerbi, și prin case la vânat de văduve”. Și răsese cu poftă, foarte mulțumită de umorul ei. Mă plânsesem că Bătrânul uitase parcă de mine după ce mă chemase acolo. Trecuseră mai multe săptămâni de la sosirea mea și nu primisem de la el nici un semn că dorea să discute cu mine despre noul cimitir pentru care venisem. Moașa evitase cu abilitate un răspuns exact. După obiceiul ei, se folosisese de o glumă pipărată ca să iasă din încurcătură. Dar n-am contrazis-o. Învățasem, în împrejurări foarte pedagogice, să nu-i contrazic pe cei ce reprezentau autoritatea și să nu intru în conflict cu nimeni îmbrăcat în uniformă, chiar dacă era vorba doar de un halat alb. Când un doctor îmi da o rețetă, o băgam în buzunar, prefăcându-mă că voi înghiți ce mi se recomanda să înghit. Cu atât mai mult n-avea rost s-o înfrunt pe Moașa; ea se ocupa de administrația azilului și de mult timp nu-mi mai îngăduiam să mă arăt isteț cu cei de care depindeam într-un fel.

Am ieșit pe țărm, am făcut o baie în mare, care m-a înviorat de-a binelea, după care m-am dus să-l caut pe Dinu. În definitiv, ideea Moașei nu era deloc rea. Tot nu fusesem eu niciodată în cătun. Îl cunoșteam numai din poveștile exaltate ale bătrânilor, căroră le străluceau ochii când vorbeau despre acea mică așezare de pescari, de dincolo de baltă, ca despre un paradis interzis. Dar Dinu mi-a spus că abia după-amiază, când se mai debarasa de treburi, putea să meargă cu mine. „Eu îmi câștig pâinea”, a râs el, făcând aluzie la faptul că așteptând să mă cheme Bătrânul și să moară cineva, ca să cioplesc prima piatră funerară în cimitirul de marmură, eu n-aveam, practic, nici o obligație. Drept care m-am întors în cameră, încercând să mai dorm un ceas, două. N-a fost însă chip. Cum m-am lungit în pat, am constatat că baia în mare nu mă spălase și de mâlul visului care-mi stăruia în minte, mă preocupa.

Și înțeleg de ce. A fost prima oară când mi-am dat seama clar că nu mai eram foarte sigur de trecutul meu și că raporturile mele cu el nu mai sunt cele

normale; mi-l amintesc fragmentar, cu fisuri, cu pete albe, cu semne de întrebare, dar ceea ce îmi aduc aminte mă urmărește și în somn. Poate că amintirile mele s-au amestecat cu ale altora, ca apele râurilor în mare, sau, poate, am uneori senzația că în evenimentele trăite există aluviuni din vise numai fiindcă nu sunt sigur câtă autenticitate există în întâmplările care m-au împins pe acel țărm, unde am cioplit morminte de marmură pentru bătrânii azilului, și de-acolo în acest pod așteptând să vină furtuna, să-mi joc ultimul rol, de pilot de furtună. Sunt momente când mă îndoiesc de unele lucruri, că am făcut Școala de Belle Arte, că am fost însurat, că am stat la închisoare și am visat să eliberez animalele de la un circ. Pe urmă îmi spun că asta n-are importanță; ceea ce ni se pare că am trăit ne exprimă la fel de bine ca amintirile autentice. Trecutul poate fi ca păcatul originar pe care nu l-am săvârșit noi, însă îl plătim noi. Orice e cu puțință în lumea asta, inclusiv ca vina să se îmbrace în robă de judecători și să condamne victimele. După cum e foarte posibil ca absolut totul să fie real, să-mi aparțină, și ca impresia de nesiguranță pe care o am să nu fie altceva decât o viclenie a instinctului meu de conservare, o încercare, de care nu sunt pe deplin conștient, de a mă menaja, de a-mi ușura situația în propriii mei ochi sau de a pune măcar o îndoială în locul explicațiilor pe care nu izbutesc să mi le dau. În orice caz, nu-i mai iau în derâdere pe cei ce vorbesc de infern; există infernuri trăite și nu totdeauna cei care le-au străbătut sunt inocenți.

În semn de penitență, m-aș putea condamna să rămân aici, dar cât s-ar putea trăi așa? Pentru dinții ascuțiți ai guzganilor problemele mele n-au, bineînțeles, nici o importanță, în schimb trecutul meu ciopârțit, îndoielnic și tiranic mă silește să mă întorc mereu în urmă, cu ochii deschiși sau în vis, și să pun cap la cap amintirile vii, înainte ca furtuna pe care o aștept să măture și să purifice totul, pentru a înțelege cum a început (s-o numesc boală? ruptură? soartă? Dinu i-a zis o dată schizofrenie, întrucât ca psihiatru nu vroia să opereze cu noțiuni aproximative, dar nu-mi place cuvântul, sună prea brutal, și nici nu știu dacă e întrutotul exact) și când? pricina care m-a împins să lupt împotriva mea cu o tenacitate penibilă, să afișez de timpuriu, cu o mare seriozitate, resentimente în care nu credeam, și să ascund cu grijă afecțiunii în care credeam. De cum deschid ochii privesc printre scânduri cerul, pândesc zgomotele posibile din hangar, cu toate că din momentul în care m-am suit în acest pod n-am auzit pe nimeni umblând pe-acolo și, când nu mai am nimic de făcut, zic și eu că e plictisitor să nu te înșeli niciodată; apoi mă analizez, simțind în gură gustul sălcii al tuturor prostiilor în care m-am avântat cu înflăcărare.

Și pe urmă nu țin să mă căiesc, să fiu iertat. Pentru atât de puțin n-aș sta aici la pândă. Și spun asta fiindcă m-am debarasat de modestie ca de o cămașă de forță în cimitirul de marmură. Îmi doresc ceva mult mai important decât iertarea acum, iar întrucât știu că fiecare pierde pentru sine, dar dacă reușește să-și dea sieși un sens, va reuși să dea și lumii unul, mă feresc să-mi ascund păcatele ca animalele care își ascund excrementele și mă lipsesc, nu

dezinteresat, de orice scuză; în fapt, mărinimoșii te pot umili mai rău decât cei mai cărcotași acuzatori, acoperindu-ți eșecul, ca pe o murdărie, cu mila lor.

Uneori, înclin să cred că, dacă ar fi rugați să spună ce știu, pescarii din cătun ar ridica din umeri, tăcând, apoi s-ar uita țintă în ceștile lor de cafea pentru a-i da de înțeles celui care i-a întrebat că din punctul lor de vedere discuția e încheiată. Așa făceau și cu noi, cu mine și cu Dinu, când mergeam să vânăm cerbi în mlaștină. Ori poate s-ar mira auzind de azil. „Ce azil? Un azil de bătrâni? Nu, n-a existat niciodată prin părțile noastre așa ceva”, ar zice, poate. „Bine, bine, dar cenușa?” mă pomenesc șoptind. La care ei ar adăuga plictisiți: „Au ars niște bălării”. „Și cerbii?” „Care cerbi?” „Un sculptor pretinde că a cioplit pietre funerare în Stâncile de marmură de pe țărmul mării și că vâna aici în mlaștină cerbi”. „A trecut unul cam nebun prin cătun, e drept, dar nu mai știm nimic despre el. Cât privește cerbii, au existat cândva cerbi în pădurea de sălcii de lângă mlaștină, dar a dat o molimă în ei și au pierit cu toții. Asta s-a întâmplat demult”. După care, socotind că au fost mult prea guralivi, pescarii s-ar închide în mușenia lor... Dacă trecutul ar fi la fel de mut sau dacă ar trece ca pojarul fără să lase urme, aș fi tentat, poate, să le dau cu tifla guzganilor, cum făceam cu oamenii respectabili pe vremea când nu eram decât un mucos obraznic. Din fericire, așa ceva nu mai e cu putință. Confuz, ros de semne de întrebare, dar săcâitor și lipit de umerii mei ca o cocoasă, pe care o voi duce cu mine în mormânt, trecutul mă împiedică să scap cu jumătăți de măsură.

Unii sunt de părere că e bine să greșești la o vârstă cât mai fragedă și că erorile sunt cu atât mai grave cu cât le comiți mai târziu. Nu mai ai timp să înveți din ele. Din acest punct de vedere, nu pot să mă plâng. Soarta m-a ajutat să greșesc grav la o vârstă când alții abia își julesc genunchii. Destinul m-a luat de mână într-o după-amiază, m-a scos pe stradă și m-a dus până la micul cimitir din cartierul nostru, un cimitir aproape părăsit, năpădit de ierburi și de păsări. Intrasem de multe ori acolo, cu celelalte haimanale cu care mă înhăitasem, cum zicea tata, să ne jucăm printre morminte, dar niciodată nu-mi trecuse prin cap să pătrund singur. Dar ziua aceea mă aștepta să mă împartă în două ființe, una care eram și una care vroiam să par. Și, Doamne, cât soare există la începutul acestei rupturi! Dacă lumina are miros, atunci după-amiaza aceea mirosea toată a lumină, a suc de lumină; lumină care se scurgea blândă, cucernică și mieroasă pe brazii tineri din gardul dărăpănat, pe pietrele funerare, pe florile și ierburile grase ce acopereau mormintele. Cerul era limpede ca un pahar bine spălat, iar soarele cobora încet dincolo de acoperișul biseriței în jurul căreia apăruse cimitirul.

Ducându-mă înlăuntru, destinul mi-a arătat ce era necesar: să citesc numele de pe pietrele funerare. După aceea s-a retras și a așteptat să fac eu ce-i revenea lui. Și am făcut, într-adevăr. Am mers de la o piatră funerară la alta, încercând să silabisesc numele săpate pe ele. Învățasem să mă descurc cât de cât cu alfabetul înainte de a mă duce la școală, de la un librar care mă puneă să-i car pachete de cărți de la magazie, și mă distra să-mi pun la încercare

bietele mele cunoștințe, de care eram foarte mândru. La numele complicate, mă împiedicam. Nu reușeam să le pronunț. Renunțam și treceam mai departe, căutând altele mai simple. Pietrele funerare erau în general modeste; cele mai multe, putrezite sau înverzite de licheni. La un moment dat am ajuns însă în dreptul unui mormânt frumos, bine întreținut, plin de flori și cu o cruce mică de marmură neagră, având un medalion de porțelan cu imaginea unui copil bucălat și surâzător. Poate că atunci destinul a tresărit dacă ațipise cumva. N-ar fi vrut să trec mai departe. Acel mormânt era motivul pentru care mă adusesese acolo, în cimitir. Dar s-a liniștit și a surâs ironic probabil când a văzut că silabiseam numele de sub medalionul de porțelan. Știa că pășisem pe cărarea lui. Nu mai puteam evita să alunec.

Nu-mi venea să cred. M-am uitat încă o dată la fotografie, apoi la literele săpate în piatră, fără să pricep nimic. Era numele meu. De fapt, inițiala prenumelui meu, Daniel, și numele întreg, Petric, dar în clipa aceea nu bănuiam că avusesem un frate, care se chemase Dinu.

Am plecat acasă destul de tulburat, dar hotărât să nu suflu o vorbă despre descoperirea mea. În săptămânile următoare am pus tot felul de întrebări ocolite rudelor și vecinilor, fără să mă dau de gol, până ce am aflat adevărul. La drept vorbind, nu înțeleg prea bine ce s-a petrecut cu mine atunci și de ce m-am răzvrătit cu atâta înverșunare împotriva unui mort. Fapt e că m-am pomenit deodată gelos la culme pe Dinu și că zâmbetul lui îngeresc mi-a devenit nesuferit, dându-mi o poftă devoratoare de a semăna unui diavol. Eram pregătit, fără îndoială, prin temperament și prin caracter pentru această dorință și nu așteptam poate decât un prilej, un pretext, ca să mi-o pun în aplicare, dar a jucat un rol important, bănuiesc, în reacția mea și revelația – o, cât sânge rău mi-a făcut! – că, în contrast cu răceala ce mi-o arăta mie, tata îl iubise enorm pe Dinu care, ziceau vecinii, fusese un băiat extrem de cuminte. Într-o iarnă, jucându-se îmbujorat și fericit, se îmbolnăvisese de pneumonie. Trupul lui de înger șubred rezistase doar trei zile. După care a murit.

Am înțeles că, zguduit de moartea fratelui meu, care îi lăsase în suflet o rană nevindecată, tata dorise în sinea lui ca eu să umplu un gol. Și îmi închipui ce neplăcut i-a fost să constate că nu-i semănam lui Dinu în nici o privință. Printr-o ironie a destinului, eram exact inversul celui dispărut. De la înfățișare, la caractere, nimic nu ne apropia și totul ne deosebea. Dinu nu se îndepărta niciodată prea mult de poarta casei. Eu hoinăream prin tot cartierul. Dinu n-ar fi rupt o floare. Eu veneam acasă cu obrazul învinețit după scandaluri. Dinu era silitor. Eu dovedeam o mare înclinație spre lene. Dinu promitea de mic să calce, supus, pe urmele tatei. Eu arătam de mic o vocație de ratat recalcitrant. Mințeam cu ușurință și mă foloseam de asta ca să mă sustrag poruncilor părintești, dovedind încă de pe atunci resursele de ipocrizie de care m-am folosit mai târziu cu pricepere și nesocotință.

Trebuie să spun însă că încă dinaintea întâmplării de la cimitir eu și tata ne suportam destul de greu unul pe altul. Succesele, poate mai degrabă sociale decât artistice, obținute în cariera de pictor îi alintaseră două însușiri naturale,

vanitatea și plăcerea de a domina, încât nu mai accepta nici măcar din partea unui copil să fie contrazis, contrariat, iar eu îi semănam într-un fel; nu mă interesa decât ceea ce avea legătură cu mine. Era mărunț și rotofei, cu o burtă pe care încerca în zadar să și-o ascundă și, fiindcă avea complexul de a fi prea scund, nu suferea oamenii înalți la care trebuia să privească în sus. Prima dezamăgire pe care i-am produs-o a fost, probabil, trupul meu deșirat. Au urmat curând altele. Făcea eforturi vizibile să mă impresioneze, să stimuleze în mine mândria de a avea drept tată un pictor reputat. Fericit de câte ori era lingușit, adulat, înclinat să nu observe că mulți roiau în jurul lui din interes, nu concepea că tocmai fiul lui își putea permite să facă excepție de la datoria semenilor de a-l admira. Când a observat că nu mă lăsam strivit de reputația lui – în realitate îl iubeam dar pentru nimic în lume nu i-aș fi mărturisit-o, – ba mi-am permis chiar să nu-i privesc, din frondă, tablourile și să-i declar că meseria lui nu mă atrăgea, m-a repezit: „Ești un mucos, încă n-ai dreptul să ai păreri”. După asta m-a copleșit adesea cu reproșuri amenințătoare; că nu eram bun de nimic, că-l făceam de râs, că va fi vai și-amar de mine. Avea mania discursurilor și ținea să-și exerseze și pe pielea mea darurile sale oratorice. Numai că eu nu eram ca auditoriul lui obișnuit. De cum se pornea să-mi facă morală, începeam să casc plictisit, ca să-l pedepsesc, deoarece știam că nu suporta să nu fie ascultat cu smerenie. Când vroiam să-l scot din sărite, izbucneam în râs, ceea ce reprezenta în ochii lui o adevărată insultă, pentru care o palmă răsunătoare pe obrajii mei era prea puțin; de obicei, asemenea obrăznicii aveau urmări și mai rele.

Rezultatul a fost că ne îndepărtam unul de altul și că amestecam în relațiile dintre noi din ce în ce mai multe resentimente care m-au împins, ori m-au ajutat, să vreau să fac totul pe dos. Îi plăceau lui romanțele? Eu le detestam. Se lăuda că muncise din greu ca să-și întemeieze un rost? Cu atât mai mult m-am simțit îndemnat să-mi pierd timpul hoinărind prin cartier unde mă înhăitaseam, cum zicea el, „cu toate gunoaiile”.

Desigur, pentru firea autoritară a tatei – părea născut să comande – existența unui copil neascultător ca mine era o mare tristețe. Dar mult mai grav s-a dovedit faptul că în fața mea tata își pierdea mulțumirea de sine care fusese totdeauna principalul său sprijin. Asta a însemnat pentru el o adevărată catastrofă. Poate m-ar fi iertat în cele din urmă că nu-i semănam lui Dinu și m-ar fi iubit în felul său, fie și numai fiindcă eram un vlăstar din trunchiul Petric, dacă aș fi îndeplinit o condiție: să joc, față de el – m-ar fi crezut cu mare ușurință – și mai ales față de alții, mascarada fiului iubitor, pătruns de admirație pentru tatăl său. Atunci relațiile dintre noi ar fi devenit suportabile. Numai că, din nefericire pentru amândoi, tocmai asta nu vroiam eu. Bănuiala că părerea lumii îl interesa chiar mai mult decât afecțiunea mea m-a jignit, a dat aripi nesocotințelor mele, m-a împins să-i arăt, îndrăzneală nerușinată! că nu-mi păsa de autoritatea lui. Or, așa ceva un om ca el nu putea să-mi ierte. Înțeleg foarte bine asta. Îi reproșez tatei numai faptul că nu și-a dat seama cât de simplu putea să rezolve totul: dacă dorea să spună „alb”, ar fi fost de ajuns

să spună „negru” pentru ca eu să mă decid pentru culoarea albă; după cum dacă nu s-ar fi arătat atât de afectat de isprăvile mele, aş fi obosit poate cu timpul să mai joc acest joc nesăbuit şi primejdios; dar tata nu s-a hotărât să fie indiferent decât atunci când s-a dezgustat cu totul de mine; când a fost prea târziu ca să se mai schimbe ceva.

Uneori, părea ros de regrete. Atunci încerca să fie binevoitor cu mine. Dar de fiecare dată se întâmpla că făceam o gafă care strica totul şi ne readucea pe poziţia iniţială de combatanţi; el pentru a-şi impune ideile cu forţa, eu pentru a le lua în derâdere. Când mă certa, trânteam uşile prin toată casa până ce biata mama, care era din ce în ce mai bolnavă şi abia se mai ridica din pat, izbucnea în plâns. Asta ne înstrăina şi mai mult unul de altul şi ne-a fost şi mai uşor să ne şicanăm reciproc, cu rare izbucniri de tandreţe pe care ne grăbeam să le uităm amândoi, de parcă ne era ruşine de ele. Tata îmi striga la masă dacă spuneam ceva neconvenabil: „Tu să taci din gură. Când o să-ţi câştigi singur pâinea pe care o mănânci, vei avea dreptul să vorbeşti. Deocamdată, nu e cazul. Am renunţat să mai aştept recunoştinţă de la tine, dar îţi pretind măcar să taci.” Eu replicam acestui ordin împingând ostentativ farfuria; apoi mâncam pe ascuns, ca să pot juca, o zi sau două, comedia unei greve a foamei.

Se întâmpla să am şi eu câteodată muştrări de conştiinţă, când mă apăsa răceala dintre noi şi eram gata să-i cer iertare: „Tată, sunt un netrebnic, dar te iubesc”; însă niciodată n-am ajuns cu căinţa până acolo; totdeauna a intervenit ceva, fie o izbucnire a lui, fie o prostie de a mea, încât relaţiile dintre noi continuau să rămână ostile, iar nevoia de dragoste era amânată pentru vremuri mai bune; care n-au mai venit niciodată, fiind împiedicate definitiv de povestea cu Dinu.

Descoperirea pe care o făcusem în cimitir s-a dovedit, într-adevăr, hotărâtoare. Ea m-a îmbrâncit să înaintez, mai departe decât vroiam, pe drumul confruntării cu tata; un drum aspru, dificil pentru amândoi, care nu putea să se termine decât prost. Sub puntea ruptă, s-a căscat o prăpastie pe care timpul n-a făcut decât s-o lărgescă. De ce? Lucrurile au fost desigur mult mai complicate. Eu le simplific pentru a le înţelege cât de cât. Îmi spun prin urmare că prea semăna Dinu cu un înger, ca eu să nu doresc să semăn diavolului. Aveam ochii întunecaţi, spre deosebire de ai fratelui meu care fuseseră curaţi şi albaştri, nu mai lipsea decât să mă port pe măsura privirii mele sumbre, mânat de răutatea, otrăvită de gelozie, de a zgândări cicatricea din sufletul tatei, cu atât mai mult cu cât el, comparându-mă probabil întruna cu Dinu, nu-şi ascundea dezamăgirea din ce în ce mai adâncă pe care i-o provocam eu. Mă purtam anume ca să nu mai fie posibilă nici o confuzie între mine şi cel dispărut. Stricam tuburile cu vopsele sau intram în casă plin de noroi murdărind covoarele. Şi de câte ori tata avea accese de mânie sau crize de disperare, mulţumirea de sine se clătina, se prăbuşea; de aceea a început să vadă cu timpul în mine un adevărat pericol, un conspirator împotriva fericirii sale.

Într-o zi, m-a chemat la el. Stătea în fotoliu și răsfoia o revistă. M-a lăsat să aștept, prefăcându-se cufundat în lectură. În sfârșit, când a socotit că făcuse o pauză destul de educativă, a ridicat ochii spre mine: „A, tu erai?” M-a invitat să iau loc pe celălalt fotoliu. Era semn rău. Însemna că trebuia să mă pregătesc să ascult o predică plictisitoare despre cum trebuie să se poarte un copil care, întâmplător, a avut norocul să aibă un tată cunoscut, un tată de care vorbea lumea, ce mai, aproape o celebritate, și al cărui nume, prin forța lucrurilor și grația destinului, îl purtam, deci trebuia să știu ce purtam, să respect acest nume, „nu să-l terfelești prin toate maidanele, cu toate haimanalele de la care ai învățat să... ai înțeles, băiete?” „Nu, n-am înțeles”, i-am replicat obraznic. „Cum n-ai înțeles?” s-a enervat tata. Și a început să-mi explice din nou: „Numele pe care-l porți tu nu e un nume oarecare. Trebuie să fii demn de el”. „Păi nu s-ar putea să mi-l schimb?” am făcut eu pe prostul. Și am simțit imediat, din ochii tatei, că lovisem bine. Nu se așteptase la atâta impertinență. „Pleacă, du-te, să nu te mai văd”, m-a expedit el furios.

Poate că mama ar fi reușit să lămurească lucrurile, să mă împace cu tata, dar boala ei se agrava din ce în ce și toată casa mirosea a medicamente și a presimțiri de moarte. Când intram la ea în cameră, se ridica încet, cu greutate și zâmbea ca să-și ascundă lacrimile. Câteodată avea lungi discuții cu tata, pe care le ascultam acum lipindu-mi urechea de ușă. Li vorbea despre mine, implorându-l să fie mai îngăduitor. „Poartă-te și tu mai atent cu el. E un copil, totuși”. Biata mama. Era îngrijorată din pricina mea. „Ce ghinion am avut să moară Dinu” era, aproape invariabil, răspunsul tatei. Aceste frânturi de discuție întretăiate de Plânsetele mamei m-au înrăit și mai mult. Vroiam din tot sufletul să-i dau dreptate tatei, să aibă motive să mă considere un diavol, un vagabond, o rușine. El nu-mi ierta faptul că nu semănam fratelui meu mort, eu nu-i iertam faptul că vroia să nu am propria mea identitate. Uneori, mă duceam la cimitir și priveam, pe crucea de marmură neagră, chipul lui Dinu. Aș fi avut poftă să-l bat, să-l tăvălesc prin praf, să-i vâr iarbă în gură, să-l oblig s-o înghită, ca să-l pedepsesc, să mă răzbun și mă îndârjeam până la lacrimi fiindcă Dinu îmi zâmbea mai departe.

Recunosc că fantezia mea se dovedea nesecată când era vorba de făcut ceva rău. Născoceam tot felul de prilejuri ca să-l scot din sărite pe tata și eram foarte încântat de eficacitatea mea. Aș spune chiar că într-o privință, pe care șovăi s-o judec, am înțeles de mic acest termen la modă în secolul nostru. Cu cât tata era mai disperat, cu atât însemna că eu eram mai eficient. Îmi măsuram succesul în reacțiile lui. Când turba și strângea pumnii, mă simțeam foarte aproape de victorie, adică de momentul când nu se mai putea stăpâni și începea să urle.

Cine știe? Poate dacă s-ar fi stăpânit multă vreme aș fi renunțat să aștept o asemenea criză. Dar era și prea exasperat și prea impulsiv pentru asta. El avea o încredere nelimitată în dreptul său de a-mi porunci; eu aveam o încredere nelimitată în dreptul meu de a nu-l asculta. În felul acesta amândoi

eram rigizi și tiranici. El nu admitea decât părerile sale. Eu eram, din principiu, în dezacord cu aceste păreri.

Dealtfel, insist asupra copilăriei mele tocmai fiindcă, fără să vrea, tata mi-a deschis gustul pentru orbire și intoleranță care și-a avut partea sa în ceea ce s-a întâmplat mai târziu. Dorind să mă strivească sub greutatea autorității sale, el a declanșat în mine o opoziție înverșunată care n-a lăsat să se piardă nici un defect de-al meu. M-am războit cu tot ce era în mine timiditate, îndoială, modestie și am pus în locul lor o dorință aprigă de a-mi da dreptate, indiferent ce făceam. Am devenit un fel de fanatic al nesupunerii, un fel de bigot al nesăbuiței și îmi cheltuiam energiile până la secătuire în această încleștare, încât nu mai aveam ochi și urechi pentru nimic altceva. Ironia era că depindeam astfel din ce în ce mai mult de tata; așteptam cu pumnii strânși ca el să-mi ceară un anumit lucru, pentru a proceda pe dos. Și cred că nu greșesc când spun că am avut de la o vârstă fragedă doi profesori care m-au învățat să-mi pierd cumpătul: tata și eu. Niciunul dintre noi nu dorise să devină așa ceva, dar peste dorințele noastre asta reprezentam fiecare și pe măsură ce relațiile noastre erau mai rele intram amândoi mai bine, mai adânc, în rolurile noastre.

Conflictul a izbucnit până la urmă cu toată puterea. Întreaga iubire de care aș fi fost capabil s-a mutat în dorința ca tata să mă deteste. Nu trecea o zi fără să-i înveninez viața și fără să-l exasperez. Cred că am fost pentru el mai mult decât o povară. Bănuiesc că am fost tragedia lui. Mai ales că-mi făceam treaba metodic, nu-i dădeam nici un răgaz și nici o speranță și nu m-am lăsat până ce n-am simțit că răceala tatei, apoi antipatia lui s-au schimbat în ură. Își aranjase viața destul de bine, cu gloria se descurca, iar eu îi stricam reputația; era peste puterile lui să se împace cu asta. De câte ori primea oaspeți și avea nefericita inspirație să mă închidă în cameră, băteam cu pumnii în ușă până ce, dacă nu era larma prea mare și se auzeau zgomotele, se vedea nevoit să-mi deschidă, spumegând de furie și îngrozit de ce va urma; deoarece în prezența prietenilor și cunoscuților lui eram totdeauna și mai îndrăzneț, îmi arătam cu cruzime sentimentele antipaterne și răspundeam la amabilități cu o proastă creștere care mă înfiora uneori și pe mine. Cred că aceste demonstrații care mă epuizau, dar mă umpleau de euforia triumfului, l-au făcut să nu mă mai ia nicăieri cu el.

Dar și pe mine mă costau aceste sminteli. Străbătând infernul răzvrătirii și geloziei, copilăria mea n-a mai avut decât un sens: de a-i da tatei motive să se înstrăineze, să mă urască și să regrete și mai mult moartea lui Dinu. Singurul farmec pe care l-am cunoscut în această luptă pentru a-mi cuceri o identitate a fost unul veninos; și singura lecție pe care o învățam zilnic era aceea a urii. Dacă tata încerca uneori, probabil cuprins de remușcări, să mă mângâie, îl respingeam. Eram mai încăpățânat decât el. Când mă bătea, se oprea să mă întrebe: „Mai faci?” Aștepta să zică un „nu” de circumstanță, ca să mă lase în pace. Nu era, în fond, un om rău și regreta, poate, că trebuia să mă pedepsească. Mă uitam atunci în ochii lui cu dușmănie și ziceam: „Da, mai

fac”. Îl sileam să mă bată din nou, în timp ce eu, ca să nu izbucnesc în lacrimi, îmi înfigeam dinții până la sânge în degete. „Te omor, striga tata disperat, te omor.” Îl înfruntam: „Asta și vreau. Ca să intri la pușcărie”. El mă privea lung și aproape mă înduioșa furia lui neputincioasă. Se congestiona la față, arăta ca un rac fiert, iar buzele căpătau un tremur nervos. Cred că nu l-am iubit niciodată mai mult ca în asemenea momente când el mă ura. Și, în ciuda a tot ce se întâmplase, aș fi găsit poate tăria să mă căiesc dacă mi-ar fi zis pe nume. Dar nu mă striga, de multă vreme, „Daniel”. Evita. De parcă se jurase să nu mai rostească nici un alt nume de copil în casă în afară de cel al lui Dinu; sau, poate, ținea să-mi arate și în acest fel că socotea ziua mea de naștere o zi de doliu și că numai de mila mamei n-o însemna cu negru în calendar. Locuiam pe atunci lângă un circ. Tata se plângea că nu putea suporta mirosul animalelor, din care pricină căuta mereu o altă casă în care să ne mutăm. În schimb, eu mă grăbeam să dau fuga la gardul care ne despărțea de platoul unde își așezase circul uriașul său cort și mă zgâiam printr-o spărtură, așteptând să fie scoși leii și tigrii la plimbare. Călcându-mi peste mândrie, m-am rugat de câteva ori să mă ducă într-o seară la spectacolul anunțat cu afișe mari. Tata m-a privit de fiecare dată de sus: „Eu la circ? Ce să caut eu la circ?” Și apăsa pe „eu” pentru a sublinia ce incompatibilitate profundă exista între persoana lui și circul pe care-l detesta din toată inima. Din ranchiună, ca să mă răzbun pentru acest refuz, mi-am umplut camera cu fotografii de lei, tigri și pantere și am făcut o adevărată pasiune pentru junglă și pentru deșerturi; pasiune pe care tata mi-a impus-o. Așa am ajuns să-mi construiesc un bârlog al meu unde mă retrăgeam și dădeam frâu liber imaginației. Pe un perete, deasupra leilor, tigrilor și panterelor, am prins cu pioaneze o fotografie mare cu un șarpe boa dormind și cu o maimuță care își arăta fundul roșu. Pe celălalt, am atârnat poza unui deșert gălbui, cu un cer metalic, sub care se vălureau până la orizont dune de nisip. În felul acesta, când mă închideam în camera mea, ceea ce se întâmpla din ce în ce mai des, aveam de ales între două imperii. Uneori, alegeam jungla. Alteori, deșertul. Simțeam nisipul pe buze și în ochi sau mă împiedicam de liane ceasuri întregi în care visam cu ochii deschiși fără să-mi fie nici foame, nici somn. Îmi cunoșteam în amănunt imperiile. Dună cu dună și copac cu copac. Și îmi erau la fel de dragi. Îmi fixam reședința temporară în funcție de preferințe, însă în oricare dintre aceste imperii eram singurul stăpân. Nu mă mai contesta nimeni. Adevărata mea copilărie s-a petrecut, poate, sub soarele deșertului și al junglei, pregătindu-mă, fără să știu, pentru sala cu oglinzi de la azil.

Tata venea uneori să-mi facă morală. Mă învinuia că-mi pierdeam timpul și mă amenința că mătură „gunoaiile” de pe pereți; adică imperiile mele. Atunci îmi arătam colții: „Îndrăznește”. Știa la ce mă refer. Suferea de migrene teribile și era o adevărată sărbătoare pentru mine să tropăi, când îl durea capul, în camera alăturată. De aceea trântea ușa și mă lăsa în pace.

O singură dată l-am rugat din nou, după ce jurasem să nu-i mai cer nimic, să mă ducă într-o seară la circ. Doream din tot sufletul Bă văd de

aproape animalele la care visam și pe care nu le zăream decât printre scândurile gardului. N-a vrut. M-a repezit. „Nu meriți”, mi-a aruncat el, disprețuitor. De ciudă, am intrat în absența lui și am rupt fotografia lui Dinu de pe birou, ceea ce mi-a adus o bătaie soră cu moartea. „Cu mâna mea te omor, nemernicule”, răcnea tata. După ce m-a bătut, a strâns cu grijă bucățile fotografiei rupte, s-a trântit pe un fotoliu și a început să plângă. Îmi era milă de el, dar îl și uram în clipa aceea fiindcă pentru mine, știam, n-ar fi plâns niciodată.

Cam tot pe atunci, întrucât mama nu mai putea să aibă grijă de casă, tata a dat un anunț la mica publicitate: „Caut persoană corespunzătoare pentru menaj”. La masă l-am întrebat: „Tată, cum trebuie să fie o persoană corespunzătoare?” „Ești obraznic”, a curmat el discuția. În ziua următoare s-au prezentat mai multe femei, și mai tinere și mai vârstnice, până ce a ales-o pe Luchi. Era cea mai zdravănă și mai ciolănoasă dintre toate, de unde am tras concluzia că tatei îi plăceau femeile voinice. Venise înainte o fată slabă, cu privirea visătoare, care mie mi-a plăcut foarte mult. Tata, însă, nici nu s-a uitat bine la ea că i-a și trântit ușa în nas, mințind: „Locul nu mai e liber, domnișoară”. Apoi s-a îndepărtat bombănind: „Asta a greșit adresa. Căuta o mânăstire”. În schimb, cum a zărit-o pe Luchi, i-au scânteiat ochii. Era cam șleampătă, dar masivă, impunătoare, cu șolduri late și cu părul lucios și negru. „Cum ai zis că te cheamă, fetițo, Luchi?” „Da”, răsese lat Luchi, cucerindu-l definitiv pe tata care a angajat-o pe loc. „Luchi e corespunzătoare?” am întrebat eu la masă. „Daniel, se poate?” m-a pus la punct mama. Era una dintre ultimele dăți când s-a mai târât ca să mâncăm împreună. Tata n-a zis nimic. Mi-a aruncat o privire ucigașă, atât.

Nu mult după asta am avut prilejul să mă răzbun. M-am furișat noaptea sub scara camerei de serviciu cu o pisică în brațe, iar când tata s-a strecurat în cămăruța unde dormea Luchi, am strâns pisica de coadă, silind-o să miaune. M-am apropiat, chinuind biata pisică și chiar am zgâriat cu labela ei ușa, până ce am auzit, înlăuntru, pași; atunci am fugit și m-am ascuns sub scară, așteptând să se închidă ușa ca să revin.

Nu făceam asta ca s-o răzbun pe mama. Din partea mea, tata putea să transforme toată casa în bordel. Dar am intuit că hărțuindu-l în asemenea împrejurări câștigam o biruință importantă. Și n-am greșit. L-am auzit scrâșnind: „Trebuie să fie ticălosul de Daniel”. Dar Luchi l-a oprit să mă bată, iar a doua zi tata mi-a arătat două bilete: „Mergem diseară la circ”.

Seara, s-a plâns că-l durea capul. „Dacă vrei, du-te tu, mi-a zis. Ți dau voie”. Știam ce urmărise. Doream însă prea tare să văd animalele de la circ ca să rezist ispitei, încât l-am lăsat să se bucure că o angajase pe Luchi și m-am dus la spectacol.

Ceea ce s-a petrecut în arenă a fost o mare decepție pentru mine. Sălbăticiunile pe care mi le închipuisem mândre și semețe se comportau ca niște pisici. Se lăsau comandate cu biciul. Uneori, mai mârâiau și le scânteiau ochii. Atunci deveneam atent, așteptând cu sufletul la gură să sară și să-și

înfigă, spre groaza spectatorilor, colții în dresor. Dar de fiecare dată se auzea un nou pocnet de bici și animalele redeveneau supuse și ascultătoare, făcându-și cuminițe numărul.

În mintea mea a încolțit în seara aceea o idee: să mă furișez într-o noapte în circ, după terminarea spectacolului, și să eliberez animalele din cuști. Tot mai des mă așezam la spărtura din gard prin care se vedea bine cortul circului. Așteptam să se potolească toate zgomotele, să se stingă luminile și atunci puneam la punct planurile mele cutezătoare. Când m-am socotit pregătit, m-am hotărât, profitând de împrejurarea că tata era ocupat cu Luchi, să trec la fapte. M-am strecurat, fără să mă zărească nimeni, în circ și, dibuind, am reușit să ajung în zona cuștilor. Dar acolo visul meu s-a spulberat. Cuștile erau bine ferecate. Am plâns descoperind asta.

În nopțile următoare, m-am trezit de câteva ori learcă de transpirație. Aveam fel de fel de coșmaruri. Mă visam vârat în cușcă, bătut cu biciul și mă deșteptam urlând. Când, într-o noapte, tata a apărut în prag îngrijorat, am fost gata să mă arunc în brațele lui și să plâng, ca să-mi liniștesc spaimile, dar el, bănuind că anume urlasem, ca să-l scol din somn, m-a drăcuit și s-a dus să ia un somnifer ca să poată readormi.

Până la urmă ara ajuns să-mi fac din cuștile animalelor de la circ un simbol. Tata vroia să mă vâre în cușcă, să mă îmblânzească. Eu țineam să rămân liber, sălbatec, nedomesticit. Și am jurat să fug de-acasă. Într-o seară, am ieșit pe poartă și nu m-am oprit decât în pădure. Ceva mai târziu am auzit voci și am zărit două felinare; mă căutau, mă strigau, tata îmi promitea că nu mă va bate. Eu stăteam ascuns după un tufiș și tăceam. După ce au dispărut felinarele și nu s-a mai auzit decât vântul foșnind prin frunze, mi s-a făcut frică; nu izbuteam să-mi dau destul curaj spunându-mi că eram liber și aproape m-am bucurat când tata a venit înapoi cu un câine polițist care mi-a adulmecat repede ascunzișul, silindu-mă să mă reîntorc în cușcă și să mă duc la școală unde singura mea consolare erau cărțile despre junglă și despre deșerturi, mai ales cele cu poze, pe care le găseam în bibliotecă.

Luchi a pus ghiara pe tata și nu l-a mai lăsat să scape. Curând după moartea mamei, a început să se poarte ca o stăpână. Își punea mâinile în șold și dădea dispoziții: să nu mai intrați pe aici, că doar n-o să mătur în fiecare zi după voi, ia faceți bine și ștergeți-vă pe picioare, nu mă obligați să vă strig de două ori la masă, gata restaurantul s-a închis, și tu, Daniel, ce te zgâiești la mine? poate vrei să-ți ard una... Conflictul meu cu tata s-a extins, cuprinzând-o și pe Luchi, ceea ce a spart buba. Tata se văicărea acum din ce în ce mai des că nu știa cum să procedeze cu mine și într-o dimineață m-a vârat la școala de corecție după ce mi-a explicat că asta era spre binele meu. Probabil, Luchi apăsase cu toată greutatea ei ca să incline balanța în favoarea acestei hotărâri.

La drept vorbind, azi îl judec mai puțin aspru pe tata deoarece am descoperit și în mine incapacitatea de a iubi altminteri decât în chip egoist. Îl înțeleg – avea destule motive să vrea să se descotorosească de mine – și câteodată mă gândesc cu tandrețe la el. Dar atunci vorbea în mine numai

înverșunarea. Tocmai găsisem într-o revistă și prinsesem pe perete, deasupra patului, alte două fotografii. Una înfățișa un pământ roșcat, cu fire de iarbă rară, uscată și o gaură în care se strecurase și înainta un om căruia nu i se mai vedeau decât picioarele; un vânător de pitoni; astupase celelalte ieșiri și cobora să tragă reptila din bârlogul ei, dacă scăpa cu viață, fiindcă îmbrățișarea pitonului e mortală; șarpele își reglează contracțiile în contratimp cu bătăile inimii victimei și îi oprește inima. Cealaltă fotografie arăta un piton uriaș, de vreo șapte-opt metri, înfășurat în jurul unui bărbat care avea fața răvășită de groază. Vânătorul strângea cu mâna dreaptă reptila de după cap, ca s-o sugrume; i se vedeau degetele crispate, încordate cu disperare în spatele ochilor pitonului, fascinanți, semănând perfect cu două pietre de ametist; și încă nu se putea ști dacă vor ceda mai întâi vertebrele șarpelui sau va ceda inima omului... Această ultimă fotografie mai ales mi-a rămas întipărită în minte cu toate amănuntele. De câte ori mă înțepă inima, am senzația că destinul s-a încolăcit pe pieptul meu ca un piton și că pumnul meu se strânge în gol. La fel am simțit și în dimineața când am ieșit pe ușa camerei mele pentru ultima oară. Am răs însă tot drumul până la școala de corecție ca să-mi dau curaj și ca să-l umilesc pe tata. Numai după ce l-am văzut plecând, am izbucnit în plâns; și pe primul care a venit să mă întrebe de ce boceam, l-am zgâriat până la sânge.

Adevărul e că tata n-a bănuț niciodată câte lacrimi am vărsat în contul eforturilor de a-i demonstra resentimentele mele. De câte ori venea la școala de corecție, îi râdeam în nas. După ce pleca, mă duceam în dormitor, îmi puneam perna pe cap și plângeam în voie. O dată, am auzit din coridor, trăgând cu urechea, ce discuta cu directorul. Îl sfătuia să fie aspru cu mine, neîngăduitor; își închipuia că astfel voi fi îmblânzit, pus cu botul pe labe. Când a ieșit din cancelarie, a tresărit văzându-mă; a vrut să se întoarcă, să-i spună directorului că ascultasem la ușă, apoi a renunțat. „Te urăsc”, i-am șuiert printre dinți și am văzut cum s-a clătinat de parcă îl lovisem cu pumnul în piept. „Ce zice?” a întrebat directorul care tocmai ieșise. „N-am auzit nici eu”, a mințit tata. Și a plecat.

Oricum, s-a înșelat dacă și-a închipuit vreo clipă că școala de corecție mă va domestici. Ea nu m-a corectat, ci m-a deformat și mai mult. A fost ca o operație rău făcută; în loc să extirpe din mine partea bolnavă, a zgândărit-o. Am învățat acolo numai să mă tem de cei care pretindeau că-mi vroiau binele. Mă uitam urât la pedagogi și m-am izolat într-o tăcere colțoasă. Când eram scoși în curte, mă strâmbam la trecătorii care, din stradă, se holbau la noi ca la niște exemplare curioase. Câte unul ne arunca prin gard un baton, două, de ciocolată. Atunci mă zbăteam să intru în posesia prețiosului dar, fără să-mi pese de ghionturi și de vânătăi, pentru ca să-l pot azvârli în capul celui ce ni-l făcuse; să se învețe minte, să nu ne mai jighească prin mila lui. Îi preferam pe trecătorii cinstiți care ne priveau bănuitor, ca pe niște haimanale incorrigibile cu care era mai bine să nu aibă de-a face.

Cei mai mulți dintre colegi mi se păreau jalnici. Știam bine cât îi urau pe pedagogii cei mai nemiloși, care se lăudau că vor scoate din noi niște mieluși, și totuși nu se dădeau înapoi să se gudure pe lângă ei, să se închine în fața mâinii care îi pleznea peste ochi. Nu bănuiam că voi ajunge mai târziu să-i imit și am bătut câțiva când i-am prins în locuri ferite. Numai că dreptatea mea mi-a înrăutățit la maximum situația. Am ajuns să umblu prin curtea școlii singur ca un câine râios. Din același motiv am încasat câteva pedepse grele, umilitoare, în public, când am simțit pe pielea mea lașitatea bravilor mei colegi.

Nu vreau să intru acum în amănunte. Trec de aceea direct la scandalul datorită căruia în cele din urmă am scăpat – e drept că numai eu gândeam astfel – de școala de corecție. Un lungan, căruia îi mijise mustața și își mângâia puful negru de sub nas cu mândrie, mi-a șoptit într-o zi batjocoritor la ureche că auzise o discuție care mă privea. Directorul se interesase de ce nu mai venea tata deloc la școală și aflase „ascultă, ceva nemaipomenit, puștiule, cască bine urechile. Tatăl tău a descoperit, se pare, că nu ești fiul lui. A pus laba pe niște scrisori de-ale maică-tii, păstrate dintr-o dragoste ascunsă, de la un preot. De aceea ai ieșit tu atât de cucernic. Furios, taică-tu nu mai vrea să știe de tine, așa am înțeles. Dacă vrei te adopt eu, puștiule. Mi-e milă să te văd atât de singur. Poamă-ta de maică-ta s-a dus, taică-tu s-a topit...” Am văzut negru în fața ochilor, am sărit asupra lui și l-am mușcat de beregată de a trebuit să fie internat la spital. După aceea am stat o noapte întreagă în closet, urlând, bătând cu pumnii în ușă și vomând. Dimineața au venit de la un spital de psihiatrie, m-au suit cu forța într-o ambulanță și m-au dus acolo.

Am încercat să le explic doctorilor ce se întâmplase, dar ei nici n-au vrut să mă asculte. „Noi știm mai bine ca tine”, mi-au zis iritați, închizându-mi gura și trimițându-mă într-o cămăruță cu pereții goi, cu fereastră zăbreliță și cu două paturi. În cel de lângă fereastră stătea lungit un bărbat în vârstă, care după ce mi-a aruncat o privire nu prea binevoitoare, fiindcă ar fi preferat să rămână singur, s-a întors cu spatele, să doarmă.

Noaptea am plâns. Nu credeam în povestea cu scrisorile, eram convins că lunganul scornise totul ca să rădă de mine, să mă jignească, dar în mod curios ea topise aproape întreaga mea înverșunare împotriva tatei. Îi înțelegeam chiar dezamăgirile legate de mine și nu-i mai reproșam decât faptul că se lăsase pus în lanț de Luchi, în loc s-o țină la respect, pe post de menajeră, culcându-se cu ea când avea chef, ca un stăpân. Auzindu-mă plângând, bărbatul din patul de la fereastră a scos capul de sub pătură și s-a răstit la mine: „Ia mai încetează cu smiorcăielile, că nu pot să dorm”.

Istoria pe care mi-o vârase în cap lunganul a avut și un alt efect, încă și mai curios. Acel preot închipuit, al cărui păcat l-aș fi purtat, chipurile, în sânge m-a pus într-o relație ciudată cu Dumnezeu. Ca s-o explic, trebuie să mă întorc puțin în urmă.

Cam în vremea când descoperisem mormântul lui Dinu, un țârcovnic îi făgăduise tatei că mă cumițește și mă aduce pe calea cea bună. M-a luat cu el la biserică și m-a pus să vând lumânări, gândindu-se, probabil, că atmosfera

cucernică va face să tacă în mine păcatele străzii. Dar după ce m-a prins de câteva ori că șterpelisem o parte din mărunțiș, m-a alungat fără să ia în seamă că făcusem asta nu din lipsă de respect pentru locul unde mă aflam, ci pentru micile mele nevoi, între care dulciurile jucau un rol important. În zadar l-am rugat tata să mă primească înapoi. N-a vrut. Îmi plăcea la biserică deoarece mirosea a tămâie, pe deasupra puteam să-mi asigur de la lumânări ceva bani de buzunar și am fost sincer revoltat că nici după ce-am plâns țârcovnicul nu s-a îndurat să mă ierte. Din pricina asta, de câte ori îl vedeam mă luam după el și spuneam porcării numai ca să-l înfurii; își făcea cruce și sfârșea prin a azvârli cu pietre după mine, în timp ce femeile bătrâne și cuvioase care mă auzeau se speriau de mine: „Pe copilul ăsta o să-l bată Dumnezeu”, vorbe care, în loc să mă intimideze, m-au făcut să mi-l închipui pe Dumnezeu tiranic, pornit împotriva mea, ca tata.

Dacă tata ar fi fost un ateu, cred că aș fi devenit bigot. El era însă din acest punct de vedere un om normal care trăia undeva între evlavie și indiferență. Respecta zilele de sărbătoare, tradițiile, aprindea la biserică lumânări pentru morți. A trebuit prin urmare să mă descurc singur, fără ajutorul lui, adică fără să-l iau drept model pentru a face exact invers, iar întâmplarea a vrut ca datorită țârcovnicului să descopăr, odată cu gustul de a fi nelegiuit, o altă ciudățenie a oamenilor. Nimeni nu mă observa pe stradă câtă vreme eram cuminte, tăcut, în schimb cum deschideam gura și strigam câteva prostii, prin care arătam că nu mă sfiam nici de lucrurile sfinte, trecătorii întorceau capul ca să vadă cine era golanul, pușlamaua, păcătosul care își îngăduia să vorbească în gura mare și într-un chip atât de nerușinat despre lucruri în care unii credeau, alții nu, dar ascundeau asta cu multă discreție sub un înveliș de bunăcuviință. Puțin îmi păsa că privirile lor erau încărcate de reproșuri. Important era că se îndreptau spre mine, că mă observau. Nerușinarea îmi dădea prilejul să mă simt cineva, nu mai eram un nimic pe stradă. M-am grăbit atunci să văd în Dumnezeu un prieten al tatei, un sfetnic al lui, pe care trebuia să-l înfrunt ca pe tata, și aveam destul de puțină minte ca să găsesc în asta o ocazie pentru a face pe grozavul, fără să-mi pun cătuși de puțin problema că trecătorii aveau dreptate să se scandalizeze și că nu se cădea să ies în evidență prin astfel de mijloace. Mi-am dat seama că în special femeile în vârstă erau cele mai sigure victime. Ele se speriau cel mai repede, adică exact ce urmăream eu. Mă țineam, deci, după ele până ce reușeam să le aduc în situația de a-și astupa urechile ca să nu mă mai audă. Eram încântat, mă închipuiam un fel de rege vagabond al străzii și fiecare reproș care mi se adresa îmi ațâța entuziasmul; toată lipsa mea de măsură jubila în asemenea împrejurări. Cu timpul, sigur, m-aș fi plictisit de asta, cum mă plictisise și de alte isprăvi nu mai puțin stingheritoare, dar au intervenit două întâmplări, una după alta, care m-au făcut să nu cedez atât de repede. Un agent de circulație, proțâpît pe marginea trotuarului, m-a lovit de mi-a țâșnit sângele pe nas fiindcă mă uitasem la el chiar în clipa când am zis ceva despre Dumnezeu și a avut impresia că l-am înjurat. „Să se învețe minte, bine i-ai făcut”, l-am aprobat cu un

glas pițigăiat, lungindu-și gâtul, o femeie care avea părul vopsit în culoarea morcovului. După ce mi-am șters sângele și m-am îndepărtat, mă pregăteam să-l înjur fără ocoluri pe agentul de circulație când m-a luat de o parte un bătrân cu țacălie care mi-a explicat cu blândețe că nu tot ce gândim trebuie spus. „Dacă toți ar striga în gura mare ce cred, mi-a zis el, știi ce s-ar întâmpla? S-ar goli strada. Li s-ar face tuturor frică”. A fost prima lecție clară de duplicitate pe care am primit-o. N-am înțeles-o însă decât, pe jumătate. Cu agenții de circulație nu m-am mai luat la ceartă de-atunci, nici măcar când m-au insultat; preferam să consider că erau în dreptul lor s-o facă. În schimb, în loc să mă tempereze, sfatul bătrânului cu țacălie mi-a dat aripi în răfuiala cu cei care-mi aduceau aminte de țârcovnicul căruia îi purtam o nestinsă ranchiună.

E drept că, dacă mă gândesc bine, instinctul meu de conservare a funcționat atunci mai bine decât mai târziu. Fără să-mi atragă nimeni atenția, am priceput singur că puteam să fiu prost crescut față de Dumnezeu fără să pățesc ceva, pe când orice neisprăvit mă putea snopi în bătaie dacă era mai zdravăn decât mine sau reprezenta o autoritate. În mod tulbure, am mirosit că insolențele cele mai puțin riscante sunt cele metafizice.

Apoi m-am liniștit singur, pentru ca, brusc, simpla presupunere că s-ar fi putut să am alt tată, un preot. să mă tulbure. M-am revoltat, dar în revolta mea exista un sâmbure de îndoială care a dat și ideilor mele despre credință, copilăroase ori, mai târziu, născute dintr-o nestăpânită dorință de a brava, o vinovăție și chiar o duioșie ascunsă. N-am scăpat niciodată de această ambiguitate datorită căreia am putut trece atât de ușor de la sfidare la venerație fără să mi se pară că sar dintr-o extremă în alta sau că mă contrazic. Am putut să-mi închipui Golgota sub un cer pustiu și un Christos batjocorit, lovit, înțepat cu sulița și sfințit omenește de suferință, pentru că adversarii lui n-au avut încredere nici în școlile de corecție, nici în spitalele psihiatrice; au preferat soluția radicală, crucea, fără să priceapă, proștii, că abia astfel cel răstignit va cuceri lumea, cu mâinile găurite de cuie. Dar asupra acestei chestiuni delicate voi reveni. Acum e nevoie să vorbesc despre ce s-a întâmplat la spital, deoarece trecerea pe-acolo a însemnat o schimbare de o sută optzeci de grade în atitudinea mea. Lucrurile s-au petrecut în felul următor. M-am purtat colțos cu doctorii fără să reușesc altceva decât să-i silesc să fie și mai bănuitori cu mine. Pe măsură ce eu mă izolam mai arțăgos în tăcerea mea, refuzând să răspund la întrebări și să înghit medicamentele pe care mi le dădeau, mă socoteau din ce în ce mai evident un bolnav dificil. Îmi dădeam seama de asta din felul cum mă așezau pe scaun, impunându-și să aibă răbdare, să-mi repete același lucru de mai multe ori fără să se enerveze, dar dincolo de politețea lor impusă, prevenitoare, simțeam că situația mea devenea din ce în ce mai problematică și că nu puteam spera să plec foarte curând de-acolo. Nu mai vedeam nici o ieșire când mi-a trecut prin minte să încerc să mă prefac. Am devenit blajin, ascultător, cuminte, încât în primele zile doctorii și-au închipuit că am înnebunit de-a binelea. S-au uitat la mine și mai bănuitor,

de parcă se temeau să nu-i mușc de gât în clipa următoare. Treptat, însă, s-au obișnuit, ba chiar m-au bătut pe umăr: „Bravo, băiete, ai început să-ți revii”. Cum aveam un oarecare talent la desen, m-am apucat să le fac portretele, iar atunci le-am devenit de-a dreptul simpatic. Am avut un singur hop de trecut. Unul dintre doctori, cu ochi de broască și mustața scurtă, care se ocupa mai îndeaproape de mine, m-a luat peste picior. „Băiete, tu ar trebui să ajungi la Belle Arte”. Și a râs. N-a lipsit mult să-i arunc cu creionul și cartonul în cap, dar, din fericire, m-am stăpânit. După ce a trecut pericolul, i-am zâmbit umil: „Vă mulțumesc, domnule, sunteți prea bun cu mine”. Clipa aceea mi-a decis cumva soarta. Mai întâi am jurat în sinea mea să ajung, într-adevăr, la Belle Arte. Apoi văzând pe mutra doctorului câtă plăcere i-au făcut vorbele mele, am înțeles mai limpede că nu puteam trăi ca o fiară neîmblânzită, în conflict cu toată lumea, și că mă purtasem ani în șir fără noimă, răzvrătindu-mă pe față când puteam să obțin ceea ce doream, mult mai ușor și mai sigur, prin viclenie, părând smerit și supus. Am descoperit astfel, singur, ipocrizia; modestia îmi putea fi de folos dacă mă serveam de ea bine, micșorându-mă pe mine cu umilă fățarnicie ca să-i ajut pe ceilalți să se creadă importanți. Fiindcă așa sunt oamenii. Cu cât ești mai aproape de starea unui vierme, cu atât îi înduioșezi mai mult, pe când valoarea ta îi pune în stare de alarmă, socotind-o o ofensă personală. Din ziua aceea am făcut tot ce mi se cerea, arborând o modestie care s-a lipit de mine și cu greu, abia la azil, am reușit să scap de ea. Îmi ascundeam orice calitate și îmi plângeam în gura mare defectele. Și ce simplu au mers apoi toate! Doctorii se emoționau și roșeau de plăcere de câte ori le arătam profundul meu respect și marea mea admirație. Bieții de ei. Cât erau ei de psihiatri n-au rezistat lingușirilor unui băiețandru. În scurtă vreme i-am cucerit și nu mai conteneau să se minuneze: „Și ce bine desenează, altul în locul lui și-ar fi luat nasul la purtare”. Noroc că tata nu mă mai căuta deloc. Ar fi căscat ochii mari și m-ar fi dat de gol. Mi s-a permis să ies singur în oraș și într-o zi le-am comunicat că aș fi vrut să mă angajez îngrijitor la Școala de Belle Arte, unde era un post liber, ca să-mi încerc puterile. Cum le devenisem drag tuturor, doctorii ar fi vrut să mă mai țină acolo. Pe urmă s-au gândit probabil că ar fi fost nedrept și păcat să se așeze în calea norocului meu. Mi-au dat ieșirea din spital cu recomandări călduroase, ca să pot ocupa acel post, incredințați că, în curând, voi reuși să mă înscriu și la cursuri. În seara dinaintea plecării au dat chiar un mic banchet, destupând o sticlă de șampanie în cinstea mea și urându-mi să devin un mare artist. Unul a crezut că face o glumă adăugând că Van Gogh a sfârșit la spital, în timp ce eu plecam din spital să cuceresc gloria. De aceea aveam mai multe șanse, plecând la drum cu o experiență completă. Ceilalți n-au prea gustat gluma. De fapt, comparația n-avea nici un rost. Spitalul în care mă găseam nu era propriu-zis un ospiciu și nici eu nu fusesem nebun. Am rămas abătut și toți s-au simțit obligați să mă încurajeze, să mă asigure că nu trebuia să pun la inimă gafa colegului lor care mă jignise din exces de simpatie, urându-mi să ajung un artist tot atât de cunoscut și de mare ca Van Gogh. „Îți dai seama, Daniel, ce mândri vom fi când

vom veni să-ți vedem operele la muzeu? Vom povesti tuturor că te-am îndemnat noi să te înscrii la Belle Arte”. Erau foarte drăguți și le-am mulțumit ca să nu le stric seara. A doua zi mi-am luat geamantanul de carton în care aveam câteva schimburi și un caiet de desen, ieșind pe poartă.

Știu câte confesiuni au un unic scop: de a ascunde adevărul. Cum eu, însă, n-am nevoie de bunăvoința și iertarea nimănui, îmi pot îngădui să recunosc că m-am purtat și la Școala de Belle Arte ca un potlogar: i-am cucerit și pe profesori prin cuminența și admirația mea. Îi priveam ca pe niște genii. Urmarea a fost că n-a trecut mult și m-am văzut înscris la cursuri. Totul e, am răs în sinea mea atunci, să nu fii lipsit de metodă.

Probabil, în hotărârea mea de a intra la Belle Arte a atârnat greu și dorința ascunsă de a-l concura pe tata pe propriul lui domeniu. În timpul școlii, entuziasmul mi s-a stins însă. Destul de repede am ajuns la concluzia că relația mea cu arta nu putea fi alta, în mod normal, decât una neplăcută, de curtezan respins. Am încercat să mă mai mint o vreme, dar înclinația spre lene mi-a venit într-ajutor. Ce rost avea să mă chinuiesc inutil cu mulaje, schițe și studii dacă n-aveam nici o șansă? Cam așa gândeam pe la sfârșitul primului an de școală. Și, din acel moment, școala mi-a devenit chiar dragă; se potriveau de minune cu indolența mea și cu plăcerea de a tăia firul în patru, în opt, în șaisprezece, jucându-mă ca un scamator cu ideile, ceea ce mi-a fost de folos la examene. De citit, citeam la întâmplare, pe apucate, și n-am studiat nimic serios. Singura mea specialitate adevărată era plictiseala pe care mi-o provoca învățătura sistematică. Îmi pregăteam însă cu grijă totdeauna câteva citate pe care la momentul oportun le debitam ca din întâmplare, ca să forțez o impresie favorabilă; și au fost câțiva profesori care s-au lăsat înșelați, ba chiar au văzut în mine o speranță, ceea ce mă făcea să râd în sinea mea cu recunoștință deoarece, sărmanii de ei, îmi dădeau fără voie încredere în capacitatea mea de escroc; cel puțin la acest capitol nu eram cu desăvârșire mediocru; învățasem ceva din războiul cu tata, din lecția dură a școlii de corecție și din ipocrizia bine însușită la spital.

Azi nu mă mai mir decât de curajul și luciditatea cu care am constatat atunci că nu eram bun de nimic. Cum am ajuns să-mi pierd ulterior această luciditate e aproape o taină pentru mine. La Belle Arte îmi spuneam aproape cu satisfacție: „Avantajul meu față de ceilalți mediocri, și slavă Domnului nu sunt deloc singur, e important: eu știu! De aceea ei vor fi mereu în inferioritate față de mine”. Și totuși am uitat asta. Singura explicație pe care mi-o dau e că în orice ins mediocru există primejdia de a se crede într-o bună zi genial. Totul e dacă nimerește în situația care declanșează boala. Eu am nimerit.

Tânăr absolvent al Școlii de Belle Arte, am încercat să nu pun la inimă că-mi alesesem o meserie, sculptura, pentru care nu aveam nici un fel de har. Mi-am încropit un atelier și m-am apucat de treabă. Într-una din zile a venit la mine să se ofere drept model o fetișcană ascuțită la față, cu umerii înguști, buze subțiri și cu doi cercei imenși de argint, în formă de lăcustă, care-i dădeau un aer ațățător. Avea ceva ciudat, absent și trist în atitudini și mă irita faptul

că nu reușeam să-i surprind cât de cât expresia în sculptura la care lucram. Stricam piatra fără să izbutesc nimic. Nervos, i-am cerut să-și scoată cerceii, ca să nu-mi mai distragă atenția. N-a vrut. Nu accepta să se despartă de ei. I-am cerut încă o dată același lucru, de data aceasta iritat de refuz, poruncitor. Ea a clătinat, îndărătnică, din cap. În clipa aceea am simțit că iau foc. Ce sculptor eram dacă nici modelele nu mă ascultau? M-am îndreptat furios spre ea și am întins mâna să-i smulg cerceii. Atunci m-a mușcat de braț, aruncându-mi o căutătură sălbatecă. Mânia o făcea frumoasă și, pe loc, am simțit o mare simpatie pentru ea. Fără să stau prea mult pe gânduri și fără s-o cunosc, mai mult din dorința de a mă culca mai repede cu ea, scutindu-mă de preliminarii obositoare, i-am propus să se mărite cu mine. Livia a făcut ochii mari. Nu se aștepta la așa ceva. Dar nu s-a arătat ofensată. Dimpotrivă, când și-a revenit din uimire, a consimțit imediat.

Probabil, dintre prostiile pe care le-am făcut, aceasta e cea mai greu de explicat. Nimic nu mă împiedica să încerc s-o cuceresc pe Livia fără să mă complic cu o căsătorie. De aceea nici nu mai încerc să caut motivele. Din câte îmi amintesc am mai avut o mică ezitare în ultimul moment și mi-am găsit un pretext: că vreau să-l anunț pe tata de intenția mea. M-am dus, deci, după ce nu-l mai văzusem din vremea școlii de corecție, să-l caut pe domnul pictor Petric, care nu-mi mai făcea onoarea să se intereseze de mine. Apropiindu-mă de casa unde locuia, alta decât cea din care plecasem, mi-am simțit inima bătând cu putere. Cum mă va primi? m-am întrebat. Ca pe un fiu rătăcitor? Sau o va pune pe Luchi să mintă că nu e acasă, că e plecat în străinătate? Printre multele mele defecte, nu se numără și sfiala. Totuși, când am ajuns în dreptul casei m-am oprit și n-am avut curaj să pătrund. Propriu-zis, nu știu ce anume m-a reținut. Poarta era deschisă. Sau, poate, tocmai asta? Am fost învățat să suspectez bunăvoința fără opreliști. Totdeauna am preferat să mă lovesc de obstacole, de piedici. Asta mă ambiționa, mă făcea să trec peste orice șovăială. În schimb, generozitatea, drumul liber m-au pus de fiecare dată pe gânduri și n-am avut încredere în ele. Mi-au dat chiar un sentiment de panică. Nu cunosc o interdicție mai rece decât o ușă care se clatină în balamale, nepăzită de nimeni; ce rost are să intri undeva unde nimeni nu e dispus să te îmbrâncească afară? Dacă ar fi existat acolo vreun câine rău, dacă poarta ar fi fost ferecată dacă m-ar fi oprit Luchi sau altcineva, aș fi căutat să intru prin forță sau prin viclenie. Dar casa părea fără apărare. Părăsită parcă. Iar această lipsă de obstacole n-am reușit s-o înfrunt. Am mai privit o dată curtea goală, storurile ridicate doar pe jumătate, zidurile de fortăreață abandonată, apoi m-am retras, m-am dus acasă și în câteva zile eram însurat.

Cu ceva tot m-am ales însă din această gafă. La insistențele Liviei, ne-am mutat într-o locuință de la marginea orașului. Ferestrele dădeau spre pădure, ceea ce îmi plăcea foarte mult. Strada nu era pietruită, pământul se desfunda la fiecare ploaie și devenea noroios, în schimb aveam curtea plină de trandafiri; în special trandafiri galbeni și de un roz palid, obosit, care umpleau aerul cu un miros greu și dulceag. Mă atrăgea să stau între ei, să mă îmbăt și să mă

îmbolnăvesc de mirosul lor și profitam de toate zilele cu soare ca să renunț la sculptură, consacrandu-mă unei îndeletniciri pentru care eram mult mai înzestrat; trântit între trandafiri, mă lăsam în voia imaginației. În închipuire puteam să-mi ofer tot ce-mi doream, fără nici o restricție, și destul de des alunecam pe nesimțite în vis unde, printr-o curioasă complicitate a subconștientului, continuam să văd aceleași lucruri ca în reveriile cu ochii deschiși, cu un plus de fantezie care atingea uneori ridicolul. Mă visam astfel explorator sau mare aventurier. Am colonizat chiar o insulă, mi-am alcătuit un trib al meu, m-am declarat șef de trib, m-am împodobit cu cununii împletite din frunze de palmier și de laur, mi-am cioplit singur un însemn al puterii în formă de falus și chiar am fost pe punctul să institui o nouă religie și să deschid un templu, cu statuia mea înlăuntru. De la un timp făceam din nimic febră, care urca până la 38 de grade și chiar mai mult. Febră centrală, ziceau doctorii, provocată de sistemul nervos. Dar nu mă deranja. Din contră, ea mă ajuta să visez și cu ochii deschiși. Îmi trăiam atât de intens reveriile încât uitam unde mă aflam; jocul devenea serios și chiar puțin stupid în seriozitatea lui.

Într-o dimineață rece, cu brumă timpurie, am descoperit trandafirii arși, rebegiți de frig; jalnici. Țin minte ziua aceea fiindcă puțin mai târziu am simțit deodată că mi se face rău. Am avut senzația că mă cufundam într-un întuneric înăbușitor, duhnind a căldură râncedă, care se învârtea cu mine. Când mi-am revenit, mi-am dat seama că mă prăbușisem în curte. M-am întrebat dacă inima fusese de vină și-mi dăduse un avertisment sau nervii mei cedau, suprasolicitați de o meserie pentru care nu aveam chemare; în ultimele săptămâni stricasem câteva bucăți de marmură fără să scot nimic ca lumea din ele. Ascultam bâzâitul viespilor și filtram lumina aurie de toamnă printre gene. Mi-ar fi părut rău să mă despart de viață, păcătos de dulce și pentru un ratat. Încercam să mă liniștesc. Abia după ce m-am ridicat și m-am dus în casă, am observat că-mi apăruseră pete roșii pe mâini. Parcă eram mânjit de sânge. Speriat, am alergat la oglindă. Și pe față aveam asemenea pete. Tulburat de această descoperire, i-am cerut Lievei să-mi facă un ceai. Ea s-a uitat la mine curioasă, temătoare, a dat din cap și a ieșit pe ușă cu spatele. Am auzit-o alergând pe stradă. Ce-o fi alergând ca o nebună? m-am întrebat. Peste un timp, m-am pomenit cu o mașină a Salvării care a venit să mă ia.

Am zăcut la spital câteva săptămâni. Întors acasă, am găsit ușa încuiată și cheia pusă sub o cârpă. Livia dispăruse, luându-și toate lucrurile. Se speriasse, probabil. Nici n-am mai văzut-o vreodată.

Sincer să fiu, n-am suferit din pricina plecării ei. Poate cel mult vanitatea mea a fost lezată. Dar a fost o rană superficială care s-a vindecat repede. Apoi am răsuflat ușurat. Nu eram apt să trăiesc în comun cu o femeie pe care n-o iubeam. Preferam să fiu singur ca un lup care se ține departe de haită. Mă simțeam mai bine așa. Nu mă întreba nimeni nimic, nu trebuia să țin seama decât de mine însumi, ceea ce și vroiam, de fapt, eu fiind singura persoană care mă interesa.

Am rămas în convalescență, cum îmi recomandaseră medicii care vorbeau de o epuizare nervoasă, străduindu-mă să nu-mi fac gânduri. Între timp, toamna se instalase de-a binelea. Copacii îngălbeniseră și începuseră ploi lungi, plicticoase, ucigătoare, care mă alungau de la fereastră sub pătură. Ca să-mi cumpăr alimente, m-am văzut nevoit să vând diverse lucruri din casă. Dar nu puteam continua la nesfârșit astfel. Într-o zi m-aș fi pomenit cu pereții goi și tot ar fi trebuit să gădesc o soluție. Cum nu știam să fac altceva decât să cioplesc piatra, m-am dus și i-am oferit unui cioplitor de cruci să devin ajutorul lui.

Locuia pe aceeași stradă cu mine, lângă un maidan. De câte ori mă duceam să cumpăr ceva în oraș, treceam prin dreptul curții lui, străjuită de o poartă grea de fier, vopsită în negru, dincolo de care se vedeau, ca într-o margine de cimitir aglomerat, mai multe cruci, gata cioplite, și bucăți de marmură. Am avut noroc. Omul, un sfrijit, bolnav de plămâni, vroia să-și mai cruțe puterile. M-a pus la încercare, a strămbat puțin din nas văzând că nu mă prea pricepeam, dar la sfârșit m-a anunțat cu glasul lui hârâit și uscat că era de acord. Se simțea încolțit de boală, nu-și putea îngădui să fie foarte pretențios.

Aveam acum o situație cât de cât sigură. Treptat, meșterul m-a lăsat pe mine să-i cioplesc crucile. El se ocupa de procurarea marmurei, alergând îndeosebi după marmură neagră, mai solicitată de clienți, și finisa ceea ce lucram eu. Și ne înțelegeam destul de bine. El era mulțumit că scăpase în bună măsură de efortul care îi scurta viața, eu eram mulțumit că mă lăsa în pace. Vorbea extrem de rar și de puțin. Nu zicea nimic când trebuia să corecteze ce făcusem. Se consolase să nu ceară de la mine mai mult decât eram în stare să dau.

Acolo am cunoscut-o pe Emilia. Venise să comande o cruce pentru un unchi al ei care murise călcat de un camion. Eram singur, meșterul plecase după marmură. Am întrebat-o cum dorea să fie crucea și cum n-aveam în lucru alte comenzi m-am apucat pe loc s-o cioplesc. Ea n-a plecat. S-a așezat pe o bucată de marmură și se uita la mine cum mă luptam cu piatra. Am avut impresia că n-avea încredere în mine, că regreta avansul dat și am fost pe punctul s-o trimit la plimbare. M-am stăpânit totuși. Treceam printr-o perioadă în care nu ne prea înghesuiau clienții. Nu prea erau decese. Meșterul s-ar fi supărat fără îndoială dacă ar fi auzit că dădusem cu piciorul unei comenzi. Fără să bănuiesc iritarea mea, sau fără să-i pese, Emilia stătea nemișcată, cu o pălărie mare de pai înfundată pe cap până la sprâncene, în rest îmbrăcată în negru, semănând cu o călugăriță obosită de mătâni și de rugăciuni. Când și-a scos pălăria, părul blond i-a strălucit în soarele dimineții reci de toamnă. Era singurul lucru expresiv la ea. Pentru nimic în lume nu mi-ar fi trecut prin minte că ființa aceea fadă, tăcută, urma să fie folosită de soartă ca să-mi încurce viața încă o dată.

Îmi închipui că puțini s-au gândit la ciudata asemănare dintre dragoste și dresură. În orice legătură dintre o femeie și un bărbat unul din ei trebuie să

se lase domesticit. Altfel, iubirea nu se poate desăvârși. Unul trebuie să-și piardă libertatea și să devină supus. În felul acesta îl constrânge pe celălalt, mai puternic, să se atașeze de supunerea sa. Victoria devine înfrângere și înfrângerea devine victorie. În ce o privește pe Emilia, ea n-ar fi putut, în orice legătură, să fie altminteri decât supusă. La amiază, când am făcut o pauză, obosit, și profitând de absența meșterului am luat-o de mână și am dus-o în casă, culcând-o pe un cojoc, fără să mă sinchisesc prea mult de faptul că era îmbrăcată în doliu, nici n-a crâcnit. Apoi și-a înfundat din nou pe cap pălăria de pai și și-a reluat locul pe bucata de marmură, la fel de placidă, de parcă nu se întâmplase nimic. M-a izbit ridicolul situației. Dar, firește, nu eram eu omul care să mă înduioșez pentru că o fată tomnatecă se dovedea supusă cu mine. Îmi târam libertatea, de la plecarea Liviei, de unul singur, ferindu-mă să mi-o pun în pericol. Îmi vedeam de crucile pe care le ciopleam și nu mă încurcam cu nici o femeie mai mult de un ceas, cât aveam nevoie pentru igiena cărnii mele. De aceea fără să mă gândesc că vorbele mele o puteau jigni, i-am spus Emiliei: „Du-te. Vine meșterul și nu țin să te găsească aici”. S-a ridicat, cu un aer de câine bătut sau de client inoportun, și a plecat târându-și picioarele. A doua zi a venit iar. De data aceasta meșterul era acasă și, văzându-l, a plecat singură, fără să mai aștepte îndemnul meu, după ce s-a interesat de formă în ce stadiu se găsea crucea.

Culmea e că tocmai capacitatea ei de a trece peste orice, fără probleme, fără să transpire de efort sau de grijă, m-a atras. De fapt, Emilia nu făcea o deosebire prea mare între mine și altul. Habar n-avea ce vroia, ce nu vroia, ce-i plăcea, ce nu-i plăcea, ce-i trebuia, ce nu-i trebuia, ce era pentru ea bine și ce era rău. Râdea la fel dacă-i povesteai o comedie sau dacă-i spuneai prețul ouălor. Și, când deschidea gura, repeta de câte ori avea prilejul aceeași frază: „Faci dacă ai energia necesară”. Avea ceva sensibilitate, dar inima ei de vrăbiuță nu alegea nimic, cum nu poate furnica percepe norii. Or, cum nu mi-a plăcut niciodată să fiu confundat cu nimeni, am vrut s-o leg de mine, ca să-i pot da apoi cu piciorul și să sufere din pricina asta, s-o aud oftând, făcându-mi reproșuri, rugându-mă să-i arunc din când în când câte o ciosvârtă de dragoste. Aveam și pregătit un discurs pentru o asemenea ocazie: „Dragă Emilia, nu am energia să te iubesc. Adevărul este că...” etc. etc.

Adevărul este că viața tropăia pe lângă mine și eu n-o observam de multă vreme, îmi astupasem urechile ca să n-o aud, iar Emilia m-a trezit cumva din amorțeală. Am intrat atunci cu furca în sufletul meu, am răscolit cu răutate și am aflat un singur lucru, ce-i drept, important: că aveam totuși nevoie de cineva. În definitiv, Emilia nu era nici imbecilă, nici schiloadă. Nu era cea mai ispititoare femeie, n-avea putere nici să se sulemenească, începea să-și dreagă figura searbădă cu creme și farduri, pe parcurs obosea și lăsa totul baltă, dar nu se grăbea niciodată, avea o resemnare demoralizantă pentru cei din jur, căreia nu i-am rezistat. Cu o lipsă de judecată care, în cazul meu, s-a substituit adesea destinului, m-am mutat la ea. I-am plătit și datoriile – adunase datorii cu neputință de achitat – tocmai fiindcă nu mi-a cerut nici un ban și nici măcar

nu mi-a mulțumit când mi-am arătat generozitatea, eu care n-am mișcat un deget pentru nimeni!

Locuia într-o cameră plină de praf, cânta prost la pian și avea o singură carte, pe care o recitea mereu: „Doamna Bovary”. Era Biblia ei. Nu m-a mirat că Emilia se apucase să bea din plictiseală. Pentru ce altceva ar fi băut? Și pentru că nici eu nu aveam alte motive, m-am apucat să beau împreună cu ea.

Asta m-a pus în conflict cu meșterul. Am început să-mi neglijez lucrul, nu mai veneam punctual și, pe deasupra, miroseam mai tot timpul a băutură, ceea ce, poate și din pricina bolii, meșterul nu suporta. Mi-a dat să înțeleg că dacă mai continuam astfel era nevoit să renunțe la ajutorul meu. Cum în ziua aceea eram destul de bine amețit, l-am înfruntat. I-am spus că trebuia să se considere onorat de prezența mea acolo; nu se puteau lăuda mulți cioplitori de cruci că aveau în serviciul lor un sculptor. Și tot el era nemulțumit? Meșterul mi-a aruncat o căutătură piezișă. Vroia să vadă dacă nu glumeam. Nu glumeam. Apoi s-a hotărât să mă lase în plata Domnului. Nu ținea să se certe. Avea grijile lui cu boala, cu atelierul. Nu-i ardea de țâfnele mele. Dar am simțit că la prima supărare va prefera să rămână singur.

Uneori, mă apăsa viața mediocră, cenușie, pe care o duceam. Dar, vorba Emiliei, nu mai aveam energia necesară să renunț la ea, zbatându-mă. Reproșurile amortiseră undeva în adâncul meu; la suprafață nu mai rămăsese decât o resemnare plictisită, de om ratat, de tristețe fără orizont, care se bălăcea într-o existență anostă, în care nu se întâmpla nimic deosebit. Singurul mod în care puteam să evaderez din această existență era să mă mint cu ajutorul imaginației și al viselor. După ce beam, plecam în somn ca printr-o poartă secretă, cunoscută numai de mine, și reveneam de-acolo mulțumit că-mi trăisem pentru ziua respectivă partea de fericire, de glorie, puteam să mă ocup de crucile meșterului și să fac dragoste cu Emilia, mai mult ca să combatem amândoi plictiseala decât din dorință. Știam că nu se putea întâmpla nimic excepțional în viața, ca să zic așa, lucidă; acesteia, deși uneori mi se părea nesuferită, renunșasem să-i mai cer altceva; așteptam totul, ca o recompensă, de la imaginație și de la vise. Acolo era domeniul meu, imperiul meu, acolo puteam fi monarh absolut, pontifex maximus, Michelangelo, orice. Nu mă stânjenea nimeni, nu mă contrazicea nimeni. Eram admirat, adulat, uns cu suc de mirt, mă bucuram de toate onorurile posibile.

Asta mă ajuta să suport o existență ticăloasă, meschină, ciopliind cruci pentru alții ca, apoi, închizând ochii sau noaptea în somn, să mă duc într-o altă lume, unde nu-mi lipsea nimic. Cu mâinile sub cap, întins lângă Emilia, doborâtă de băutură, mă imaginam un geniu care uimea pe toată lumea prin creațiile sale. Era singura răzbunare de care eram în stare împotriva unui destin ironic care, după ce nu-mi dăduse nimic, mă silise să fiu conștient de asta! Insul mediocru care nu știe că e mediocru sau nu-i pasă de asta e pe jumătate mântuit; pactul său cu viața nu amenință să se rupă; el trece prin viață liniștit, se însoară, se duce la serviciu, își urăște colegii mai buni și îi vorbește de rău, ia cuvântul în întruniri, de preferință primul, negând azi ceea

ce a afirmat ieri, fără să tresară, își lingusește superiorii, iar când nu mai depinde de ei îi bârfește, îi detestă, între timp face copii, are chiar o mică aventură, până îmbătrânește și moare. Pe când unul ca mine, oricât de lipsit de scrupule ar fi, simte totuși câteodată frigul mediocrității și atunci e gata de orice nesocotință ca bețivul care înainte de a se lăsa de băutură se îmbată oribil într-un chef de adio, în care se încaieră și, lovit, moare. Iar când dincolo de mediocritate așteaptă să ridice capul un megaloman, atunci e pierdut dacă nu găsește un remediu, cum au fost în cazul meu visele, cât mai nesăbuite cu putință. Fiindcă aici a fost izvorul dramei mele. În ciuda faptului că nu eram bun de nimic – sau din cauza asta? – am fost însetat de glorie și ros de ambiții tainice. Mă afundam în reverii nebunești din care reveneam, răsplătit, la o viață sălcie, cu care mă învățasem, așa cum te înveți să trăiești nespălat.

Am mințit-o pe Emilia că începusem o sculptură care va revoluționa arta. M-a privit admirativ, fremătând, spre marea mea surpriză, de curiozitate. Ea, atât de seacă de obicei, dorea să afle cum arăta sculptura. A trebuit să improvizez un subiect. Mi-am adus aminte de cerceii Liviei și i-am spus că încercam să înfățișez un nor de lăcuste care devoră o catedrală. „Dumnezeu mâncat de lăcuste, îți place ideea?” Privirea ei uluită m-a încurajat să continui: „Dintr-un vis mi-a venit ideea. Am visat că rătăceam într-o lume cu temple închinat lăcustelor, cu preoți îmbrăcați în odăjdii pe care erau țesute cu fir de aur lăcuste și cu nenumărate lăcuste care îi devorau pe toți cei ce nu credeau în ele. Mă feream să scot o vorbă, să nu se afle ce gândeam, până ce, reflectându-mă într-un geam, am observat că eu însumi devenisem o lăcustă. Nu se poate când trăiești între lăcuste și nu faci nimic împotriva lor să nu devii tu însuși ca ele, mi-am zis cu amărăciune”. Pe măsură ce-i povesteam Emiliei visul, mă convingeam singur că lucrăm la o operă capitală. Pentru a da și mai multă greutate vorbelor mele, am ascuns acasă, sub o pânză, o bucată de marmură, iar în săptămânile următoare i-am răspuns aproape mereu, Emiliei, la întrebarea „ce-ai mai făcut?” cu o frază sibilinică, de câte ori mă duceam să-mi aduc ceva de care aveam nevoie: „Ce să fac, Emi, am mai cioplit puțin la piatra mea, cu gândul că lăcustele ne vor sili pe toți să ne rugăm lor”. Într-o seară, însă, amândoi băusem cam mult, Emilia s-a apropiat de urechea mea și mi-a șoptit: „Mă credeai proastă?” Am priceput imediat că găsisese, când mersese cu mine, un prilej să ridice pânza care acoperea bucata de marmură. „Dar nu-i nimic, chicoti ea ca să mă consoleze, ai să faci tu o sculptură mare dacă o să ai energia necesară”. Rușinat, furios, am reacționat grosolan. Am îmbrâncit-o, „du-te dracului cu energia ta”, apoi am plecat trântind ușa.

Din întâmplare, pașii m-au dus în noaptea aceea în dreptul cercului. Spectacolul se terminase, iar uriașul cort de pânză era cufundat în întuneric. M-am strecurat înlăuntru, neobservat de nimeni, și găsind o cușcă liberă, deschisă, m-am culcat în ea. Dimineața, când m-am trezit, un îngrijitor se zgâia la mine. Credea că visează probabil. Era atât de caraghios cum stătea înțepenit, cu ochii holbați, încât i-am făcut semn cu mâna. Atunci a luat-o la fugă și a revenit cu alți îngrijitori. Ce a urmat a fost foarte confuz. Ei m-au scos de-acolo

și, socotindu-mă nebun, au telefonat la spital. Eu încercam să le explic ce se întâmplase și, văzând că nu mă înțelegeau, am încercat să scap; m-am luptat, m-am zvârcolit, până ce unul m-a lovit cu ceva în cap și am leșinat. După întâmplarea asta, care a făcut oarecare vâlvă, meșterul n-a mai vrut să mă primească în atelier. În zadar m-am rugat și i-am promis că mă las de băutură. N-a vrut să audă. A preferat să-și agraveze boala de piept luptându-se singur cu crucile decât să-i mai stau în preajmă. L-am înjurat și l-am lăsat să se distrugă. M-am dus la Emilia și, după ce ne-am împăcat, am golit o sticlă întreagă de rom până seara.

Am mai locuit la ea un timp, după care n-am mai văzut-o. Mă încurcasem cu o infirmieră brunetă, nostimă, care-mi aducea mâncare de la spital. Din păcate, nu făcea asta numai cu mine. Când i-am atras atenția, în loc să mă mintă, a izbucnit batjocoritoare: „Îmi e milă de tine și tot tu faci mutre?” Am văzut negru în fața ochilor în clipa aceea. Vasăzică ajunsese vrednic de milă? Ne-am despărțit într-un mod care nu e foarte onorabil pentru un bărbat și m-am întors la Emilia. Numai că Emilia avea un pește acum, un chelner la restaurantul gării și trișor în orele libere. M-a privit cu ochii ei placizi și triști și m-a rugat să plec. Nu vroia să mă găsească chelnerul. Era foarte gelos. I-am promis că o las în pace și chiar am vrut să-mi respect cuvântul, însă nu m-am grăbit, am mai întârziat ca să golesc o sticlă începută și asta a fost fatal. Când a venit chelnerul și a dat cu ochii de mine a făcut o scenă de furie caraghioasă; își tot scotea cu limba un dinte fals și-l învârtea prin gură. „Vezi să nu te îneci cu dintele”, i-am strigat și atunci individul a plecat trântind ușa. Emilia a izbucnit în plâns fiindcă îl iubea. „Dacă mă părăsește, mă omor”, a zis printre sughițuri și, auzind-o, am râs. O vrăbiuță ca ea? N-avea energia să trăiască, darmită să moară. Și, Doamne, ce surpriză a fost să aflu peste vreo trei zile că fata aceea meticuloasă care bea din plictiseală nu glumise; își pusese capăt zilelor. Încă o dată a trebuit să constat că sufletul femeiesc e la fel de misterios pentru mine ca problema vieții pe Marte.

Ca să ajungi la baltă, trebuia să mergi de-a lungul țărmului și apoi să cotești, lăsând marea în spate. Imediat vedeai pata întunecată a stufărișului care se lăbărțase pe marginile bălții. Cătunul era dincolo. La mal se găseau, priponite, câteva bărci vechi, rudimentare, dar destul de sigure, și am luat una dintre ele.

Vásleam eu. Dinu se uita la stufărișul care amenința să cotopească într-o zi toată balta și se juca vârându-și degetul în apa neagră, putredă, acoperită pe mari porțiuni de mătasea broaștei. Soarele îi bătea în față. Privindu-l, m-am întrebat de ce tresărisem prima oară, când îl cunoscusem. Din pricina numelui, care îmi amintise de fratele meu? Numele era totuși destul de frecvent. Mai frapantă era poate coincidența ținând de ceea ce se numește „aerul” fiecărui om. Ochii cenușii, cu un început de miopie, părul blond, rărit oarecum de vârstă, fața cu trăsături frumoase, dar bătrânicioasă înainte de vreme, gesturile moi, șovăielnice m-au făcut din primul moment să mă gândesc că așa ar fi putut arăta la maturitate fratele meu. Și mai ales vocea. O voce caldă, însă

lipsită de energie, înăbușită, cu care nu poți face orice în viață. Nu poți să fii, de pildă, orator, comandant, șofer de taxi sau profet. Ești nevoit, având-o, să-ți alegi o profesie discretă, care nu-ți cere să ridici tonul niciodată, nici să-ți înflăcărezi auditoriul. „Ai mai vânat?” m-a întrebat el într-o doară, ca să spună, probabil, ceva. „Cerbi?” „Nu neapărat. Așa în general”. Participasem cândva la niște concursuri de tir, dar la vânătoare nu fusesem niciodată. L-am mințit: „Firește”. Nu vroiam să recunosc că eram novice. Ar fi însemnat să accept un handicap față de Dinu care, rezervat, timid și fragil cum era, ținea totuși două puști de vânătoare în cătun. Răspunsul meu i s-a părut normal pentru că a zis: „Bănuiam”.

Eram, datorită ipohondriilor, febrei mele ciudate și stărilor proaste pe care le aveam uneori, căroră li se adăuga ulcerul, prea dependent de medici ca să-i pot iubi. Când apelam la ei, o făceam cu un resentiment aproape, de parcă ei erau vinovați că le ceream ajutorul. De Dinu însă mă simțeam atras. Era psihiatru – deși la azil nu lucra în specialitate, trata bătrânii pentru toate, reumatism, dezinterie, gută, boli de circulație sau dureri de șale – iar problemele legate de domeniul său mă interesau mai mult decât altele. În plus, sau mai ales, Dinu era omul ideal ca să mă simt bine în preajma lui. Avea o inteligență la fel de fină ca forma mâinilor, pe care i le priveam totdeauna cu ciudă, dar complexe le îl sileau să fie cât mai șters, pentru a nu atrage atenția asupra lui. Firea lui șovăitoare, moale, politicoasă mă lăsa să ies în evidență, să mă impun, să exagerez, să iau foc, pe scurt să mă comport ca un tiran, ispită extrem de plăcută după ce dusesem o existență îmbâcsită, mărunță, de ratat. „Oare ce crede acum despre mine? m-am întrebat spionându-l cu coada ochiului. Că sunt un vânător cu experiență? Poate chiar un dur”...

Țineam minte foarte bine vorbele individului de la care aflasem prima oară de acele locuri. „E adevărat, zicea el, țărnul e cam pustiu. Nu există nimic în jur. Doar un cătun de pescari, dincolo de o baltă pe care trebuie s-o treceți cu barca. Și chiar acei pescari sunt cam ciudați. Nu vin niciodată la azil. Își petrec timpul pe mare, pescuind, sau în fața cafenelei din mijlocul cătunului unde stau ceasuri întregi cu câte o ceașcă de aramă dinainte, plină cu un fel de lichid negru, cafea spun ei. Uneori fără să schimbe o vorbă de când vin până când se scoală să plece. Din respect, poate, pentru șeful lor, unul botezat Profetul, un pescar uriaș și mut, cu limba smulsă. E o poveste din tinerețe. Se pare că pescarii sunt ostili azilului, dar nimeni nu pricepe de ce. S-ar putea să fie tot o întâmplare veche, pe care ceilalți au uitat-o, numai ei o țin minte și, în numele ei, rumegă gânduri de răzbunare. Câteodată, mai merg în cătun doctori sau inși din administrație. Deh, acolo văduvele sunt totdeauna bucuroase să vadă un bărbat străin. Iar în apropierea cătunului există, da, să nu vă mire, o rezervație de cerbi. Se pot organiza acolo vânători în mlaștină, singurele evenimente care îi scoală de la mesele lor pe pescari”...

Atunci ascultasem destul de absent. Dar acum aveam puțin trac. Se învălmășeau în mine, într-un amestec confuz, gânduri și stări contradictorii; curiozitate, „ce dracu de vânători mai sunt și astea? să vânezi cerbi în

mlaștină?”, ambiție, „acum, dacă tot am plecat n-aș vrea să mă fac de râs”, teamă, „dacă o să vomit?” Odată, cu Emilia, împrumutasem o mașină și, amândoi beți, am gonit, cu farurile aprinse, pe șosea până ce am călcat un iepure care alergase orbit, înnebunit, ca să scape. După ce l-am călcat și am oprit, ne-am dat jos, am văzut bucata de carne însângerată de pe șosea, apoi m-am dus în spatele mașinii ca să urinez și acolo am vomat cu silă. Când am revenit, am observat că Emilia vomase între timp lângă roata din față; fiecare ne ferisem de celălalt ca să nu ne arătăm miloși. N-aș fi vrut să repet aceeași ispravă acum. Curioși, și unii dintre ei cărcotași, bătrânii aveau să-l tragă de limbă pe Dinu să afle amănunte despre cum s-a desfășurat vânatoarea și n-aveam nici un chef să se uite la mine cu simpatie ironică. Preferam să fiu socotit o canalie decât un neajutorat. Prin azil circulau fel de fel de povești despre tăcerea bizară a pescarilor, despre văduvele din cătun care își alungau singurătatea cum puteau, dar vânătorile de cerbi incendiau pur și simplu imaginația unora ca Mopsul și Dominic. „Pe toți dracii, ofta Mopsul, o asemenea vânatoare trebuie să fie ceva de neuitat. „Și el, și Dominic ar fi vrut să poată urmări măcar una singură, dar, vorba Călugărului, nu toți pot participa la împărțirea plăcerilor pământului; lor, bătrânilor, nu li se permitea să meargă în cătun. Era limpede că dacă nu mă dovedeam la înălțimea unui privilegiu care lor le era interzis, Mopsul ar fi bombănit: „Ce, ăsta-i bărbat?”, iar alții i-ar fi ținut isonul: „Simpatice, drăguț sculptorul, dar...” complimente care în urechile mele ar fi sunat mai degrabă a injurii. Nu mă simțeam un ticălos autentic, cu sufletul destul de bine tăbăcit încât să n-am nici o strângere de inimă, dar nici nu vroiam să se spună că eram slab de înger. Așa ceva mi-ar fi putut compromite șansele de a mă impune în azil. Trebuia, prin urmare, să arăt că am nervi de oțel sau de bivoli, ca să nu se discute despre mine în vârful buzelor, ci cu teamă și admirație: „Îl vezi pe ăsta? Am auzit că nici nu clipește când omoară cerbi în mlaștină și că gemetele lor nu-l tulbură mai mult decât purecii”. M-am uitat din nou la Dinu. Părea plictisit. „E mai tare decât mi-am imaginat”, m-am gândit cu oarecare invidie, ferindu-mă să-mi trădez în vreun fel surescitarea care, pe măsură ce traversam balta, puneă stăpânire pe mine. Nu ținam să-l aud întrebându-mă cu vocea lui calmă, politicoasă: „Nu te simți bine, Daniel? Dacă n-o să suporti, nu ne silește nimeni să mai venim”. Am strâns mâinile pe vâsle, hotărât: „Te voi sili să mă admiri, domnule Dinu”.

După ce-am legat barca și am străbătut o bucată de drum printre cioturi de sălcii, am ajuns în cătun. Părea gol. Nu se zărea nimeni prin curți, reparând plase, bărci sau unelte pescărești, cum mă așteptasem. Mirosea însă violent a pește fript și a mâl dospit la soare. Înșirate de o parte și de alta a uliței, singura, casele erau mici, făcute din chirpici și acoperite cu trestie. Aveau ferestre strâmte, iar din loc în loc geamurile erau înlocuite cu bășici de porc. Între timp trecuse de amiază fără ca tăria căldurii să scadă deloc; mă făcea să transpir abundent, să țin batista în mână și să mă șterg încontinuu pe față, cu acea senzație de murdărie iremediabilă pe care ți-o dau uneori zilele de vară când pielea e mereu umedă. Din pricina asta și, bineînțeles, din pricina stării

de tensiune în care mă găseam, mergeam tăcut, fără să pun întrebări, uitându-mă în trecere la salcâmi prăfuiți din marginea șanțului, la duzii plini de duche negre, coapte, la butoaiele cu apă din curți și eram din ce în ce mai mirat că nu întâlneam pe nimeni. Alături de mine, Dinu mărșăluia prin praful uliței, ușor adus de spate, fără să privească nici în dreapta, nici în stânga. Era cufundat în aceeași liniște plictisită care a sfârșit prin a mă irita fiindcă nu mi-a plăcut niciodată să mă simt în inferioritate lângă nimeni și cu atât mai puțin nu-mi plăcea să mă simt așa lângă un om pe care-l consideram slab. „Ai răbdare, domnule Dinu, mi-am zis în gând, o să-ți arăt că maimuțele sunt duioase pe lângă mine. Îți închipui că mă sperie puțin sânge amestecat cu noroi? Cu stomacul meu sensibil nu prea fac față când îmi e greață, dar nici o grijă, am luat înainte de a pleca de la azil un antivomitiv. Nu sunt idiot să-mi vărs mațele ca să mă fac de râs. N-o să mă las privit cu îngăduință să știu că trag cu ochii închiși, astupându-mi nasul cu cealaltă mână ca să nu mai simt duhoarea noroiului...”

— Aici locuiește, zise Dinu, întrerupându-mi monologul. Dacă ții neapărat s-o cunoști, eu te aștept la cafenea. Până atunci iau puștile.

În prima clipă nici n-am înțeles despre ce anume vorbea. Ne aflam în dreptul unei case încă și mai prizărită decât celelalte, cu o singură fereastră, acoperită de o perdea murdară. În curtea plină de urzici, nici un semn de viață. Totul părea, ca și în restul cătunului, ațipit; ai fi zis că numai muștele și vrăbiile erau treze la ora aceea; că pescarii erau duși în larg cu năvoadele, iar femeile își făceau somnul de după-amiază pentru ca noaptea, când se întorceau bărbații lor, să fie proaspete. Apoi mi-am amintit. Doctorul Aristide, un individ nesuferit, cu o mutră de porc parfumat și încrezut, care se considera irezistibil ca bărbat, se lăudase prin azil că părăsise o văduvă pentru care l-ar fi invidiat mulți bărbați. Și într-o zi îi spusese lui Dinu, mai mult din antipatie împotriva lui Aristide pe care aș fi vrut să-l prind cu minciuna, că doream s-o cunosc; îl rugasem chiar să-mi arate casa la primul drum în cătun, dar nu-mi închipuisem că Dinu mă va lua în serios și că mă socotea în stare să dau buzna peste o femeie necunoscută.

Eram în încurcătură. Nu știam ce să fac. Mă deranja gândul că Dinu m-ar fi putut vâri acum în categoria bărbaților sfioși și binecrescuți, ca el, care nu discută decât cu femeile ce le-au fost prezentate sau, și mai rău, în rândul impotenților care se laudă cu virilitatea lor, dar la o adică fug de le sfârâie călcâiele. De aceea i-am spus pe un ton degajat: „Să nu te duci singur la mlaștină”. Și am împins portița din gard, pătrunzând pe lângă un gutui sălbatec în curtea invadată de urzici. Eram mai calm acum. Mi se părea că în cătunul acela izolat nu mai funcționau regulile obișnuite de bună-cuviință și pe urmă n-am avut niciodată prea dezvoltat simțul situațiilor ridicole. Am înaintat cu grijă, ca să evit urzicile, ocolind o barcă unsă cu catran care nu mai văzuse cu siguranță apa de multă vreme, și m-am trezit într-un fel de prispă putredă. Acolo am ezitat. În fața mea era o ușă roasă de carii și scorojită. Trebuia să mă decid să apăs pe zăvor și întârziam să iau această hotărâre. Și, probabil, dacă

nu mi-ar fi fost teamă că Dinu va zâmbi aprobator, văzând că mă întorc atât de repede, aş fi renunţat. Când am trecut, în sfârşit, pragul (parcă aud şi acum scârţâitul enervant al uşii) n-am mai văzut aproape nimic din pricina întunericului răcoros care m-a orbit; am priceput doar că mă aflu într-o tindă şi m-a izbit un miros pătrunzător de mucegai şi de busuioc. Ca să-mi dau curaj, am întrebat cu o veselie care mi s-a părut pe loc prostească: „Nu se poate face puţină lumină în casa asta?”

Nu m-am priceput niciodată la psihologia femeilor. Dovadă felul lamentabil în care au eşuat şi alte încercări ale mele de a stabili cu ele relaţii normale. Totdeauna am exagerat, ori într-un sens, ori în altul, fiind când prea rezervat, când prea îndrăzneţ. Cauza gafelor fiind mereu aceeaşi: nu mă gândeam decât la mine, nu judecam decât din punctul meu de vedere. Dar parcă niciodată nu mi-am dat, mai rău ca atunci; în petic. În fâşia de lumină care pătrundea de-afară prin uşa rămasă deschisă, am zărit o femeie căutând înfrigurată ceva.

„Ce vrei? Ce cauţi aici?” mi se adresă ea pe un ton înfricoşat şi răstit. Am înţeles imediat ce căuta: un obiect cu care să se apere. Asta m-a azvârlit brusc în realitate. Nimerisem ca un nătărău într-o situaţie penibilă luându-mă după poveştile lui Aristide. Furios, am trântit o înjurătură. Apoi am bâlbâit ceva care putea să semene cu o scuză, că am greşit casa, şi am ieşit.

Şi, ca să fiu sincer, nici astăzi nu ştiu prea bine ce anume a determinat-o pe Marta să iasă după mine. Bănuiesc că surpriza. Se pregătea să se apere împotriva unui străin care intrase în casa ei ca într-un bordel, pentru ca să-l audă împleticindu-se în scuze şi făcându-se singur nătărău. Merita, îşi va fi zis, să vadă cum arăta la nutră individul.

S-a oprit în lumina violentă, privindu-mă curioasă, fără să spună nimic. Nu mai era tânără, dar nici în vârstă. Avea mâini puternice, de spălătoareasă, şolduri promiţătoare şi părul roşu; roşul oxizilor de fier. În tinereţe fusese, probabil, chiar frumoasă. Purta o rochie de cânepă aspră cu nasturii desfăcuţi la piept, încât i se zăreau umerii şi sânii, ce fuseseră odată pietroşi, cu siguranţă, dar cu timpul îşi mai pierduseră din obrăznicie, fără să-şi piardă şi provocarea tulbure pe care o aruncau bărbaţilor.

Tăceam stânjenit. Vroiam să-i cer din nou scuze, îmi căutam cuvintele, ea aştepta şi, văzându-mă încurcat, mi-a zâmbit. Ea sau destinul care vroia să mă scoată din încurcătură. Zâmbetul Martei m-a făcut să uit de scuze. Am rămas în lumină, cu ochii la rochia ei de cânepă desfăcută la piept şi simţeam o căldură plăcută topind jena pentru cele întâmplate. La un moment dat, înţelegând motivul liniştii mele, şi-a încheiat grăbită nasturii. Dar am ştiut în clipa aceea că voi reveni în casa Martei. Şi poate şi ea a ştiut. Ceva ca o provocare tăcută ne apropia acum.

— Cum te cheamă? am întrebat-o, ca să nu plec fără să-i ştiu măcar numele.

— Marta.

— Frumos nume, m-am pomenit zicând, întocmai ca tata când o angajase pe Luchi. Și am luat-o de mână, descoperind că mirosul de busuioc venea de la trupul ei. Strivise busuioc în palme și-l folosise ca parfum. De câte ori îmi aduc aminte clipa aceea, mă gândesc cât de ciudate sunt femeile. Alt regn, cum zicea, în glumă, Dinu. La început, Marta ar fi fost în stare să se apere cu cuțitul de mine. Mai târziu m-a înduioșat cu tandrețea ei.

Dinu mă aștepta la cafeneaua din mijlocul cătunului. Mă rog, să-i zic cafelea. Semăna mai curând a magazie, cu o singură fereastră, năpădită de păianjeni și pătată de muște. Înăuntru nu era nimeni. Doar iarna se strângea lumea acolo. Acum, pescarii stăteau toți afară, la niște măsuțe de tablă vopsite cândva în alb și pline de zgârieturi. Fiecare avea dinainte o ceașcă de aramă. Am zis politicos „bună ziua”, dar nu mi-a răspuns nimeni. De la măsuța lui, de care erau rezemate două puști de vânătoare, Dinu se întoarse spre mine.

— Nu-ți răci gura degeaba. Tot nu-ți răspund...

Nu m-a întrebat dacă o găsisem pe Marta acasă și nici eu nu i-am spus nimic. Am luat loc lângă el, pe unul din scaunele de tablă traforată vopsite în verde deschis, care păreau să fi avut inițial altă destinație și nimeriseră acolo din întâmplare. Un bărbat pipernicit, care făcea pe patronul, mi-a adus și mie o ceașcă de aramă cu un lichid negru și s-a retras apoi lângă pescarii care ne priveau, mai ales pe mine, probabil fiindcă eram o figură nouă, într-o tăcere de gheață. De parcă vroiau să ne facă să înțelegem că locul nostru nu era acolo.

— De ce ne privesc așa? l-am întrebat în șoaptă pe Dinu. El făcu un gest evaziv cu mâna.

— Habar n-am. Lasă-i în pace.

N-am insistat. Mi-am băut cafeaua, înghițind cu noduri, pentru că avea un gust groaznic.

Atunci l-am văzut prima oară pe Profetul. Să tot fi avut vreo cincizeci de ani, dacă judecam după părul puțin, lipit în lațe murdare și neatins de foarfecă, sau după barba lungă, încâlcită și pe jumătate albă, de la care îi venea poate porecla, dar nu-și pierduse nimic din vigoare. Îi domina pe toți cu statura lui de uriaș. Buza spintecată de o cicatrice urâtă îi dădea un aer aspru, sălbatec, în schimb o lumină interioară, cum există pe figurile misticilor naivi, îi îmblânzea trăsăturile. Pescarii îi recunoșteau în mod evident autoritatea cu toate că, fiind mut, nu putea porunci decât cu ochii. Dar avea, ce-i drept, niște ochi neobișnuiți. Striga cu ei și blestema cu ei dacă era nevoie. M-am convins chiar atunci. Un puștan s-a ridicat de lângă ceilalți pescari și ne-a întrebat, obraznic, dacă ne-am băut cafeaua. Cu alte cuvinte: „Cărați-vă!” În clipa următoare am auzit o bufnitură. Masa la care stătea Profetul s-a prăbușit sub pumnul care o lovise. Băiatul s-a așezat la locul lui rușinat – încălcase un consemn sau nesocotise o tradiție? —, în vreme ce Profetul continua să stea calm lângă masa prăbușită, de parcă nu se întâmplase nimic, ținându-și pe genunchi palmele enorme și noduroase. Se lăsase o liniște încordată, tulburată doar de foșnetul arțarului bătrân care umbrea în parte mesele și care, am observat atunci, era plin de omizi care ciuruiau frunzele prăfuite și se târau lipicioase pe trunchi.

Incidentul ne-a determinat să ne grăbim. Dinu a lăsat două monede pe masă, și-a luat o pușcă, mi-a întins mie alta, și a pornit-o pe uliță. Eu după el. Ne-am îndreptat spre pădurea de sălcii, aflată la ieșirea din cătun, la câteva sute de pași, unde trăiau și se înmulțeau nenumărați cerbi. Nu știu cum se pripășiseră tocmai acolo și ce anume îi făcea să nu plece, mai ales că nu exista nici o împrejmuire. Se speriau, poate, de golul din jurul pădurii și stăteau în ea ca într-o cușcă deschisă fără să o părăsească. Dealtfel, animalele păreau să-și fi pierdut calitățile speciei; dormind în iarba miloasă dintre sălciile bătrâne, se îmbolnăviseră de un soi de încetineală în mișcări, abia fugeau, de parcă erau porci cu coarne, încât nu ne-a fost greu să împingem doi cerbi în mlaștina din stânga pădurii, unde ne-am început vânătoarea.

Propriu-zis nu era vânătoare, ci un măcel murdar. Odată intrați în mlaștină, cerbii se cufundau până la burtă în noroi și nu mai reușeau să iasă de-acolo. Încercând să scape, nu făceau decât să se afunde și mai rău. Așa că vânătorul își putea îngădui luxul să nu se grăbească, să fixeze ținta, cu răbdare, un ceas întreg dacă vroia, și chiar să atingă trăgaciul, ușor, fără să apese. Și tocmai aceasta era noutatea acelor vânători, că vânătorul putea amâna momentul final, prelungind plăcerea de a ține moartea în vârful degetului. Fiindcă vânatul rămânea pe loc. Prinși în mlaștină, cerbii n-aveau cum să scape. Vânătorul risca cel mult să intre în concurență cu noroiul, care se transforma până la urmă în destin. Încât, văzând cerbii afundați până la gură în mlaștină, vânătorul își putea găsi chiar o scuză: că-i salva de o moarte încă și mai scârboasă.

Aflasem de la Domnul Andrei, care se jura că știa totul de la un pescar în vârstă întâlnit într-o zi pe țârm, că alții, înainte, se dedaseră acolo la adevărate orgii. Aduceau pe malul mlaștinei sticle de bere și se îmbătau. Pe urmă împușcau cerbii fără să-i omoare și îi lăsau așa până ce le intra noroiul în gură. După care se mânjeau la rândul lor cu noroi și se băteau între ei. Le plăcea să simtă gustul morții. Asta îi excita. Erau simple povești? Nu știu. S-ar putea. Dar eu am aflat de la mine cât de adânc poți să decazi uneori. Mizerabilele mele vânători m-au învățat în privința asta aproape totul. Am și acum gust de noroi în gură. Păcat că îmi e silă să vorbesc despre această învățătură. Aș spune lucruri interesante despre civilizația noastră care ridică pușca și țintește. Și tot noi vorbim despre milă.

Nu vedeam ce făcea Dinu. Eram atent numai la mine. Mă simțeam rău, nu-mi plăcea mirosul noroiului dospit de soare și mai eram și foarte nervos. Zbătându-se, cerbii îmi sfredeleau creierii cu mugetele lor. Experiența mea de viață nu era dintre cele mai trandafirii, totuși nu mă pregătise să fiu chiar atât de căinos. Fără Dinu alături, aș fi aruncat pușca. Așa, n-o făceam din vanitate și căutam tot felul de argumente ca să-mi țin nervii în frâu. Îmi ziceam că singura deosebire față de alte vânători era că, acolo, animalul nu putea fugi. Era de ajuns atât ca un sport să devină o mârșăvie? Dreaptă ar fi numai vânătoarea în care omul ar vâna cu mâinile, dar cine mai vânează așa? Deodată, am auzit un zgomot. M-am întors. Palid, înspăimântător de palid,

Dinu voma. Am priceput într-o clipă că-și impusese să pară un vânător cu experiență și crezuse că va reuși. Se ținuse tare până atunci, dar cedase...

— N-am dormit azi noapte din pricina astmului, s-a scuzat el, jenat, când și-a mai revenit. De ce țin oare oamenii să se dezvinovățească pentru faptul că nu sunt destul de ticăloși? Mințea, evident. După care, ca să se liniștească, s-a culcat pe iarbă, privind cerul fără să mai zică nimic.

Pățania lui Dinu a avut un efect ciudat asupra mea; mi-a insuflat o vitejie dementă. Vroiam acum să-i dovedesc că eu eram clădit dintr-o altă fibră. M-am întors spre mlaștină. Cerbii ridicau disperați boturile în sus ca să respire și se zbăteau ca să iasă la suprafață. Noroiul nu ierta, urca mereu, le prindea treptat nările, asfixiindu-i. Am dus pușca la ochi și am tras. Apoi am țintit și celălalt cerb, grăbit; agonia lui îmi făcea rău.

Între timp, pescarii ieșiseră în marginea cătunului și, nemișcați, înghesuiți unul în altul, urmăriseră toată scena. După ce-au auzit împușcăturile, s-au întors la fel de tăcuți să bea ce mai rămăsese pe fundul ceștilor de cafea.

M-am trântit lângă Dinu pe iarbă. Simțeam nevoia să mă descarc într-un fel de surescitare și am izbucnit cu o veselie forțată:

— În fond, dragă Dinule, o vânătoare ca asta e o imagine destul de exactă a vieții, nu crezi? Unii, norocoși, stau pe marginea mlaștinei cu pușca la ochi sau privind. Alții, cei fără noroc, se trezesc azvârliți în mlaștină și acolo așteaptă îngroziți să le intre noroiul în gură ori să pice glonte care să-i scape de asta. Și de ce să ne mințim? Cine e aiuritul care să se dorească vânat, nu vânător?... Dinu tăcea. Dar, spune-mi, l-am întrebat, de ce mai ții puștile în cătun?

— Împușc ciori, mi-a zis el, ridicându-se brusc. Hai să mergem.

La întoarcere, am trecut prin dreptul cafenelei fără să ne mai oprim acolo. Când am ajuns la baltă și ne-am suit în barcă, soarele cobora și însângera apa neagră. Nu se auzea decât zgomotul vâslelor. La un moment dat l-am întrebat pe Dinu ce credea despre mine.

— Nu înțeleg, făcu el.

— Crezi că sunt anormal?

A râs atunci.

— Nu, deloc. Eu sunt anormal.

În noaptea aceea, am avut niște vise urâte care m-au trezit de două ori din somn. Se făcea că Dinu mă hăituisa pe mine, silindu-mă să intru în mlaștină. Că eu eram vânatul, iar el vânătorul. Ridica pușca, mă ochea, ducea degetul pe trăgaci, mi se usca limba în gură și așteptam să mor din clipă în clipă. Apoi, izbucnea într-un hohot de râs și lăsa pușca jos. Nu se hotăra să mă omoare. Am încercat să ies, dar n-am reușit decât să mă afund și mai rău și atunci am strigat după ajutor. Strigătul m-a trezit. Era noapte neagră, de-afară nu se auzea decât vuietul mării, stins, ritmic, legănător și am readormit și m-am visat din nou în cătun. Atrăgeam în mlaștină femeile după ce mă culcam cu ele, dar la un moment dat pescarii s-au întrebat de ce dispăreau văduvele care

plecau cu mine și, pentru că tăceam, s-au hotărât să-mi smulgă limba. Atunci am strigat din nou după ajutor.

Aici, dacă aș striga „ajutor”, n-aș face decât să mă dau de gol. Sau, dacă nu e nimeni, cine să-mi sară în ajutor? Guzganii? Ei, da, ei îmi fac educația mereu, cu excepția orelor în care dorm. Se opresc tot timpul să se uite la mine. Parcă îmi spun: „Daniel Petric, ești de-al nostru. Nu vrei să ne fii profet? Ai putea atunci să vorbești nu numai în numele tău. Doar știi că podul acesta e domeniul nostru”. „Nu vreau”, mă pomenesc murmurând. Ei mă privesc cu reproș. „Ești un egoist și acum, Daniel Petric. Nu poți să îmbrățișezi o cauză care să depășească umbra ta”.

Ne temem unii de alții. Mă simt, deci, ca între oameni. Cu deosebirea că eu mă mărturisesc în timp ce dinții guzganilor lucesc în ungherele mai întunecoase ale podului fără să știu de ce. Noroc că nu mi-am pierdut cu totul curajul de a nu mă ascunde după cuvinte sau de a mă ascunde atât de mult încât e, oricum, inutil. Îmi aduc aminte una din serile în care am discutat cu Dinu despre ratare. Nu aprinsesem lumina în cameră, deoarece ne plăcea să observăm în ceața amurgului cum marea se colora în albastru sângeriu înainte de a se cufunda în noapte. De-afară, venea miros de alge putrede. Tăceam amândoi, ascultând zgomotul valurilor și privind dunele de marmură care ardeau rece pe țărnamă chiar în dreptul ferestrei mele. Dinu se afla după una din crizele lui de astm, era deprimat, îmi mărturisise că nu realizase niciunul din visurile lui de tinerețe și m-am aprins:

— Ascultă, Dinule, ce înseamnă a te realiza? A-ți închide destinul. Ca pe un cerc. Ești realizat, cu alte cuvinte poți să mori. Ai ajuns pe culme, ai câștigat o bătălie. Și ce faci după asta? Te culci cumva pe laurii cucerți până ce ei putrezesc sub tine? Sau te sinucizi și lași cu limbă de moarte să ți se pună pe mormânt acești lauri? Pe când eșecul, domnule, eșecul e cu totul altceva. El te obligă să sperii, să mergi mai departe, s-o iei de la capăt, să încerci din nou, strângând pumnii. Eșecul e un sfârșit numai pentru cei care n-au vlagă în ei. Pe mine, află, mă ambiționează să fac ceea ce n-am reușit să fac... Am izbucnit în râs: Eu nu mă tem, dacă vrei să știi, decât de momentul când mă voi realiza. Și pe care, din fericire, n-am cum să-l ating. Cimitirul de marmură nu va fi niciodată o operă desăvârșită. Vrând, nevrând, o voi lăsa neterminată, fiindcă într-o zi voi muri și altcineva va trebui să facă piatra mea funerară și mormintele celor care vor muri după mine. Cum s-ar zice, sculptorul a murit, opera lui continuă.

Poate și credeam în ceea ce ziceam. Dar acum? Ascult vântul care se întetește uneori. Printre scânduri, nu văd nici o stea. Sper că din pricina norilor. Simt, se apropie, totuși, nu mai poate să întârzie prea mult. Încă o noapte, două, trei, câte? La gândul acesta, îmi vine să fac un pas de dans și să caut pe aici prin pod o oglindă... Dar nu, nu doresc să știu cum mai arăt. Nu m-am ras dinaintea incendiului, firele de păr din barbă încă miros a ars, iar faptul că am dormit atât de puțin a lăsat, probabil, urme. Bănuiesc că am ochii injectați. Mai e și febra care îmi dă amețeli. Și apoi nu m-aș putea privi într-o

singură oglindă, după ce m-am văzut în mii de imagini, într-o sală căptușită peste tot cu oglinzi. Dealtfel, mi-e de ajuns să privesc în dezordinea vieții mele ca să aflu tot ce mă interesează.

În seara dinaintea plecării la azil, m-am dus în două locuri. Mai întâi, pe platoul unde fusese instalat cercul ale cărui animale sălbatice visasem să le eliberez. Terenul era gol. Cercul plecase de mult. Pe locul arenei creștea iarbă. M-am înduioșat amintindu-mi cu câtă convingere și cu câtă simplitate îmi pusesem în mintea mea de copil problema libertății: viața în cușcă sau viața în afara cuștii. Nu-mi ținusem promisiunea. Lei, tigrii, panterele aveau să moară de bătrânețe în cuști; nu le deschisesem drumul spre pădure. În schimb, aveam impresia că scăpăm eu de o cușcă. Trăiam pe atunci, și mai târziu la fel – voi mai vorbi despre asta – cu ideea fixă că nu trebuia să mă leg de nimic, să mă atașez de nimic, pentru a fi liber. Îmi spuneam că orice devotament, orice fidelitate, m-ar dresa, m-ar înlănțui. I-aș fi răs în nas celui care mi-ar fi zis că numai legat de cineva, de ceva, poți să fii cu adevărat liber și că eu însumi voi ajunge într-o zi la această concluzie... Apoi m-am dus la cimitir. Vroiam să îngenunchez la mormântul mamei, dar, ridicându-mă, nu m-am putut opri să nu mă uit la chipul de porțelan al fratelui meu. Spre surprinderea mea, am simțit că nu mai eram pornit contra lui Dinu. Timpul ștersese gelozia care îmi înveninase anii copilăriei, așa cura ploile șterseseră literele de pe crucea de marmură neagră. A fost prima oară când m-am întrebat dacă nu cumva destinul face numai ceea ce trebuie să facă. Adică să execute ordinele pe care i le dau caracterele noastre. Am uitat însă destul de repede acest gând.

Dar nu cumva încep să mă justific? Când te aperi, te micșorezi. Pentru asta nu merită să „miști nici un deget. Destui se apără, se dezvinovățesc de dimineața până seara, își plâng de milă, încât te întrebi, dacă toți se dezvinovățesc unde dracul sunt vinații? nu țin să le sporesc numărul, ratând astfel și ultima mea șansă de a ieși din mediocritate. Odată, i-am spus lui Dinu că Dumnezeu nu e inocent față de mine și că nici la Judecata de Apoi nu mă voi prezenta decât dacă victimele vor lua loc, în sfârșit, pe scaunele judecătorilor; și dacă n-o să fie niciodată o asemenea judecată înseamnă că voi rămâne în veci neiertat. El a zâmbit, convins că bravam după obiceiul meu. Tocmai murise Prințul, luându-și zborul spre strămoșii lui. „N-a fost o moarte normală” a zis Dinu. „Sigur că n-a fost”, l-am aprobat imediat, grăbindu-mă să-i demonstrez că moartea normală e cea mai scandaloasă; ea nu depinde de noi niciodată și uneori e ultimul număr de dresaj. Destinul ne urmărește ironic cum băjbâim între scuze, cerșind o amânare, apoi alta, din ce în ce mai înfricoșăți, până ce, brusc, se plictisește, devine nerăbdător, se încruntă și poruncește, „acum, salt!”, și cu un suspin intrăm în neant. Nu cred că l-am convins, dar eu mă înflăcărasem, poate fiindcă pe atunci îmi era mai simplu să vorbesc despre asemenea lucruri întrucât le înțelegeam mai puțin. Acum... dar, vorba Călugărului, fiecare își face Dumnezeu din ce poate. Din talaș, din catifea sau din tăcere. Eu mi-l fac din ideea că în orice eșec mai e ceva important de făcut: să-l povestești; și că în orice înfrângere se mai poate obține o victorie: s-o

privești în față. E mai bine așa, asta îmi amintește de Prințul care a stat în colivia lui, a cântat, a ciripit, până ce s-a dezlănțuit furtuna. Ars de viață până la os, mai am îndrăzneala să nu maimuțăresc o înțelepciune lașă care să mă transforme din pilot de furtună în guzgan și râd de teama mea; cum am râs totdeauna când mi-a fost frică.

Întrucât nu mă socoteam vinovat în nici un fel de moartea Emiliei, am crezut că-mi pot bate joc de anchetă. De fapt, nu-mi dădeam seama de gravitatea situației. Judecam totul cu o ușurință care m-a costat. În loc să-mi angajez un avocat care să risipească învinuirile ce mi se aduceau, am preferat să adopt o atitudine sfidătoare, încredințat că până la urmă trebuiau să mă lase în pace și chiar să-și ceară scuze pentru că îndrăzniseră să mă bănuiască. Pe mărturia mincinoasă a unui chelner gelos, care mai era și cartofor pe deasupra, nu poți să azvârli un om la pușcărie, îmi ziceam eu. Uitasem că dreptatea este împărțită de oameni și că oamenii au slăbiciunile, vanitățile lor. Dacă-i înfrunți, dacă-i jignești, dacă-i silești să-ți poarte pică, te pot face să regreti. Am râs când am aflat capetele de acuzare și pe măsură ce creștea insolența mea, creștea și zelul anchetatorilor mei. Le-am explicat pe un ton care i-a scos din sărite că sinuciderea este o problemă care ține de libertatea individuală și că n-aveau nici ei dreptul să se amestece în ea și nici eu nu țineam să mă amestec. Singura atitudine cuviincioasă era s-o lăsăm pe Emilia să doarmă moartea pe care și-o dorise. Și am refuzat să dau orice lămurire, care să spulbere născocirile chelnerului pe seama mea. Mi se părea absurd să mă justific pentru ceva ce nu făcusem.

Când am văzut că lucrurile luau o întorsătură amenințătoare și m-am speriat puțin, m-am hotărât să-i scriu tatei. Era singurul om la care puteam apela. M-am chinuit două nopți să compun o scrisoare în care să nu mă umilesc prea mult. I-am descris pe larg ce se întâmplase, fără să mă cruț și fără să-l cruț nici pe el, întrucât datorită lui, îi reaminteam asta, ajunsese să-mi petrec anii cei mai frumoși prin școli de corecție și spitale. Crezuse că astfel mă voi domestici? Se înșelase. Îi ceream scuze că-i provocam această nouă dezamăgire. Ferindu-mă de lacrimi, i-am arătat că devenisem totuși mai lucid. Și, ca dovadă, mi-am înșirat eşecurile. Chiar și succesul de a pătrunde la Belle Arte mi se părea un eşec; datorită lui ratasem șansa de a mă apuca de o meserie pentru care aș fi avut înclinații. Apoi felul cum mă însurasem. Sau bețiile. Totul era singurătate, minciună, tiplă stupidă. Singurul înșelat eram eu. Simțeam că viața mă trăgea la fund, vroiam să mă smulg și încheiam rugându-l să mă ajute.

Dacă tata m-ar fi crezut atunci, cine știe? viața mea ar fi luat, poate, alt curs. Dar, influențat probabil și de Luchi, tata se plictisise să mai spere ceva în legătură cu mine. Nu-l mai interesam sau era scârbit de purtările mele. Drept care mi-a trimis câteva rânduri reci prin care îmi comunica, altă lovitură, că fusesem primit la Belle Arte datorită influenței lui. Acum nu mai era dispus să facă nimic pentru mine. Dealtfel, era ocupat. Mă anunța că tocmai cucerise un premiu internațional. Răspunsul tatei m-a jignit de moarte. Până atunci,

trăisem cu sentimentul că-l urâsem fiindcă nu mă lăsase să-l iubesc și că el însuși m-ar fi iubit, ca pe Dinu, dacă aș fi fost un băiat cuminte ca fratele meu. Viața îmi arăta brutal că mă amăgisem. În realitate, nici nu-i păsa de mine. M-am blestemat pentru slăbiciunea care mă împinsese să-i scriu și am renunțat cu totul să mă apăr. Mai mult, am declarat la anchetă că mă socoteam un gunoi al societății, că acceptam orice concluzii doreau să-mi pună în cârcă, deoarece și silnică autoritatea tot autoritate rămâne. Din nefericire, aceste vorbe au fost interpretate ca o sfidare.

La proces, am avut surpriza să-l descopăr pe tata în asistență. Numai că în loc să-mi mai fie de ajutor, prezența lui mi-a înrăutățit încă și mai mult situația, și așa destul de proastă. Aproape am uitat de ce mă aflam în boxă; nu mă mai interesa decât să-l impresionez pe el și mi-am încordat voința și mușchii într-o luptă pe care judecătorul, un tip chel și cu aer de copil bosumflat, nici n-o bănuia. Tăceam când mi se puneau întrebări și pentru nimic în lume nu m-aș fi dezvinovățit; ar fi însemnat să-i fac tatei pe plac. Din pricina asta, judecătorul devenea din ce în ce mai pornit, mai nervos, reușind din ce în ce mai greu să-și ascundă enervarea. Habar n-avea că în sala procesului el nu era decât un simplu martor, că adevăratul proces se judeca în tăcere între mine și tata, și interpreta tăcerea mea ca un afront personal. Dar chiar dacă aș fi știut că încăpățânarea mea mă ducea la ștreang, tot n-aș fi izbutit să vorbesc. Mi-am strivit un deget de marginea scaunului, ca să mă doară și să nu mai fiu atent decât la durerea mea, tăcând în continuare, fără să contest niciuna din ipotezele care mă afundau din ce în ce mai mult în gravitatea faptelor respective. Cu mâinile încheștate pe genunchi, cu capul sus, privind fără să văd pe nimeni în afară de tata, am rezistat la toate întrebările și la toate bănuielile. Nici un moment în timpul procesului nu mi-am încovoiat umerii. Căpătasem o monstruoasă stăpânire care mă condamnă fără scăpare, dar de care eram din ce în ce mai mândru. Era cea mai mare biruință a mea. O biruință chiar mai mare decât intrarea la Belle Arte. N-am protestat nici când chelnerul a venit la bară și m-a acuzat spunând minciuni pe seama mea. Din când în când mă întorceam spre tata care mă privea furios, poruncindu-mi din priviri să ies din mușenie, să mă apăr.

Procesul acela s-a transformat pentru mine într-o sărbătoare. Nici măcar în clipa când a fost pronunțată sentința, nu m-am cutremurat. Patru ani de închisoare! Patru ani pentru nevinovăție. Dar i-am zâmbit judecătorului aprobator. Îl țin minte perfect. Își ștergea chelia transpirată cu o batistă mare, cadrilată, și ar fi avut chef să mai adauge ceva la pedeapsă. Dar sentința era dată, nu mai putea reveni. A izbit cu ciocănelul. În masă și a evacuat sala, în vreme ce tata mă privea consternat. Nu pricepea victoria mea, era limpede. Abia când am fost scos din sală și dus în celulă, m-am frânt, m-am trântit pe patul mizerabil și îngust și am început să plâng ca un copil. Ajunsesem la capătul puterilor. Întreaga mea energie se epuizase în concentrarea nervoasă de la proces. Eram slab, domesticit de suferință, dar nu mă vedea nimeni.

La închisoare, am încercat în toate felurile să-mi îndulcesc cât de cât viața. Mă străduiam din răspuțeri să nu iau în tragic ceea ce mi se întâmplase. Patru ani mi se păreau un abces. Încercam, mai ales, să uit că dintre toate cuștile prin care trecusem aceea era cea mai asemănătoare cu ce văzusem la circ. Gardienii semănau cu îngrijitorii, iar noi semănăm cu animalele captive. O vreme, însă, toate străduințele mele s-au soldat cu eșecuri. Deținuții aveau parcă o pasiune specială să facă ultimilor sosiți o impresie cât mai proastă. Cel cu care mă nimerisem în celulă reușise, printr-un miracol, să ascundă de gardieni trei bucăți de sfoară. „Îți dau și ție una să te spânzuri, mi-a rânjit el. Mie îmi ajung două. Dacă o să ai ghinion și o să se rupă, să nu mă blestemi”. Mi s-a făcut teamă de el și la prima ocazie l-am pârât. Sforile au fost, bineînțeles, confiscate, iar eu mutat în altă celulă ca să nu devin obiectul răzbunării celui reclamat. Dar această întâmplare mi-a atras antipatia generală, și a deținuților și a gardienilor care se uitau în altă parte când cineva profita de îngheșuală ca să-mi vâre cotul în burtă sau îmi puneă piedică și mă rostogoleam pe jos. N-am avut ce face și m-am întors la metoda prin care mă apărasem la spital. Am început să-i tratez pe gardieni ca pe niște oameni importanți și, când am avut prilejul, i-am arătat directorului închisorii un respect ieșit din comun, ceea ce i-a atras atenția asupra mea. L-am asigurat că eram fericit să petrec patru ani în preajma unui om de talia lui. Îmbujorându-se de plăcere de câte ori îl linguseam, a sfârșit prin a crede că era ceva de capul lui, cine rezistă la laude? și de câte ori intra în criză de încredere trimitea după mine. Asta mi-a adus cu timpul nu numai liniște ci și o situație de invidiat, căci puteam să-i strecor directorului orice adevăr sau minciună fără aerul că pârâsc. Nimeni nu mai îndrăzneă să se atingă de mine, ba, lucrurile au ajuns până acolo încât gardienii care vroiau să fie avansați veneau și-mi povesteau greutățile lor, necazurile, se plâneau că nu le ajungea leafa, că aveau copii mulți. Unul, cam gângav, mi-a promis chiar că mă ajută să evaderez dacă, mai întâi, îl sprijin eu să fie avansat, dar cum bănuiam în el un provocator, l-am poftit să nu mă împingă în păcat. Mai târziu mi-a părut rău. Directorul a ieșit la pensie și în locul lui a venit o brută căreia nu i-a plăcut mutra mea, deși am făcut eforturi disperate să-i intru în voie. De data aceasta a trebuit să-mi vâr bine în cap că și directorul și gardienii, care și-au schimbat dintr-o dată atitudinea față de mine, reprezentau în fața mea legea. Chiar când mă înjurau, mă înjurau în numele legii. Și tot în numele legii mă scuipau uneori ca să-mi arate că lor nu le păsa de ce credeam eu. Gângavul mi-a cerut să-l salut când, în curte, urina pe un zid. În fața mea era legea care, într-o pauză, își făcea nevoile. Doar și ea trăiește, nu? Nu poate fi tot timpul severă și dichisită, mai are și ea nevoie să se destindă, ținea parcă să-mi demonstreze individul.

Când am părăsit închisoarea, nu știam de ce să mă apuc. Mai întâi am vrut să-mi practic meseria de sculptor.

Lumea n-o duce prea strălucit cu gustul și, din moment ce trecusem pe la Belle Arte, mulți puteau să-și închipuie că mă și pricep. Pe deasupra, puteam oricând să pretind că nu eram înțeles. S-ar fi găsit naivi care să mă

creadă, care să și cumpere câteva din porcăriile mele, în speranța că odată și odată, cine știe, se va descoperi că am fost genial și atunci vor da lovitura cea mare. Dar spre deosebire de cei care se feresc să pună ordine în mediocritatea lor, eu mi-am dereticat-o, am scuturat-o de praf și am privit-o atent, chiar dacă am făcut asta cu silă. Încât mediocritatea mea semăna cu o cameră curată în care nu găseai nici un gunoi. Totul era de duzină, ieftin, descurajant; eram prea conștient de asta ca să devin un impostor oarecare. Mi-am amintit fraza chicotită de Emilia: „Nu-i nimic, ai să faci tu o sculptură mare, dacă o să ai energia necesară”. Nu, nu aveam această energie. M-am dus să-l rog pe meșterul cioplitor de cruci să mă primească înapoi. Am rămas mirat găsind poarta încuiată; meșterul n-o încuia niciodată, ca să nu-și alunge clienții grăbiți. Am bătut până a venit o femeie în vârstă care șchiopăta foarte tare. O mai văzusem pe-acolo, dar foarte rar. Era mama lui. Mi-a explicat că meșterul murise, răpus de boala lui de plămâni. „Și atelierul?” am întrebat. „Ce-i cu atelierul?” zise femeia cu voce moale, obosită. „Cine cioplește crucile acum?” Ea își șterse o lacrimă cu dosul palmei, înainte de a-mi răspunde: „Nimeni”. Și adăugă pe același ton, aproape indiferent: „Dacă vrei să faci cruci din marmura care se mai găsește aici, te las”. Era o idee. Oricum, nu aveam alta mai bună. Am intrat în curte și m-am uitat la proviziile de piatră. Nu erau prea mari, dar ajungeau pentru vreo două luni. Până trecea iarna. M-am apucat de lucru chiar de a doua zi.

Într-o seară, în iarna aceea, m-am pomenit cu un vizitator ciudat. A intrat în casă, și-a scuturat zăpada de pe căciula cu clape și de pe mantaua de postav vechi, cerându-mi permisiunea să se așeze pe un scaun chiar înainte de a-mi spune ce dorea de la mine. Avea ochii arși de febră și obrazul neras. Îmi părea cumva cunoscut, dar cu greu mi-am reamintit de unde. Stătuse cu mine la spital în aceeași cameră, ultima oară, și-mi luase adresa atunci. M-am uitat la el amuzat. Era un tip de modă veche, foarte ceremonios în gesturi și în vorbe. Venise să-mi spună despre un azil de bătrâni, aflat, zicea el, undeva pe un țărm cu admirabile stânci de marmură, întrebându-mă dacă n-aveam chef să merg acolo. Firește, nu în calitate de pensionar al azilului. „Vai, domnule sculptor, credeți că-mi arde de glumă? se scuzase el pentru posibila neînțelegere. Dumneavoastră sunteți încă tânăr. Dar administratorul e un om umblat, a vânturat lumea și are o slăbiciune pentru artă. Și, cum ar vrea să facă ceva pentru bieții bătrâni care se prăpădesc, s-a gândit să profite de existența acelor stânci și să creeze un cimitir unic. Fiecare bătrân decedat ar fi înmormântat lângă o stâncă pe care ar urma să fie sculptat profilul răposatului. În felul acesta, sârmanii bătrâni ar intra din viața lor pustie și plină de decepții direct în eternitate. Cu siguranță că o asemenea perspectivă le-ar îndulci ultimii ani de existență. Ar fi o operă în același timp filantropică și durabilă. Ce-și poate dori mai mult un artist?” Înșira toate motivele care ar fi putut să mă convingă. Aveam, totodată, posibilitatea să mă odihnesc, să mă bucur de soare, de apa mării. Cum tăceam, el s-a ridicat stânjenit de pe scaun. „Nu vă tentează oferta?”

Păcat. Mare păcat. Oricum, poate vă mai gândiți. Eu vă las adresa pentru cazul că vă schimbați părerea”.

A fost o iarnă foarte friguroasă. N-au căzut zăpezi mari, dar frigul, sticlos și demoralizant, nu mă slăbea nici o clipă. Îmbrăcat cu două perechi de ciorapi groși, cu două pulovere, tropăiam în atelierul cu cruci de marmură. Trebuia să-mi frec mereu mâinile care-mi înghețau pe daltă. Acasă, peretii, patul, scaunele, toate erau reci. Până am cumpărat niște lemne am crezut că înebunesc. Îmi blestemam zilele. Și nici atunci nu s-a schimbat mare lucru. În lipsa mea, aerul redevenea ca de peșteră încât seara îmi era groază să mă apropiu de casă. Umblam pe străzi și visam la plăji cu nisipul dogoritor. Nu-mi mai suportam nici trecutul cu care trebuia să împart mereu mâncarea și să dorm în același pat, într-atât mă loveam întruna de el. Dar lumea are prostul obicei să nu te lase să uiți exact ceea ce ai vrea să uiți; încât îmi aminteam mereu școala de corecție, spitalul, noaptea când dormisem în cușca de la circ, moartea Emiliei, anii de pușcărie...

Într-o zi m-am dus să-l caut pe tata. Luchi nu mi-a dat voie să-l văd decât în fugă, motivând că era bolnav și că o ceartă cu mine îi putea fi fatală. Ca să fie mai sigură și-a tras și ea un scaun, să asiste la discuție. Tata avea ochii prinși de cataractă și nu mai picta de un an. Doctorul nu-i mai dădea voie să fumeze din cauza unei boli de circulație, dar am mirosit că fuma pe ascuns. A dus mâna la buzunar, probabil ca să scoată o țigară, dar s-a oprit la jumătatea gestului și s-a uitat rugător la Luchi. Ea i-a zis, hotărâtă, „nu, hodorogule, nu e voie”, iar tata n-a îndrăznit să protesteze. Mi s-a făcut milă. Am vrut să-i întind eu o țigară, pe urmă am renunțat. Ar fi urmat o scenă neplăcută, de care preferam să mă scutesc. Nu țineam să-l văd cerșind permisiunea servitoarei încă o dată. În câțiva ani se prăbușise într-un mod incredibil. Devenise o ruină, nu mai avea nimic din prestața de odinioară. Îi căzuse și părul, gura i se strângea ca o pungă și slăbise. Nu m-a întrebat nimic, nici măcar cum o dusesem la închisoare; mi-am dat seama că boala, bătrânețea, egoismul său și Luchi înăbușiseră în el orice sentiment. Uitase până și supărările pe care i le pricinuisem. Venisem acolo cu gândul să-i cer scuze că mă înverșunasem ca un prost la proces împotriva lui, dar n-am mai adus vorba despre asta. Omul din fața mea îmi era complet străin. Se părea că întrucât nu ne mai lega ura, nu ne mai lega nimic. Așa ne-am despărțit.

Închisoarea îmi schimbase numai în parte existența, însă îmi schimbase cu totul visele. Paradisul din somn se transformase în infern. Nu mai aveam vise frumoase, ca înainte, ci coșmaruri. Aproape mă temeam să mă culc. În felul acesta, nemaiaivând nici un refugiu, viața mă lăsa singur cu existența mea adevărată pe care o vedeam, acum, până în cele mai mizerabile amănunte. M-a încercat chiar gândul sinuciderii și dacă n-aș fi fost atât de laș în fața morții poate aș fi făcut-o; dar cu moartea n-am reușit niciodată să mă comport cum mă comportasem cu tata în copilărie; ea m-a paralizat, m-a înfricoșat, m-a redus la tăcere. Nu-mi mai rămânea decât să rup într-un fel cu trecutul, iar

azilul despre care mi se vorbise mi se părea din ce în ce mai potrivit pentru asta, mai ales că marmura din atelierul bătrânei era pe sfârșite.

Poate că fără o noapte anume nu m-aș fi hotărât totuși să plec. Și, Doamne, câte s-au petrecut în noaptea aceea. M-am culcat devreme și l-am visat pe Bătrânul. De fapt, nu vedeam decât niște ochi mari, alburii și ironici. Auzeam vorbele pe care mi le spunea, fără să-i văd gura. „Domnule sculptor, te-am poftit să vii aici. Am nevoie de cineva care să cioplească pietre funerare în Stâncile de marmură. Îți ofer o șansă absolut unică pentru un artist mediocru. Poți să ajungi celebru fără nici un pic de talent. Nu vii?” Apoi strălucirea ironică a ochilor a înghețat și privirea a devenit încruntată. A urmat o tăcere lungă, în timpul căreia nu știam ce să fac. Deodată, Bătrânul a început să râdă. Lung, în cascadă, înfricoșător.

M-am trezit speriat și n-am mai putut să readorm. Cum nu reușeam nici să citesc ceva fiindcă literele îmi jucau prin fața ochilor, m-am îmbrăcat și am ieșit să mă plimb prin oraș. Străzile erau pustii. Nici țipenie de om. În gară, a început să plouă, ciuruind întunericul ca pe o haină mâncată de molii. Mai exista încă zăpadă, dar iarna se apropia de sfârșit. Un vânt rece și umed mătura peroanele, încolțindu-i pe cei câțiva călători rebegiți de frig și de nesomn. Pe lângă noi a trecut un tren fără să ne avertizeze. Neatentă, o femeie a alunecat și trenul i-a smuls o parte din brațul drept. Nu pot să uit cum își privea femeia aceea, mută de disperare și de groază, bucata de braț care rămăsese între șine. Era uluită înainte de a începe să urle. După ce-au luat-o de-acolo, a apărut un nebun pe care niște vlăjgani, care-l urmăreau, l-au înhățat. Privindu-l, m-am gândit că porcăria de soartă care ne joacă atâtea feste întrece uneori măsura. Ca să mă încălzesc puțin sau ca să uit de ploaie, de femeia mutilată și de nebunul dus cu forța, am intrat într-o bodegă împruțită de lângă gară, unde m-am îmbătat și m-am emoționat aflând povestea unei fetișcane care strângea paharele murdare și le spăla. Se mișca fără să vadă și fără să audă, făcându-și treaba în mod mecanic. Vecinul meu de masă mi-a șoptit, râgâind, că fata își omorâse tatăl pentru că nu mai putuse îndura bătăile. Judecătorii au achitat-o, „dar viața, a chicotit vecinul meu de masă, e mai necruțătoare ca justiția; ea nu iartă”. Nu mai suportam frigul, femeile mutilate, nebunii, pe vecinul care chicotea și am mai băut o sticlă după care m-am întors acasă. L-am visat din nou pe Bătrânul. Mi-a zis poruncitor: „Te aștept, domnule sculptor”. Mă așteptam să adauge: „Nu mă sili să te aduc cu forța”. Dar nu s-a mai auzit nici un cuvânt. Doar ochii mă fixau în continuare, reci, insuportabili. M-am gândit că visul acela era de fapt un ordin căruia nu mă puteam sustrage.

În zilele următoare am pus în ordine lucrurile la care țineam, fotografiile mele din copilărie, printre care se rătăcise coronița de premiant a lui Dinu, și alte câteva fleacuri pe care le-am strâns într-o ladă și le-am lăsat în grija bătrânei. I-am spus că plec pentru un timp. Nu m-a întrebat nici unde, nici când aveam de gând să mă întorc, să-mi iau lucrurile care, din clipa aceea, nu m-au mai interesat. Din moment ce tot încercam o altă viață, n-avea rost să mă

mai îngrijesc de resturile celeilalte. Omul trebuie să treacă uneori ca un lup prin frunze. Să nu lase urme. Prea multe urme încep să miroasă a trecut.

Nu-mi aduc aminte cum am plecat, în ce moment, și dacă măcar am încuiat ușa în urma mea. De fapt, de ce s-o fi încuiat? Hârtiile pătate de muște și singurătatea plină de pureci în care trăisem nu puteau să tenteze pe nimeni. Fiecare are propria sa singurătate, nu e nevoie s-o ia de la altul.

Faptul că era o zi frumoasă, de început de primăvară, mi se părea de bun augur. Lângă baltă am văzut mugurii plesnind pe crengile sălciilor. În jur, iarba se deștepta la viață. Eu însumi aveam sentimentul că reînviam. Mă trezeam dintr-un somn urât, ieșeam la soare dintr-o pivniță umedă, plină de șobolani, purificându-mă în lumina dulce a primăverii. Când cineva e bolnav și nu vrea să moară are trei lucruri de făcut; așa citisem undeva. Mai întâi să recunoască singur că e bolnav. Apoi să acționeze împotriva suferinței. Și, în sfârșit, să meargă până la capătul tratamentului. Mă arătasem credincios acestor condiții, eram mulțumit de mine. Am avut o tresărire numai când am ajuns la clădirea azilului. O clădire destul de comună, cu un singur etaj, aproape pătrată, care avea însă, dacă te uitai mai bine, ceva de mănăstire sau de fortăreață în ciuda albului strident, zgomotos, al zidurilor; sau poate din pricina lui. Nici o podoabă în arhitectură. Ziduri drepte, rezistente și grosolane, ferestre zgârcite, mici, și acoperișul de tablă vopsită în roșu putred. Câteva trepte de piatră suiau spre singura intrare. La capătul lor, imediat la stânga, se afla ghereta portarului, din fața căreia pornea un coridor întunecos. O femeie tânără, înaltă, strânsă într-un halat alb, a trecut pe lângă mine, lăsând în urmă o dără de parfum – țin minte asta fiindcă Laura avea parfumuri fine, curioase într-un azil – dar n-am apucat să-i văd fața. Câțiva bătrâni se plimbau sau stăteau pe trepte la soare. Toți îmbrăcați în halate vișinii, uzate, decolorate de prea mult spălat. Un câine, pripășit probabil, jigărit ca vai de el, alb și cu o pată neagră între urechi, moțâia lipit de trepte, scheunând când îl lovea cineva cu piciorul. Nimeni nu se sinchisea de mine. Din ghereta lui, portarul arunca uneori câte o vorbă celor care suiau sau coborau treptele. Glumea și izbucnea singur în răs... M-am hotărât să mă duc mai întâi pe țârm. Nu mai fusesem de multă vreme la mare, iar ziua era prea frumoasă ca să rezist dorinței de a-mi înmuia picioarele în apă și de a umbla puțin pe nisip. Mai purtam încă în mine frigul nopților în care, îmbrăcat cu puloverul peste pijama și cu două pături deasupra, nu izbuteam să mă încălzesc; contactul cu marea avea să mă spele, în sfârșit, de el. Am pornit, deci, pe cărarea care făcea un mic ocol până la niște trepte măcinate de timp și după ce am străbătut o mică râpă sălbătică și o văioagă presărată de cioturi negre, ca de oase carbonizate în lumină, m-am pomenit pe o mică plajă, mușcată de valuri și plină de pietre, situată chiar în dreptul azilului. Nu era încă vremea pentru baie. M-am descălțat, mi-am răcorit picioarele trudite de drum, apoi m-am dezbrăcat de cămașă și m-am întins pe nisip, ceva mai departe de apă, ca să nu-mi ude pantalonii valurile care pătrundeau uneori peste o parte din mica plajă, spălând pietrele sau, dimpotrivă, acoperindu-le cu ghemotocuri de alge; spectacol care se joacă zilnic

pe toate țărnișurile din lume dar care atunci mă umplea de o încântare copilărească; am luat chiar o scoică enormă, înlăuntrul căreia vua stins marea și m-am jucat multă vreme depărtând scoica și lipind-o apoi din nou de ureche, cum fac copiii. În cele din urmă, toropit de soare, am ațipit și m-am trezit seara. Abia atunci mi-am reamintit de Stâncile de marmură și m-am mirat că nu se vedeau nicăieri. Singurele stânci erau cele din apă, acoperite pe jumătate de licheni, negre și lucind de spuma care se scurgea de pe ele la fiecare val.

Prin ferăstruică gheretei sale, portarul m-a măsurat scurt din cap la picioare, m-a evaluat și probabil rezultatul nu mi-a fost foarte favorabil deoarece m-a poftit să nu-l tulbur. Era în miezul unei activități mult mai importante, pe care nu era dispus s-o întrerupă pentru mine; vâna muștele din gheretă, după o metodă, se părea, bine pusă la punct. Aștepta, răbdător, ca musca să se așeze undeva, după care o studia câteva clipe atent. Ridica mâna încet, surâzând mulțumit, concentrându-se, și, brusc, o lăsa să cadă cu toată puterea. Plictisit de întrebările mele care au dat câtorva muște prilejul să scape, mi-a făcut semn să tac. O victimă se oprise, obraznică, chiar pe hârtia albă, prinsă în pioaneze, de pe masa la care ședea. De data aceasta pregătirea loviturii a fost mai lungă; vroia să nu-i scape insecta, sfidătoare și neagră pe hârtia imaculată. Mâna a coborât fulgerător, dar, din păcate pentru mine, lovitura a fost ratată. Cum eu am profitat de pauză ca să întreb din nou în ce fel puteam ajunge la administrație, portarul a închis, enervat, ferăstruică gheretei. Am început să fiu îngrijorat de perspectiva nopții. Din fericire, la următoarea tentativă omul a avut mai mult noroc; o pată de sânge a mânjit hârtia. Victorios și mulțumit, portarul a deschis ferăstruică și mi-a făcut semn, binevoitor, că acum avea în sfârșit timp pentru mine. Când i-am explicat însă ce căutam acolo, a rămas pe gânduri. M-a privit bănuitor, încruntându-și sprâncenele. Nu-l anunțase nimeni că vin.

— Stai aici, zise, și a intrat în clădire, de unde, după o vreme, s-a întors și mai încurcat. N-am găsit-o pe Moașa, nu pot să-ți dau drumul.

— Moașa? m-am mirat eu. Ce nevoie aveți de moașe aici? Nu e un azil de bătrâni?

— Nu e moașă, răsă portarul. Dar așa îi zice. Și ducându-și degetul la buze îmi dădu de înțeles că nu era cazul să mai pun și alte întrebări pe această temă. După câteva clipe de chibzuință, se hotărî să mă lase să-mi petrec noaptea în ghereta lui. Oricum, era ora ca el să se retragă. Poate că o să reușești totuși să dormi, mi-a zis, și a plecat încuind ușa de la care pornea coridorul.

În gheretă nu se găsea decât un scaun fără spătar. Cu capul sprijinit de masă, m-am chinuit toată noaptea încercând în zadar să adorm. De aceea, a doua zi m-am grăbit să zic „da” când portarul m-a întrebat: „ai priceput cum se ajunge la administrație?” și am pornit-o pe coridoare, grăbit să rezolv cât mai repede formalitățile legate de sosirea mea și să mă lungesc pe un pat. Am rătăcit însă vreo oră fără să nimeresc birourile administrației, timp în care prin fața mea a defilat un șir nesfârșit de uși vopsite în alb murdar, identice.

Întâlneam bătrâni, înfășurați în halatele lor vișinii și uzate, îi rugam să mă lămurească încotro s-o apuc, unii îmi arătau direcția cu mâna, alții nu-mi răspundeau, și eram gata să revin la portar, să recunosc că nu mă descurcasem, când un infirmier lung și uscățiv, cu gâtul ca de lebădă și cu o gușă vizibilă, mi-a aruncat din mers: „Ține-te după mine”. Însoțindu-i, am pătruns într-o altă aripă, la etaj, unde ușile erau vopsite în maron. Lunganul a deschis una dintre aceste uși și m-am pomenit într-o încăpere ticsită de hârtoage, cu un miros insistent de praf stătut, cu o masă plină ea însăși de hârtoage, din spatele cărora un ins pirpiriu și negricios și-a ațintit, de sub ochelari, privirea rece și interogativă spre mine. I-am explicat ce căutam acolo și deodată, ca prin farmec, individul a început să-mi suradă, prietenos, dezvelindu-și dinții galbeni și cariați. M-a invitat să iau loc.

— A venit primăvara, mă anunță el pe un ton foarte intim, luând un dosar gros, cu colțurile hărtănite, și pregătindu-se pentru o treabă probabil foarte importantă, căci obrazul îi radia de fericire. Și-a suflecat mânecile, s-a deschiat la cămașă, lăsând să i se vadă părul galben-roșcat de pe piept, a luat de pe masă un toc, i-a examinat cu atenție penița, a încercat-o, i s-a părut că nu era de ajuns de ascuțită și a schimbat-o cu alta. În sfârșit, când toate preparativele au fost îndeplinite, își fixă mai bine ochelarii pe nas, deschise dosarul cu grijă, întoarse câteva foi, se opri, citi, răsfoi mai departe, citi din nou, până când găsi ceea ce căutase. Se concentără și tăie cu o linie groasă ceva, atent, de parcă tăia cu un cuțit, după care luă o sugativă, o apăsă pe locul cu pricina și așteptă câteva clipe înainte de a se hotărî să-și admire opera. O mare cicatrice neagră, urâtă, rămăsese acolo. Sub ea nu se mai vedea nimic. Arhivarul, căci individul nu putea fi altceva, își frecă mâinile mulțumit. Se ridică de la masă, își puse haina, adoptă o figură de funcționar corect, conștiincios, îmi spuse, aplecându-se, „Un moment, domnule, vă rog să fiți atât de bun să mă așteptați”, porni spre ușă, se răzgândi și se întoarse după câțiva pași ca să se aplece din nou spre mine. „Vă grăbiți cumva? Vai, cât de recunoscător vă sunt că-mi dați acest răgaz, domnule” și se îndreptă, de data aceasta mai hotărât, spre ușă; o deschise, inspectă din reflex împrejurimile și se prelinse pe coridor. Eram intrigat. Când Arhivarul se întoarse, îmi mulțumi încă o dată.

— Vă sunt recunoscător că m-ați așteptat, domnule...

— Sunt sculptor. Spuneți-mi Daniel.

— Da, domnule Daniel, vă rămân îndatorat, obligat. Vă rog să fiți atât de bun și să-mi spuneți cu ce v-aș putea fi de folos.

I-am comunicat că vroiam să merg la administratorul azilului, care mă chemase acolo. Arhivarul rămase pe gânduri. Credeam că va lua de la capăt ritualul la care asistasem înainte, dar m-am înșelat. M-a rugat numai din nou să-l aștept și, zâmbindu-mi, dispăru pe ușă lăsându-mă iarăși singur în încăpere.

Spre deosebire de coridoarele întunecoase, camera în care mă aflam era inundată de soare. O lumină gălbuie, învechită, cădea peste mobile, atenuând

aspectul lor rudimentar, și pe hârțoagele care asfixiau pur și simplu încăperea. Pe toți pereții, inclusiv între ferestre, de sus până jos erau îngrămădite, unele peste altele, vrafuri mari de registre și de hârtii îngălbenite pe la colțuri. O clipă, din curiozitate, am avut intenția să mă scol de pe scaun, să controlez ce conțineau acele hârțoage, dar m-am temut să nu fiu surprins de cineva în această postură neplăcută. Nu țineam să dau impresia unui ins care își vâră nasul în treburi ce nu-l privesc. Dealtfel, obosit cum eram și moleșit de lumina care invadea încăperea, am ațipit. Când am deschis ochii, am observat că mă privea cineva. Era o femeie frumoasă în ciuda pistruiilor care îi umpleau obraji; ochii însă, aveau ceva neliniștitor, o fixitate anormală. Am bănuțit imediat că mă găseam în fața unei nebune și, zăpăcit de această bănuțială, am încercat să băigui ceva, când a năvălit pe ușă o femeie grasă, corpulentă, cu părul puternic oxigenat care a strigat cu o voce autoritară, de hochmarschall: „Mefista, ce cauți aici?” Da, Mefista, de la Mefisto. E drept, un Mefisto feminin cu chip de înger, la care numai ochii sumbri te nelinișteau.

Femeia grasă, cu părul puternic oxigenat, era Moașa. Arhivarul stătea în spatele ei, respectuos și tăcut. Blondă, masivă, cu buzele violent rujate, ca niște lipitori roșii, cu sânii mari, umflându-i provocator halatul, Moașa mă cântărea fără menajamente din priviri. În mod ciudat, nu părea foarte încântată de venirea mea. Nici nu m-a invitat să iau loc. Mi-a întins o cheie, explicându-mi pe același ton autoritar că urma să discutăm mai târziu. Până atunci puteam să-mi iau camera în primire și să îndeplinesc formalitățile de rigoare, prevăzute de protocolul azilului, împreună cu Arhivarul. După care Moașa m-a mai măturat o dată cu privirea, s-a întors și a ieșit pe ușă, lăsându-mă ușor nedumerit. Aveam sentimentul unui intrus, dar al unui intrus pe care Moașa nu-și îngăduia totuși să-l repeadă.

Arhivarul s-a așezat la locul lui, la masă, m-a poftit să stau și eu și, zâmbind tot timpul, m-a întrebat:

— Fumați, domnule sculptor?

Dintr-o cutie veche de bomboane mi-a întins o țigară, anunțându-mă că el se lăsase de fumat din pricina acceselor de tuse care îl chinuiau uneori noaptea.

— Mai e și praful de aici, îmi zise cu ochii la hârțoagele care tapisau pereții. Și ridică din umeri pentru a mă lămuri că n-avea ce face, trebuia să suporte praful din hârtii ca pe o fatalitate. Scria o istorie a azilului.

— Ce fel de istorie? am întrebat politicoș. Zâmbetul lui deveni atunci slugarnic și viclean. Mi-a explicat că toți cei care veneau acolo se vindeau de amărăciunile vechi și, cu timpul, chiar le uitau.

— Știți, aerul mării, apa, lumina fac să se șteargă trecutul. De aceea trebuie să mă grăbesc totdeauna. Și cum nu pricepeam la ce anume trebuia să se grăbească, m-a lămurit că lui îi revenea datoria ingrată de a consemna într-o istorie a azilului amintirile celor care soseau să locuiască acolo, ca să se poată face, eventual, mai târziu o comparație. V-aș fi recunoscător, prin urmare, dacă mi-ați povesti și dumneavoastră, scumpe domnule Daniel, mă îmbie curtenitor,

deschizându-se din nou la cămașă, luând tocul cu penița verificată și deschizând dosarul la pagina unde făcuse mai devreme ștersătura.

— Acum? Chiar acum?

— De ce nu, scumpe domnule Daniel? zise Arhivarul. Mai târziu vă luați cu treburile, nu mai aveți vreme de mine... Apropo, ați văzut Stâncile de marmură?

— Nu încă.

— După ce terminăm, vă sugerez să faceți o plimbare până acolo. Vă garantez că n-ați mai întâlnit așa ceva.

Era atât de smerit că nu-l puteam refuza. Și, ca să fiu sincer, vroiam să scap cât mai repede de corvoada pe care o presupunea operația respectivă. Apoi, am început să-i vorbesc chiar cu plăcere, cu impresia că mă ușuram, debarasându-mă de trecutul meu ca de o haină uzată, și că într-o zi în locul amintirilor sâcâitoare va exista o mare și frumoasă pată albă pe care o vor spăla valurile și o va încălzi soarele. Cât am vorbit, nu știu. Tot ce-mi aduc aminte e acea senzație curioasă că-mi predam trecutul la arhivă, ca hainele într-un spital. Mai târziu, m-am întrebat dacă n-am visat cumva totul și m-am certat: trebuia să ceri un bon pentru amintirile lăsate la arhivă, Danie] Petric! așa n-ai nici o dovadă, iar memoria ta poate cloci în golul lăsat alte amintiri!... Poate chiar așa a fost, dar nu jur nimic... Când am isprăvit, Arhivarul m-a condus până la ușă. Nu mai contenea cu mulțumirile.

Camera ce-mi fusese repartizată era o încăpere îngustă, ceva mai mare decât celula pe care o avusesem la închisoare și, firește, mult mai potrivită pentru a găzdui un om. Un pat de fier, o masă, un scaun și un cuier cu picior, asta era toată mobila. Pereții erau vopsiți până la înălțimea unui om, în ulei, într-o nuanță albăstrie și, în rest, văruiți. Spre bucuria mea, fereastra ocupa aproape o întregă latură din acest patruater, așa că lumina pătrundea din belșug.

Pe masă se aflau două farfurii cu mâncare și pâine. O mâncare fără gust, dar cum eram flămând n-am făcut nazuri. M-am lungit apoi în pat și am adormit de cum am pus capul pe pernă.

Când m-am trezit, soarele nu mai bătea în geam. Era mult după-amiază. M-am așezat cu coatele pe pervazul ferestrei și priveam marea care se clătina luminoasă sub un cer indolent. Pescărușii țipau, fericiți sau cruzi, era greu de știut. Valurile spălau țărmul cu spuma lor albă. Era o zi splendidă, frumoasă ca un păcat. Dintr-odată, m-a copleșit o senzație plăcută și nouă pentru mine; memoria își pierduse parcă din greutate. Ah, binecuvântată stare. Mă simțeam ca o pivniță goală din care au fost izgoniți șobolanii și n-a mai rămas decât, ici, colo, câte o pânză de păianjen. Chiar lucrurile pe care mi le aminteam nu mai aveau greutate, nu mă mai apăsau, pluteau printr-un gol parcă.

În timp ce ascultam muzica dulce a acestui gol dinlăuntrul meu, a vârât capul pe ușă un bătrân. Mi-a venit să râd deoarece avea ceva de molie imensă. A aruncat o privire speriată spre mine, a dat să plece, dar s-a răzgândit. Stătea în ușă fără să spună nimic.

— Ce doriți? l-am întrebat.

Prinzând curaj, omul s-a apropiat, lămurindu-mă cu ajutorul unui torent de vorbe care se revărsa continuu că auzise de venirea unui „sculptor”. Sculptor, l-am corectat eu. Și se gândise că fiind eu un oaspete de seamă, poate îl ajutam cu o vorbă bună pe lângă Moașa.

— Știți cine-i Moașa, nu-i așa? mă chestionă. Am dat din cap. Ei bine, domnule sculptor, nu mai e de trăit aici, se porni el pe un ton plângăreț, explicându-mi că avusese o colivie cu un canar. Asta era toată averea mea. Într-o noapte, Tuberculosul, care e rău, a adus o pisică în cameră și a deschis ușa coliviei. Bineînțeles, pisica mi-a mâncat canarul. Eu de abia ațipisem. Când m-am trezit, Tuberculosul se prefăcea că doarme, cu fața la perete, iar pisica se lungea pe buze. M-am infuriat, bineînțeles. Și m-am infuriat atât de tare încât eu, care n-am omorât o muscă în viața mea, am omorât pisica. De-atunci mi se întâmplă să visez ba canarul meu mort, ba pisica și mă trezesc, bineînțeles. Ca să-l ascult pe Tuberculosul tușind. Eu cred că are plămânii ciuruiți. Cum să dormi, Doamne sfinte, când auzi pe cineva tușind încontinuu lângă tine? M-am dus de câteva ori la Moașa, s-o rog să-l mute în altă cameră. A clătinat din cap. Nu. Nu se poate. N-am reușit s-o înduplec nici cum. Și e o crimă ce face. De ce nu vrea?... Și dacă ar fi numai Tuberculosul, continuă după un oftat stăpânul canarului mâncat de pisică. Dar mai e unul, că suntem trei în cameră. Cumsecade om celălalt, nu zic, dar, iertați-mă, urinează pe el. Nu se mai poate ține. Uneori, în timp ce vorbești cu el, îl vezi deodată că nu mai e atent, că rămâne pe gânduri, cu ochii duși, dar când cobori privirea descoperi că la picioarele lui se formează o mică băltoacă galbenă, care începe să miroasă urât. E poreclit din pricina asta, iertați-mă, pot să vă spun acest cuvânt rușinos? n-am vrut să vă supărați pe mine, de aceea vă întreb. „Pișorcea” îi zice, domnule sculptor. Chiar așa. Du-te dracului, îl mai certăm noi, măcar șterge porcăria aia de la picioarele tale, dacă nu te poți ține. Nu sta așa, că ne omoară mirosul. Și îi azvârlim câte o cârpă murdară, că de-astea se găsesc, nu ducem lipsă. Dar el, săracul, din pricina ismenelor ude tot întârzie să se aplece. Și-mi zice: Filipe, Filipe, nu strâmba din nas. Mai bine roagă-te să nu te lovească și pe tine boala. Până la urmă n-are ce face, se apleacă, șterge băltoaca, duce cârpă la closet și se întoarce în cameră, culcându-se cu fața la perete ca să nu mai vadă mutrele noastre scârbite.

Pe măsură ce-l ascultam, îmi reveneau în minte amănunte din noaptea când intrasem în bodega de lângă gară. Pivnița se umplea iarăși. Golul luminos dinlăuntrul meu crăpase și pătrundeau în el ape tulburi din trecut.

— Ieși afară! i-am strigat bătrânului cu canarul, iar el, îngrozit și surprins de reacția mea brutală, s-a grăbit să se strecoare pe ușă, închizând-o cu grijă, ca să nu mă supere și mai rău.

Am pornit din nou spre administrație cu gândul să cer o cameră mai ferită, unde să nu mai fiu la discreția bătrânilor pisălogi. Filip reușise să-mi strice ziua. Văzându-mă, Arhivarul a început să-și tot fixeze, încurcat, ochelarii pe nas. I-am spus ce se întâmplase. El dădu înțelegător din cap.

— Știți cum sunt bătrânii, mă consolă. Pe urmă, pe un ton îndatoritor, mă încredință că nu exista o cameră mai luminoasă, ceea ce mă determină să renunț la cererea mea. Ați văzut Stâncile? mă întrebă el ca să încheie discuția. Și mă lămuri că se găseau după un mic cot pe care-l făcea țărmlul, la nord de azil.

Cum nu aveam ceva mai bun de făcut, m-am dus să le văd. Portarul m-a salutat ca pe o cunoștință veche, cu aerul „ei, ai văzut că te-ai descurcat?” după care și-a reluat obișnuita lui vânătoare de muște. Am coborât treptele, pătrunzând într-o primăvară în care și marea și cerul străluceau de tinerețe. În spatele azilului, se întindea un teren uriaș plin cu bălării. Intre el și mare se vedea cărarea ce ducea la baltă. Altă cărare cobora spre mica plajă unde stătusem cu o zi înainte și de unde clădirea azilului părea așezată la o răspântie, între mare și cer; zidurile ei albe și acoperișul putred erau singurul accident de culoare în atâta albastru.

De fapt, marea semăna cu toate mările. Nici singurătatea de pe țărml nu era foarte deosebită de cea întâlnită pe alte țărmluri pustii. Vântul sufla la fel, soarele răsărea din valuri, iar ploile (din fericire ploua rar) erau, ca pretutindeni la mare, plicticoase; întunecau orizontul și nu mai vedeai nimic dincolo de spuma albă a valurilor. Dar cum te apropiai de zona stâncilor de marmură, totul se schimba. Am avut un adevărat șoc când am dat cu ochii de ele.

Stâncile erau veritabile dune de marmură între care creșteau scaieți cu flori violete. Valurile azvârleau pe ele stropi de apă care scânteiau, umezeau petele de licheni, ce semănau unor caracatițe verzi ieșite la soare, și spălau piatra făcând-o să lucească, să ardă ca o flacără curată, pe sute de metri. Dacă Dumnezeu s-a compromis în multe locuri plămădindu-și creația, trebuie să recunosc că acolo și-a dat măsura adevărată. Văzând dunele de marmură inima mi-a bătut cu putere și mi s-a tăiat respirația. Fulgerau albe în lumină, deasupra ierburilor crescute pe peticele de pământ dintre stânci. Păreau puse acolo anume ca să le aducă aminte bătrânilor că nu trăiau într-o lume oarecare, că nu trebuiau s-o judece după azilul lor mizerabil. Dincolo de zidurile între care Arhivarul strângea hârtoage pentru o istorie a tuturor ratărilor, lumea își striga, pe țărml, gloria și reproșurile. Voi sunteți vinovați dacă existența voastră nu e cum s-ar cuveni să fie, era avertismentul mut, permanent, al acelor stânci de marmură, singurul loc unde mi-a venit să plâng de evlavie. Căci era un spectacol în stare să amuțească pe oricine. Nu m-am săturat niciodată să admir dunele, îndeosebi la amiază când soarele făcea marmura să strălucească, aprinzând ruguri albe prin iarbă; ruguri pe care stropii azvârliți de valuri le ațâțau și pe care florile violete ale scaieților le împresurau ca o ofrandă. Dincolo de ele, spre capătul falezei, se sălbăticese o plantație de smochini, cu trunchiurile noduroase și frunzele mari, alburii, acoperite de praf. Smochinii nu mai făceau fructe. Rămăseseră inutili printre cactuși enormi cărora le pria, se părea, uscăciunea țărmlului, dar păleau în fața altarelor înalte de marmură pe care îți venea să îngenunchezi.

Michelangelo în persoană, dacă ar fi sosit într-o bună zi pe acel țărm, nu l-ar mai fi părăsit, cred; ar fi sculptat acolo toată viața, mulțumindu-se cu pâine și apă; și dintr-odată să mă trezesc eu față în față cu o asemenea șansă grandioasă! Așa ceva poate face fericit un om, dar poate și să-l descumpănească, să-l sperie. Marmura, cu rare vinișoare albastre prin ea, nu părea nici greu de lucrat. Priveam uimit, tulburat, vrăjit, și a trebuit să-mi aduc aminte de ce mă aflam acolo ca să-mi revin, să-mi spun că n-avea rost să-mi fac prea multe scrupule; nu eram eu primul, nici ultimul impostor. Era o crimă ca un cârpaci să se atingă de acele stânci? Dar nu pentru o crimă venisem acolo? Vroiam să-miucid trecutul; să-lucid amintire cu amintire, să-l transform într-un stârv și să-l înmormântez într-un cimitir de marmură. Fiecare piatră funerară putea să fie un prilej ca să-mi obțin definitiv acea memorie ușoară pe care o simțisem câteva clipe, mai devreme, bătând din aripi înlăuntrul meu, gata să zboare după ce se scuturase de mâl. După care aș fi plecat fără să-mi pese încotro din moment ce trecutul nu mai putea să mă stânjenească; aș fi plecat înainte de căderea serii, ca să nu vină ora strigoilor și nu m-aș mai fi întors niciodată pe acel țărm.

În cartierul în care m-am născut n-am avut prilejul să mă deprind să respect bătrânețea. Copiii cu care mă jucam eu printre pubelele rău mirositoare nu erau dispuși să fie moralizați. La școală nu învățam mare lucru, în schimb pe stradă se preda temeinic disprețul. Profesorii mei erau în același timp colegii mei. De aceea de câte ori vreun bătrân făcea greșeala să ne certe, era prompt răsplătit cu râsete și insulte. Ne întreceam între noi în neobrăzare și vorbe necuviincioase pe care aș roși să le rostesc astăzi, dar atunci mi se păreau cât se poate de normale în gura noastră. Când aveam ocazia, ne țineam după convoaiele funerare, fără să pricepem nimic din amărăciunea morții, numai ca să furăm florile de pe morminte. Rar, foarte rar, ne lăsam impresionati de vreun bătrân și numai când îl vedeam disperat.

Exista, țin minte, un orb care trecea la ore fixe și totdeauna traversa strada în dreptul unui magazin de pălării. Adulmeca momentul când circulația slăbea; atunci ridica mâna stângă pentru a atrage atenția mașinilor, în timp ce cu dreapta ținea bastonul care-i slujea de călăuză. Unul dintre noi, țigănos și cu ciorapii mereu căzuți pe glezne, îi smulgea câteodată bastonul, numai ca să ne distrăm pe seama bietului bătrân care intra imediat în panică. Și multă vreme am râs cu o bucurie neroadă, auzindu-l cum ne certa. Până într-o zi când bătrânul a împietrit între mașini și nu ne-a mai reproșat nimic. Atunci n-am mai râs. L-am silit pe cel care luase bățul să i-l dea orbului înapoi și, pentru că n-a vrut, l-am bătut măr. A fost unul din puținele momente în care a învins în noi bunul simț, dar nici atunci n-am înțeles că bătrânețea e un destin pentru fiecare.

La azil, cei mai mulți bătrâni erau retrași, posaci, închirciți în lumea dinlăuntrul lor, cât de vie n-am cum să știu; din ea răzbăteau slabe pâlپări în afară. Pe aceștia îi vedeam mai rar, pe unii chiar foarte rar, tristețea fiind de obicei discretă, și n-aș putea spune mai nimic despre ei. Când încerc să le

reconstitui figurile, abia reușesc să-mi amintesc câte un amănunt: un tic, o privire, o voce. În rest, nu mai văd decât aceleași halate de un vișiniu spălăcit de care mă izbeam în fiecare zi. Am cunoscut mai bine numai un grup de bătrâni care, pe fundalul tăcerii celorlalți, umpleau scena cu bârfelile și curiozitățile lor. Ei constituiau, ca să zic așa, viața vizibilă a acelui mic univers. La ei mă gândesc când spun „bătrânii”. De regulă se strângeau pe peluza din fața azilului și discutau, luau în răspăr totul. Marea aproape că n-o priveau. Nu mai aveau putere să facă baie, intrau doar lângă țarm, asemenea copiilor, când era foarte cald, vara, și trăiau de prea mulți ani în orizontul îmbăcsit al azilului ca să mai aibă ochi pentru spectacolele grandioase ale naturii. Unii abia își târau reumatismele pe coridoare, iar dacă râdeau li se vedea gura știrbă. Singura răzbunare împotriva acestor nenorociri era plăcerea de a avea păreri despre orice sau de a asculta ce cleveteau cei mai cârcotași. Dacă li s-ar fi interzis asta, ce culoare ar mai fi avut viața? s-ar fi putut duce să se arunce de pe stânci, la capătul falezei, unde apa era adâncă și făcea vârtejuri amețitoare. Privindu-i, nu mă puteam abține, recunosc, să nu fiu mulțumit că eram tânăr. Așa e omul; caută mereu să se consoleze și să-și dea curaj, cu ochii la defectele altora; e destul să-l vadă pe altul mai nenorocit decât este el însuși ca să spună că, totuși, viața n-a fost ingrată cu sine. Dar nu-i desconsideram pentru bătrânețea lor. Cu excepția Mopsului, la început mi-au fost chiar simpatici și mă distra să le ascult poveștile.

Domnul Andrei era dimineața vesel și sclipitor. După-amiaza începea să amuțească. „Nu sunt în formă după-amiaza, ne avertiza el glumind. Iar seara riscați să vă dezamăgesc”. Când era singur, adora să-ți vorbească în șoaptă, după ce se uita în toate părțile și se convingea că nu se afla nimeni prin apropiere. Îți comunica atunci tot felul de lucruri delicate; că Moașa profita de situația ei după ce-și obținuse postul în cortul de tuareg al Bătrânului sau că Bătrânul ar fi trebuit să dea un exemplu convingător pentru ideile lui, să se sinucidă. Terminând de șoptit, se mai asigură o dată că nu apăruse nimeni prin preajmă, apoi se uita fix în ochii tăi, triumfător, ca să citească în ei admirația pentru curajul lui de a vorbi despre asemenea lucruri. Fața lui caraghioasă, croită parcă din piele de șopârlă care se încrețea toată la fiecare mișcare a buzelor, se liniștea pentru moment. Uneori, ca să-l zgândăr, mă prefăceam: „Ești nemaipomenit, Domnule Andrei, de unde ai aflat-o și pe asta?” „Mă privește”, se umfla el în pene. Dar erau și dăți când n-aveam răbdare. „Azi n-am timp, mă grăbesc”. Atunci se uita la mine dezamăgit și revoltat, de parcă turnasem pe el o găleată cu apă rece. Își zicea probabil: „Ia să-l mai dau dracului pe ăsta. Pe viitor n-o să-i mai spun nimic. Să moară prost”. Dar nu rezista să mă lase să mor prost, căci Domnul Andrei era, în realitate, un adolescent bătrân. A doua zi, dacă mă întâlnea, i se făcea din nou milă de mine și mă trăgea de o parte: „Ai auzit?” „Ce să aud?” Și totul se relua de la capăt. Îi plăcea mai ales să-l incit să-mi povestească și să-mi repovestească tinerețea lui petrecută cu nasul în vânt, după avioane, când din hârtie de la saci de ciment și cu fâșii de lemn de plop își făcuse un planor și rugase pe cineva să-l tragă cu

mașina pe câmp. Din nefericire, la capătul câmpului era o groapă mare, mașina a frânat și, înainte de a decola, planorul s-a zdrobit în iarbă. Dar ambițiosul candidat la zbor nu se lăsase. S-a ridicat din iarbă și s-a pus din nou pe treabă. Cerul îl aștepta. Trebuia să ajungă la întâlnire. Și a ajuns. A devenit pilot apreciat, câștiga bine și avea succes la femei. „În fiecare seară era o problemă să aleg, se lăuda Domnul Andrei. Se înghesuiau ca fluturii în luminile avionului. Câteodată mă vedeam silit să le jignesc. Eram obșit, a doua zi aveam o cursă grea, trebuia să mă odihnesc. Le spuneam din mers: «Fetițelor, astă seară băiatul se culcă devreme. Pe curând. Vă pup pe toate...».. Totul a mers bine până când, într-o zi, Domnul Andrei a descoperit că și cerul e orgolios, nu se lasă sfidat mereu fără să se răzbune. Asta s-a întâmplat chiar la o demonstrație aviatică. Era timp ideal de zbor. Și-a arătat atunci întreaga măiestrie făcându-i pe spectatori să-și simtă inima în gât de emoție la fiecare looping. Când și-a terminat programul, s-a pregătit de aterizare. S-a mai uitat o dată la cer. Era limpede. Cerul nu-i previne pe aviatori când are de gând să le joace o festă. A mai făcut un viraj și deodată a simțit că intervenise o neregulă. Nu știa ce anume, dar nu-i plăcea deloc bătaia motorului. Pentru prima dată i s-a făcut frică. A renunțat să mai încerce o aterizare și a sărit cu parașuta. Avionul s-a zdrobit sub ochii îngroziți ai spectatorilor, într-un nor imens de flăcări și fum. Pilotul a fost acuzat după aceea că și-a pierdut cumpătul, că a sacrificat un avion fără nici un motiv, că nu mai prezenta garanții, și s-a trezit concediat. Și-a văzut cariera compromisă și tot atunci s-au stins și farurile seducției. Fluturii nu mai năvăleau spre lumina și mai ales spre banii Domnului Andrei. Eroul a descoperit altă față a vieții. Înainte avusese de toate. Succes. Bani. O casă frumoasă cu mobilă stil. Admiratoare. După aceea lucrurile s-au inversat. A pierdut casa, a rămas fără mobila stil, fără bani și în cele din urmă și fără admiratoare. Ele au plecat ultimele. În clipa când au văzut că nu mai era nimic de jumulit, s-au uitat de sus la Domnul Andrei și i-au aruncat niște mărunțiș. „Na, să nu crapi”. Și duse au fost. Numai singurătatea i-a rămas credincioasă. Ea nu i-a cerut nici bani, nici mobilă stil. A stat cu el și într-o magherniță. Ba, chiar se simțea mai în largul ei acolo. Și nu era nici măcar geloasă. Domnul Andrei păstra o icoană sub sticla căreia așezase nenumărate fotografii: el în centru și „fluturii” în jurul lui. Și de câte ori privea pozele se înduioșa. Într-o noapte însă le-a scos de sub sticlă și le-a dat foc. Era un gest de recunoștință pentru singurătatea care îi era atât de credincioasă și care l-a urmat peste tot. „Ca o cățea”, râdea Domnul Andrei, încrețindu-și pielea de șopârlă: „Poate că și acum dă târcoale pe undeva prin bălării. Dacă am nevoie pot s-o chem în ajutor. Uneori, noaptea, chiar mă simt ispitit s-o strig. Dar mă abțin. Mi-e frică să nu se îndrăgostească de Mopsul”, adăugase în bătaie de joc, într-o zi, când rivalul său nu era de față.

Mopsul fusese în tinerețe, zicea, acrobat la circ. Trapezist. Și mărturisesc că am tresărit. Dacă tot se găsea un fost acrobat printre bătrâni, aș fi preferat să nu fie cel mai rău, cel mai cârcotaș dintre ei. Fusese poreclit Mopsul din pricina nasului turtit (amintire a unei căzături) cu care mirosea scandalul de la

o poștă și imediat își făcea apariția cu capul lui mare, acoperit de păr aspru, tuns scurt, cu ochii vicleni, inteligenți și șireți. Dar i se zicea și Ulise. După împrejurări. „Mopsule, iar m-ai scuipat”, sărea câte unul. Sau, „Ulise, ce părere ai?” Cam așa mergeau lucrurile. De fapt, numai împreună poreclele i se potriveau, fiindcă natura se distrase punând o inteligență rece alături de un caracter infect. Între el și Domnul Andrei exista o rivalitate continuă și veche, fiecare vrând să obțină supremația în cadrul grupului. Mopsul avea însă un defect, era știrb, doi dinți îi lipseau chiar în față și scuipa când vorbea. Asta îl împiedica să-l înlăture cu totul pe Domnul Andrei și, pe de altă parte, îl silea să se folosească de toate resursele inteligenței și răutății sale ca să micșoreze numărul celor care preferau să stea ceva mai departe de el din motive de igienă, ca să nu fie stropiți.

Drept să spun, m-a surprins când mi-a povestit din ce cauză părăsise cirul: «Mă chemase directorul, își amintea el. Eram bolnav, aveam temperatură mare, amețeli, migrene, și anunșasem că nu puteam să-mi fac numărul în spectacolul de a doua zi. „Îmi pare rău, Ulise, pentru tine, mi-a zis directorul, dar trebuie să joci mâine seară”. „Dar nu pot, domnule, sunt bolnav”, am protestat. Fără nici un folos. Nici n-a vrut să audă. „Nu mă interesează. Avem oaspeți importanți. Nu-mi pot permite să scot din program tocmai un număr de senzație. Mai ales că, știi, nu vei avea plasă”. „Cum adică?” am transpirat brusc. „Așa cum îți spun. Dacă nu prinzi trapezul, te-ai ras. Nu mai e nevoie să te vindeci”. Și mi-a întors spatele. Am simțit că mi-a trecut temperatura, că nu mai aveam amețeli. Mă stăpânea numai frica. În seara următoare mi-am făcut numărul cu groaza în suflet. A fost un succes imens. A treia seară, a patra, a cincea, la fel. Îmi era continuu frică și nu mai aveam nici o migrenă. Până ce am început să mă obișnuiesc. Când mi-a trecut frica, a revenit boala. Am început să am migrene îngrozitoare și am fost nevoit să părăsesc cirul». Am bănuț că Mopsul avea un calcul ascuns care-l determina să relateze o întâmplare nu tocmai avantajoasă – nu era el omul care să recunoască sincer că-i fusese atât de frică – dar n-am izbutit să aflu nimic din ochii lui șireți. „Aici nu te mai doare capul?” l-am întrebat. A răs. „Nu, aici îmi e continuu frică”. Minșea? N-am insistat deoarece a intervenit Călugărul: „Ați auzit? Îi e frică. Dumnezeu să-l binecuvânteze. Amin”.

Domnul Andrei mi-a atras atenția să ascult ce cântece îngâna Călugărul când era beat. Erau melodii târăgănite, în care te așteptai să fie invocat cerul, dar deodată descopereai, uimit, că fostul călugăr își amintea de o femeiușcă pe care o iubise. Când se trezea din beție, era cuprins de remușcări negre. Striga: „Sunt un gunoi, Doamne, un gunoi” și se lovea cu capul de podea. Se ruga lui Dumnezeu să-l ierte, bătea mătânii, apoi în disperarea pocăinșei se îmbăta iar. Nimeni nu știa cum făcea rost de băutură, unde își ascundea sticlele și cum reușea să-i înșele pe cei care-i făceau percheziție și care nu izbuteau niciodată să găsească nimic. Îmbătându-se, plângea și bolborosea „Doamne, iartă-mă”, pentru ca, dintr-odată, să înceapă cu cântece deocheate. Se vorbea că din pricina asta fusese alungat din mânăstire. Purta un fular soios de lână, de care

nu se despărțea niciodată, nici vara, și se poreclise singur, în derâdere, „Cobaiul lui Dumnezeu. „ Dar nu era un șarlatan. Credea, din câte mi-am dat seama, cu aceeași pasiune și în plăcerile lumești și în împărăția cerească și tocmai aceasta era drama lui, că nu putea împăca aceste pasiuni și nici nu era ipocrit ca să ascundă una din ele, pentru a părea fie depravat, fie sfânt. Nu, Călugărul se încăpățâna să nu renunțe la nimic, justificându-se prin vorbele Sfântului Augustin: „Iubește și fă ce vrei”. Pretindea, dealtfel, la beție, când avea curajul să fie nerușinat, că lucrurile s-au încurcat în lume după apariția lui Dumnezeu. Până atunci, zicea el, totul fusese clar, nu existau nici păcat, nici iertare; exista doar nevoia de a ucide și de a iubi. Ceilalți se grăbeau să-l certe, „Du-te și te culcă, bețiv păcătos”, deși în blasfemia Călugărului era și un sămbure de adevăr, fiindcă, în istorie cel puțin, infernul a apărut numai după ce a fost trâmbițat paradisul. În schimb, îl ascultau cu plăcere de câte ori avea mâncărime de limbă și își amintea de societatea secretă în care intrase după ce fusese izgonit de la mânăstire; un fel de sectă care își fixase drept țel de necrezut să se răzbune împotriva oamenilor de valoare care aveau proasta inspirație să ia în răs prostia și pe imbecili.

Istoria acestui episod era piesa de rezistență a Călugărului. Și întotdeauna așteptam să văd împotriva cui se îndrepta nelipsita înțepătură finală. „Membrii de marcă ai sectei (Călugărul începea totdeauna pe un ton de cronicar imparțial) erau imbecili adevărați, necorciți cu vreun deștept și îi urau de moarte pe cei care își permiteau să rătăcească de titlul lor de noblețe. Îi treceau pe listă și îi urmăreau până în pânzele albe. De aceea mi s-a făcut teamă să hrănesc prea mult purecii acolo. Fiindcă deștept poți să pari fără să fii, dar dacă nu ești un prost autentic te dai de gol. Scapi o vorbă mai ca lumea și ești pierdut. M-am prefăcut eu cât m-am prefăcut, însă imbecilii pur sânge au mirosul fin. Simt până la urmă când unul nu e din rasa lor. Mai venea câte un deștept care făcea pe prostul, care nu avusese noroc în meseria lui și căuta să se chivernisească altfel. La început reușea să se descurce, să se piardă printre ceilalți. Dar a fi deștept într-o societate de proști e un defect pe care nu ți-l poți ascunde la nesfârșit, într-o zi ceva te trădează. Un nimic și adevărul iese ca o pată de ulei la suprafață. Iar impostorii prinși de imbecili nu sunt iertați niciodată. Pe unul l-au aruncat cu capul în jos de pe un pod într-o noapte. Încât mi s-a făcut frică. Dacă mă prind aștia? mi-am zis. Fără să mă pretind prea deștept, nu eram chiar de-al lor. Ca să nu mă trezesc și eu azvârlit de pe un pod, m-am gândit că era mai bine s-o șterg. Mi-am luat tâlpășița și m-am făcut vânzător de limonadă... (Aici intervenea o pauză. Era momentul critic, când Călugărul se pregătea să se întoarcă din poveste în realitatea imediată. Ceea ce se întâmpla în diverse feluri.) Dar, apropo, nu-mi aduc aminte să vă fi văzut și pe voi pe listele de suspecti. Figurau acolo oameni de toate profesiile. Și piloți și artiști și judecători integri. Și nu v-am văzut printre ei. Mai degrabă ați fi avut poate șanse să ajungeți la loc de cinste, dacă m-ați fi cunoscut pe mine, să vă inițiez. Tu, Dominic, ai fi beneficiat și de uniformă... Adică nu, am glumit. (Când Dominic înghițea în sec era semn de primejdie.) Ce, nu mai știi de

glumă?” Trecutul lui Dominic era aproape legendar. Crescuse într-un bordel unde prostituatele se întreceau să-i dea bunătați sărmanului copil găsit sau născut pe ascuns de una din ele. Cu timpul se obișnuise să stea în salon unde veneau clienții și să caște gura la ce auzea. Uneori se juca ridicând fustele uneia din multele sale mame adoptive. Celelalte râdeau atunci de se prăpădeau: „Vai, ce drăgălaș e!”. Apoi Dominic trecuse la fapte și mai îndrăznețe. Se furișa pe urma prostituatelor care își conduceau clienții în camere și se uita prin gaura cheii. Când a fost prins, s-a trezit mutat la poartă. Din ziua aceea, singura profesie pe care a practicat-o a fost aceea de portar. Mulți ani păzise cu statura lui impozantă ușa unui bar de noapte. Dansatoarele bete îl alintau zicându-i „dragul nostru idiot”. Dar Dominic nu se supăra. Se apleca, le săruta mâna ceremonios, ca un general la un bal de la curte. Era mândru de uniforma lui și avea ținută. Beneficia în plus de un pumn greu cu care doborâse, se zicea, mulți scandalagii recalcitranți, aruncați în stradă ca niște cârpe. Odată a fost chiar pe punctul s-o pățească. Fusese prea convingător cu un bețiv gălăgios și îi spărsese timpanul. Noroc că a doua zi individul nu și-a mai adus aminte în ce împrejurări fusese lovit. Masiv, lat în umeri, cu un gât ca de taur, Dominic își purta și halatul de la azil ca pe vremuri uniforma cu fireturi; cu o ușor ridicolă importanță. Mopsul îi zicea în batjocură uneori „dragul nostru idiot”, dar, bineînțeles, nu de față cu Dominic. „Are și acum mână grea, mi-a suflat Domnul Andrei, și când te apucă... Nu s-a dezbărat de asta și de un vechi tic profesional: să urmărești că face și acum cu ochiul tuturor femeilor pe care le întâlnește”.

Același halat vișiniu, ars la spălat, părea o haină de doliu pe umerii lui Dodo, un fost pianist, cu degete încă frumoase și cu gene lungi, de femeie. Dodo era sfios, blând și ros de o tristețe tăcută. Se vorbea despre el că avusese un talent ieșit din comun. I se prevăzuse o carieră artistică strălucită. O decepție sentimentală însă, luată prea în serios, stricase totul. Tânărul pianist îndrăgostit a vrut mai întâi să se sinucidă. S-a hotărât apoi pentru o sinucidere ocolită: a sacrificat muzica. Mai târziu când s-a desmeticit, a fost prea târziu. N-a mai reușit decât să cânte într-un restaurant, până ce, într-o noapte, după un scandal, a fost dus într-un beci și bătut peste degete. Domnul Andrei avea însă altă versiune în privința lui Dodo. „Din păcate pentru el era un băiat cu trecere la femei. Asta i-a fost fatal. În loc să-și vadă de muzică, în loc să exerseze la pian, și-a folosit degetele ca să mângâie femeile. Era mai plăcut și mai simplu decât la pian. Când și-a dat seama cât timp a pierdut astfel, era prea târziu. Avea douăzeci și opt de ani și chiar în ziua respectivă, curat ghinion! sau semn al destinului! i-a căzut sub ochi o frază fatală. Fraza suna astfel: „Dacă n-ai reușit să devii celebru până la douăzeci și opt de ani trebuie să renunți la glorie”. Bietul Dodo s-a consolat să rămână cu femeile. Le-a iubit mai departe și a cântat cu degetele pe carnea lor muzica dulce a dragostei, înăbușându-și în această plăcere decepțiile pentru gloria pierdută. Până când femeile au luat-o, ca și în cazul meu, pe urma gloriei. L-au părăsit și ele. Atunci

Dodo s-a angajat la un restaurant. Bietul Dodo. Ca un papagal...” De ce ca un papagal, n-am înțeles.

Anton fusese judecător. Cum auzea de o ceartă se și înființa. Punea întrebări, cerea lămuriri, vroia să-și formeze o părere. Îi plăcea să-și aducă aminte câte fleacuri îi influențaseră altădată sentințele. „Cei din sală își închipuiau că verdictul meu era precis întemeiat pe paragrafe de legi totdeauna. Aș! Uneori culoarea ochilor acuzatului era mai importantă decât legea. Pe unul l-am condamnat mai aspru numai pentru că avea urdori la ochi și eu nu suportam asta. I-am dat un an de închisoare peste ce i se cuvenea. Dacă l-aș întâlni acum, i-aș cere iertare...” Și cufundat în amintiri, Anton ofta, regretând, desigur, nu numai păcatele cu care se încărcase, ci și posibilitatea, pierdută pentru totdeauna, de a le mai săvârși; tinerețea însemna, vai, vremea când acuzații din boxă se uitau spre el ca o vită în pragul abatorului. În rest, era un om discret. Rar se plângea de ceva; i se părea că ar fi dăunat prestigiului său. Cu profilul lui acvilin, de pasăre de pradă îmbătrânită, stătea de obicei lângă Dodo și prefera, ca și el, să asculte.

Ehoan, ce nume mai era și asta? poate de aceea toți îl evitau și îi ziceau simplu Hingherul, alergase toată viața după câini să-i prindă și tocmai la picioare îl lovise blestemul câinilor capturați. I se umflau și, din pricina asta, avea mereu neplăceri. Își lărgise pantofii, udându-i cu apă și pe urmă purtându-i uzi, dar degeaba. Când picioarele i se făceau ca niște butii, nu se mai putea încălța. Trebuia să meargă cu picioarele goale. „Ai picioarele ca apostolii lui Caravaggio”, i-am zis într-o zi. Hingherul s-a întors spre mine încruntat. Crezuse, poate, că-l înjurasem. Nu-mi plăcea meseria pe care o avusese, de aceea îl mai necăjeam uneori, la început, înainte de a observa că acest bătrân rezervat, bizar, umblând veșnic cu un basc pe cap, avea o slăbiciune pentru câini care inspira teamă și respect. Râdeam când întindea mâna vreunui câine și spunea „Dă laba”, iar acesta se executa docil, dar dacă ne auzea și întorcea capul ne îngheța râsul pe buze. Ne fâstâceam imediat și plecam de-acolo sau îi zâmbeam, prietenește, ca să nu se supere.

Cel mai simpatic mi se părea Siminel. Poate și fiindcă am citit într-o carte că vidanjorii seamănă cu zcii. Siminel suferea de angină pectorală. Nu ieșea niciodată afară pe vreme rece fără să îmbrace un pulover pe sub halat. Visa să vadă țările calde, a fost dealtfel primul care m-a rugat să-i vorbesc despre deșert, și avea un suflet de copil. Râdea cu mare plăcere, sincer și contagios. Când auzeai pe cineva râzând în hohote, știai precis că acolo se afla el. Am râs și eu cu lacrimi când mi-a povestit cum, odată, niște hoți care-l credeau plin de bani l-au dus pe întuneric într-un loc pustiu și acolo l-au amenințat că-i fac de petrecanie dacă nu le dă tot. «Eu aveam ceva bani, își amintea vesel Siminel, dar nu la mine. Și adevărul e că, o clipă, am fost gata să le spun. Era un vânt rece care mă pătrundea până la oase și m-am gândit că-mi va fi foarte frig în mormânt. „Mai bine le zic de bani, să mă ducă acasă”. Dar s-a întâmplat ceva care nu mi-a dat voie. Am făcut pe mine de frică. Atunci m-a umflat râsul. „Tocmai eu care sunt vidanjor... să vadă ăștia că m-am cufurit pe mine?” „Ce

râzi?” au zbierat ei. „Uite așa, ce n-am voie?” i-am înfruntat. Atunci unul din hoți le-a spus celorlalți: „Lăsați-l, bă, că e un păduche. Hai, cară-te”, s-a întors spre mine. Dar eu nu vroiam să mă mișc deloc. „N-aveți decât să vă cărați voi. Eu aicea rămân”. Și m-am așezat jos ca să nu priceapă pricina curajului meu. Au bombănit și s-au dus».

O aventură hazlie și picantă, dar cu un final mai puțin vesel, povestea și Nelson, un fost marinar, un roșcovan îndesat care, bârfeau gurile rele, s-ar fi bucurat că a rămas chior deoarece în felul acesta semăna cu vestitul amiral, deși împrejurarea în care își pierduse ochiul nu era deloc glorioasă. Faptul se petrecuse la prima cursă în ocean, pe un vas destul de șubred, a cărui punte plină de pete de ulei și lunecoasă juca sub picioare pe timp de furtună. Sub rafalele unei furtuni oribile, Nelson a ieșit să caute ceva pe punte și a observat acolo un domn foarte distins, bine îmbrăcat și cu capul gol, stând nemișcat în ploaie, balansându-se odată cu vasul și străduindu-se să-și păstreze echilibrul. S-a apropiat să-l ajute, dar când ajuns lângă el l-a auzit murmurând: „Domnule, nu pot se mă mișc din cauza furtunii și nu mă mai pot ține. Nu vrei dumneata să fii atât de bun să mă deschizi la pantaloni?” În prima clipă, n-a înțeles. Apoi s-a înfuriat. A crezut că domnul distins și cherchelit își bătea joc de el și n-a gustat gluma. A scos un briceag, apropiindu-se să-i taie nasturii pantalonilor ca să-l învețe minte, ceea ce l-a speriat, firește, pe domnul distins și l-a silit să se lipsească de serviciile marinarului și chiar să se apere. Din pricina unei pete de ulei, Nelson a alunecat, a căzut pe briceagul deschis și de atunci a trebuit să poarte o banderolă neagră, pe care n-o mai spălaseră decât ploile.

Dar cel mai ciudat era Victor, un bătrân slab, chiar costeliv, care se ținea de ceilalți fără să se amestece totuși cu ei. Rămânea puțin mai departe și asculta; absent, ca praful pe mobile. Nu vorbea aproape cu nimeni. Își strânsese în cameră, într-o cutie veche de conserve, tot felul de fleacuri, nasturi, agrafe, penițe, ace, de care, zicea, putea să aibă nevoie într-o zi și se supăra foc dacă îndrăznea cineva să-i scormonească prin ele. „Feriți bijuteriile Coroanei”, râdea Mopsul, țuguindu-și buzele otrăvite. În general era lăsat în pace și nimeni nu prea vroia să aibă de-a face cu el deoarece se răspândise părerea că prea multă intimitate cu Victor aducea nenoroc. Poate că era, însă, singurul înțelept dintre noi, cine știe? Domnul Andrei mi-a șoptit că nu trebuia să-l judec după halatul mâncat de molii; fusese un om cult, un filosof, devenise ciudat din prea multă învățătură. Și, ce-i drept, ochii miopi și trupul încovoiat ca o paranteză (poate din pricină că stătuse ani în șir aplecat deasupra cărților) se potriveau cu aceasta bănuială. Cea mai mare ciudățenie a lui Victor era că ținea ascuns sub pernă un dicționar vechi din care tăia zilnic un cuvânt. Cuvintele tăiate nu le mai folosea. Când vorbea, frazele lui erau eliptice. Nu supăra pe nimeni, stătea lipit de tăcerea lui ca lichenii de stânci și de abia azi înțeleg că, neavând curaj să se sinucidă, Victor alesese o formă mai suportabilă de a se obișnui cu moartea, treptat, învățând să devină mut.

Nu ascund că am avut momente în care aproape m-am rușinat comparându-mă cu unii dintre bătrâni. Și primul la care mă gândesc spunând asta e Hingherul care hăituise toată viața câinii prin praful străduțelor dosnice, care purta acest păcat în varicele mari, ca niște lipitori vinete, dar care iubea acum câinii cu o căldură și un devotament ce-l făcuseră în ochii mei aproape un sfânt. Mila mea pentru animalele închise în cuști pe la circuri sau prin grădini zoologice a fost egoistă; în ea nu m-am văzut decât pe mine. Pe când Hingherul suferea dezinteresat pentru fiecare câine lovit. Era în stare să doarmă lângă un câine bolnav și cred că a și făcut-o. Uneori lipsea nopți și zile întregi. Rătăcea prin bălăriile care creșteau vara, înalte cât omul și chiar mai mari, în spatele azilului, unde se ascundeau tot felul de câini pripășiți. Noi ne aventuram rar pe-acolo; el umbla fără grijă; dacă era cazul bolborosea ceva într-un limbaj, neomenesc pe care însă câinii îl înțelegeau. Odată, țin minte, a apărut chiar în fața azilului un câine mare cât un vițel, roșu ca focul. Toți care ne găseam afară în clipa aceea am tulit-o în coridor, cu excepția Hingherului care a rămas pe trepte. S-a uitat la câine și câinele s-a uitat la el. Apoi, fața Hingherului s-a destins, iar buzele au început să scoată sunete tulburi. Câinele a ciulit urechile și a dat din coadă. Uluiți, am văzut cum amândoi s-au tolănit pe pământ la soare; Hingherul mângâia bestia, iar aceasta se uita, supusă, în ochii lui.

Ca să fie în stare de o asemenea minune, mi-am zis, Hingherul trebuia să cunoască absolut totul despre câini. Nu se jucase în meseria lui. În timp ce eu... „Dacă trebuie să fim mediocri, atunci să fim niște mediocri desăvârșiți”, asta era gluma mea preferată în timpul studiilor de la Belle Arte. Și cam tot pe atunci îmi alesesem această deviză, invocând autoritatea lui Talleyrand pentru ea: „Surtout pas de zele”. Nu ținusem să depun zel în nimic. Nici la învățătură, nici în dragoste, nici în recunoștință. Și dacă era să-i judec prin această prismă, și alți bătrâni erau mai buni decât mine. Aproape fiecare avea în urma lui un exces. Poate chiar din pricina unor excese eșuaseră acolo. Bătrânețea și împrejurările îi ticăloșiseră pe unii sau îi siliseră să pară ușor ridicoli, însă, trebuia să recunosc, eu n-aveam nici o calitate care să-mi dea dreptul să-i disprețuiesc. Fiecare dintre ei tânjea în secret după ceva. Dominic tânjea după o uniformă cu fireturi. Anton tânjea după un proces; când se gândea la asta se îndrepta din spate, devenea marțial și parcă nici proteza nu-i mai jucă în gură. Dodo tânjea după un pian. Siminel tânjea să ajungă într-o zi în țările calde. Se mințeau, înțelegeam asta. Dar oare nu există situații când, dacă nu te lași legănat de minciuni, nu te lași legănat de nimic? N-aveau voie să treacă balta și de aceea cătunul era pentru ei un eldorado interzis. Se duceau câteodată până la marginea bălții și se uitau dincolo, la căsuțele de chirpici pe care nu le văzuseră niciodată de aproape. Nu îndrăzneau să se urce în bărci. Consemnul suna limpede: cine trece nu mai e primit înapoi. Și nu m-a surprins când, după prima mea vizită în cătun, m-au asaltat cu întrebări. „Cum a fost? E adevărat că există văduve care tremură de bucurie când apare un străin?” „Și pescarii ce fac? Stau chiar așa, în fața cafenelei, fără să scoată o vorbă?” „Dar de ce tac?

Nu v-ați lămurit?” „Și ce-i cu cerbii aceia? Nu-i minciună?” „De unde până unde cerbi pe țărmul mării? Nu s-a mai pomenit așa ceva. Ce, sunt câini să se pripășească acolo?” „Și de ce rămân, să fie împinși în mlaștină, când nimic nu-i oprește să plece, să fugă? Am înțeles că pădurea de sălcii nu e împrejmuită”. „Dar pe tine cine te oprește să pleci? se întoarse Mopsul spre Domnul Andrei. A, cine te oprește? Poți oricând să-ți iei bagajul și s-o pornești încotro vezi cu ochii. Și totuși stai aici. La fel și cerbii”. Ce era de obiectat? Pielea de șopârlă a Domnului Andrei făcu mii de încrețituri, dar nu pentru un răspuns, ci pentru o altă întrebare. „Dar cine ne vânează pe noi?” „Dumnezeu, interveni Călugărul. El ne vânează pe toți”. „Ei, Dumnezeu, făcu Mopsul. Dumnezeu nu-și pierde timpul pe marginea mlaștinei de aici. E ocupat cu alte mlaștini mai mari”. Siminel îndrăzni cu jumătate de gură: „Poate că Bătrânul. Stă în sala lui cu oglinzi și ne urmărește de-acolo. Se distrează...” De dată aceasta toți tăcură, cu un amestec de aprobare și spaimă.

Dar oricât de proastă era părerea pe care o aveam despre mine, tot am rămas perplex în clipa când m-a fulgerat bănuiala că amintirile la care se refereau bătrânii puteau fi, în întregime sau în parte, pură închipuire. Asta s-a întâmplat într-o zi în care Mopsul se lăuda: „Hei, pușori, în meseria mea n-aveam voie să greșesc. Dacă nu prindeam bara, adio. În câteva secunde ar fi trebuit să-mi fac formalitățile pentru lumea cealaltă. De aceea am învățat să fiu mai atent decât alții. Siminel, tu dacă greșeai nimereai cel mult într-o hazna, Anton dacă greșea, îl ținea pe altul mai mult ori mai puțin decât trebuia la răcoare, Hingherul scăpa o javră, Călugărul pierdea o liturghie, în vreme ce eu... Eu trăiam cât timp nu greșeam, încât trageți și voi concluzii de aici”. Ceilalți se enervaseră. Nu știu de ce atunci am fost aproape sigur că Mopsul nu fusese niciodată acrobat la trapez și că mințea cu nerușinare. N-aveam nici un temei pentru bănuiala mea și totuși am început să fiu mai atent. Ce se întâmpla acolo? Într-o clipă, toți mi s-au părut niște acrobați care jucau fără plasă, dar nu într-o arenă, ci deasupra realității, trâncănind despre un trecut pe care și-l născociau ori și-l corectau, și-l completau; de ce? Aveam senzația că întrezăresc urme de fard în ridurile bătrânilor. M-am suspectat că le atribuam propria mea dedublare, că împrumutam realității o subrealitate care nu era decât în mintea mea. În zadar. Din ziua aceea n-am mai putut să mă lepăd de această obsesie, că asistam la un joc de măști; ea s-a cuibărit în gândurile mele intime, a prins rădăcini, a înflorit și n-am mai reușit s-o ignor. Și mă mir că m-am abținut să nu-i suflu lui Dinu o vorbă despre asta; am făcut-o poate ca să nu rădă de mine. La spital, cunoscusem o femeie care scria tot timpul. Umplea coli întregi și pe față și pe dos în cea mai deplină tăcere. Privea câteodată în jur, absentă, și se apleca apoi, scriind mai departe. M-am apropiat pe furiș și am tras cu ochiul. Foile erau aproape identice; diferea doar numele culorii pe care o repeta de la primul la ultimul rând, cu o caligrafie ordonată, meticuloasă: verde verdelui verde verde verzi verdelui verde verde verzi verde... Nu eram foarte departe de ea, intrigat de jocul bătrânilor. Toate gândurile mele se învârtteau în loc: de ce? oare de ce? de ce oare? de ce? Până

când mi-am dat o explicație. Bătrânii trăiau cum trăisem eu în copilărie în camera cu poze, dar nu era joc ce făceau. Sau dacă era un joc, el era profund serios. Pe măsură ce realitatea mușca mai adânc din trupul lor, se refugiau mai mult în amintiri imaginare.

Apoi am făcut legătura cu ce-mi spusese Arhivarul și dintr-odată subrealitatea acestui refugiu mi s-a părut copilăros de logică. Toți își lăsaseră cândva trecutul la arhivă, după care, cu timpul, profitând de faptul că nimeni, cu excepția Arhivarului, nu cunoștea adevărul, căutaseră să uite unele lucruri din viața lor, să le azvârle din memorie și să mobileze altfel încăperile goale.

Să spun, deși n-ar mai fi nevoie, că nu mă scandaliza minciuna. Ar fi fost, dealtfel, caraghios și n-am dus niciodată ipocrizia atât de departe. Minciuna mă ajutase de multe ori să ies din impas, ea mi se părea chiar comodă în anumite împrejurări; ca un costum pe care ți-l croiești singur, după gustul tău și pe care, dacă nu-ți convine, îl schimbi cu altul; pe când adevărul n-ai cum să-l cârpești, să-l lărgești, n-ai cum să-i modifice croiala; dacă te strânge, te simți în el ca într-o cămașă de forță. Încât n-aveam motive să fiu indignat, nu asta era problema. Altceva mă descumpănea. Înțeleg să minți, dar să știi că minți! Or, bătrânii nu mai deosebeau adevărul de minciună, nu mai deosebeau realitatea de închipuire. Povesteau un trecut în parte visat, cârpit și nu mai știau nici ei cu exactitate care fusese adevărata lor viață, câtă autenticitate exista în urma lor, Minciuna le intrase în pori ca praful de marmură în pielea sculptorilor.

Erau momente când ar fi dorit, cu siguranță, pentru ei înșiși, numai pentru ei înșiși, să știe exact ce au fost, dincolo de întâmplările care se umflaseră în timp, cu sângele supt, ca niște lipitori crescute pe trupul realității. Uneori, seara, când coridoarele se goleau de lume, îl vedeam pe câte unul dând târcoale prin apropierea arhivei, singur, tăcut, cu gulerul la halat ridicat ca să nu fie recunoscut, de parcă adevărul aflat înlăuntru, în hârtoagele Arhivarului, păstrat ca plantele presate în ierbar, putea fi mirosit, adulmecat. După care cei care se învârteau pe-acolo se duceau pe țârm, se uitau la stânci și la mare, înțelegând probabil că n-aveau să mai regăsească niciodată trecutul întreg, cum nu mai puteau să fie o dată tineri.

Pe de altă parte, se și temeau, mi-am dat seama. Dacă trecutul adevărat îi sărăcea? Domnul Andrei putea să descopere că n-a fost în realitate decât simplu spălător pe un aeroport. Anton, că n-a fost decât grefier. Încât doreau și nu doreau să afle adevărul. Aveau uneori nostalgia lui, dar mult mai înclinați erau să-l socotească primejdios. Mai ales că niciodată nu se știe cât adevăr poate îndura un om, în ce doză care să nu fie mortală. Numai zeii și brutele sunt mașini fiziologice desăvârșite pe care nici un adevăr nu le poate deregla. Din acest motiv, cred, arhiva fusese înzestrată cu o broască solidă, iar Arhivarul avea ordine stricte, să nu permită nimănui accesul, acolo, în lipsa lui. Dacă la început arhivei nu i se dăduse, poate, prea mare importanță, cu vremea devenise o veritabilă magazie cu dinamită.

Unii, îndeosebi Domnul Andrei și Siminel, pretindeau că și istoria Bătrânului se găsea în arhivă, într-un plic special, sigilat cu ceară roșie, dar cei mai mulți, auzind asta, zâmbeau: „Basmе”. În orice caz, pentru acest ipotetic secret fuseseră întreprinse, cu ani în urmă, singurele tentative de forțare a arhivei. „Odată, când Arhivarul zăcea bolnav – mi-a povestit Domnul Andrei – Mopsul a reușit să desfacă broasca și a încercat să se strecoare înlăuntrul. A împins ușa, dar ce spaimă a tras! În încăpere, ce credeți, fusese lăsat de pază un câine uriaș care a făcut un salt furios spre ușă, să-l omoare nu alta. Spre norocul lui, Mopsul a fost iute de mână și de picior. A doua oară, tot el i-a convins pe Hingherul și pe Anton să-l ajute”. Se mai vorbea încă despre această întâmplare de pomină pe care mi-a relatat-o chiar Mopsul înainte de izbucnirea conflictului dintre noi: „Hingherul s-a dus înainte să îmblânzească bestia. Eu și Anton ne-am dus pe urmă. Dar n-am putut să intrăm. Hingherul n-a vrut să ne deschidă ușa! Ne-am rugat de el în toate felurile. Degeaba. Și vorbea, domnule, cu câinele, așa cum vorbești cu un om. Noi îi șopteam prin crăpătura ușii: «Hingherule, deschide, ce dracu faci? Că vine cineva și ne prinde». El nici nu vroia să ne răspundă. Discuta mai departe cu câinele. Ce dracu și-or fi vorbit, nu știu, că eu n-am învățat limba câinească. Și nici când i-a strigat Anton: «Hingherule, în numele legii te somez să deschizi!» nu s-a sinchisit. Până la urmă a trebuit să plecăm. Când a venit, tăcut și îngândurat, ne-am repezit să-l luăm la rost: «Bine, omule, îți bați joc de noi? Ne lași să stăm ca proștii la ușă? De ce dracu nu ne-ai dat drumul?» Și ce credeți, domnule sculptor, că ne-a răspuns? Ne-a zis: «Dacă deschideam, ar fi omorât câinele». Ei, ați mai pomenit vreun hingher care să se îndrăgostească de un câine? (Și Mopsul făcu un semn prin care să-mi sugereze că Hingherul nu era tocmai zdravăn la minte.) Deși mai bănuiesc ceva. Cred că Hingherul și-a recitat povestea lui și a găsit acolo ceva care l-a tulburat foarte tare, pentru că de-atunci a devenit și mai ciudat și mai tăcut, nu mai discută aproape cu nimeni. I-o fi fost frică să nu vedem și noi”.

După ce s-a aflat de spargere, au fost voci care au cerut insistent să se dea foc hârtoagelor, pentru ca să nu mai tenteze pe nimeni și să nu existe pericolul ca într-o zi un intrus să-și vâre nasul în tainele celorlalți și să-i terorizeze după aceea. Destul că știa Arhivarul. Mai bine se transforma totul în cenușă, în scrum și astfel dispărea orice pericol. Dar alții s-au împotrivit și au rugat să nu se dea totuși foc arhivei. „Poate că într-o zi...” Nu prea știau ei la ce sperau să le folosească „într-o zi” adevărul, dar nici nu se hotărau să-l arunce în foc. Și, pentru a fi mai convingători, au cerut să se anunțe că vor fi izgoniți fără milă din azil cei care ar mai îndrăzni să forțeze ușa arhivei. Într-o privință îi admiram pe bătrâni. Ce reușisem eu? Să mă revolt împotriva tatei? Să mă prefac modest, ca să-mi servesc mai bine vanitatea? Fleacuri. Ei își jucau chiar amintirile la trapez! Auzisem despre niște insecte care fac înțepături otrăvitoare altor insecte, fără să-și omoare victimele. Paralizate, acestea continuă să trăiască, iar insectele otrăvitoare își depun ouăle în corpul lor, transformându-le în hrană vie. Așa se întâmpla și cu bătrânii. Nu mai puteau să-și ofere nimic

la vârsta lor, în azil, în schimb le rămânea golul lăsat de trecutul de care se despărțiseră; el era hrană vie pentru imaginația lor. Puteau să-și dea frâu liber închipuirii, să mintă, să viseze, să-și remodeleze amintirile, de parcă timpul era de ceară, și se fereau cu grijă să se mire de alții pentru ca la rândul lor să fie crezuți. Numai când apărea Arhivarul deveneau reticenți și stânjeniți, stricând, atunci, totul. Antipatia pe care mi-o inspirase omul dintre hârtoage și care sporise destul de repede (se pretindea istoric de meserie, dar în afară de istoria azilului nu știa probabil nimic), mă făcea să nu văd cu ochi buni stânjeneala și teama lor. Mă enerva faptul că se gudurau în jurul mitocanului de Arhivar, că-l salutau, plini de respect, ca să-i câștige bunăvoința, deși înțelegeam de ce se purtau așa. Stârpitura știa tot, despre fiecare! Era gardianul trecutului lor, notat conștiincios în hârtoagele îngălbenite, clasat, ordonat, pregătit pentru orice, inclusiv pentru compromiterea celor care nu i-ar fi fost pe plac, de aceea își permitea, viezurele, profitând de rolul lui, să rânjească trecând pe coridoare. Cine ar fi îndrăznit să-l pună la punct? Bătrânilor și chiar doctorilor le era frică de el. Arhiva fiind pe mâna lui, la discreția lui, putea să măsluiască orice, ori să divulge unele lucruri neplăcute. Era de ajuns să scape o vorbă, bârfitori existau destui în azil. O asemenea perspectivă îi intimida și chiar îi înfricoșa pe toți, silindu-i să fie prudenți, iar Arhivarul abuza de asta purtându-se ca unul din acei mici despoți care repetă la bucătărie ceea ce au văzut în salon. Își arăta dinții stricați și putrezi, de-ți venea să-l pleznești peste mutră, având aerul cuiva care zice în gând: „Lasă, nu mă păcălești tu pe mine. Eu știu cine ești în realitate. Fă pe deșteptul cu alții”.

Asta m-a făcut să iau foc când Domnul Andrei mi-a atras atenția că Arhivarul îl trăgea de limbă pe portar în legătură cu mine. „De ce te interesezi de mine pe la alții, domnule?” m-am răstit la el năvălind în arhivă. Surprins, Arhivarul s-a retras ca un șobolan speriat în spatele mesei la care lucra. Împiedicându-se, și-a scăpat ochelarii pe jos și, căutându-i, a călcat din greșeală pe ei și a zdrobit lentilele. Fără ochelari nu mai vedea nimic. Era ridicol, lipsit de apărare acolo în spatele mesei și mi s-a făcut milă de el, deși pe figura lui jalnică perplexitatea era amestecată cu ură. M-am mulțumit să-i atrag atenția că dacă mai trăgea de limbă pe cineva în legătură cu mine nu-l mai iertam. Și am ieșit trântind ușa.

Cam tot atunci mi-am făcut, dintr-o prostie, și din, Mopsul un dușman.

— Ulise, i-am zis, de ce ești atât de modest?

Mopsul m-a privit bănuitor.

— Nu înțeleg, domnule.

— Sunt convins că ai fost mult mai mult decât un biet acrobat la trapez...

Hai, mărturisește, l-am îndemnat ironic. Dar Mopsul era prea inteligent ca să se lase înșelat de lauda mea.

— Nu, domnule, mi-a replicat el sec. N-am fost altceva.

— Ba ai fost, m-am încâpățânat.

M-a fixat cu ochii lui șireți.

— Dar de ce credeți dumneavoastră că am fost mai mult decât spun?

— Așa.

— Poate aveți dreptate, admise el prefăcut. Și eram gata să jubilez când mi-a scuipat în obraz această ironie: Într-o altă viață am fost proprietarul carierei unde ați învățat să ciopliți piatra... Și mi-a întors spatele.

După un timp am aflat de la Domnul Andrei că Mopsul mă bârfea: „Ce, ăsta-i sculptor? Cine a mai pomenit sculptor care să se mulțumească să cioplească pietre funerare?” Eram de aceeași părere, dar nu-mi convenea s-o aud din gura unui individ prost crescut și veninos. Domnul Andrei a încercat să mă consoleze: „N-are rost să vă supărați, domnule sculptor. Pe ăsta nu-l ia moartea, de frică să nu se otrăvească cu el”. Tot Domnul Andrei s-a grăbit să le explice celorlalți că nu era în folosul lor să mă supere. Dacă plecam? Cine ar mai fi venit pe țărmul acela pustiu? Stâncile de marmură ar fi rămas neatinse, între scaieți, iar ei ar fi fost îngropați, ca morții de până atunci, între bălăriile din spatele azilului. „Bă, nu fiți proști, le zicea. Trebuie să ne punem bine cu el, să nu-și ia catrafusele. Altfel, adio cimitir de marmură. Bătrânul se lasă păgubaș, nu mai cheamă pe nimeni. Și apoi, altfel îți cioplește piatra de pe mormânt cineva căruia i-ai fost simpatic. Pune omul puțină inimă în meseria lui”.

Mai ales acest ultim argument a avut un efect miraculos. Fiecare și-a ales locul unde ar fi vrut să fie înmormântat și mi l-a comunicat în taină. În scurtă vreme s-a creat, pornind de aici, chiar un fel de psihoză. Mă iscodeau pe rând dacă discutase proiectul cimitirului și fierbeau de nerăbdare să mă vadă apucându-mă de lucru. Mopsul mă împinsese astfel, fără să vrea, în atenția generală a azilului. Până și portarul s-a dovedit sensibil la eternitate. M-a luat într-o zi de o parte și mi-a explicat: „Eu n-ar trebui să mă grăbesc. Sunt încă tânăr. Dar nu poți să știi niciodată ce se întâmplă. Mi-am ales de aceea și eu un loc”. După asta, de câte ori mă zărea, se ridica respectuos în picioare și își scotea șapca decolorată, salutându-mă în timp ce-și ștergea cu dosul mâinii chelia transpirată: „Să trăiți, domnule sculptor”. Dacă n-aveam chef de el, îi răspundeam la salut și treceam mai departe. Altfel îmi plăcea să petrec câțva timp în ghereta lui, fiindcă mă asculta cu gura căscată, fericit, orice îi spuneam. Ba chiar închidea ferăstrucă gheretei ca să nu ne deranjeze nimeni. Îi îndrugam verzi și uscate și, uneori, râzând, îi puneam palma peste gură: „Ai grijă că-ți intră muștele și devii carnivor fără să vrei”. (Era vegetarian convins, cunoștea nenumărate ierburi pe care le căuta în spatele azilului și pe care, după caz, le fierbea sau le mânca crude.) El zâmbea jenat și închidea gura, dar ochii îi străluceau mai departe. De abia aștepta să continui, recunoscător că-mi pierdeam timpul cu el, să-i povestesc. A fost primul din azil pe care am experimentat plăcerea de a fi ascultat cu admirație.

Singur Mopsul mai bombănea, închipuindu-și că răutățile lui nu ajungeau la mine: „Pietrarul ăsta nu valorează cât un cartof degerat din moment ce Bătrânul nu l-a chemat la el de când a sosit, și a trecut ceva timp, dar face pe nebunul și se plimbă prin azil de parcă ar fi...” Și scuipa pe alții, denigrându-mă.

Se făcea că eram într-un fel de casă izolată, undeva pe un câmp. Clădirea nouă, abia terminată, fără nici o mobilă, cu pereții albi, goi, cu pete de var încă pe geamuri și pe jos. Mai multe camere și în fiecare cameră câte un bărbat. Zidari? Zugravi? Ucigași travestiți? Tăceau și tăcerea lor avea ceva amenințător. Cuprins de presimțiri rele, am început să mă retrag spre ieșire, fără să mă grăbesc, ca să nu-mi trădez panica. Și eram gata să reușesc când unul dintre acei indivizi spelbi mi-a sărit în spate și m-a strâns de gât, șuierându-mi cu o voce fierbinte la ureche: „Ascultă... să-ți spun ceva... de fapt, ai rămas acasă și dormi... doar visezi că ai plecat la mare... dimineață când te vei trezi, te vei duce s-o întrebi pe bătrâna meșterului de cruci dacă mai are nevoie de tine... dar până atunci mai e... Încă dormi, încă visezi și dintr-un vis nu te poți smulge... Într-un vis ești ca o frunză pe o apă curgătoare... așa că supune-te visului, Daniel Petric. El e stăpânul tău inexplicabil...” Vocea a șuierat deodată mai tare, am auzit urlatul unei locomotive, am țipat, am fugit și am nimerit într-o bodegă unde, singur în toată încăperea, Dinu stătea la o masă cu o sticlă aproape plină dinainte. Era beat. „În sfârșit, bine că te-ai decis să vii, a zis. Te aștept de mult. Altfel mă mâncau șoarecii aici.” Și mi-a făcut semn să mă uit la podea. Printre scaune mișunau șoareci. Uneori, se opreau să se uite la noi, curioși. Dinu mi-a turnat și mie vin și, în clipa aceea, am observat că figura lui semăna perfect cu cea a fratelui meu. Era exact chipul din fotografia de porțelan, acoperit de riduri. „Ce mă examinezi așa?” m-a întrebat, fiindcă nu-mi puteam deslipi privirea de el. Avea aceeași expresie cuminte și chiar același zâmbet, acum îmbătrânit și obosit. „Semeni cu cineva”, i-am zis. „Cu cine?” „Nu-l cunoști. „ M-am grăbit să beau vinul care mai era în sticlă ca să putem pleca mai repede de-acolo, să scăpăm de șoareci. „Să ieșim prin spate”, a bombănit Dinu, clătinându-se. Ne-am pomenit, beți amândoi, pe marginea mlaștinei. Dinu a început să țopăie, gata să alunece în ea. Mie îmi era rău și stăteam puțin mai departe. Poate altfel m-aș fi dus și eu să dansez în noroi, să facem amândoi pe cerbii. „Daniel, ia-mă la țintă”, mi-a strigat Dinu și m-a înjurat. Atunci am ridicat capul. N-avea decât să se bălăcească în noroi, dar de ce mă înjura? M-am îndreptat mânios spre el; el s-a dat înapoi și, brusc, râsul s-a transformat în urlat, deoarece Dinu a alunecat de pe pragul de pământ unde se afla și s-a scufundat în noroi până în gât. Beția i-a trecut fulgerător. Îngrozit, a început să răcnească: „Ajutor! Daniel, ajută-mă!”, dar eu nu eram atât de beat încât să mă duc să murim împreună. Și s-ar fi înecat poate dacă n-ar fi intervenit Profetul. Încruntat, acesta s-a apropiat lipăind cu cizmele lui uriașe de cauciuc, a intrat în noroi până la brâu, a întins mâna lui mare și grea și l-a tras pe Dinu afară. L-a aruncat apoi ca pe un obiect în marginea mlaștinei și s-a reîntors la grupul de pescari, lăsând o dâră de noroi în urma lui. Apoi, au dispărut toți, pescarii și Dinu. Cineva, a cărui față n-o distingeam din pricina luminii prea puternice, îmi spunea cu o voce uscată și tristă: „Domnule sculptor, nu știi dacă dumneata cunoști o pasăre neagră, împetrițată cu alb, aproape cât o găină de mare care nu e făcută pentru zbor, se codește să coboare chiar de pe crengile joase ale copacilor unde se urcă. Iar

dacă ajunge în vârf, nu mai are nici o șansă. Trebuie să aștepte un vânător care s-o ucidă. Căci de coborât de acolo nu e în stare să coboare. Ei bine, eu sunt o asemenea pasăre. Uită-te cu atenție la mine. Nu mă vezi? Sunt singura pasăre din vârful copacului. M-am cocoțat aici și nu mai pot să cobor. Și vreau să-ți cer o favoare, domnule sculptor. Să fii dumneata vânătorul pe care-l aștept...” Am bănuț că omul căruia nu izbuteam să-i deslușesc chipul ascundea ceva. Îmi întindea o cursă? Am simțit transpirația curgându-mi caldă, lipicioasă pe buze, pe bărbie și m-am trezit apărându-mă de ceva, șopărlă? păianjen?

Am aprins lumina. Îmi crescuse pulsul. Afară era încă noapte. M-am uitat la ceas: două fără zece minute. M-am dus la chiuvetă, mi-am dat cu apă rece pe față, după aceea am căutat prin pat, deși știam că era o copilărie ce făceam. Evident, n-am găsit nimic. Am stins lumina și m-am vârat sub pătură din nou, încercând să readorm. Dar n-am reușit. Nu mă hotăram nici să mă scol, să citesc din cartea pe care o lăsasem seara lângă pat, deschisă; o istorie a împăraților romani. Mi-am amintit, în schimb, ce-mi șuierase la ureche individul care mă strânsese de gât... Era posibil oare așa ceva? Era posibil oare ca zgomotul valurilor izbite de țârm, pe care-l auzeam foarte limpede, să fie vis? iar eu să fiu acasă, învelit cu două pături ca să nu mai simt frigul? Mi se întâmplase doar și altădată ca în plin vis să mă gândesc că visam și să încerc să mă rup din el. Dar numai treaz poți să zici: „Nu mai stau aici, nu-mi place. Plec”. Visul îl visezi și îi aparții. Te lovești de gratiile lui ca de o cușcă... Am aprins lumina și am luat de jos cartea. Am recunoscut ultimul rând citit: „Humanitas, Felicitas, Libertas erau cuvintele înscrise pe monedele din timpul lui Hadrian”. Ba chiar am zâmbit amintindu-mi de visul lui Caligula, ca întreaga omenire să fie redusă la un grumaz întins cuțitului. Humanitas. Apoi am continuat testul: m-am plimbat puțin prin cameră, mi-am încălzit un ceai, am deschis fereastra, am făcut gimnastică și am respirat aerul înviorător. Deodată m-a pufnit râsul: „Nu rezolv nimic așa. Pot foarte bine să visez că fac toate astea”. Și m-am întors în pat, descumpănit de propria mea obiecție, întrebându-mă dacă nu cumva o visam și pe ea.

Dimineața l-am căutat pe Dinu și i-am povestit tot, mărturisindu-i că de mai multă vreme aveam coșmare noaptea. El m-a ascultat cu atenție. La sfârșit, mi-a sugerat să-mi notez un timp visele într-un caiet, explicându-mi că studiul lor permite diagnosticarea timpurie a unor boli pe care, cu mijloacele obișnuite, le putem descoperi abia mai târziu.

— Adică să-mi fac o carte de vise proprie? am răs.

— Nu râde, zise el serios. E o investigație științifică despre care se discută din ce în ce mai aprins. Și pe urmă trebuie să fie foarte interesant să-ți revezi visele după un timp, să-ți dai seama ce te persecută în somn, ce obsesii revin; ți-ai înțelege, poate, viața mai bine decât dintr-un jurnal obișnuit... Așa ar fi trebuit să fac și eu, adăugă pentru sine, după care îndepărtă acest gând. Ți propun să-mi arăți caietul peste câțva timp, de acord?

Nu știu dacă Dinu a bănuț vreodată că am urmat sugestia lui. N-am mai vorbit cu el despre asta, însă chiar de a doua zi am început să-mi notez visele

când mi le-am amintit dimineța. Mai întâi fără convingere, dar după aceea m-au interesat unele observații pe care le făceam singur, comparând; de pildă că visele, cel puțin ale mele, n-au sfârșit; de ce, nu știu; poate fiindcă moartea e sfârșitul fiecărui vis și mă trezesc la timp ca să nu mor... Acum m-am întors, se pare, de unde am plecat și mă întreb dacă nu cumva visez și guzganii din acest pod. Îmi vine să-i persiflez uneori: Stimații mei, scârboșii mei confidenți, nu existați în realitate, îmi pare rău pentru voi, nu sunteți decât niște biete ficțiuni. Clipa când mă voi trezi vă va omori... Dar să revin mai bine la Dinu.

— Nu știam că ții un jurnal, i-am zis într-o doară și l-am văzut tresărind, intrând în panică. Am rămas surprins. Ce e, Dinule? Ți se pare rușinos ca la vârsta ta...?

— Nu e vorba despre asta, murmură el.

— Atunci?

Nu l-am lăsat până nu mi-a dezvăluit ceea ce îl speria. Avea, într-adevăr, un jurnal, dar orice jurnal trebuia predat la arhivă.

— De ce?

— Cum de ce? Sunt poate singurul din azil care își are în proprietate personală trecutul. Asta mă pune în conflict cu ceilalți.

— Prin urmare și voi doctorii...?

— Dar ce credeai? Îmi întoarse el întrebarea.

— Îmi închipuiam că numai bătrânii.

— Nu, dragă Daniel, uitarea e indivizibilă.

Ceva mai târziu, când a descoperit că i se umblase prin lucruri, mi-a încredințat mie jurnalul, rugându-mă să-l păstrez. N-am avut curiozitatea să-l răsfoiesc, l-am aruncat într-un sertar și l-am lăsat acolo. Abia după moartea lui Dinu l-am citit și am descoperit parcurgând însemnările din acest caiet de matematică, uzat, cu foile asprite de umezeala care s-a uscat, cât de simplist îl judecasem pe acest om în care nu reușisem să văd decât o parte de adevăr, cea care îmi convenise, fiindcă încurajase stupida convingere că eu eram făcut din alt lut, mai tare, că aveam dreptul să-mi impun părerile și umorile, datorită lui fiind, în relația noastră, să joace rol de ecran... Mi-l amintesc cum trecea pe coridoare: cu halatul pe umeri, lăsându-l să fluture ca două aripi albe la fiecare mișcare. Dădea impresia unui ins afectat, blazat, semănând cu vocea lui moale, incapabilă de strident. Venea des la mine în cameră, se așeza pe marginea patului și discutam lucruri fără importanță. Vorbea egal, căutând cuvintele exacte, ferindu-se de dispute tăioase, preferând să-mi lase ultimul cuvânt, deși, cu altă fire, m-ar fi putut zdrobi. Rareori se inflăcăra. Atunci își trecea mai des mâna prin părul de culoarea paielor ude, cu un gest mai puțin obosit, iar trăsăturile delicate, în ciuda faptului că o acnee puternică îi ciuruisese fața, i se însuflețeau. În astfel de clipe înțelegeam că reticențele, afectările și uscăciunea lui protocolară, ceremonioasă, nu erau decât o mască sub care se ascundea un om viu, timid, vulnerabil și îndrăgostit până la disperare de viață. Dar nu treceam niciodată de această constatare pe care o făceam parcă numai pentru a-mi găsi în complexele lui Dinu încă un îndemn ca să-mi pierd capul.

Era singurul dintre cei trei medici de care mă apropiasem la azil. Ceilalți doi, Aristide și Sonia, îmi erau profund antipatici. Aristide lăsa după el continuu un miros dublu, de coniac și de parfum. (Parfumul nu-mi place decât la femei, iar coniacul nu-mi place decât să-l beau, i-am zis lui Dinu, care a râs.) Omul mi-a fost nesuferit chiar din clipa când și-a făcut prima oară apariția în camera mea, îmbrăcat într-un halat imaculat, călcat ireproșabil și împodobit, deasupra buzunarului de la piept, cu o monogramă complicată. Avea alura unui ins din categoria „virililor”, cu fălci puternice, mustața subțire și părul strălucind de briantină. Din toate mișcărilor lui reieșea că se credea irezistibil. S-a așezat plin de sine pe scaun și, vizibil plictisit de această corvoadă ce-i fusese impusă, a început să-mi pună întrebări ca unui bolnav.

— Nu vă supărați, vă rog, l-am întrerupt politicos, dar hotărât să nu mă las confundat cu bătrânii din azil. Eu nu mă aflu aici pentru tratament. Sunt sculptor (și am accentuat cuvântul „sculptor”). Și încă nu sunt sigur că voi rămâne aici.

Aristide nu păru însă deloc impresionat de vorbele mele. A ridicat din umeri.

— Mă rog, dar eu trebuie să-mi fac meseria. Ați avut febră de când ați venit aici?

— Nu.

— Dar amețeli?

— Nu.

— Dar greață?

— Nu. Adică, uneori. Acum, de pildă, m-am corectat ca să-l iau peste picior.

Netulburat, a scos din buzunarul halatului un carnet de rețete și un stilou elegant și a început să scrie fără să-mi mai dea nici o atenție. Când s-a ridicat, a lăsat rețeta pe masă.

Sonia mirosea numai a coniac pur, neamestecat cu parfum. Cum se scula, prima grijă era să bea câteva păhărele ca să intre în normal. După aceea se lansa într-o trâncăneală fără sfârșit, istovitoare pentru cei care aveau ghinionul să se afle prin preajmă. De aceea, când o zăream pe coridor, orice motiv era bun ca s-o șterg. Dacă nu găseam la repezeală unul, eram pierdut. Mă apuca, după obiceiul ei, de reverul hainei, ca să nu-i scap probabil, și începea să turuie. Eu zâmbeam și fierbeam. De fiecare dată mă blestemam că n-am fost mai atent, s-o evit, și mă pedepseam să am răbdare. După ce oboseam, ca să mă răzbun și pe ea, o obligam să meargă. Înaintam și era nevoită să se miște ca să nu-mi scape reverul. Mă distra mersul ei de rață uriașă, datorat picioarelor strâmbe și parcă desprinse din șold. Apoi, când simțeam că rezistența mea se apropia de limită, începeam să fac inventarul degradării ei fizice, fără să mă las înșelat de părul tuns băiețește și de fardul folosit din belșug. Abia când nici asta nu mă mai salva, mă smulgeam în sfârșit din mâna ei. Atunci exclama invariabil: „Iartă-mă, dragă, de ce nu mi-ai spus că te grăbești?”

Dinu nu semăna din nici un punct de vedere cu ei. Era și mai inteligent, și mai dezarmat. Se transformase pe sine în pacientul său principal și de ani de zile se diseca, se trata, căutând să-și ascundă complexe sub un aer de normalitate. Această armură invizibilă, prin care își apăra de ceilalți fragilitatea sufletească, îi intrase în carne, în mișcări, în atitudini, îi modelase gesturile. Se studiasse și se supraveghease atât de mult încât reușise să se educe, să pară absent și chiar distant uneori, dar această victorie îl costase cât zece înfrângeri, deoarece Dinu dezlănțuise în taină un adevărat război împotriva calităților lui pe care le socotea, nu fără motiv, defecte grave într-o lume ce confundă adesea, cum am confundat eu, delicatețea cu prostia și slăbiciunea cu vocația de a fi călcat în picioare.

Probabil, un compartiment din jurnal, intitulat ironic „Întâmplări cu zei” intra tot în această terapie permițându-i să se „defuleze”, cum zicea el, prin ironie. Două însemnări mai ales mă fac să cred într-o asemenea ipoteză. Cea dintâi m-a surprins chiar, și dacă n-ar fi fost scrisul lui Dinu aș fi zis că aparținea altcuiva. Nu-l auzisem niciodată vorbind pe acest ton, care în prima clipă mi s-a părut aproape vulgar. Apoi l-am înțeles.

„Se întâmplă uneori ca zeii să coboare din Olimp. Fix la ora H., Jupiter ieșea din biroul său spațios, unde mă ținea totdeauna la o distanță care să sublinieze diferența dintre noi, pentru a se duce la closet. Dacă profitați de această punctualitate, puteai să-ți faci nevoile alături de el. Și ce umană ți se părea lumea atunci! Tu, alături de Jupiter. Fiecare săvârșind același lucru simplu și esențial. La nevoie puteai să faci o mișcare stângace pentru a-l atinge cu cotul din greșeală. El întorcea spre tine ochii săi aroganți, examinându-te o clipă prin lentilele ochelarilor, ca pe o muscă, apoi revenea la prea omeneasca lui operație. Nici zeii nu pot fi fără întrerupere zei. Din când în când, pentru câteva clipe, se umanizează. Și cât de plăcut e să ai un zeu alături de tine, fie și în fața unui pisoar. Nările te ustură din pricina dezinfectantului prea puternic, dar, ce să-i faci, bucuriile nu se obțin gratuit. Trebuie să plătești măcar olfactiv cinstea de a vedea un zeu degradat și descheiat la pantaloni, arătând o grijă divină rușinoasei sale podoabe. Încerci să fii cât mai discret în acest timp ca să nu-l stânjenești pe Jupiter cu muritoarea ta necuviință. El își încheie ultimul nasture, apoi se spală pe mâini și se examinează în oglindă. Tu aștepti, desigur. Nu se cade să vă reflectați amândoi în aceeași oglindă, fie și acolo. Riști să fii fulgerat de divinitatea lui. A fi muritor de rând îți impune unele obligații. Una dintre ele e aceea de a fi cuviincios. Trebuie, deci, să stai de o parte, să nu te uiți prea atent, ca să nu-i vezi cumva ridurile. Asta ar putea să-l irite și de ce ai nevoie să riști? Încât aștepti. Când întoarce, neglijent, capul spre tine, treci printr-o clipă de gheață și foc. Surâzi ca să-ți semnalezi astfel respectul și-ți e groază că acest surâs nu va fi destul de bine observat și înțeles. Și, vai, ai avut dreptate! Jupiter se întoarce fără să-ți răspundă la surâs. Intri într-o ușoară panică, fiindcă nu știi dacă nu cumva l-ai supărat. Îți trec prin minte, fulgerător, tot felul de grozavii. Dacă l-ai deranjat când l-ai atins cu cotul? Dacă nu i-a plăcut că ai stat prea aproape de el? Doar nu ești tu de vină, nu tu ai

fixat distanța dintre... Sau poate nu i-a plăcut mirosul? Dar ce, numai tu ai urinat acolo? Nu mirosea și propria lui urină? Ești aproape paralizat de spaimă. Mai bine te abțineai, nu veneai odată cu el. Mai bine erai câine și făceai undeva lângă un tufiș. Poate chiar în Olimp. Tot e Olimpul gol, de când zeii umblă pe la pisoarele muritorilor.” „Sportul atrage mulțimi din ce în ce mai numeroase. E un soi de anestezie în masă. Ea deturneză de la probleme serioase, și uneori vitale, o mare cantitate de energie. Totuși, dincolo de frumusețea efortului – al altora, e adevărat! – sportul oferă o lecție. Ceea ce atrage această mulțime sunt: competiția, selecția, cultul vedetei. Tot ceea ce unii refuză cu vehemență în viața intelectuală, predicând ipocrit modestia, egalitatea, impersonalitatea, dezgustul față de publicitate. Sau, poate, zeii nu mai sunt posibili decât pe estrade și în arenele de sport. Și de aceea se înghesuie lumea acolo. Nimeni nu se mai indignează dacă Jupiter îmbracă chiloți și ghete cu crampoane. Cu condiția să se priceapă să tragă un penalti sau să joace în ofsaid. Zeii nu au voie să scrie, să citească, să picteze, într-un cuvânt să fie intelectuali. Există o singură șansă dacă ții să fii zeu: să joci tenis, de pildă, și să fii mai bun decât alții. Dacă poți. Atunci, lumea te va recunoaște ca zeu, chiar dacă, după un timp, te va arunca undeva în abisul din jurul Olimpului”.

Cine ar fi spus că aceste însemnări aparțin aceluiași om care mi-a mărturisit într-o seară: „Trebuia să fiu demult mort. Numai faptul că iubesc viața cu o tenacitate de catâr m-a ajutat să rezist”. Dinu suferea de un astm bronșic grav și trăia, dependent de medicamente, sub teroarea că una din crize îi va fi fatală. De aceea se ferea de polen, de câini, de ceață, de orice i-ar fi putut declanșa astmul și, pentru a nu răci, umbla ca Siminel îmbrăcat cu un pulover pe care-l scotea numai în zilele foarte calde. După-amiaza făcea lungi plimbări pe țarm. Dealtfel, venise la azil tocmai din pricina mării; avea nevoie de ea, cum avusese nevoie altădată să urmeze terapia de salină.

Aceasta fusese unica decizie fermă luată de acest om plin de calități, dar cu suflet dublu, inteligent și laș, ironic și visător, care credea poate în mod serios că „virtutea e cel mai costisitor viciu”, fiind prea slab ca să nu ia forma voințelor mai puternice decât el, chiar când le dezaproba. Vocația lui adevărată nu fusese medicina, ci muzica. Mama lui, o văduvă ambițioasă și energică, trăită la țară, hotărâse însă altminteri: să devină chirurg; și numai o noapte în care, la ski, s-a rătăcit pe munte și i-au degerat degetele a compromis acest plan. Dinu s-a ales cu o ușoară anchiloză a indexului și a inelarului de la mâna stângă, pentru corectarea căreia ar fi fost nevoie de voință și gimnastică îndelungată, încât – ambițioasa mamă s-a înclinat în fața soartei – locul chirurgiei a fost luat de psihiatrie... Când și-a luat diploma, a mirosit că acasă se pune la cale ceva. Mama și fratele lui mai mare hotărâseră că trebuia neapărat să se însoare cu fata unui personaj important. A râs: „Eu? Eu să mă însor astfel? Nici nu mă gândesc. Ori mă însor din dragoste, ori nu mă însor deloc”. Naiv tânărul doctor, căci mama lui și fratele lui nu glumeau când era vorba de interes. Ziceau că numai proștii nu se aranjează. Într-adevăr, presiunile s-au întărit. Atunci, a încercat să se intereseze de fata pe care vroiau

să i-o arunce de gât. Și s-a îngrozit. Puștoaica, destul de coaptă, avea slăbiciunea de a fugi mereu de-acasă și o preferință precoce pentru viața la stână, în aer liber. „E frumoasă, dar curvă”, a obiectat el triumfător. „Și ce importanță are asta?” i-a replicat maică-sa. A rămas încremenit. „Mamă, cum poți vorbi astfel? Doar sunt fiul tău”. Dar ea a sărit ca arsă. „Tocmai pentru că ești fiul meu, nu vreau să ajungi ca vai de capul tău, să tragi mâța de coadă.” „Și conștiința mea?” a apelat el, în disperare de cauză, la o vorbă mare. La care frate-său a izbucnit în răs. „Conștiința? Conștiința ai zis?” Și nu se mai putea opri. „Mă c... pe conștiința ta, i-a strigat mânios și batjocoritor. Ai auzit?” Și a repetat fraza. „Asta fac cu conștiința ta. Conștiința, băiatule, e cel mult o cârpă cu care-ți ștergi pantofii. Doar la asta e bună. Așa că nu mai vorbi prostii. Mai bine pregătește-te de nuntă cu Augusta”. „Nici nu mă gândesc”, s-a opus el dând să plece. Frate-său i-a sărit atunci în față și a împins ușa cu piciorul, barându-i calea. „Mă, tu înțelegi de vorbă bună sau nu? Să știi că pot folosi și alte metode dacă ești căpățânos.” „De pildă?” s-a grozăvit Dinu. „De pildă, te bat până-ți ies gărgăunii din cap”, l-a lămurit, prompt, frate-său. Dar nu s-a intimidat. N-a luat în serios amenințarea. „Ei, nu zău, l-a înfruntat el. Încearcă numai dacă vrei s-o încasezi.” În clipa următoare s-a petrecut ceva neașteptat. Maică-sa a venit în spatele lui și i-a prins mâinile, strângându-i cu toată puterea. „Leagă-l de piciorul patului”, i-a strigat lui frate-său. Și cum acesta nu se desmeticea, i-a poruncit încă o dată: „N-auzi? Ce stai acolo și te uiți la mine? Leagă-l odată, cum îți zic”. Așa că Dinu s-a trezit legat cu o frânghie de piciorul patului. „Bate-l cu cureaua acum, a strigat maică-sa îndârjită, bate-l până-i vine mintea la cap.” Înverșunându-se și el, frate-său și-a smuls cureaua de la pantaloni și a început să-l bată cu ea. Simțea loviturile pe mâini, pe umeri, pe spate și a descoperit îngrozit că pe figura aspră a maică-sii nu era nici urmă de milă; se uita la el cu ochi înrăiți de furie și-l încuraja pe frate-său să-l lovească și mai tare. În cele din urmă mai mult din pricina acestui chip desfigurat de furie rea s-a înmuiat ca o cârpă. „Bine, o să fac cum ziceți voi, lăsați-mă”, s-a rugat.

Dacă nu mi-ar fi povestit Dinu însuși această întâmplare, n-aș fi crezut-o. Ea îl exprima însă foarte bine.

Mereu avusese un Rubicon de trecut și nu avusese curajul să riște. S-a lăsat dus de valuri. La puțin timp după istoria cu cureaua, a fost suspectat de tuberculoză osoasă. De aici, un șir de urmări. Augusta a renunțat să se mai mărite cu el. Înspăimântat de spectrul unei boli teribile, s-a iradiat devenind steril și a început să bea. Concediat de la spitalul unde părinții Augustei îi găsiseră un post, a trebuit să se angajeze medic la un dispensar de mahala, unde a cunoscut o tânără soră de caritate de care s-a îndrăgostit. Părinții fetei n-au vrut să audă de o căsătorie cu un bolnav bețiv, el n-a avut puterea să lupte pentru a se impune, în vreme ce fata, mai decisă, s-a mutat la el punându-i o singură condiție, pe care a și respectat-o: să se lase de băutură. Dar, peste un timp, tânăra soră de caritate s-a răzbunat pentru elanul ei romantic. S-a culcat cu un fotbalist (de-atunci data probabil pornirea lui Dinu

contra fotbalului!), a rămas însărcinată și s-a întors la părinți. Întâmplarea a făcut ca tocmai atunci suspiciunea de tuberculoză osoasă să se dovedească neîntemeiată, ceea ce a readus-o în scenă pe Augusta, prinsă în plasa unui scandal care trebuia înăbușit. Căsătoria s-a făcut în grabă.

Reproduc acum din jurnalul lui Dinu.

„20 decembrie Spaima de tuberculoză m-a obosit, m-a golit cu totul de energie. Nu mai am putere nici să mă bucur că diagnosticul a fost greșit. Într-un fel, mă simt în convalescență ca după o boală adevărată și deși au trecut trei luni de-atunci, timp în care am sperat să-mi revin, văd că nu sunt semne optimiste.

22 decembrie În timp ce stau cu nasul vârat între paginile caietului – excelent alibi ca să fiu lăsat în pace – trag cu coada ochiului la Augusta. Își privește mereu ceasul. Probabil, nu știe cum să-mi explice de ce pleacă de-acasă. Sunt curios ce motiv va invoca azi. Că se duce la coafor? Imposibil. L-a folosit ieri. Că se duce la cinema? Nici asta. Se teme că o pot întreba subiectul filmului și n-are fantezie.

Se pare că s-a hotărât. Pleacă fără să-mi spună nimic. E mai bine așa. Constat că nici măcar nu sunt gelos. O observ ca pe o insectă. Mă preocupă altceva decât fidelitatea ei, o dificultate la respirație pe care o simt de câteva zile. Parcă mă înăbuș uneori. Din pricina asta sunt aproape placid, iar ea fierbe. Aseară a vrut să mă oblige s-o doresc. Sta înfiptă în fața mea în timp ce și trăgea ciorapii. Am privit-o lung și i-am zis candid: „Parcă s-a dus un fir”. S-a înroșit violent și m-a privit cu ură. „Tâmpitul”, a șuiert printre dinți.

23 decembrie Pornind de la dispensar, am vrut să scurtez drumul. Am nimerit pe o stradă unde se demolau niște case. Molozul de la zidurile dărâmate, amestecat cu apa ploilor și zăpezilor, se transformase în noroi. Camioane vechi, cu roțile murdare, lăseau urme adânci în care se strângeau băltoace tulburi pe care, când mi-am mânăjit cu totul pantofii, am încetat să le mai ocolesc. Un șofer arțăgos m-a înjurat. Ce căutam acolo? Îi încurcam și se putea să-mi cadă ceva în cap. N-am protestat. Avea dreptate, ce căutam? O amintire? Amintirile nu mai existau. Erau amestecate cu noroi.

24 decembrie Augusta e plecată. M-a lăsat singur. E ceață, seară? Uneori se aude câte un autobuz trecând. Apoi liniște. O păclă umedă învăluie zidurile și copacii. Ieslea e rece. Christos se naște mort.

25 decembrie Fratele Augustei a venit să-mi reproșeze că o neglijez. I-am zis: „Nu e nevoie să fii mitocan. Reputația pe care o ai în privința asta îți ajunge. „

26 decembrie Azi noapte am adormit cu lumina aprinsă, citind. M-am trezit târziu, spre dimineață, când ferestrele începeau să se albească, deoarece nu apucasem să trag jaluzelele. Mă uit afară. Iarnă blândă. Mă bucur că nu mai rabd de frig și că respir liniștit. Cu restul voi mai vedea.

27 decembrie Invidiez femeile care, croșetând, nu se mai gândesc la nimic altceva decât la „un ochi pe față, unul pe dos”.

28 decembrie Un coleg mi-a explicat azi cum se poate pune diagnosticul unui nebun. Îi dai nebunului țucălu după ce l-a folosit și el trebuie să aleagă. Ori și-l pune în cap și atunci e nebun, ori ți-l pune ție și atunci nu e nebun deloc. Simplu de tot. Cu prostia lucrurile sunt ceva mai complicate. Proștii se descurcă, se pare, mai bine.

29 decembrie Din nou am avut dificultăți de respirație. Sper să fie o simplă spaimă trecătoare.

30 decembrie M-am înșelat când am crezut că iarna va fi blândă. Mă uit pe fereastră la oamenii care trec zgribuliți, la frunzele mușcate de frig, la pietrele care lucesc ciudat, rece, la zăpada viscolită azi noapte. Trebuia să mă nasc urs. Să mă culc iarna și să nu mă scol decât desmormit de căldura primăverii. Dar nu se mai poate face nimic. Brr! Va fi destul de greu. Și noaptea încă mai merge. Dar ziua... Absolut demoralizant. Ce Dumnezeu, doar sunt încă tânăr, abia m-am însurat! Să-mi fie frig la picioare și în papuci de păslă...?

31 decembrie Se încheie încă un an. Ce încet trec zilele și ce repede trec anii!

1 ianuarie Surâd. În viața mea domnește ordinea. Aproape ca în cimitire.

2 ianuarie Când nu faci nimic obosești. Începi să te temi și, gata, vin angoasele, stările proaste, dorința de a te justifica.

3 ianuarie E dreptul meu de a mă purta „ca un fraier”, cum își zice probabil Augusta. Am dezamăgit pe mulți, era normal s-o dezamăgesc și pe ea, nerevoltându-mă. O las în pace cu escapadele ei.

4 ianuarie Azi cade o zăpadă rară, apoasă, provincială. Asta e tot. Cum spun crupierii, rien ne va plus.

6 ianuarie Mă gândesc că Dumnezeu n-a murit decât pentru cei decizi să-l socotească astfel.

9 ianuarie O clădire veche cu fațada acoperită de iederă. Urc la etaj. Ajung în fața doctorului B. care mă întreabă dacă n-am purtat niciodată barbă. „Nu, n-am purtat. „ Și mă așed pe scaunul din fața biroului, în timp ce el ridică telefonul care are un fir lung ca să poată fi utilizat în ambele încăperi (în spatele meu e o cameră unde lucrează două funcționare îmbrăcate în halate albe). Doctorul B. examinează analizele. Zice: „Par bune. Una singură îmi dă de gândit. N-ar strica, poate, să le repetăm”.

11 ianuarie Înnoți într-un râu, fiind în același timp dus de curenții apei. Așa e viața. Chiar dacă am înotat, curenții m-au dus unde au vrut ei.

12 ianuarie Augusta m-a văzut abătut și m-a întrebat: „Ce ai, pușor?” Proasta! Crede că sufăr de gelozie.

14 ianuarie Noi îi spuneam „Zerou”. Făcuse nu se știe ce ispravă, iar prenumele său începe cu Z. L-am întâlnit azi. Mi-a explicat: „Îmi ador neputința. Ea e salvarea mea, mă scutește de regrete. Îmi zic «nu pot» și cu asta am terminat, nu mai am nici un reproș să-mi fac. Sunt omul cu cele mai puține dezamăgiri, pentru că am evitat să am speranțe. Îi las pe alții să-și umple viața cu deziluzii”. N-am știut ce să cred. Să-l deplâng? Să-l invidiez?

15 ianuarie În timp ce mă bărbieream, m-am tăiat fără să vreau cu briciul. Va trebui să-mi cumpăr lame.

28 ianuarie Un prieten mă întreabă: „De ce nu faci, totuși, nimic?” Aluzie clară la Augusta. Aventurile ei țin de domeniul public. Îi răspund: „Fiindcă sunt slab și nu-mi place scandalul”.

20 ianuarie Nu mă tentează (încă) să număr mărunțișul. Asta e bine.

21 ianuarie Ninge încruntat. Viscolește. Simt frigul la spate, de la fereastră. Trebuie să mă duc să-mi fac analizele.

22 ianuarie La spital, pe ușa WC-ului, era următoarea precizare afișată: „Pentru cadre medicale și femei”.

25 ianuarie

— Nu vrei să ieși puțin, să iei aer? m-a întrebat Augusta.

— Du-te singură, i-am zis.

— Mereu mă lași singură.

— Nu asta vrei?

Nu i-am zis nimic despre analize.

26 ianuarie Aș fi avut nevoie de o femeie care să-mi dea curaj.

27 ianuarie Trebuie să lucrez până la capăt, pentru că tot ce fac e efemer. (Principiul lui Budha)

29 ianuarie Iar a venit fratele Augustei cu reproșuri. L-am dat afară. Nu e nimeni vinovat când îi miroase gura. Vinovat e când, știind asta, nu se ascunde și iese în lume.

30 ianuarie E foarte simplu să minți. E destul să spui: „Nu regret nimic, nu mă doare nimic, nu-mi lipsește nimic, mă culc liniștit, a trecut de 11 noaptea”. E foarte simplu. Hai, curaj! Pe dracu.

1 februarie Totul e să reușești să fii cât de cât nesimțit. După aceea lucrurile merg mai bine. Îți capeți o liniște relativă și scapi de neplăceri.

3 februarie Am intrat într-o biserică. Am aprins două lumânări. M-am uitat apoi cum scădeau ceara și viața.

4 februarie Sunt bolnav și ușor îngrozit. Gripă cu complicații de respirație. Augusta e foarte enervată de boala mea. Pare din ce în ce mai săcâită.

5 februarie Citesc o carte despre rolul delațiunilor în timpul Inchiziției și mă gândesc că uneori victimele n-au fost mult mai onorabile decât călăii lor. Doar că n-au avut anvergura de a deveni călăi.

7 februarie „Atâta timp cât vom putea aștepta ziua de mâine” (Apostolul Pavel)

8 februarie Mă simt obosit. Mi-am amintit de o barză care stătea singură, undeva pe un câmp. Nu, nu mă plâng.

10 februarie Nu există decât un remediu împotriva așteptării: să mă ocup cu ceva. Și cum nu știu ce să fac, iau jurnalul și mă așed la masă. Altădată, câți ani au trecut de-atunci? când eram la țară, mă pricepeam la lucruri mai folositoare. De pildă, semănam grâu sau îl seceram. Deși eram tânăr, foarte tânăr, îmi câștigam pâinea mai cinstit: creând pâine. Pâinea pe care o mâncam

era pregătită în parte de mine. Nu trișam pe nimeni. Cel mult, trișam pământul care hrănea grâul și care nu se alegea cu nimic de pe urma mea. Ba, s-a ales cu ingratitudea mea, căci l-am părăsit. Acum nu mai sunt sigur. Îmi câștig oare pâinea fără să trișez pe nimeni? Nu sunt în stare să dau un răspuns. Poate chiar pe mine mă trișez, fiindcă în acest timp pământul fângăduințelor se acoperă cu bălării.

11 februarie Deși nu m-am restabilit de pe urma gripei, am ieșit. M-am dus la doctorul B. să aflu rezultatul noilor analize. L-am găsit furios pe tăcerea mea. „Nu am numai grija dumitale”, mi-a zis. Era mai sceptic. Mă suspectează de astm bronșic.

12 februarie Soarele se ridică peste acoperișurile roșii ale caselor din fața ferestrei mele pe un cer mai puțin rece decât în zilele precedente și curat. Lumea zâmbește. Și are dreptate. În viață e ca la cursele de cai. Nu te oprești pentru că un călăreț a căzut din șa. Cel mult, îl ferești.

13 februarie Doctorul B. mi-a vorbit azi despre „terapia de grotă”. Mi-a înșirat cu entuziasm binefacerile aerului de salină și m-a întrebat ce cred. I-am* răspuns cu o frază pe care am citit-o undeva: „Bolnavii sunt totdeauna optimiști. Poate că optimismul însuși este boală. „ A râs.

15 februarie Știu ce-mi lipsește. Să zic și eu: „Puțin îmi pasă dacă.” Mă gândesc prea mult la lucrurile de care mă tem. Sau poate am nevoie să fiu legat de pat și bătut. Altfel nu știu pe ce cale să apuc.

16 februarie Am jucat șah cu T. Vroia neapărat să-mi arate că e un om citit și mi-a explicat că. „șah” vine de la „șah”, iar „mat” de la „moarte”. „Șah mat” vrea să spună „Regele a murit”. Am renunțat la partidă. „Mă doare capul”, i-am zis. Un dobitoc cu pretenții.

28 februarie Îmi repet zilnic că n-are valoare decât ceea ce ne costă.

22 februarie M-am uitat atent la Augusta. E frumoasă fără îndoială. Un animal frumos și de o mărginire fermecătoare.

26 februarie Am păstrat multă vreme trei sticle de vin prăfuite și sigilate, primite în dar. Mi se părea un sacrilegiu să deschid una. Azi m-am hotărât să încerc totuși. Am descoperit că vinul păstrat cu atâta evlavie s-a stricat, s-a oțetit...

2 martie Cred că va trebui să urmez tratamentul recomandat de doctorul B. Înapoi în grote! Acolo e mântuirea.

4 martie Venind de la dispensar, m-am întâlnit cu J. Era îmbrăcat cu cojoc și cu capul gol. Cap de dihor bătrân, încărunțit în rele și viclenie. „E adevărat că ești cam bolnav?” m-a întrebat. M-am mirat. „Dar de unde? Mă simt excelent”.

7 martie Am fost la teatru cu Augusta. Era frig. Am plecat după actul I. Ea s-a bucurat. Nu era nici o persoană interesantă în sală.

10 martie La un restaurant (de când n-am mai intrat într-un restaurant?) am dat peste C. Are o incontinență verbală obositoare. A fost un chin. Oare am început să devin mizantrop? Misogin, înțeleg, aș avea motive. Mă apropia de el numai faptul că-l simțeam slab ca o cârpă sub aerele pe care și le dădea.

12 martie Resemnarea e totuși, se pare, cea mai sigură, virtute a mea.

13 martie Rătăcind pe străzi, am ajuns în dreptul fostului meu liceu. M-am uitat în curtea care, cu nisipul ei auriu, seamănă cu o plajă. Mi s-a făcut dor de mare.

Fără să mă gândesc prea mult, am pătruns în curtea liceului. Nisipul scârțâia sub tălpi ca amintirile. Doamne, cum au trecut anii. Nu m-am putut stăpâni și am pătruns. În clădire. Rea inspirație. Am regretat imediat. Pardoseala tocită, zidurile scorjite, în loc să-mi stimuleze melancoliile ca nisipul din curte, mi-au arătat cum se pot degrada amintirile. Am făcut și greșeala de a urca la etaj. M-au ispitit scara în spirală strânsă și o mică vanitate. Vroiam să-mi revăd numele pe placa de marmură a premianților de onoare. Am căutat cu privirea înfrigurată în locul știut. Pe peretele din fața scării. Dar n-am văzut nimic. Peretele era gol. Poate a fost mutată, mi-am zis. Pe urmă am aflat că placa a fost spartă cu ciocanul și aruncată la gunoi. De ce? Probabil, fiindcă numele unui premiant nu convenise cuiva. Mi s-a făcut frig. Mai bine nu știam. Fusesem, parcă, pedepsit în contumacie. Am ieșit abătut pe poartă, hotărât să nu mă mai întorc niciodată în curtea cu nisip auriu unde adolescența mea a murit azi a doua oară.

14 aprilie N-am mai notat nimic de o lună. Nici nu aveam ce spune. Am fost plecat pentru „tratament de grotă”. Sarea și boala. Salina semăna cu o catedrale primitivă. Și aerul era, într-adevăr, foarte pur. Când ar ieșit afară mi-am dat seama ce aer infect respirăm de obicei. Așa pățești când compari. Și totuși în aceeași atmosferă sunt mirosurile primăverii care mă exaltă. Poate că așa iubesc viața toți bolnavii. Brutal. Dureros. Aș striga cu o mie de guri că viața e înspăimântător de frumoasă.

17 aprilie M-am oprit pe o bancă, în grădina din capătul străzii. Peste o jumătate de oră și-a făcut apariția procurorul G. Deci, el era! Augusta îi comunicase, probabil, că nu eram acasă.

19 aprilie Ziua începe cu recunoștința că n-am murit în somn. Fericiți cei care n-au timp să-și aducă aminte nimic altceva decât că n-au murit. Încă.

20 aprilie Simt că revin crizele. Încordarea nervoasă din ultima vreme mi-a făcut rău. Mi-ar trebui, poate, și o cură marină.

24 aprilie Purgatoriul e un compromis pentru cei care nu merită nici infernul, nici paradisul. Eu mi-am început purgatoriul aici.

26 aprilie Cred că G. e țigan. Ca s-o lovesc pe Augusta, i-am zis azi că țigani sunt mai aproape de metafizică decât de istorie. S-a prefăcut că nu mă aude. Poate nici n-a înțeles câtă dreptate aveam, de fapt.

27 aprilie În timp ce mă bărbieream azi dimineață, am observat că se poate îmbătrâni într-o singură iarnă.

28 aprilie Azi am văzut un triunghi de cocori care umplea cerul.

2 mai I-am propus Augustei să divorțăm. Nu vrea. Mi-a râs în nas. „După opt luni? Nu. Mă simt bine așa”.

Bestia. Sigur că se simte bine. Are în căsătoria cu mine o perfectă acoperire pentru toate depravările ei. Se poate tăvăli în noroi. După aceea se

înfășoară cu cearceaful căsniciei, scăpând de oprobriu. Nici nu e nevoie să se mai spele. Mai ales că a doua zi se bălăcește din nou. Și face totul fără nici o rușine. Nu vrea să se încurce oficial cu G. Ar însemna că se leagă de mâini. Dacă peste un an nu mai are chef de el? Sau peste o lună? Pe când așa... Eu n-o deranjez deloc. Acum nu se mai ferește să mă trimită de-acasă sub diverse pretexte, când vine el.

4 mai Am avut o nouă criză. Trebuie să-i spun doctorului B.

7 mai Numai ce iubim e adevărat. Restul e minciună.

9 mai Mă simt ca într-un tunel. Deci, merg.

12 mai Timp urât. Ploaie. Cerul umed. Și rece. Ce primăvară mai e și asta?

13 mai N-am mai fost de mulți ani, poate șase sau șapte, la aeroport. M-am așezat pe unul din fotoliile negre de plastic și am privit prin geamul murdar avioanele, puține și vechi, care decolau sau aterizau. La un moment dat a început să plouă. La întoarcere, strada era alunecoasă. La lumina farurilor, căci între timp se făcuse noapte, am văzut un om întins pe jos. M-am oprit și m-am uitat. Era grav lovit la cap de o mașină care fugise de la locul accidentului. În jur nu era nimeni. Mi s-a făcut frică. Dacă accidentul era pus în seama mea? Am vrut să plec, dar tocmai atunci a apărut un agent de circulație. A trebuit să ducem rănitul la spital și după aceea să dau o declarație în care să arăt cum s-au petrecut lucrurile. Uf, bine că am scăpat.

16 mai Trecând prin parc am văzut un grup de bătrâni jucând șah. Am reținut următorul schimb de replici:

— Nevastă-mea e un înger.

— A mea n-a murit încă.

Însă cum de câteva zile sunt în raporturi bune cu Augusta nu m-am putut amuza.

11 mai G. m-a chemat la procuratură. A trebuit să mă duc. Primisem doar înștiințare oficială. „Sunteți chemat în ziua de... la ora de...” Nici măcar „vă rugăm” sau „vă invităm”. La poartă mi s-a spus: „Primul coridor, a treia ușă pe stânga”. Am bătut în ușă și am intrat. G. stătea la o masă încărcată de dosare, citind ceva și jucându-se cu un cuțit de tăiat hârtie. Se făcea că nu mă observase intrând. Am tușit ca să-i atrag atenția și atunci, ridicând privirea spre mine, se schimbă brusc. Deveni jovial. „A, scuză-mă”. Nu ne tutuisem niciodată până atunci, dar pentru el n-a fost nici o dificultate ca să sară peste acest mic neajuns. Doar mă aflam în biroul lui! Și-a pus niște ochelari fumurii, eleganți, ca să se apere, chipurile, de lumina care pătrundea de-afară prin geamuri și m-a invitat, tot jovial, să iau loc în fotoliul din fața mesei. Bănuiam că din spatele ochelarilor fumurii mă privea batjocoritor și asta mă enerva. Dar limbajul, gesturile, tonul erau politicoase, binevoitoare. „Fumezi?” m-a întrebat. În fața lui era o scrumieră plină de cenușă și țigări stinse. Alături, un calendar de birou și multe creioane. Fără să aștepte să-i răspund dacă fumez sau nu a intrat în subiect. Mă invitase să mă avertizeze că se fac cercetări în legătură cu

accidentul. Să mă pună în gardă. Cu alte cuvinte, nemernicul vroia să-i spun și „merci”.

28 mai Doctorul B. mi-a recomandat o nouă coborâre în salină. Dar acum nu pot pleca.

19 mai Augusta mi-a făcut cadou un pulover. „Ca să nu răcești seara, puișor”, mi-a zis.

20 mai Două lucruri nu le împarți probabil cu nimeni. Așteptarea și moartea.

21 mai Dar ce fel de psihiatru sunt eu dacă nu reușesc să mă educ nici pe mine? Știu bine că nu sunt vinovat în povestea cu accidentul și totuși îmi e frică. Încerc să mă stăpânesc, să mă conving că n-am nici un motiv de îngrijorare. Din păcate, știu ce poate un om de felul lui G. când ocupă un post de unde are posibilitatea să dovedească în fiecare zi că numai mărginiții au acces la absolut, numai ei se pot crede atotputernici.

22 mai Trebuia să mă duc după-amiaza la dispensar. Coborând scările, m-am răzgândit. M-am întors pe scara de serviciu și m-am suit pe acoperiș. Cam la o jumătate de oră după aceea, l-am văzut venind pe G. L-am cunoscut de departe după pălărie. Are o pălărie cu boruri late, cum poartă artiștii. A sunat, iar Augusta i-a deschis imediat. Îl aștepta, probabil, în dosul ușii. El a întrebat râzând: „A plecat leguma?” Adică eu. „A plecat, i-a zis Augusta. Hai, dragule, intră că nu mai am răbdare”. Putoarea, era ca o iapă încălzită, gata să sară pe el. Mi-a venit să cobor, să sparg ușa și să-i omor. Dar la ce bun? Ca să stau la ocnă o viață întreagă? Îmi ajunge că sunt ocnăș de ocazie. M-am dus la restaurantul din vecinătate și m-am îmbătat. Seara, când am venit acasă, Augusta m-a luat la rost: „Ah, ce urât miroși”. Și m-a împins în camera de serviciu, ca să nu „împut” toată casa.

23 mai Ar fi mai bine, mi-a zis Augusta, să plec totuși la o salină. Până reușește să combine ea ceva cu G. ca să fiu scos din cauză. Vrea să-mi dea impresia că se sacrifică pentru mine. Că de dragul meu, în interesul meu, se culcă cu el. O adevărată martiră, biata Augusta. Mi-a venit s-o pleznesc și să-i spun: „Du-te dracului cu G. cu tot. N-aveți decât să vă împreunați, dar, repede, până mă duc să iau puțin aer. Și să aerisești după aceea. Nu-mi place mirosul de cocină”. Dar nici de data aceasta n-am avut puterea să-i arunc adevărul în față. Îmi pare rău, nu știu decât să renunț. „Plec chiar acum”, i-am zis și mi-am luat pardesiul, punându-mi la rezezeală câteva lucruri într-o mică valiză de voiaj. O clipă, ajungând la poartă, am fost tentat să mă urc din nou pe acoperiș, dar îmi era lehamite. Puteam să jur că știam dinainte dialogul: „S-a dus leguma?” „S-a dus, dragule”. Dacă aș povesti cuiva ce se întâmplă nu m-ar crede. Sau m-ar disprețui. Poate și merit.

25 mai N-am plecat la salină. Deocamdată. Dorm noaptea la dispensar. Ai mei nu știu nimic și nici nu vreau să le spun. Destul că lor le datorez această „fericire”. Dealtfel, dacă n-ar fi spaima pe care mi-o dau crizele de astm nici nu mi-ar păsa. Mi-aș vedea de meserie și atât.

29 mai Nu mai pot să rămân mult peste noapte la dispensar. În primele zile, femeia de serviciu a zâmbit cu subînțelesuri. După aceea a început să trâncănească în stânga și în dreapta că se petrece ceva cu mine.

1 iunie Se apropie vara. S-a făcut cald și frumos. M-am hotărât să-mi iau un concediu medical și să plec la salină, totuși.

30 iunie M-am întors.

3 iulie I-am dat un telefon lui G. la birou, rugându-l să mă primească. M-a invitat să vin la ora 12. După ce l-am așteptat trei ore, am înțeles că nu se va mai întoarce din „urgența” neprevăzută care intervenise. I-am scris o scrisoare: „Bine, domnule G. Voi ține minte și aceste ore în care te-am așteptat în zadar. Dacă nu-mi era frică, aș fi plecat după cel mult o jumătate de oră. Dar situația în care mă aflu nu mi-a îngăduit să-ți trântesc atât de repede ușa. Am rămas încă două ore și jumătate țintuit pe scaun, cu ochii la ceas, așteptând, umilit, murdărit de impertinența cu care ți-ai permis să pretextezi „o urgență”. Cred că subalternul care-ți ține locul regretă cafeaua pe care mi-a oferit-o. Întârzierea dumitale i-a demonstrat că nu merita să se deranjeze. Dealtfel, și-a schimbat, văd, atitudinea! Acum trei ore era vorbăreț, amabil și plictisitor. Acum tace. Singurul lucru bun care mi se întâmplă de trei ore. Nu mă mai obosește cu conversația lui. Am timp să privesc, nestingherit, cum crește întârzierea dumitale, ca a trenurilor iarna. Și de ce? Pentru că ocupi o funcție? Dacă eram „cineva” m-ai fi lăsat să aștept? Nu cred. Dar, iată că în loc să mă revolte, acest fapt mă liniștește. Nefiind altceva decât o funcție, dumneata nu poți să comunici decât cu alte funcții. Oamenii, ca atare, nu-i percepi. Ei sunt dintr-o altă realitate care nu te interesează. Facem parte, deci, din două lumi diferite... Bănuiesc că, din pricina acestei descoperiri, te voi ierta pentru mitocănia de azi. Pentru cafea nu-ți mulțumesc. Era proastă. În trei ore n-am reușit s-o beau”. Dar n-am avut curaj să las scrisoarea.

4 iulie Dorm noaptea tot la dispensar. Nu-mi mai pasă ce bârfește femeia de serviciu.

7 iulie Cred că risc să mă îmbolnăvesc și de nervi. Merg pe străzi și am impresia că sunt urmărit. Din când în când, mă uit în urmă. Bineînțeles, nu e nimeni. Cu toate acestea, când ajung la colțul străzii, grăbesc pasul.

11 iulie M-am hotărât să-l întâlnesc pe G. și să lămuiesc lucrurile odată pentru totdeauna. Ce sens are să mă simt hăituit? Altminteri, mă îmbolnăvesc, într-adevăr. Îl voi aștepta seara, în nișa unde pe vremuri era o statuie de bronz a Fecioarei.

13 iulie Dumnezeu, ce noapte îngrozitoare a fost. Totul a decurs altfel de cum am crezut. Când l-am apucat pe G. de braț, el s-a smucit și s-a aruncat asupra mea. Apărându-mă, l-am împins și s-a lovit cu capul de zid. S-a prăbușit pe trotuar. M-au trecut sudori reci. Din fericire, fiind târziu nu trecea nimeni pe stradă. Felinarul din colț arunca o lumină chioară pe obrazul lui G. care zăcea în nesimțire la picioarele mele. Nu știam ce să fac. Să fug? M-am aplecat asupra lui. Avea buzele mânjite de ruj. Rujul Augustei, l-am recunoscut. Numai ea folosește acel ruj vinețiu care îmi dă totdeauna un

sentiment de repulsie. Cu o imensă scârbă, mi-am lipit buzele de buzele lui și i-am făcut respirație artificială. Îmi venea să vărs. G. era ca o femeie pe care o violam și pe deasupra mirosea puternic a transpirație – cum l-o fi suportând Augusta astfel? m-am întrebat – dar am continuat acest bouche à bouche cu disperare până am simțit că-și revine. Atunci m-am ridicat. M-am șters de sudoarea care îmi curgea pe față, o sudoare provocată mai ales de groază decât de efort, și am tresărit violent când am văzut pe batistă pete de ruj. Parcă îmi sărutasem nevasta. Am plecat, strivit de o mare umilință, hotărât să nu mă mai întorc niciodată acasă”.

După aceste însemnări urmau mai multe pagini albe. Și din nou același scris mărunț și nervos.

„18 august Am fost la un lac din apropierea orașului să înot. Era o zi splendidă. Nici un nor. Soare fierbinte. Pe marginea lacului se vedeau rododendroni înfloriți și măceși sălbatici. Iarbă verde. Am ieșit la soare. Deodată am simțit că mă sufoc. Am închis ochii. Doamne, să se termine oare totul așa? Apoi mi-am revenit. Stăteam trântit în iarbă cu ochii la cer. Abia mai îndrăzneam să respir. A apărut un nor subțire. Foarte subțire. Ca un mănunchi de fulgi. Cerul albastru va exista mereu astfel. Eram gelos pe toți cei care vor privi după moartea mea cerul.

N-am avut curajul să mă ridic. Mi se părea că la prima mișcare plămânii mei vor exploda. Moartea stătea cuibărită, ațipită undeva în pieptul meu, și-mi era teamă să n-o trezesc. Abia când soarele a coborât puțin după copacii din spatele lacului, m-am ridicat cu mii de precauții.

Seara, m-am dus la doctorul B. I-am povestit despre criză. M-a internat imediat și mi-a sporit doza de Cortizon.

20 august Așezat pe un pat de spital, fumez ultima țigară. Doctorul B. mi-a cerut să mă las de fumat. Sau să fumez, cel mult, pipă, fără să trag fumul în piept. Fac rotocoale de fum și încerc să desenez cu ajutorul lor figuri cunoscute. Îl văd o clipă pe G. Apoi pe Augusta. Pe mama, așa cum era, furioasă, când i-a cerut fratelui meu să mă lege de pat și să mă bată. Ceața care s-a lăsat pe munte când m-am rătăcit în viscol. Lupii care urlau undeva în depărtare. Mi-am amintit fericirea care m-a copleșit a doua zi când am fost salvat. Nici nu mi-a păsat de degerături. Totuși atunci s-a decis destinul meu. Dacă n-aș fi fost pe munte atunci, puteam să cânt și azi la violoncel, admitând că aș fi părăsit chirurgia pentru muzică așa cum doream. Poate aș fi ajuns un muzician bun. Cine știe? Așa, nu sunt decât un doctor ratat, care nu e în stare să vadă o rană deschisă fără să se crispeze.

26 august Am plătit o dată pierzând muzica. Am plătit a doua oară pierzând dragostea. Am plătit a treia oară pierzând onoarea. Nu mai am de pierdut decât viața speriată din mine. Mi se învârtesc toate prin cap, amintiri, spaime, speranțe. În același vârtej. Uneori îmi vine să zbier. Destul! Am plătit destul. Sau poate că nu plătim niciodată destul? Apoi îmi vine să-mi plâng de milă. Dar îmi e rușine de doctorul B. Nu vreau să mă vadă așa. Comportându-mă ca un... Sunt doctor, totuși. Și, culmea, psihiatru. Ar trebui să încerc să fac

ceva nou. De pildă, literatură. Uneori mă atrage, să mă defulez, să uit. Curaj! Curaj?

28 august Doctorul B. m-a încurajat.

4 septembrie Mă simt mai bine. Stau mai bine și cu moralul. Acum sper din nou. Măine ies din spital.

10 septembrie Câțiva colegi m-au sărbătorit. Au adus vin și prăjituri. Am băut un pahar de vin ca să nu-i jignesc. Toți mă felicită că m-am repus pe picioare, iar eu îi invidiez pe ei. Mă surprind urmărindu-i, pândindu-i. Ei sunt sănătoși. Fac profesia pe care și-au dorit-o. Unii au copii. Își pot permite să fie generoși și să mă sărbătorească pe mine. Dar n-am nevoie de afecțiunea lor! Ea mă jignește. Aș prefera să fiu privit cu indiferență. E mai tonic. M-am săturat să mă văd protejat de colegi din cauza bolii. Vreau să fiu pe picior de egalitate cu ei. Li privesc, gelos, cum umblă ca niște animale sănătoase și nepăsătoare. Nu se tem să respire. Nu se culcă seara cu spaima că nu mai există a doua zi. Se trântesc în pat ca niște nesimțiți sănătoși. Îi detest și îi invidiez. Ei de ce au dreptul la asta, iar eu nu? Nu mai am chef să fiu tratat cu menajamente. Se poartă cu mine cum ar umbla cu un pahar de cristal care se poate sparge. Aș da orice să mă pot tăvăli prin viață ca ei.

Dar sunt nedrept. Cu ce sunt vinovați? Și fac rău gândindu-mă la boala mea întruna.

4 noiembrie Am fost nevoit să plec de la dispensar și încă n-am găsit un spital la mare care să mă primească. M-am angajat la un spital de nebuni.

10 noiembrie N-am văzut până acum un om pus în cămașă de forță. E ceva îngrozitor. Se zbătea, se zvârcolea, se apăra, urla, făcea spume la gură, i-a zgâriat pe îngrijitori. Până la urmă l-au biruit.

12 noiembrie Simt din nou că mi-am greșit meseria. Într-o bună zi, dacă voi rămâne aici, vor fi siliți să mă vâre și pe mine în cămașă de forță. Nu, nu trebuia să mă fac doctor. Blestem ziua în care am părăsit iluzia muzicii pentru mirosul de acid fenic. Ceea ce e cel mai rău: am ajuns să detest și suferința. Când văd un om care suferă întorc capul. Încerc să mă conving în fiecare dimineață că nu sunt într-o seră, sunt într-un spital și încă într-un spital de nebuni, că am o profesie nobilă trebuie să alung infernul din sufletul unor oameni care n-au rezistat.

Unii suferă de boli ereditare, dar alții au ajuns aici pentru că n-au rezistat. O coardă a sufletului lor a pleznit. Ca la un violoncel. Și deodată melodia nu mai e normală. Scârțâie. Ce e infernul? O coardă ruptă. Ajunge o singură coardă ruptă și unitatea, minunea, se sfărâmă. Omul nu mai e om. Infernul pune stăpânire pe sufletul lui. E aspră și nobilă lupta dusă ca să tămăduiești asemenea oameni. Fiecare pacient vindecăt e un om smuls din infern. Aici sunt chiar pe linia frontului, pe linia de demarcație dintre viață și moarte. Eu sunt un soldat al cântecului adevărat din om. Dar, vai. Sunt un rău soldat. N-am destui curaj să mă uit la un om în cămașă de forță. Când îi văd prin curte îmi vine să-i vâr pe toți în cămașă de forță și pe urmă să mă duc să mă spânzur. Nu mai rezist. Seara când mă duc să mă culc sunt zdrobit. Dacă

aș fi un om serios mi-aș da demisia. Dar nu fac nici asta. Zâmbesc! Zâmbesc tuturor. Și nebunilor. Cui vrea să se uite la mine. Zâmbesc în loc să urlu. Dacă aș urla, probabil m-aș liniști. Aș avea în sfârșit un somn bun. Dar așa, zâmbetul mă obosește. Mă distruge. Voi intra într-o cămașă de forță zâmbind.

28 noiembrie Am văzut ceva curios. Un nebun a ieșit din curtea spitalului fără să fie observat, s-a dus de partea cealaltă a gardului de fier și țipa că e încarcerat. Cerea să fie lăsat liber, adică să fie adus înlăuntru. Mi s-a spus că a mai făcut asemenea scene. Intre oameni obișnuiți, pe stradă, se consideră încarcerat. Aici, când e pus în cămașă de forță, respiră liniștit. „În sfârșit, sunt liber”, suspină el de fiecare dată intrând pe poarta ospiciului.

2 decembrie Azi a venit un pacient cu barbă roșcată, ochi albaștri, un albastru diluat, cenușiu. Se uita ca un câine umil la mine. L-am întrebat cum îl cheamă. N-a răspuns nimic. „Cum te cheamă?” am repetat. Tăcere. Se uita la mine, cu ochi ficși, goi. Mi s-a făcut frică. M-am stăpânit, să nu vadă. Și ca să-mi dau curaj am strigat la el. „Cum te cheamă?” Nimic. Nici un rezultat. Am bătut cu pumnul în masă. „Cum te cheamă?” am zbierat. Nici măcar nu s-a clintit. Am început să tremur. Nu-mi mai stăpâneam nervii. Vrând să ies pe ușă, l-am auzit murmurând ceva. N-am înțeles și m-am întors. „Ce-ai zis?” „Nu sunt nebun”, băigui el. „Nu mă interesează asta, am strigat. Cum te cheamă?” Parcă nici nu m-a auzit. Mi-a repetat același lucru. „Nu sunt nebun”. Am ieșit și i-am scris pe fișă: „Monomaniac cu tendință schizofrenică. De urmărit îndeaproape”.

4 decembrie Roșcovanul mă exasperează. Încă n-am reușit să-l conving să-mi răspundă. Și acum când îl întreb cum îl cheamă îmi spune același lucru: „Nu sunt nebun. Eu nu sunt nebun”. Parcă nu mai cunoaște alte cuvinte. I-am spus sorei să mărească doza de hipnotice. Trebuie să-i zdrobesc această încăpățănare. Nu vrea. Anume îmi spune „eu nu sunt nebun” ca să mă înnebunească pe mine. Da, trebuie să zdrobesc voința acestui catâr nebun. Cu hipnotice îl voi face să-mi spună cum îl cheamă.

17 decembrie Roșcovanul nu mai vorbește deloc. S-a încovoiat, nu mai protestează, nu mai urlă. Tace. Acum câteva zile, plângea, se ruga, mă implora să-l cred că nu e nebun. A început să se zbată. Să strige. Să țipe. Nu mai murmura ca la început. I-am dat o doză și mai mare de hipnotice.

Acum e ca un om zdrobit. Privește în gol. Parcă e drogat. De fapt e chiar drogat. De ce mă mir? Nu eu am cerut să i se mărească dozele? A coborât în el ca într-un mormânt. A cedat. Nu se mai luptă. Nu se mai zbate. Nu mai explică nimic. Se uită în gol. La ce se gândește? Îl întreb: „Cum te cheamă?” De data aceasta parcă nu mai aude. Știu că atunci când îl voi face să-mi spună cum îl cheamă, am obținut o mică victorie. Dar el îmi refuză această victorie. Și nu mă pot lupta cu el.

Cum să te lupți cu un om care nici măcar nu-ți mai opune rezistență? E total absent. Am cerut unui îngrijitor să-l radă. Îi crescuse o barbă mare, țepoasă.

21 decembrie Ar fi trebuit să mă bucur, dar am simțit cerul căzând pe mine. Într-adevăr, roșcovanul nu era nebun! Am făcut o gafă care mă compromite ca medic. Fără să vreau, m-am purtat abject, dezgustător, cu el. Eșecul meu profesional îl suportă alții, se vede.

22 decembrie Ar trebui să plec neapărat de aici. Altfel, o iau de la capăt.

31 decembrie Încerc să împart oamenii după criteriul: cei bolnavi și cei sănătoși, și să-mi spun, să mă conving, că singurii care merită atenție sunt cei bolnavi. Argumente? Deocamdată, unul singur: nu crezi în dragoste, ci te îmbolnăvești de ea! De unde vreau să trag concluzia că o boală e chiar ceva mai mult decât o credință. În plus, încerc să mă conving – trebuie să fac ceva în așteptarea anului nou! – că un om sănătos e un om mai degrabă dependent; dependent de sănătatea sa. Și tocmai această conștiință a dependenței sale îl poate pierde. Îl face să fie prudent, să se teamă de microbi, de infecții, să cântărească și să măsoare mereu, să aibă o mie de spaime și o mie de ezitări. În timp ce un bolnav nu mai are motive să se teamă de toate astea. Cel mult e îndreptățit să se teamă că boala nu-l va devora cu totul. În rest, scapă de toate constrângerile sănătății. Un bolnav poate ajunge acolo unde dependența se transformă în libertate. El poate râde de toate prudentele sale și de toate spaimele. Odată ce l-a cuprins, boala lui sfântă îl lasă liber pentru curaj. În mod normal, n-ar mai trebui să fie timorat în fața destinului. A scăpat de mizeria ezitărilor ca de o infecție. Poate, în sfârșit, să calce în picioare vechile lui precauții și să-și umple plămâni cu aerul tare al tuturor pericolelor. Nu mai trebuie să asculte de sănătatea lui despotică, poate să acționeze și împotriva lui fără să clipească, să se distrugă fără să șovăie. Pe măsură ce se distruge are mai puține limite. Numai așa poți înțelege că totdeauna o mare creație sau un eșec răsunător au cerut o sămânță de boală; fiindcă numai așa poți săvârși cele mai mărețe sau cele mai tâmpite isprăvi cu aceeași energie. Ce știu cei sănătoși despre mizeria din sufletul nostru? Mai nimic; au o idee foarte fadă despre asta.

Prostii! Fanfaronadă! Nu pot crede o iotă. M-am: învățat cu boala mea ca un câine cu lanțul. Numai rareori mă mai încordez în lanț. Mă simt ca unul care și-a îngroșat vocea să pară mai puternic și într-o bună zi descoperă că nu mai știe care i-a fost vocea adevărată”.

Mă opresc la această însemnare care pare scrisă de mine de la primul la ultimul cuvânt! Ceea ce mă tulbură.

Mi se părea tot timpul că mi se ascundea ceva. Când; discutau despre Bătrânul, parcă anume adoptau un ton. de legendă, parcă intenționat, ca să mă deruteze pe mine, îl evocau ca pe un personaj cețos în legătură cu care nimeni nu putea să spună cât de cât exact când fusese văzut ultima oară sau cum arăta precis; dacă era înalt, sau scund, gras sau slab. Mopsul susținea că purta ochelari cu ramă de aur. Dominic, de câte ori auzea asta, sărea ca ars: „Fugi de-aici, cum să poarte ochelari? Nici vorbă”.

Îi ascultam și mă miram de unde aveau bătrânii atâta imaginație încât să discute despre un personaj misterios așa cum se discută visele, dând impresia că exista ceva care îi împiedica să meargă până la capăt. Citisem undeva că

lumea zilei este identică pentru toți, în vreme ce lumea nopții este proprie fiecăruia. Adică nu visăm la fel, chiar dacă trăim la fel. Cam așa se petreceau lucrurile și cu ei. Povesteau amănunte diferite sau chiar opuse despre Bătrânul; profitau, mă gândeam, de situația mea de novice, de faptul că Bătrânul nu se arăta niciodată pe coridoare, că nici nu mă chemase deși intrasem de-acum în vară. Într-un fel, mă amuza și pe mine acest joc; am început, deci, să particip la el punând întrebări și mai ales ascultând. În lipsă de ceva mai bun... E adevărat că anumite lucruri mi s-au părut încă de atunci curioase. De pildă, faptul că nimeni nu putea să spună despre Bătrânul ceva sigur nici măcar între patru ochi. Apoi mi se părea ciudat că nu prea îndrăzneau să fie răutăcioși, mărturisindu-și îndoielile, decât în șoaptă și cu teamă, de parcă în orice moment Bătrânul ar fi putut să iasă din sala cu oglinzi cu biciul în mână ca să-i pedepsească. Până și Mopsul era prudent. Când, luat de val, scăpa o răutate, se uita îngrijorat la ceilalți care, în asemenea împrejurări, se prefăceau că nici nu auziseră. După ce s-a convins că nu se afla nimeni prin apropiere și coborându-și vocea mai mult decât de obicei încât de abia îl auzeam, Domnul Andrei mi-a dat să înțeleg că precauțiile respective nu erau lipsite de orice temei și nu era cazul să râd de ele. Un bătrân, mi-a șoptit el, alunecase într-o iarnă pe pojghița de gheață de la țarm și scăpase într-o copcă, alegându-se cu o pneumonie. Se spusese că fusese un accident, iar portarul găsisese prilejul să-și dea importanță; iarna nimeni dintre bătrâni n-avea voie să iasă decât pentru a da ocol azilului și pentru a-și mai face uneori nevoile în aer liber; dar accidentul, m-a lăsat să înțeleg Domnul Andrei, nu fusese de fapt un accident. Cel care scăpase în copcă primise înainte câteva avertismente, fiindcă își permisesese să vorbească prea liber, necuviincios despre taina Bătrânului; omul găsisese în cameră, pe pat, scrisori de amenințare, compuse cu litere tăiate din ziar prin care era anunțat că dacă nu-și ținea gura și-și permitea în continuare să etc. etc. va trage consecințele. Nu dăduse atenție acestor scrisori, le luase în derâdere, le arătase tuturor susținând că erau o glumă, proastă a cuiva dintre ei. Zicea că nu pricepe cum poate sta cineva închis într-o sală cu oglinzi, ca o cloșcă în cuiarul ei, clocindu-și într-un deșert gândurile și urmărind de-acolo prin gaura cheii ce făceau ceilalți. „De ce nu iese dacă are curaj? Să-l zărim la față. Spuneți că e atins de boala deșertului? Dar ce boală e asta? Nici un doctor n-a reușit să-mi arate un rând scris despre ea în cărțile lor. Ori voi sunteți niște aiuriți, ori pustnicul vostru e nebun”, cârtise omul. („Dacă ar fi nebun s-ar sui pe o movilă de nisip și ar răbda de sete. Să stai într-un fotoliu de răchită, bând limonadă și uitându-te în oglinzi, ce ăsta-i deșert? Mulțumesc de asemenea deșert”, mormăise Mopsul atunci.) Dar într-o zi i s-a înfundat. A alunecat pe gheață, a scăpat în apă, a făcut pneumonie și s-a curățat în câteva zile. „Poate totuși a fost un accident”, am zis. Domnul Andrei m-a privit cu îngăduință. „Accident? Hm”. Și n-a mai vrut să discute despre asta.

Eram din ce în ce mai intrigat. Dacă l-aș fi întrebat pe vreunul „de ce vă e teamă?”, s-ar fi uitat cu siguranță la mine mirat: „Teamă? Nu înțeleg, de ca să-

mi fie teamă?” Ar fi fost în zadar să insist, să-l trag de limbă; cel mult aş fi reuşit să-l determin să mă ocolească. Dar simţeam că instinctul nu mă înşela. În această teamă ascunsă pe care nimeni nu vroia s-o explice şi nici s-o mărturisească se amesteca în mod ciudat şi un fel de superstiţie, de respect superstiţios, şi mi-am dat seama că bătrânii simţeau nevoia să vorbească între ei despre omul enigmatic din sala cu oglinzi. Discutau despre mare, despre ceaţa care se lăsase în ajun, despre bălăriile care creşteau bolnăvicios, fără nici o noimă, într-un adevărat desfrâu, în spatele azilului, ameninţând să înăbuşe într-o zi clădirea, despre pasiunea Hingherului pentru câini, una din acele pasiuni unice care devoră până în măruntaie („Pe asta, ricana Mopsul, cum nu i vorbeşti de câini, îl înghite noaptea”), sau despre ultimele cancanuri venite din cătun şi în cele din urmă cineva spunea cuvântul fatidic: Bătrânul. Imediat, discuţia se concentra asupra lui. Intervenise ceva nou? Se mai aflase ceva? De obicei se repetau lucruri vechi. Domnul Andrei se mai jura o dată că dăduse cândva mâna cu Bătrânul. „Ehe, e mult de-atunci”, ofta el cu ochii aburiţi de amintiri nebuloase pe care nimeni nu le putea confirma, nici dezminţi. Aproape sigur venea iarăşi vorba despre faptul că Bătrânul ar fi fost în tinereţe căpitan de vapor şi că, într-una din călătorii, contractase boala deşertului, o boală curioasă şi necruţătoare, care nu figura în dicţionarele medicale. Nu e mortală, se spunea, dar nu i se cunoaşte leacul. Cine o ia nu mai poate trăi decât într-un deşert. Nu mai suportă lumea şi se retrage să nu mai fie văzut şi să nu mai vadă decât pe cine doreşte. Drept care, Bătrânul şi-a construit în azil un deşert personal: o sală cu oglinzi de care nimeni nu se apropia.

Sala, toţi şi-o imaginau la fel. În ea nu existau nici ferestre, nici mobilă; doar o masă aşezată în centru şi două fotolii de răchită. Sub tavan, spânzura un candelabru uriaş. În rest, oglinzi peste tot. Pe pereţi, în tavan şi chiar pe jos. Părerile se împărţeau abia când se ajungea la amănunte; dacă fotoliile de răchită erau sau nu fixate în podea sau dacă masa era acoperită ori nu cu o bucată de pânză.

Dincolo de aceste mici divergenţe, toţi erau de acord că sala era căptuşită cu oglinzi mari, veneţiene, în care lumina candelabrului se reflecta orbitoare continuu, şi că Bătrânul stătea acolo numai noaptea, trântit într-unul din fotoliile de răchită, celălalt fiind permanent gol, cu o carafă de limonadă galbenă în faţă, din care sorbea din când în când. Se gândea probabil la tinereţea lui aventuroasă; sau poate îi plăcea să se vadă reflectat de peste tot în oglinzi, cu faţa lui pergamentoasă şi cu ochii scânteind de amintiri. Suferea, se zicea, de insomnii. Dimineaţa, se ridica din fotoliu, mai arunca o privire de jur împrejur, ca şi cum ar fi vrut să-şi ia rămas bun de la mulţimea aceea în care toţi aveau acelaşi chip ca şi el, după care se retrăgea să se culce într-un cort de tuareg, adus din ultima călătorie şi fixat într-o altă încăpere, lăsând candelabru să lumineze o sală strălucitoare şi goală.

Mă miram: „De ce nu v-aţi dus niciunul s-o vedeţi?” Zâmbeau. Intrarea era păzită de un zdrahon mut care, cu siguranţă, nu le-ar fi îngăduit să pătrundă; şi nu ţineau să forţeze lucrurile, să rişte un afront sau chiar o

pedeapsă. Există chiar un reproș nedefinit în zâmbetul lor. Cum, nu înțelegeam că Bătrânul era partea de noapte a azilului? Și că, deci, nu puteau să împingă lucrurile dincolo de ceea ce era îngăduit? Mai târziu, aveam să le pricep eu pe toate. În orice caz, puteam să fiu sigur că în aceeași clădire mizerabilă în care ne găseam, nu foarte departe de camerele noastre păduchioase, „mă rog, a dumneavoastră nu, domnule sculptor, dar cele mai multe așa sunt”, exista o sală de basm, somptuoasă, „ca la Versailles” preciză Siminel, cel ahtiat de călătorii. Nimeni nu putea lămuri de unde și pe ce căi se auzise cum arăta refugiul Bătrânului, dacă nu fusese nimeni acolo, dar ce importanță avea asta? Fapt e că sala exista și că n-aveau nevoie s-o pipăie ca să fie siguri. „Crede și nu cerceta”, exclama Călugărul căruia îi plăcea dealtfel să spună în glumă că Bătrânul era tot atât de singur ca Dumnezeu. Ba, odată a ținut să adauge că singurătatea lui Dumnezeu și a Bătrânului aveau aceeași cauză: vanitatea. Am asistat atunci la una din cele mai scânteietoare și nerușinate apostazii ale Călugărului, care i-a amuțit pe toți prin îndrăzneala ei nebunească. Susținea că apostolii l-au împins pe Isus pe cruce, nu dușmanii lui. Pentru că apostolii l-au silit să se creadă Fiul lui Dumnezeu și să-și piardă cumpătul. Din pricina lor, Isus n-a mai avut nici îndoieli, nici limită. Singurul care nu l-a trădat ar fi fost, de fapt, Iuda; fiind singurul care îi mai spunea adevărul. Și când Iuda a văzut că Isus îl bănuia, a făcut ultima încercare ca să-i salveze măcar memoria: l-a denunțat. Astfel, din Isus a rămas crucea, care a răscumpărat totul. „Dacă Isus n-a rezistat-apostolilor care i-au sucit mințile, ce să ceri unui om obișnuit?” perora, clătinându-se, călugărul renegat. Ceilalți ascultau, uluiți și puțin speriați de această blasfemie. Cu vocea lui nazalizată și ușor cântătoare apostatul îi liniști: „Chiar dacă Bătrânul nu există, noi trebuie să trăim ca și cum ar exista”. „Cum adică?” sări Domnul Andrei, mai mult ca să schimbe vorba. Călugărul l-a privit lung, cu un fel de milă, fără să-i răspundă. I-a zis doar atât: „Fiule...” Și a ridicat din umeri, în semn că nu se putea obosi să explice unui ignorant un adevăr atât de simplu ca acela pe care-l rostise el. Ceilalți tăceau. Păreau să fie de acord ori se rușinau să-și manifeste nedumerirea.

M-am întrebat atunci: nu cumva, asemenea lui Dumnezeu, Bătrânul trebuia să nu fie văzut pentru a exista și pentru a fi atotputernic? Numai așa devenea cât de cât explicabil de ce nimeni nu încerca să înșele vigilența lui Francisc, cerberul care păzea coridorul ce da spre sala cu oglinzi; se temeau, poate, că, forțându-i taina, Bătrânul s-ar fi putut risipi ca un norișor de pulbere, de aceea preferau să și-l închipuie stând ca o mumie în sarcofagul lui cu oglinzi; nu vroiau să riște o descoperire care i-ar fi lăsat singuri. Și trăgeam concluzia că sala cu oglinzi reprezenta pentru bătrâni un fel de mister fără vârstă ce putea fi profanat și pierdut; o vrajă sau un blestem de care aveau nevoie pentru a da un rost ori o scuză azilului și în legătură cu care erau liberi să-și bată gura oricât cu condiția să nu-i ridice vâlul. Nimeni n-ar fi putut să spună când anume apăruse ea în clădire, dar părea limpede că zidurile azilului, singure, n-ar fi reușit să-i facă să se simtă legați unul de altul printr-un destin

comun. Abia taina care le biciuia curiozitatea și le înfierbânta închipuirea le dădea fiorul destinului; undeva, în miezul acelei încălceli de coridoare cu uși aproape identice, trebuia să fie un loc magic unde totul să fie posibil, de la vanitatea cea mai nesăbuită la singurătatea cea mai sfâșietoare, și unde, ca în cazul lui Dumnezeu, absența însăși să devină prezență. Dacă Bătrânul ar fi apărut pe coridoare ar fi fost ca și cum ar fi crescut marea, spălând țărnul și nelăsând decât o realitate prozaică. Așa, absența lui era ca o mare retrasă, care îngăduia tuturor ipotezelor, temerilor și explicațiilor să înflorească în discuții.

„Am început să bat și eu câmpii”, mi-am zis, întrucât mă încurcam în presupuneri care mai de care mai fanteziste. Dar asta nu m-a împiedicat să observ ce se întâmpla în jurul meu. Nimeni nu se mira că unele păreri difereau chiar de la o zi la alta. Și tot ce privea omul din sala cu oglinzi căpăta proporții de mit, fiind un motiv nesecat de întrebări; ce a mâncat oare Bătrânul, cum a dormit oare Bătrânul, dacă avea sau nu avea cearcăne, de ce boli, în afară de boala deșertului, putea suferi. Când venea vorba despre o boală, zile întregi subiectul domina discuțiile; erau dezbătute în amănunt simptomele și șansele de însănătoșire existente în boala respectivă. Nu se întrebau cine anume îl putea îngriji pe bolnav din moment ce niciunul dintre cei trei doctori din azil nu fusese chemat vreodată să-l consulte, iar când am încercat să exprim eu această nedumerire au trecut peste ea. Anton a lansat într-o zi bănuiala că Bătrânul paralizase (Nelson a fost de părere că poate orbise, iar Dominic le-a povestit că văzuse la bar un nobil decăzut care dase în mintea copiilor) și că se închisese în sala cu oglinzi ca să nu se compromită. Dar asemenea presupuneri extreme intrau repede în desuetudine. Un oarecare interes a stârnit în schimb ipoteza că Bătrânul plecase poate într-o lungă călătorie prin lume. „Cine știe prin ce porturi rătăcește acum?” a râs Siminel gata să îmbrățișeze cu entuziasm această versiune, care le-ar fi dat posibilitatea să pălăvrăgească îndelung despre țările calde la care visa el, dar, după câteva momente de reflecție, Mopsul a decis: „Nu, nu e posibil”. Și s-au întors la vechile istorii, care le inspirau mai multă încredere.

Domnul Andrei pretindea că pe vremuri Bătrânul se purta aproape normal. Se ocupa de treburile azilului și putea fi văzut pe coridoare adesea. Stătea de vorbă, întreba pe unul, pe altul de sănătate. O singură ciudățenie avea. Aderase, probabil, pe unde umblase la o învățătură care propovăduia o moarte demnă pentru evitarea bătrâneților și suferințelor penibile, căci încerca să-i convingă pe unii care aveau o boală fără leac și care ajunseseră într-o stare de maximă degradare că era mai bine să sfârșească singuri. Azilul nu s-ar fi putut însărcina să-i ajute la asta, ar fi echivalat cu o crimă, dar ei, cei în cauză, aveau, la urma urmei, tot dreptul să dispună cum vroiau de viața lor. Așa că el, Bătrânul, îi sfătuia să treacă pragul eternității cu fruntea sus, să nu se lase umiliți de boală și de suferință. Nu dorea să forțeze pe nimeni, le explica numai. Dar, se pare, instinctul de conservare e mai puternic decât orice, ne-a explicat Domnul Andrei care știa asta de când sărise cu parașuta. Bătrânul n-a reușit să facă decât un singur adept, unul bolnav de Parkinson, căruia îi bățâia capul

tot timpul și care s-a sinucis. Cu acel prilej s-a organizat o înmormântare mai deosebită. Din partea administrației a fost adusă o mare coroană de flori, cu aceste cuvinte pe panglică: „Moartea este începutul nemuririi”; și Bătrânul în persoană ar fi ținut un discurs pe aceeași temă.

Totul se petrecuse într-un fel de preistorie a azilului care se îngâna cu legenda. Întreaga asistență, își amintea Domnul Andrei, singurul care supraviețuise acelor vremuri, a vărsat lacrimi pe mormântul răposatului, cu toate că nimeni nu-l iubise și nu-l regreta. Însă după acest început promițător, a urmat o listă lungă de eșecuri ale Bătrânului. Unul și-ar fi tăiat venele, pentru ca să urle apoi după ajutor. În timp ce doctorii îi coseau venele, ar fi țipat ca din gură de șarpe că fusese înșelat: „M-a mințit! Mi-a vorbit despre moartea lui Seneca și a lui Petroniu, m-a asigurat că e o moarte dulce, ca o sfârșeală, fără dureri, dar m-a mințit. Ce, nu știa ticălosul că o să am crampe îngrozitoare?” Altul ar fi strâns somnifere, câte să omoare un bărbat în putere, dar într-o dimineață le-ar fi aruncat în mare, să doarmă peștii somnul de veci. Până ce Bătrânul s-ar fi scârbit. „Niște viermi, ar fi bombănit el. Cum să fie demni niște viermi?” Dezgustat, ar fi început să apară din ce în ce mai rar pe coridoare. Era dezamăgit și se considera chiar jignit. Apoi n-a mai fost zărit deloc. S-a retras în sala cu oglinzi și n-a mai vrut să iasă de-acolo. Nu mai vroia să vadă, ar fi spus, niște epave care se târau trăind oricum. Treptat, ar fi început chiar să neglijeze treburile azilului.

Dominic a povestit că un somnambul se trezise într-o noapte în pumnii lui Francisc. „Și are namila un pumn, că bietul om a fugit până la poartă. Parcă îi luase foc reumatismul în oase”, râse el. „Lasă asta”, interveni Călugărul, fiindcă își adusesese aminte o întâmplare din viața lui care le putea fi, eventual, de folos în lămurirea retragerii Bătrânului: „Înainte de a mă duce la mănăstire, mă îmbolnăvisem de o boală curioasă. Cum vedeam pe cineva pe stradă intram în panică. «Dacă-l opresc pe ăsta și îi spun o prostie?» Ajunsesem să mă feresc să umblu la orele de mare aglomerație. «Doamne, o sută, o mie, zece mii de urechi!», mă gândeam. Ca să nu mă expun, nu mai ieșeam decât dimineața devreme sau noaptea, până când am găsit undeva în jurul orașului o grotă care fusese probabil o cazemată în timpul războiului. O năpădiseră buruienile, șopârlele și păianjenii, dar mi s-a părut salvatoare. Intram în ea și spuneam tot ce-mi trecea prin cap. Mă ușuram astfel. Câteodată mă umfla râsul văzând o șopârlă care se oprea mirată înainte de a o tuli prin buruieni...” Dar Călugărul n-apucă să-și termine istoria fiindcă Dominic, supărat că fusese întrerupt ceva mai devreme, se răzbună: „Fleacuri”, hotărî el, agresiv.

Într-o zi m-am decis să-l atac frontal pe Dinu: „Tu ce părere ai despre Bătrânul? Ești aici de mai multă vreme”. „De ce mă întrebi?” îmi aruncă el o căutătură alarmată. „Fiindcă vreau să știu părerea ta”. Ne plimbam pe țărm, în zona stâncilor de marmură. Se opri, vru să rupă o floare violetă dintre scaieți, dar se înțepă la mână și se răzgândi. „Florile astea nu pot fi culese”, zise el, explicându-mi că scaieții au țepi pentru a rezista și în timp de secetă. „Și cum aici nu prea plouă, ai văzut, de când ai venit n-a plouat aproape deloc, îți dai

seama că au nevoie. De aceea sunt țepii atât de mari”. „Dinule, l-am întrerupt, te-am întrebat ceva”. „Dar ți-am răspuns”, spuse el, mirat că nu înțelegeam. „Ce mi-ai răspuns?” „Că nu vreau să mă înțep... Mai speri – adăugă după o pauză – că te va chema să discute cu tine despre cimitir?” „Evident”. „Eu cred că n-o să te cheme niciodată”. „Cum adică? Doar el m-a chemat aici. Sau... poate crezi că Bătrânul nici nu există?” „A, nu, protestă Dinu. De existat, există. Îl simt. Îl simt în aer, îl simt chiar la mine în cameră când e întuneric. Mi se întâmplă să mă scol și să aprind lumina numai ca să mă conving că nu e acolo. Și sincer să fiu, nu e foarte comodă prezența lui. Mă inhibă”. „Vrei să spui că-ți impune?” „Nu chiar, ezită Dinu. Știu numai că depind de el, de voința lui, și că nu-mi pot permite...” Se opri. „Nu-ți poți permite ce?” l-am îndemnat să continue. „Nu-mi pot permite să trăncănesc pe seama lui. Și dacă ții cu tot dinadinsul să știi, îmi e teamă. „Dar de ce-ți e teamă? Te-a amenințat vreodată?” „Nu.” „Atunci?” „Nu știu, murmură Dinu. Când îl simt în aer, respir parcă mai greu.” „N-ai încercat niciodată să-l vezi, nu te-ai dus niciodată în sala cu oglinzi?” Mă privi aproape îngrozit. „Eu?” „Da, tu, de ce te miri așa?” „Cum o să mă duc eu? zise Dinu. Sunt mulțumit că nu mă cheamă. Cred că dacă ar trimite după mine să mă duc în sala cu oglinzi aș face o criză de astm înainte de a ajunge acolo. Mi-ar fi de ajuns să-l văd pe Francisc și gata. Ar trebui să mă ducă pe brațe înlăuntru, altfel...” „Dar de ce, Dinule? Totuși nu are drept de viață și de moarte asupra ta. Și nu ești Siminel sau Dominic. Ești ditamai doctor psihiatru. Nu poți vorbi ca ei. „E adevărat, încuviință Dinu, dar credemă, prefer să-l știu acolo în sala cu oglinzi, să facă ce vrea, numai să mă lase cu astmul meu.” „Nici măcar nu ești curios?” l-am întrebat. „Deloc. Eu nu sunt făcut să mă duc în sălile de felul ăsta. Rolul meu e mai modest. Să mă tem de cei care stau pe fotoliile de răchită”, mi-a replicat Dinu. „Și să tremuri de ei”, am zis. Dinu ridică din umeri: „Mă rog, dacă vrei tu, așa să fie. Dar tu?” Își fixase ochii cenușii, apoși, asupra mea. Am simțit o mare dorință să-l impresionez. „Eu? Dacă nu mă cheamă, dau năvală în sala cu oglinzi”. Dinu mă măsură neîncrezător. „Ai face asta? „Dar de ce să n-o fac?” „Ești nebun, Daniel”. „Ba nu sunt nebun deloc, m-am înflăcărat eu. M-a chemat aici, vreau să știu în ce condiții trebuie să lucrez. Numai politețea mă împiedică deocamdată să mă duc din proprie inițiativă, dar află, scumpul meu Dinu, că nu sunt deloc dispus să aștept la nesfârșit. Nu neg, îmi place marea, îmi place să fac câte o escapadă în cătun, dar... dacă vreau să rup o floare de scaieți o rup, nu-mi pasă de ghimpii ei...” Și ca să-i dovedesc că nu glumeam, am întins mâna, am strâns din dinți pentru că ghimpii scaieților mi s-au înfipt în carne ca niște cuțite și nu m-am lăsat până nu i-am arătat, ruptă, o floare violetă, pe care după câțiva pași am aruncat-o discret fiindcă mă înțepa. „Deocamdată, am continuat, încă mai aștept. Dar sper că ai reținut: «deocamdată» și «încă». Și pe urmă, nu-ți ascund că mă interesează această vestită sală cu oglinzi despre care vorbește toată lumea și pe care nimeni n-a văzut-o. Ei bine, eu voi trece pragul ei. Să nu-mi zici mie Daniel Petric dacă într-o seară nu voi sta chiar în fotoliul de răchită al Bătrânului. Fii pe pace, te voi invita prin Francisc să ne

vizitezi. Îi voi șopti Bătrânului: «Chemați-l pe doctorul Dinu aici, vă rog. Faceți-mi acest hatâr. Vă prețuiește, dealtfel, foarte mult și ar merita să-l cunoașteți.», Dinu mă privea, jumătate amuzat, jumătate speriat. „Sper că n-ai să faci una ca asta.” „Dar de ce nu?” „Pentru că te rog”, zise el serios, uitându-se la mine cu admirație.

Pe el, umbra nevăzută a Bătrânului aproape îl paraliza, îl silea să dea înapoi. Eu, dimpotrivă, simțeam constrângerea atracției. Dar, de fapt, lui Dinu îi făcea bine obrăznicia mea. Agățat de ea, putea să tragă cu ochiul, peste umărul meu, la lucruri pe care n-ar fi îndrăznit, singur, să le privească. Asta ne-a apropiat și mai mult.

În spatele biroului la care lucra Moașa se afla un afiș ironic: „Orice izbândă e suspectă”. Dar prima care ar fi trebuit să figureze pe lista suspectilor era ea însăși, căci dintre toți era singura care avea o poziție prosperă. Se vorbea că știa să-și folosească farmecele ca să-și netezească drumul și că dincolo de aerul ei nepăsător, administrativ, se ascundea un ochi atent la slăbiciunile bărbaților, de care se pricepea să profite la momentul oportun. Ceea ce, la drept vorbind, nu mira aproape pe nimeni. Călugărul, mai ales, dovedea o mare înțelegere la acest capitol: „Femeilor le plac confidențele, n-ați observat? Simt nevoia să-i audă pe bărbați mărturisind vrute și nevrute. Vocația lor e să stea pitite într-un confesional și să li se spovedească bărbații”. Moașa nu făcea nimic ca să astupe gura clevetitorilor. Dimpotrivă, când afla ce se discuta pe seama ei, surâdea îngăduitoare. Poate chiar se bucura. Cu o legendă în spate se simțea în siguranță, la adăpost de orice pericol. Privind-o cum venea pe coridor, Mopsul a spus odată răutăcios: „Un fund de femeie e uneori mai periculos decât o întreagă poliție”. Tot el, câteva clipe mai târziu, s-a grăbit s-o salute primul.

Legătura care i se atribuiseră cândva, cu Bătrânul, n-o împiedica deloc să-și asigure cu ajutorul altora plăcerile de care trupul ei încă tânăr avea nevoie. Se șoptea chiar că era rea de muscă și că nu alegea mult când vroia să-și răcorească sângele aprins. Portarul, Aristide, ba chiar și câțiva îngrijitori s-ar fi bucurat de favorurile ei capricioase. Căci a doua zi Moașa se purta cu ei de parcă nu s-ar fi întâmplat nimic. Numai Arhivarul nu se consolase, se pare, să se socotească un ibovnic de ocazie, tolerat pentru o noapte ca în patul Cleopatrei. Făcuse o pasiune pentru Moașa și suporta greu să se vadă înlocuit cu alții. Se învârtea ca un câine credincios în jurul ei, gata să se târască în patru labe dacă i-ar fi cerut, dar îndată ce mirosea că Moașa avea chef să-l înșele, turba. Ieșea din arhivă, încuia ușa și patrula pe coridorul unde se afla camera Moașei. Se agita ridicol și agresiv, cu ochii lui de viezure bulbucăți de furie neputincioasă, de gelozie și de suferință și ai fi zis că, văzând-o pe Moașa, vom asista la o scenă violentă, cu reproșuri amoroase. Când colo, în clipa aceea Arhivarul se fâstăcea, se înroșea tot, își recăpăta aerul supus și devotat, întorcându-se în camera lui plină de hârtoage și de praf unde clocea probabil în taină planuri de răzbunare și de mărire care să-l scutească definitiv de asemenea umilințe.

Bătrânii o priveau cu un sentiment confuz. Ea era chipul imediat, concret, al constrângerilor administrative de care trebuiau să țină seama. Între ei, când nu-i auzea nici o ureche dubioasă, își permiteau s-o bârfească. Altminteri, nu. Se fereau. La azil aveau cel puțin o farfurie de mâncare și o pernă pe care să pună capul. Dacă ar fi fost izgoșiți de-acolo n-ar fi avut unde să se ducă. De aceea, când o întâlneau pe coridoare erau chiar fericiți dacă îi învrednicea cu o privire. Însemna că-i văzuse! Pe de altă parte, îi recunoșteau însă spiritul practic și energia pe care o desfășura de dimineța până seara ca să rezolve o mie de fleacuri necesare; fără ea, azilul s-ar fi dus probabil de râpă. Nu scăpa nimic, nu neglija nimic, n-avea încredere în nimeni. Orice treabă lăsată în seama altuia reprezenta, poate, în gândul ei o primejdie, un ochi rupt în plasă, prin care putea să scape cine știe ce amănunt important pentru poziția și autoritatea ei. Ca să fie sigură, prefera să se extenueze. Alerga toată ziua de la bucătărie la poartă, de la poartă la arhivă, de la arhivă la infirmerie și la laborator. Călca apăsător, încântată de ea însăși, transpirând abundent și săltându-și sânii umflați sub halat, dar păstrându-și aerul semeț, la care contribuiau probabil și formele ei pline. Aștepta să fie salutată de cei cu care se întâlnea și nimic n-o făcea mai fericită decât sentimentul că nu lăsase nimic la întâmplare.

Încât, așa spune, resentimentele bătrânilor față de ea erau afectuoase. Când o bufniță și-a găsit să devină limbută chiar în dreptul ferestrelor Moașei, mulți s-au oferit să iasă pe țarm cu felinare aprinse, ca să prindă pasărea blestemată ori măcar s-o alunge.

Țin minte bine întâmplarea. Moașa a răbdător atunci o noapte, două, trei, pe urmă a început să dea semne de nervozitate. Umbla nedormită și se plângea de dureri de cap. Le-a și strigat unor îngrijitori: „Nenorociților, vă omor”, ceea ce era o dovadă că-și pierduse controlul; de obicei se ferea să facă asemenea gafe. Noaptea, bufnița își relua monologul lugubru. Probabil, stătea între scaietii din zona stâncilor de marmură, căci dintr-acolo se auzeau sunetele rău prevestitoare. Cum în azil nu existau decât patru felinare, a fost o adevărată bătaie cine să pună mâna pe ele pentru a-și arăta devotamentul față de Moașa. Arhivarul ar fi vrut să se ducă singur; fără concurenți. Din păcate pentru el, nici portarul, nici Dominic, nici un îngrijitor spătos, cu perciuni lungi și ochi goi, n-au cedat. Dar cercetările au fost infructuoase. Oricât au răscolit cei patru țărnișii, n-au reușit să dea peste bufniță. În cea de a treia noapte, istoviți și cu ochii cârpiți de nesomn, au fost nevoiți să renunțe. Probabil, pasărea se ascunsese în bălăriile din spatele azilului, iar acolo, în încălceala aceea de ierburi mai înalte decât omul, era, practic, de negăsit. Surpriza a venit peste câteva zile când portarul a apărut într-o dimineță cu o bufniță în brațe. Mopsul a mârâit: „Cum a găsit-o ăsta tocmai când a căutat-o singur?” Și a lansat imediat zvonul că portarul prinsese bufnița în cătun și că, bineînțeles, era altă bufniță. Arhivarul, în schimb, s-a îngălbenit. De gelozie, probabil. A vrut să ia pasărea, s-o ducă el, dar portarul s-a încăpățânat, n-a vrut să-i cedeze această favoare. „Eu am prins-o, eu o duc”. Și a intrat în camera Moașei,

extrem de mândru de trofeu] lui, sub privirile pline de ură ale Arhivarului. Ghinionul acestuia nu s-a oprit aici; întâmplător, fiindcă și eu eram convins că bufnița fusese prinsă în cătun, în noaptea următoare cântecul sinistru nu s-a mai auzit. Mulțumită, Moașa a dat ordin ca pasărea să fie împăiată, iar trofeul să fie dus în biroul ei.

Avea un singur punct slab Moașa, pe care și-l ascundea cu grijă. Se temea să nu roșească în public. Eu i-am descoperit întâmplător secretul, răsfoind un volum de psihiatrie pe care-l găsisem la Dinu, de unde am aflat că există chiar o fobie de acest fel, numită ereutofobie. Am vrut să mă conving și m-am convins. Dacă îi făceam din senin un compliment Moașei, în public, reacția ei era imediată. Obrajii începeau să-i ardă, în vreme ce ochii îi străluceau de furie. Se bâlbâia, ea care era atât de sigură de obicei, și pleca grăbită.

Într-o dimineață, am căutat-o la administrație, s-o întreb ce se auzea, totuși, cu proiectul cimitirului. Cu cine trebuia să-l discut?

— Dar cine te zorește, domnule sculptor? și-a pocnit ea palmele.

Era a doua oară că-mi răspundea la fel.

— Și dacă plec? am încercat eu.

Moașa m-a privit șăgalnic și ironic, țuguindu-și buzele suprasaturate de ruj.

— Nu pleci, domnule sculptor.

Ca și cum ar fi spus: „Lasă că mai vedem noi”. Noi, adică eu și ea.

Seara, spre marea mea surpriză, m-am trezit cu ea în cameră. Era foarte veselă. S-a așezat pe scaun, apoi mi-a cerut voie să stea pe pat.

— Cu plăcere, doamnă. Și i-am făcut loc.

„Vasăzică mi-a venit mie rândul acum, m-am gândit. A dracului femeie, nesățioasă. Ori te pomenești că i-am căzut cu tronc și vrea să mă înăbușe cu dragostea ei?” Se parfumase, avea un miros de femeie provocator și eram gata să ascult de chemarea ei tacită și de instinctele care mă îndemneau s-o răstorn în pat, s-o dulce maltratez cum dorea, când mi-a fulgerat prin minte o bănuială. Nu cumva era o cursă? Dacă vroia doar să mă scoată din minți ca să se plângă apoi Bătrânului? Dinu mă avertizase că Moașei nu-i convenea, probabil, sosirea mea la azil; risca să-și piardă exclusivitatea accesului în sala cu oglinzi. Poate de aceea întârzia să-l anunțe pe Bătrânul de sosirea mea, zicea Dinu. Spera, poate, să nu-mi convină ceva și să plec; ar fi aruncat vina pe mine, că nu mi-a plăcut calitatea marmurei, că am făcut mofturi, că nu eram un om serios cum impunea un asemenea proiect mareț; și ce sculptor ar mai fi venit vreodată în pustietatea aceea? Dacă aș fi știut că lucrurile stăteau astfel, m-aș fi răzbunat; m-aș fi jucat cu ea, i-aș fi tulburat simțurile și pe urmă i-aș fi zis: „Ce v-ați închipuit, doamnă? Că sunt un câine la care poate veni o cățea în călduri? Ei, aflați că sunt impotent. „ Dar n-aveam nici o certitudine, încât am preferat să-mi domolesc pornirile și m-am îndepărtat de Moașa. Ea a mai făcut o tentativă, apropiindu-se de mine și privindu-mă galeș, după care a înțeles; brusc enervată, s-a ridicat și a ieșit pe ușă fără să dea nici o explicație.

Când i-am povestit lui Dinu ce se întâmplase, a făcut ochii mari. „Te admir, a zis el, pentru nervii tăi. Eu m-aș fi pierdut cu firea. Aș fi fugit sau cine știe ce altă prostie aș fi făcut. Femeia asta mă înfioară. N-ai observat ce privire rece are?” „I-am observat numai sânii triumfali” am zis, cu o urmă de frondă. „În orice caz, m-a avertizat Dinu, trebuie să te aștepti la represalii.”

A avut dreptate. A treia sau a patra zi, sub pretext că nu exista pentru moment nici un loc liber, Arhivarul mi-a vârat în cameră un străin care venise să-și trateze la mare – dar de ce la un azil? – o afecțiune respiratorie. „Temporar”, m-a asigurat Arhivarul, poruncind să se aducă încă un pat care a fost așezat la fereastră, aproape lipit de al meu din pricina spațiului puțin. Necunoscutul nu s-a recomandat. M-a privit fără să zică nimic, rece, aproape cu dușmănie, apoi s-a apucat să-și aranjeze pijamaua și lucrurile de toaletă.

— Ce e cu asta? m-a întrebat împingând de pe masă lampa mea cu spirt, ca să-și facă loc pentru un borcan de dulceață.

— Ce să fie? O lampă cu spirt, nu se vede? Îmi fierb câte un ceai.

— Dar aveți voie s-o țineți aici? m-a chestionat el, de parcă venise în inspecție.

Am simțit că văd negru și m-am stăpânit greu.

— Sunt bolnav de stomac, i-am răspuns printre dinți. Am nevoie între mese să mai înghit ceva.

— Mă rog, admise el concesiv. Numai că aș vrea să nu mă afumați. Mă deranjează.

M-am întors cu fața la perete ca să nu-l înjur.

Avea un mers de pisică, încât nici nu-l simțeai când umbla prin cameră și mi se părea că-l mai întâlnisem undeva, dar nu mai știam unde. Era șters, blond, cu un neg mare la rădăcina nasului și mergea drept, țeapăn, cu pieptul ușor bombat, în ciuda artei de a nu produce nici un zgomot în mers. Când m-am răsucit cu fața spre fereastră, era tot în cameră. Stătea întins în pat, cu o carte în mână, și se uita spre mine. O clipă am avut impresia că mă spionase tot timpul. Apoi a adormit. Și de abia atunci am realizat dimensiunile catastrofei. Individul sforăia îngrozitor, de se cutremurau pereții; spaima mea din totdeauna, și la școala de corecție și la spital; mi-a fost frică totdeauna să nu nimeresc lângă cineva care sforăia.

Noaptea au devenit un calvar. Stăteam, cu nervii întinși, la pândă. Câtva timp nu sforăia. Respira liniștit. Apoi începea un concert sinistru; sforăia, șuiera, pufăia și horcăia în același timp. În clipa aceea nervii mei se aprindeau și îi simțeam ca pe niște mărăcini fierbinți. Tușeam tare ca să-l trezesc. El deschidea ochii și-mi surâdea. Doamne, cât îl uram atunci. După ce că mă ținea nedormit, mai și surâdea în bătaie de joc. Îl blestemam și juram să plec din azil. Dimineața, când marea ieșea din cețuri și dădeam cu ochii de Stâncile de marmură, mă răzgândeam însă și iar o luam de la capăt. De obicei, pe la miezul nopții ieșeam din cameră și mă plimbam ca un strigoi pe coridoare, încercând să mă liniștesc. Când mă întorceam, înghițeam al doilea somnifer, mă vâram sub pătură, îmi îndesam degetele în urechi și abia astfel reușeam să

adorm. Scurtă fericire. După o vreme săream speriat. Șuierăturile țâșneau acum ca dintr-o sireună. Numai mort nu le-ai fi auzit. Dealtfel, individul își doza parcă pauzele și asalturile cu o cruzime rafinată. Mă lăsa să mă liniștesc, să mă relaxez, să mă amăgesc și deodată îmi plezneau auzul cu o emisiune sonoră la care colaborau gâtul, buzele, nasul și chiar măruntaiele. Din când în când deschidea ochii, ca pisicile, în plin somn. Se uita la mine, fără să miște capul, cu ochii aburiți de somn, rece, absent, poate nici nu mă vedea, și se culca la loc. În ziua următoare umblam amețit pe coridoare ori pe țărm, cu cearcăne la ochi, istovit de nesomn. Când mă întâlnea, Moașa îmi azvârlea câte o remarcă sarcastică: „Pari extenuat, domnule sculptor. N-ar trebui să-ți pierzi nopțile, în curând vei avea nevoie de energie ca să cioplești piatra”. Îmi venea s-o omor. Ce vroia de la mine? Să-i cer iertare că o respinsesem? Îi zâmbeam însă, ori treceam mai departe ca să-i arăt, măcar astfel, că nu gustam gluma ei.

Așteptam cu groază venirea serii. Cum începea să coboare soarele spre asfințit, intram în panică. Știam ce mă aștepta. Aveam plumb topit în picioare, în mâini, în pleoape, dar pe măsură ce marea se înnegrea, panica punea stăpânire pe mine. Uneori mă retrăgeam în cameră devreme. Renunțam și la masă, înghițeam în grabă un ceai cu un somnifer și ronțăiam câțiva biscuiți, după care îmi trăgeam pătura peste cap, fericit că individul cu mers de pisică încă nu venise. Sosea totdeauna mai târziu și speram să pot dormi liniștit. Dar un scaun trântit pe întuneric, „cine naiba a lăsat scaunul ăsta aici?” sau fereastra deschisă și izbită de pervaz, „ce aer împruțit, cum să nu mă înăbuș?” mă trezeau de fiecare dată. Săream speriat din pat. „Iertați-mă”, zicea mios individul, aprinzând lumina, făcându-mi un semn amical cu mâna și părând jenat de gafa săvârșită, încât nu puteam să mă reped să-l strâng de gât cum aș fi vrut. După asta, nici vorbă de somn. Se culca el, nu mă lăsa nici să citesc, „Iertați-mă, îmi bate lumina în ochi”, și începea teroarea din fiecare noapte. Din pricina lui cunosc toate felurile de zgomote pe care le face marea lovindu-se de țărm, rare, sacadate, mângâioase, aproape șoptite, tandre, lenevoase, ori, dimpotrivă, surde, furioase, anxioase, amenințătoare. Nopți întregi n-am făcut decât asta, să le studiez. Încercam să ascult marea, ca să-mi strunesc nervii gata să explodeze.

În mod excepțional, i se aducea totdeauna mâncarea în cameră. Și avea tabieturi. De fiecare dată împingea în silă lampa cu spirt, punga cu ceai și pachetul, nelipsit, de biscuiți ca să-și facă loc, lua un șervet, se ducea la fereastră, îl scutura, și-l așeza după aceea tacticos dinainte și se apuca să mănânce. Pedant, plescăind fără să se grăbească. Alt chin. Numai că de data aceasta scăpăm mai ușor. Ieșeam, mă duceam la Dinu sau pe țărm, mai ales că individul avea obiceiul să doarmă și după-amiaza.

De cunoscut, nu-l cunoștea nimeni în afară de Moașa și de Arhivar, cu care fusese văzut sărutându-se. Portarul, când l-am întrebat, a ridicat din umeri: „Habar n-am cine e, domnule sculptor”, deși am avut impresia că mințea. Aristide a venit să-l consulte tot în cameră. Individul se plângea că simte mereu lipsă de aer, că obosește repede dacă suie câteva trepte și că în

aglomerație se sufocă. Din pricina asta lăsa fereastra deschisă în fiecare noapte. I s-a adus și un aparat cu un fel de pâlnie de cauciuc pe care și-o fixa pe nas și pe gură și respira. „Ăsta are boala ta”, i-am zis lui Dinu. „Nu, are altceva. Mai simplu”. Mi-a părut rău. Aș fi adus în cameră polen sau păr de câine, care-i provocau crize lui Dinu, ca să-l văd învinețindu-se.

Câteodată mă urmărea și pe țărm. Arunca bucăți de pâine peștilor, se juca lovind apa cu pietricele plate, care săreau ca un țipar, sau se scălda. Avea un corp dizgrațios din pricina pielii albe, un alb veșted și parcă umed, ca acela de pe burta peștilor, bolnăvicios și neatins de soare. Umerii strâmți, căzuți, și picioarele prea subțiri accentuau această impresie. Intra în mare cu multe precauții, bălăcindu-se la margine, chicotind și fugind înapoi de cum îi ajungea apa la genunchi, după care, căpătând curaj, avansa, înfrunta chiar câteva valuri, scoțând de fiecare dată țipete scurte, de plăcere amestecată cu teamă. Nu știa să înoate. Dacă-l răsturnau valurile și înghițea apă, ieșea la mal și se întindea pe pietre să facă plajă.

Uneori îl priveam atunci cu coada ochiului și mă întrebam de unde-i cunoșteam. Oricât îmi munceam creierii, nu reușeam să-l leg de niciuna din amintirile mele și cu toate acestea eram sigur că nu-i vedeam prima oară figura. Studia mai multe țigări înainte de a se hotărî să fumeze una. Le alegea, cum se aleg pepenii. Lua țigara, o privea, o scutura lovind-o de unghie, o ducea la nări și aspira mirosul tutunului, apoi, ca și cum ar fi fost nemulțumit de expertiza făcută, lua alta. Și repeta aceleași mișcări de cinci, șase ori, până ce, în sfârșit, se hotăra. Atunci apuca țigara cu un gest precipitat și o mușca de un capăt cu dinții. Parcă de ciudă că a ezitat atât. Sau poate ca să curme nehotărârea. Și începea să fumeze cu o anumită înverșunare fără să ajungă niciodată la capăt, din care cauză, pe țărm, se vedeau acum aproape la tot pasul țigări strivite, fumate doar pe jumătate. „Doctorii mi-au interzis să fumez, a ținut el să-mi explice într-o zi, din senin. Dar ce, parcă pot?” Nu l-am mai întrebat de ce-l deranja în acest caz fumul țigărilor mele și m-am dus să rătăcesc printre Stâncile de marmură, cu gândul la cimitirul cel nou. Era o zi frumoasă, cu soare mult, cu marea ca o flacăra și, totdeauna la amiază, dunele mă impresionau prin grandoarea lor sălbatecă.

Adevărul e că m-au atras ca un destin cimitirele. De câte ori am avut timp și exista un cimitir prin apropiere, încă înainte de a deveni cioplitor de cruci, am umblat ceasuri întregi printre morminte. E plăcut să întâlnești atâtea nume de oameni față de care tu ai o superioritate indiscutabilă: trăiești. Orice ar fi făcut ei, oricât de mari ar fi fost calitățile lor, mediocritatea ta valorează mai mult: e vie, respiră. În plus, nimeni nu-ți strigă că nu ești bun de nimic, deși într-un cimitir sunt mai numeroși oameni decât pe stradă. Cu morții nu riști niciodată nimic. Ei sunt foarte politicoși și discreți; singurul pericol e să te plictisești de atâta discreție. Cutreierând printre scaieti, uitându-mă la Stâncile care străluceau în lumină, eram hotărât să-mi dau toată silința la cimitirul cel nou, să acopăr prin râvnă lipsa mea de talent. Mă obișnuisem și cu ideea că

profesia de cioplitor de cruci nu era atât de jenantă cum mi se păruse altădată; la urma urmei, totul se termină sub o piatră funerară, mi-am zis.

Când m-am întors, l-am descoperit în același loc. Se juca rupând flori de scaieți și țipa din pricina ghimpilor care-i intrau în degete.

De câteva ori m-a urmat și în cătun. Din casa Martei, l-am zărit plimbându-se pe uliță. Ceva mai târziu, la mlaștină, s-a așezat în fața pescarilor, și mi-am dat seama că lupta cerbilor cu noroiul îl făcea fericit. Chițăia de plăcere de câte ori bănuia că mă pregăteam să trag. Mirosul de noroi și de sânge părea să-i priască. Țopăia, nu-și putea stăpâni veselia și scotea un adevărat chiot învărtindu-se într-un picior după ce auzea detunătura.

Odată, ridicasem pușca și ținteam când am auzit un răs puternic în spate. M-am întors. Îndreptase mâinile spre mine, ca și cum ar fi fost vânător și mă vâna pe mine. Se maimuțărea, dar în clipa aceea am simțit o dâră rece pe șira spinării. „Cine dracu e ăsta și ce vrea?” l-am întrebat pe Dinu care mă așteptase la cafenea. „Habar n-am” a ridicat el din umeri.

Trecuse ceva timp și mă pregăteam să am o explicație cu Moașa deoarece provizoratul traiului în doi amenința să dureze, când, într-o dimineață, din bălăriile crescute în spatele azilului a ieșit un câine alb, cu pete negre și labe mari care, descoperind marea, s-a oprit speriat și uimit. Apoi s-a îndreptat spre mine fiindcă în clipa aceea nu se mai afla nimeni pe țărm. Era, de fapt, un pui, nu depășea probabil câteva luni, dar avea statura unui câine matur; era dintr-o rasă care dă câini furioși și puternici. M-a mirosit și s-a tăvălit în iarba dintre scaieți, scâncind ca un copil. Nu știa să se joace, dar era prietenos. Numai când mârâia își arăta colții și își trăda rasa. L-am botezat Alfa și câteva zile i-am adus de mâncare. Când se sătura să se joace cu mine se întorcea în bălării, dar în fiecare dimineață se obișnuise să mă caute pe țărm. Chiar mă atașasem de el când a dispărut fără să mai revină în zilele următoare. „Hingherul îl ține ascuns în bălării, mi-a șoptit Domnul Andrei. I-a făcut acolo un culcuș, l-a legat de un lanț și îi duce mâncare.” Și a adăugat aproape admirativ: „Nu știți ce poate un hingher îndrăgostit de un câine. Toți câinii pe care i-a hăituit scâncesc acum în inima lui.” Puțină vreme după asta, Alfa a fost găsit otrăvit. Cineva pătrunsese noaptea pe furiș în bălării și îi dase câinelui carne otrăvită. Și fără să avem nici un indiciu, toți l-am bănuit pe individul cu mers de pisică. Nouă, celorlalți, Hingherul ne impunea respect și teamă. Într-un fel, chiar îl admiram pentru curajul de a se întoarce împotriva propriei lui vieți, iubind ceea ce altădată hăituisese.

Când a reapărut în azil, după ce a îngropat hoitul câinelui, Hingherul avea ochi de ucigaș. Nimeni n-a îndrăznit să-l întrebe ceva, dar Domnul Andrei, care-l spionase, povestea lucruri uimitoare; că Hingherul a săpat pământul cu mâinile, apoi a smuls bălării, a făcut din ele un fel de pat pe fundul gropii și a întins hoitul cu grijă, acoperindu-i cu pământ. Eu am pornit totuși pe coridor după el, cu intenția de a-i spune o vorbă bună. Înainte de a-l ajunge din urmă, l-am văzut intrând la closet și am rămas să-l aștept. Deodată am auzit un zgomot curios și mi-au trebuit câteva clipe până să mă lămuresc că Hingherul

plângea, ascuns în closet. Un plâns nervos, de om obosit. Și am plecat de-acolo, ca să nu-l mai aud. Pentru că asta e faimoasa noastră generozitate. Ne ferim să nu ne murdărim cumva de singurătatea și de suferințele altora... O săptămână a bolit după aceea Hingherul. Abia se atingea de mâncare și nu mai discuta cu nimeni. Trecea pe coridoare grăbit, de obicei desculț, din pricina picioarelor umflate, privea în gol și, cum ieșea afară, se îndrepta spre bălării. Numai Filip a găsit prilejul să spună ceva răutăcios, cu toate că Hingherul n-avea nici o vină în moartea canarului: „Lasă să vadă și el cum e când rămâne cineva fără animalul pe care l-a crescut. El câți câini a omorât?” Dar nu l-a aprobat nimeni.

După o vreme, Hingherul a fost auzit bolborosind fraze amenințătoare, iar Domnul Andrei s-a întors din bălării cu o noutate care ne-a pus pe gânduri. Hingherul se îndeletnicea acolo cu o treabă foarte ciudată. Făcuse, din paie întărite cu crengi, un manechin de înălțimea unui om, căruia îi înfășurase în jurul gâtului un fular și dresa un câine uriaș să sară la gâtul manechinului și să-l sfârtece. „Ucide-l!”, icnea el, scurt, poruncitor, și, în clipa următoare, câinele se năpustea de lângă picioarele lui, în salturi mari și negre, își înfigea colții în gâtul manechinului, tăvălindu-l la pământ. Apoi, cu ochii injectați de sânge și cu fire de iarbă atârându-i de buze se întorcea la Hingherul, care-l mângâia mulțumit, bolborosind vorbe tandre, și o lua de la început. Refăcea cu răbdare manechinul, îi dădea câinelui să miroasă fularul și asmuțea fiara din nou.

Nu intrasem niciodată până atunci în bălării. M-am decis să dau și eu o raită pe-acolo.

Nu era foarte ușor să înaintezi. Bălăriile creșteau ca într-o boală. Se uscau în picioare, în timp ce altele, tinere, năvăleau dedesubt, amestecându-se, încâlcindu-se; trebuia să-mi fac loc mereu cu mâinile și cu picioarele și m-am umplut repede de zgârieturi. Înjuram de câte ori mă plezneau ierburile înalte peste ochi, dar îmi plăcea să mă simt ca un explorator; era, într-un fel, primul meu contact cu jungla. Uneori totul amuțea în jur; apoi sufla vântul și bălăriile se umpleau de zgomote suspecte, pe care nu le luam însă în seamă; mergeam cu capul în pământ ca să mă feresc de șerpi. Deodată, am înghețat. Undeva în fața mea lătrase scurt, furios, un câine. Mi s-a făcut frică. Și din nou s-a așternut liniștea. Mă îndepărtasem destul de mult de azil, nu mai auzeam valurile mării. Doar sunetul sec al ierburilor uscate îmi răspundea la fiecare mișcare. Am înaintat mai departe cu grijă, să nu fac prea mult zgomot, și mă opream mereu, după doi, trei pași, să trag cu urechea. Căpătasem curaj când, mult mai aproape, izbucni, ca o detunătură, alt lătrat. Noroc că în fața mea se afla un șir de sălcii năpădite de mărăcini. Altfel m-aș fi dat de gol. După primul moment de spaimă, mi-am revenit și am dat crengile mărăcinilor, încet, la o parte ca să văd ce se întâmplă.

Domnul Andrei nu mințise. Într-un luminiș, chiar dincolo de sălciile care mă ascundeau, l-am zărit pe Hingherul. Ciulise urechile. Auzise, poate, crengile mărăcinilor troznind. Avea pantalonii suflecați, își arăta pulpele umflate și

învinețite de varice, iar lângă el, cu botul ridicat în vânt, se afla un buldog uriaș, urât și furios; era de ajuns să-i vezi botul turtit și falca de jos, proeminentă, amenințătoare, ca să te treacă sudori reci. O adevărată bestie pregătită să omoare. Pentru că se înțepase când își înfipsese colții în beregata manechinului avea pe gură bale amestecate cu sânge. Stăteam ghemuit în bălării, încremenit în spatele sălciilor, așteptând. Dacă mă mirosea buldogul, eram pierdut. Înainte ca Hingherul să-și dea seama cine îl spiona, câinele m-ar fi sfârtecat și mi-ar fi rămas cadavrul să putrezească împreună cu ierburile. Din fericire, vântul bătea înspre mine.

Hingherul nu arăta ca dresorii de la circ. Avea un aer fanatic și sumbru. Aranjase la capătul luminișului un manechin de paie, legat cu crenguțe subțiri peste tot, mai puțin la gât unde atârna un fular roșu.

— Ucide-l! porunci el brusc. Animalul țâșni ca o săgeată neagră. Din câteva salturi ajunse la manechin și îi sări la gât, doborându-l. Am închis ochii. Când i-am deschis, Hingherul ridica de jos manechinul hărtănit, îl așeza la loc; și pentru că nu stătea foarte bine, deoarece i se rupsese unul din picioare, l-a sprijinit cu o creangă groasă de salcie. Când a terminat, i-am zărit fața. Era înfricoșător de luminoasă; față de om fericit.

Am înțeles atunci că dragostea Hingherului pentru câini ascundea o ură la fel de totală față de oameni. Nici eu n-am o părere foarte bună despre specia din care fac parte. Ba, au existat momente când am fost gata să cred că singura crimă a zeilor este omul, care nici pe marginea gropii nu încetează uneori să fie o canalie; face calcule murdare până amuțește cu un pumn de țărână în gură. Toate cuțitele cu care s-a înjunghiat au fost ținute de mâini omenești, toate plutoanele de execuție au fost formate din oameni, toți gardienii din închisori au fost aleși dintre oameni. Dar a trebuit să recunosc că nu toți oamenii sunt la fel. De aceea lumina întunecată de pe fața Hingherului m-a făcut să mă cutremur. M-am întrebat, ce nefericire săpase în bătrânul din luminiș, care-mi păruse înainte un sfânt, o ură ce-i strălucea pe față ca dragostea? Ce joc era acela care-l umplea de o bucurie atât de cumplită? Nu mai eram deloc sigur că, găsindu-mă acolo, Hingherul m-ar fi iertat. Citeam pe fața lui în acele momente că nu mai iubea decât câinii. Dacă ar fi stat în puterea lui, ar fi lăsat numai câini pe pământ. O lume ca o imensă haită.

— Ucide-l! răsună din nou ordinul. Buldogul a țâșnit. Îl auzeam gâfâind și am închis ochii din nou. Încă două salturi, un salt și colții lui aveau să se înfigă în beregata mea. Am întins mâinile să mă apăr, m-am zgâriat rău în mărucini și mi-am mușcat buzele ca să nu țip. Când am deschis ochii, l-am văzut pe Hingherul mângâind câinele care ridicase iarăși botul în direcția sălciilor și mârâia; adulmecase ceva bestia. Mi s-a părut că a trecut un secol până ce m-am putut strecura de-acolo, înapoi, prin bălării. Vântul mirosea puternic a sevă înfierbântată de soare.

Uneori, Călugărul întrecea măsura. Odată, de pildă, a susținut că fiecare iubire e o răstignire. Suferință, moarte și reînviere. Dodo s-a înfiorat auzindu-l. I se părea, și pe bună dreptate, un sacrilegiu afirmația Călugărului care, fiind

în vervă, ca totdeauna când era amețit, nu s-a lăsat bătut. „De ce sacrilegiu? a strigat el. Nu e dragostea cel mai sfânt și mai omenesc lucru pe care-l avem?”

Eu n-am glumit niciodată cu asemenea lucruri. Pe deasupra nu mi-au plăcut niciodată cei care se revoltă prin cârciumi și, ieșind de-acolo, trezindu-se, devin mieluși. Mai degrabă îl înțelegeam pe Domnul Andrei care întrebat odată dacă el, ca pilot, crezuse în Dumnezeu a dat următorul răspuns: „Apostolul Luca zice că fiecare fir de păr din capul nostru e socotit. Eu cred că tot ce trebuie să se întâmple se va întâmpla într-o zi, dar că nimic în plus nu trebuie să se întâmple”. „N-am priceput, îl zgândări, răutăcios, Mopsul: crezi sau nu crezi?” „Cred, mă, cred în Dumnezeu, dar cred și în mine”, l-a repezit. Domnul Andrei. Nu încetase să se simtă sau să se creadă pilot, adică să știe că și de el depindea să se prăbușească: „Eu am învățat ceva când am fost pilot: poți să sfidezi cerul, dar nu e bine să-ți bați joc de el”.

Am glumit doar cu lucruri mai simple. Ziceam, de pildă, ca să-l epatez pe Dinu: „N-am nici o pretenție să mă duc în rai. Poarta raiului e construită astfel încât nimeni nu poate intra fofilându-se și nu mi-ar plăcea să fiu întors înapoi. Sunt prea vanitos ca să accept un refuz. Încât mai bine iau direcția iadului. Acolo, în mod a n-am greutăți la poartă”. Sau: „De multă vreme, inchizițiile nu se mai ocupă de treburile cerului. Au coborât la cele trecătoare și numai pe acestea n-ai voie să le jighești. De aceea e mai complicat să te înfrunți cu oamenii decât cu Dumnezeu”. În schimb, de sfidat am sfidat și, nu totdeauna din vina exclusivă a caracterului meu. Uneori am făcut-o din convingere. Cred, de pildă, că avem o imagine greșită despre păcatul originar. Ne place să ne închipuim că ducem pe umeri un păcat de care nu suntem vinovați, pe care l-au comis alții și pe care – asta ne ușurează iertarea! – nici nu-l puteam ocoli fiindcă a fost săvârșit mult înainte de a ne naște noi. În felul acesta ne-am pus la îndemână o scuză și chiar ne-am îndemnat să ne plângem de milă că am fost nedreptățiți. Or, eu sunt convins că există un păcat originar de care suntem noi vinovați, pe care l-am săvârșit noi, în timpul vieții noastre într-o anumită împrejurare; păcat de la care au plecat toate relele și necazurile.

Păcatul meu originar a fost că de mic nu mi-am suportat mediocritatea. Revolta împotriva tatei a fost, la drept vorbind, un mod scandalos de a ieși în evidență. Mai târziu, la școala de corecție, la spital, peste tot, am căutat același lucru, să nu mă pierd printre ceilalți, fără să-mi pese de mijloacele prin care obțineam asta; important era să scap de primejdia de a se așeza praful peste mine. Și chiar când m-am împăcat aparent cu mediocritatea mea, i-am fost infidel în imaginație și în somn, când mă visam șef de trib, stăpân peste insule ori mare artist, căci nu mi-am pierdut timpul cu vanități mărunte, aspiram numai la cele care nu erau în nici un fel de nasul meu. Ieșeam din destin pe ascuns, deoarece nu puteam s-o fac trântind ușile și chiar plecarea la azil a fost o asemenea fugă; mai mult decât de frig, de camera înghețată, mă săturasem de crucile pe care le ciopleam în atelierul meșterului și care nu-mi asigurau decât un anonim plin de pureci, în care putrezeam de viu; un cimitir de marmură suna altfel, promițător... Dacă aș fi avut vreo vocație, în orice

domeniu, nu neapărat în sculptură, aş fi ajuns, cred, cu ambiția mea, să fac ceva util, poate chiar ieșit din comun, dar așa, totul s-a transformat într-o nebunie, în care nu m-am dat înapoi de la nici o gafă ca să obțin cu de-a sila ceea ce îmi era interzis.

„Ești un om norocos”, mi-a zis odată Dinu. „De ce?” i-am întrebat, sincer surprins. Mi-a înșirat câteva argumente. Că eram iubit (se referea la Marta atunci), că eram sănătos (nu-i povestisem încă despre coșmaruri, iar „ulcerul – zicea el – e o chestie de modă”), că făceam o meserie care-mi plăcea și, pe deasupra, mă lepădăm ușor de păcate. Azi îmi vine să râd amar amintindu-mi de aceste argumente. Meseria mea? Ce meserie? N-am fost niciodată altceva decât un cioplitor oarecare de cruci; un sculptor prost, ratat. Sănătos? Cât de sănătos am fost? Dragostea am trădat-o. Lepădarea de păcate? Iov credea că Dumnezeu îl va auzi până la urmă și-l va ajuta să câștige procesul său împotriva lui Dumnezeu însuși. Eu, lepădându-mă de păcate, le spoream în realitate, le adunam pentru procesul pe care, asta mă deosebește de Iov! eu am ținut parcă să-l câștig împotriva mea, neînvățând nimic și contestând totul. M-am certat cu tata, m-am certat cu școala de corecție, iar când m-am supus am făcut-o numai din ipocrizie, ca să-i înșel, să-i păcălesc pe cei pe care nu îndrăzneam să-i înfrunt. În felul acesta am reușit treptat să distrug totul în jurul meu, înțelegând rău libertatea, ca o desprindere de tot. Am fugit de familie, de dragoste, de prietenie, de regrete, de bucuriile cuviincioase. Ca să fiu liber. Ca să nu fiu constrâns. Nimic nu mi se părea inadmisibil, iar drumul meu spre podul acesta cu guzгани e presărat la fiecare pas cu dovezi că mi-a lipsit în mod dramatic puțința de a iubi, de a mă atașa profund, serios, fără scopuri egoiste, de ceva. Încât n-am reușit decât să devin sclavul și marioneta vanității mele.

Aș fi fericit dacă aş putea spune ca alții „am iubit destul, acum mă odihnesc”. Eu sunt dintre cei jalnici care n-au iubit nimic. De asta cine să mă ierte? Și cu ce rezultat? Schimbă ceva iertarea?

Din păcate, foarte rar am avut cinstea să mă judec la rece. La o frizerie, într-o zi, pe vremea când umblam fără nici un rost, înainte de a intra la meșterul de cruci, am văzut un tânăr ridicându-se cu greu de pe scaunul de lângă mine. Am crezut că era beat și, temându-mă că se va rostogoli peste mine, m-am ferit bombănind: „ăsta a luat-o de dimineață ca să nu piardă vremea”. Abia după aceea am observat că tânărul, îmbrăcat cu un trening jerpelit și cu un tricou roșu, n-avea ambele mâini de la umeri, iar un picior era de lemn. Frizerul s-a aplecat și mi-a spus la ureche că tânărul mutilat fusese muncitor și era victima unei explozii care-l lăsase infirm. La două săptămâni după ce ieșise din spital îl părăsise soția și rămăsese la mila unui frate și a unei surori, „care cât o să-l țină, domnule? fiindcă nu poate nici mânca singur, vă dați seama, nici să-și facă nevoile”. M-am gândit atunci că tânărul cu mâinile retezate nu putea nici măcar să-și aleagă felul de sinucidere, dacă s-ar fi hotărât la asta. Și m-am cutremurat. Eu aveam ambele mâini și nu eram în

stare să fac cu ele nimic. Acela a fost unul dintre puținele momente când mi-a fost rușine. În rest, am rămas credincios păcatului meu originar.

O, știu cum m-aș putea apăra: că toți suntem inculpați! Chiar și cei mai cuminți. Dacă nu ești învinovățit că ești nepăsător, ești, sigur, învinovățit că ești prea sensibil; dacă nu ești învinovățit că umbli cu capul în nori, te trezești învinovățit că ești prea lucid. De scăpat, nu scapi. A muri nevinovat înseamnă doar a muri prea devreme, înainte de a fi avut timp să păcătuiești. Dar există vinovății și vinovății. Când locuiam singur, la marginea orașului, trebuia să scot apă din puț în curte ca să mă spăl și, iarna, asta era destul de chinuitor. Întârziam câte un ceas în pat înainte de a mă hotărî să cobor pe podeaua rece. După ce îmi luam inima în dinți să cobor, uitam că ezitasem și-mi transformam îndrăzneala într-un triumf. Era un semn mic, mărunț, că în schema mea, simplistă, asupra vieții nu era loc și pentru măsura normală. Poate tocmai fiindcă n-aveam nici o calitate care să-mi dea dreptul s-o încalc, mă gândesc azi. Am fost încântat de inteligența mea, dar mă tem că am confundat inteligența cu priceperea de a-mi da dreptate în tot ce făceam, meteahnă care la altul putea să rămână neobservată, pierdută printre altele, dar care la mine, combinată cu păcatul meu originar, a dat rezultate catastrofale.

E revelator cum am ajuns să-l sfidez nu numai pe tata, ci și pe Dumnezeu, ca să ies eu în evidență. Nu mat țin minte în ce împrejurare, în copilărie, într-o seară, tata mi-a azvârlit un cuvânt pe care nu-l mai auzisem: „eretic”. Am bănuț că trebuia să fie ceva rău, o amenințare, o batjocură și, cum s-a culcat tata, am șterpelit dicționarul din bibliotecă și am căutat la litera, e”. Cum nici de-acolo nu m-am lămurit, am citit pe ascuns în săptămânile următoare tot ce-am reușit să gădesc prin casă despre eretici și erezii. N-am priceput mare lucru, dar asta nu m-a împiedicat să visez să ajung și eu un eretic. Mi se părea ceva ieșit din comun, pe măsura ambițiilor mele și nopți la rând mi-am dorit din tot sufletul să fiu la înălțimea unei vinovății atât de importante. Fără voia lui, tata aruncase o sămânță care a rodit, adâncind și mai mult prăpastia dintre mine și el. După povestea cu fratele meu, dorința de a mă comporta ca un „eretic” și de a-mi câștiga astfel o aureolă pe care să n-o împart cu nimeni mi-a influențat destul de mult purtările, mai ales că firea mea mă împingea în aceeași direcție; eram chiar mândru să-i sperii pe cei din jur prin păcatele mele. Cum reprezentările mele de-atunci erau extrem de naive, legate de puțina mea experiență de viață, mi se părea că eretic este cineva care nu vrea să stea în cușca unei credințe sau a unor păreri prea comune. Cu anii, această idee simplă și funestă mi s-a înrădăcinat bine în minte încât am ajuns să mă port ca atare. Meșterul de cruci m-ar fi dat afară mai din vreme dacă ar fi auzit ce le spuneam eu clienților despre viața de apoi când nu era el de față. După cum, la Belle Arte era s-o pătesc din aceeași cauză. Aveam un profesor pios de filosofie și, ca să-mi dau importanță, i-am „comunicat” într-o zi teoria mea; căci, între timp îmi făcusem chiar o teorie în toată regula despre rolul ereticilor, foarte însemnat, bineînțeles.

Teoria suna cam așa. În fața celor smeriți, credința n-are nici un pretext să scoată sabia; trebuie să le vorbească blând. Dar uneori ea a simțit nevoia să vâre frica în rândul credincioșilor. Atunci, dacă nu i-a avut la îndemână, a trebuit să născocoască eretici; puțină cenușă mirosind a carne arsă era tocmai ce trebuia pentru a le reaminti tuturor că adevărul e unic și că toate celelalte adevăruri vor fi măcelărite. Ce au fost rugurile? Crime ale purității dogmatice. Căci dogmele, când au devenit fanatice, nu s-au mai mulțumit să-și combată adversarii; au preferat să-i extermine. O istorie a credințelor e volens, nolens, și o istorie a cimitirelor; acolo trebuie să-i căutăm pe cei care au fost de altă părere. Dar, în acest caz, întrebam eu, nu e oare adevărat că ereticii s-au sacrificat pentru salvarea credinței pe care o combăteau? Au hrănit-o cu sângele lor, deoarece o credință care n-are nici o îndoială nu mai respiră, se înăbușă și moare; au provocato să supraviețuiască. Fără ei, templele ar fi putrezit în picioare.

Mă opresc aici, deși am mai spus, cred, și alte lucruri care l-au îngrozit pur și simplu pe bietul meu profesor... că nu-l iubești pe Dumnezeu dacă nu te îndoiești din când în când de el, că aceia care-l invocă din pură obișnuință, mecanic, nu fac decât să-l ucidă puțin câte puțin prin plictiseală și că orice smerenie prelungită ne-ar fi fatală deoarece l-ar împinge pe Dumnezeu să devină tiranic, de aceea suntem condamnați la suferința de a sfida uneori cerul... Profesorul și-a făcut cruce și m-a rugat să-mi țin teoriile pentru mine. Cred că i-a fost frică să mă pedepsească. Mă socotea, probabil, nebun și s-a temut de răzbunarea mea; am înțeles din felul cum s-a uitat la mine, întocmai ca țârcovnicul care m-a prins șterpelind mărunțiș de la lumânări.

Am jucat astfel în mod serios comedia ridicolă a unui eretic înainte de a ști ce este, de fapt, o credință. Nu vedeam decât fanatici, în vreme ce eu însumi eram un fanatic, un bigot al arbitrariului absolut. Înaintând pe acest drum, am ajuns să nu mai cred cu adevărat în nimic în afară de reveriile și ambițiile mele nesăbuite; nici în alții, nici în școală, nici măcar în bruma de însușiri pe care, folosindu-le, aș fi putut clădi o viață modestă, dar cuviincioasă. Eram convins că numai impertinența și nerecunoștința mă pot salva.

Nu eram propriu-zis un ateu. Un ateu are un punct de vedere, or la mine vorbea păcatul meu originar. Închipuindu-și că mă îmfundă, Dinu mi-a zis odată: „În fond, ești un naiv. Chiar prin faptul că-l înavinuiiești pe Dumnezeu, îi accepți existența. Nu discuți cu vidul. Nu acuzi nimicul. Punându-i în cauză, crezi în el.” Făcea greșeala de a lua în serios diversele enormități pe care le debitam numai din dorința de a-i dovedi că nu aveam nimic sfânt. În realitate, după moartea mamei mă dusesem mereu să aprind câte o lumânare pentru ea la biserică, iar mai târziu am avut o mare înclinație să sacralizez; dacă n-aș pomeni decât marea și lumina. Mă rușinam însă de asta ca de o slăbiciune și atunci apelam la ceea ce mi-a fost totdeauna la îndemână; la insolența față de ceea ce alții venerau. Cu alte cuvinte, mi-a plăcut să scandalizez. „Mă tem – îi ziceam lui Dinu – că tot căutându-l pe Dumnezeu, n-aș mai avea timp să mă găsesc pe mine. Și n-aș vrea să renunț la mine de dragul nimănui”. „Dar ai

nevoie de mila lui”, mi-a replicat Dinu, la care i-am răspuns prompt: „Mila lui Dumnezeu mi se pare nesigură. Există una de care nu mă îndoiesc și are îmi e foarte accesibilă: a mea.” Pe scurt, nu contestam existența lui Dumnezeu, dar îi acceptam existența ca să-l pot învinui eu. Bravadă? Mai mult decât atât: dorința mea pustiitoare de a nu fi limitat, stingherit de nimic și, poate, mai ales de sentimentele pe care le observam la alții. Imaginându-mi că trânteam ușile cuștilor, nu făceam decât să mă zăvoresc în ele. Până ce am rămas singur.

Acum n-am nici timp, nici nu vreau să joc rolul eroului care se pocăiește. Dacă sunt sincer, e tot dintr-un motiv profund egoist. Îmi caut în vinovăție unica libertate care mi-a mai rămas.

Cu Dumnezeu, în felul meu, m-am împăcat. Nu intentezi proces mării că e nesfârșită, nu intentezi proces vântului că e nestatornic, nu intentezi proces pietrelor că sunt indiferente. Or, Dumnezeu e ca marea, ca vântul și ca pietrele. De ce l-aș învinovăți pe el pentru un rău al meu, care a existat în mine, care s-a copt în mine. Cel mult i-aș putea reproșa că m-a creat cum sunt. Nici destinul nu pot să-l acuz. Surditatea destinului e desăvârșită. Nu mai rămân decât eu, să-mi pun pe masă vinovățiile, să le disec, ca pe niște animale cărora le desfaci măruntaiele ca să vezi din ce se compun. Iar procesul meu nu se poate termina decât cu o condamnare care să mă elibereze, în sfârșit. Nu sunt dispus să mă prefac că n-am înțeles ce s-a petrecut cu mine, deoarece, ca și pe Dumnezeu, scuzele m-ar ucide repede și urât.

Uneori mă simt ca o insectă și mă văd cu ochii lui Fabre. Mă studiez, mă supraveghez. Mă mișc, mă agit, dar sunt o insectă curioasă. Am descoperit gloria și catastrofele memoriei. Timpul a trecut prin sufletul meu lăsându-și mîlul acolo. În acest mîl nimic nu poate să moară, nici să învie. Se aud zgomote, murmure, voci răzlețe, unele cunoscute, altele nu. Uneori disting propria mea voce. Și când se așterne liniștea, cineva (diavolul?) râde, amintindu-mi că sunt aici și că nu-mi pot îngădui luxul confesiunilor politicoase; sinceritatea mea nu poate fi decât brutală; aceeași voce îmi șoptește că mila e hidoasă și că pentru unele lucruri nu există iertare.

(Din caietul de vise) – Am o treabă pentru tine, mi-a zis directorul închisorii, preocupat să-și șteargă chelia cu o batistă mare, plină de pătrățele, care era o comandă specială; batista cuprindea un plan al închisorii, fiecare pătrat reprezentând o celulă. M-a dus la fereastră și a întins mâna în care ținea batista. Îi vezi?

— Pe cine? am întrebat eu mirat, căci pe stradă, în afară de pietoni obișnuiți, nu era nimeni; nici un deținut evadat și nici măcar un polițist. Nu pricep, domnule director.

— Ei, nu pricepi, s-a enervat el. Cum dracu nu pricepi? Nu vezi ce fac trecătorii?

M-am uitat din nou. Nici de data aceasta n-am observat nimic neobișnuit. Pietonii traversau strada și, cum zăreau zidurile închisorii, cu santinelă la poartă, tresăreau și se trăgeau înapoi, pe celălalt trotuar.

— Nu observ nimic anormal, iertați-mă, i-am zis.

— Dar normal? sări directorul încă și mai enervat, ștergându-și încă o dată chelia transpirată cu batista plină de pătrățele. Ce vezi normal?

— Oamenii se tem de închisoare, domnule director. Le e frică. Nu e normal?

— Asta e, răsufală directorul, fericit că spiritul meu de observație nu se atrofiase cu totul la închisoare. Asta e. Aș vrea ca oamenii să nu se mai teamă.

— Păi nu se poate, am bâiguit. Cum să nu se teamă?

— Te privește, conchise directorul. Asta-i treaba ta. Închisoarea nu pot s-o dărm, dar nu mai vreau ca oamenii să se teamă. Pricepi? Îți dau termen un ceas ca să-mi dai o soluție. Și m-a trimis în celulă.

M-am trântit pe patul îngust și tare, muncindu-mi creierii. În zadar. Nu-mi venea nici o idee. Și nici n-a trecut o oră că am auzit pași în fața ușii. Apoi cheia răsucindu-se în broască. Era gardianul, un om cumsecade, oare neavând cu cine să-și lase acasă fetița o aducea uneori cu el la închisoare. O ținea și acum de mână. Era o fetiță slabă, cu ochi foarte triști.

— Gata, mi-a zis gardianul. S-a împlinit ora.

M-am sculat și am pornit după el. Parcă mă duceam la spânzurătoare. Pașii sunau pe ciment ca pe lespeda unui mormânt. Pe drum, fetița m-a luat de mână. Ajungând la ușa directorului, o ușă masivă, prevăzută cu un drug mare de fier, gardianul a bătut și, văzând că nu-i răspunde nimeni, a deschis. Camera era goală. Directorul lipsea. Gardianul s-a așezat pe un scaun, aproape de ușă.

— Trebuie să așteptăm, a zis el. Și a scos o țigară pe care o tot răsucea între degete. Poate că era singura care îi rămăsese și nu se hotărâ să se despartă de ea. Am observat că fetița dispăruse, dar înainte de a apuca să-l întreb ce se întâmplase, gardianul a scos un briceag, a pus țigara pe masă și a tăiat-o în două. A vrut să-mi întindă și mie o jumătate de țigară; pe urmă s-a răzgândit.

— Nu, deținuții n-au voie să fumeze în biroul directorului, mi-a explicat el.

Neavând ce face, m-am uitat pe fereastră. Am zărit aceiași pietoni care treceau, tresăreau și se duceau pe celălalt trotuar. În depărtare se vedea capătul unui parc. Un măturător de stradă culegea hârtii cu un băț care avea un cui în vârf. În dreapta, se zărea un magazin cu două trepte în față. Cumpărătorii se înghesuiau să intre și să iasă. Ceva mai departe, dincolo de un geam pe care scria „Coafor”, se vedea o femeie cu capul vârât sub cască. Râdea. Mi-am simțit sufletul răvășit de o mare tristețe. Toți oamenii aceia erau liberi. Trăiau. Îmi părea rău că mă uitasem pe geam, mă tulburasem. Deodată am tresărit violent.

— Asta e. Evrika! am strigat.

Gardianul a sărit în picioare.

— Ce-ai zis?

— Nimic, l-am liniștit, repezindu-mă la el și îmbrățișându-l.

— Ei nu, că ești nebun, băiete, mi-a zis gardianul, pregătindu-se să scoată cătușele și să mi le pună la mâini. Dar în clipa aceea a intrat directorul.

— Ei? se încruntă el la mine. Ai găsit ceva?

— Sigur că da, domnule director, am strigat fericit. Sigur că da. Și i-am explicat foarte mândru că o închisoare care se arăta lumii ca o cocotă nemachiată constituia o greșeală. Deținuții sufereau auzind zgomotele orașului, iar trecătorii tresăreau dând cu ochii de zăbrele. De ce trebuie toate astea? I-am întrebat eu patetic. Ideea mea e foarte simplă. Construim în jurul închisorii alte ziduri și închidem închisoarea. Nemaivăzând nimic, deținuții se liniștesc, iar trecătorii habar n-au ce e înlăuntru. Nu e grozav?

— Ba da, e grozav, zise încântat directorul și căută pe batista lui un alt pătrat în care să mă mute, drept recompensă.

A chemat gardianul și i-a spus ceva la ureche. Acesta s-a întunecat la față, dar n-a zis nimic. Mi-a făcut semn să-l urmez. Afară, în coridor, mi-a poruncit să-l aștept până ce își găsește fetița și când s-a întors, împreună cu ea, am pornit toți trei: eu în față, ei în spatele meu. Spre nedumerirea mea, treceam pe lângă toate celulele fără să ne oprim la niciuna și chiar am ieșit din închisoare pe stradă care acum era cu totul pustie. Nu se vedea nici un trecător; când am vrut să-l întreb pe gardian cum se explica acest fapt, mi-am dat seama că și el dispăruse împreună cu fetița.

Am început să rătăcesc printr-un oraș pustiu în care se părea că toți locuitorii muriseră sau pleaseră. Nici prin curțile caselor nu se vedea nimeni. Vântul trântea uneori câte o ușă, făcându-mă să tresar. Singurele ființe pe care le-am văzut pe o stradă întregă au fost un liliac besmetic care se lovea de ziduri, încât mă așteptam din moment în moment să-l văd zdrobindu-se, și o pisică bălțată care urmarea zborul negru al liliacului și se lingea pe buze, probabil în așteptarea cadavrului. Ceva se întâmpla în acel oraș și nu pricepeam ce. Există un secret sau un blestem pe care nu reușeam să-l dezleg în nici un fel până ce, deodată, printre pietrele bombate cu care era pietruită strada am văzut licărind limbile șerpuitoare ale unui foc verde care urca prin pământul îmbibat de ploi. Iarba creștea cu o putere uimitoare, ca un incendiu care se pregătea să cuprindă porțile, gardurile, casele, totul. Și nu numai iarba. Arbuștii, copacii, întreaga vegetație părea cuprinsă de un fel de delir, de o demență feroce. Flori carnivore apăruseră prin curți, dar și fluturi și șobolani care fugeau de ele. Numai furnicile nu scăpau; erau prinse și devorate. Copacii vuiiau acum ca o mare, frunzișurile lor deveniseră imense, formau valuri și umpleau întreg orașul de o muzică amenințătoare și, totodată, funebră. Iarba devora sub ochii mei pietrele. Trunchiul unui arbust care crescuse lipit și, pe alocuri, chiar înfășurat ca o frânghie groasă de un gard metalic începuse să îndoiaie și să roadă fierul. Am vrut să mă apropiu, să privesc mai bine și am descoperit cu groază că nu mă mai puteam mișca. Gleznele mele erau cuprinse de iarba care creștea în jurul meu.

Mi se poate reproșa, bineînțeles, că sunt un monstru de subiectivitate; că sunt un caz monstruos de egoism. Și nu țin să evit acest reproș. Așa este. Nu

m-a interesat niciodată cu adevărat sensul universului și, ca să fiu sincer până la capăt, îmi vine greu să cred că eu reprezint singura greșeală din acest univers. Dacă ar fi așa, ar fi destul să mă sinucid oricum pentru a deveni un erou, redând lumii armonia pe care eu am tulburat-o, o clipă, prin apariția mea. Cum bănuiesc însă că și după moartea mea vor mai exista erori, o sinucidere stupidă n-ar rezolva nimic; trebuie să dau puțină ordine dezordinei din viața mea. Măcar în felul acesta să contribui la armonia universală. Dacă fiecare ar face ceva pentru sine, micșorând absurdul și zăpăceala din destinul propriu, s-ar micșora probabil și absurdul și zăpăceala din univers. Dar e caraghios să mă erijez eu în reformator; așa că nu mai vorbesc decât despre mine.

Uneori mi-am zis că altruismul este o vorbă goală și că, din acest punct de vedere, nu mă deosebesc de alții decât prin abuz și prin faptul că eu nu ascund ce gândesc. Când se strica vremea, Dinu nu mai era deloc altruist; devenea un bolnav egoist care tremura pentru viața lui. De câte ori se lăsa o ceață deasă peste mare, îl vedeam cum intra în panică, lăsa totul baltă și se repezea să-și pună un șal în jurul gâtului, de teamă să nu răcească. El simțea atunci lumea nu cu inima, ci cu bronhiile și cred că nu-l mai interesa nimic din univers în afară de astmul lui. Mi-l amintesc cum arăta într-o noapte cu întuneric apos, o noapte îmbibată de o ploaie ticăloasă; mă dusesem să-i cer o carte sau un sfat și l-am găsit ghemuit în pat, paralizat de frică. Se temea de o criză de astm. M-a privit cu niște ochi atât de copilărește îngroziți încât m-a pufnit râsul. Ceea ce și pe mine m-a consternat. Numai că în timp ce egoismul lui Dinu rămânea în limite de înțeles, care nu supărau pe alții, al meu era mai ambițios. Nu mă atrăgeau problemele altora decât în măsura în care mă atingeau și pe mine și n-am fost dispus să mă înscriu pentru nimeni în armata salvării. Îmi făcusem chiar un principiu, încă în perioada studiilor de la Belle Arte, destul de clar formulat, deși, ca să nu pară cinic, îi dădusem o nuanță ușor golănească: fiecare să-și rezolve singur neplăcerile, să nu împruț aerul din jurul lui. Ascultam necazurile altora, dar numai când erau mărunte; cele mari mă puneau pe fugă.

Au existat totdeauna, se pare, în mine o lașitate și o nepăsare care au ieșit la iveală foarte devreme, încă de la patru ani, la înmormântarea bunicului meu dinspre mamă, pe care nu-l țin minte decât din fotografii; avea o mustață lungă și blondă, era un bărbat frumos și înalt, care își bomba pieptul când stătea pe scaun. Fugisem de lumea care jelea, nu-mi plăcea să văd lacrimi și mă furișasem în grădină. Printre merii și prunii de-acolo moartea nu mai exista; în schimb, totul se scâldea într-o lumină aurie și caldă care mă uimea și mă făcea fericit. Din această fericire m-a smuls mama; m-a târât cu ea să-l văd pe bunicul mort, părăsind lumina care-mi dogorise sufletul. Dar a fost de ajuns să arunc o privire asupra trupului întins printre flori, pe năsalie, că am luat-o la fugă și nu m-am oprit până dincolo de grădină unde m-am ascuns într-o căpiță de fân. Cuibărit în ea, m-am liniștit și chiar am început să mă simt bine. Fânul mirosea puternic, mă amețea, mă făcea să mă doară plăcut capul.

Deodată am auzit-o pe mama strigând disperată: „Daniel, Daniel, unde ești?” N-am vrut să-i răspund. Nu vroiam să mă scoată de-acolo. M-ar fi luat de mână și m-ar fi dus lângă bunicul mort și nu doream să-i văd din nou buzele mânjite de sânge închegat. Am aflat mai târziu că avusese o congestie cerebrală puternică și de aceea arăta astfel, dar atunci mă impresionase extrem de neplăcut totul, mai ales că mama se apropiase să-l sărute pe obraz. Fugisem de-acolo cu gândul că nu voi mai putea niciodată s-o sărut pe mama. Aș fi simțit gust de sânge. Între timp, ea striga mereu: „Daniel, Daniel”. Eram convins că ținea să mă oblighe și pe mine să-l sărut pe bunicul și mi s-a făcut frică și scârbă. Pentru nimic în lume nu vroiam să mă ducă înapoi în casă. M-am ghemuit în fân și am tăcut mălc. Mama mă striga din ce în ce mai disperată, cu spaima că mă pierdusem: „Daniel, Daniel unde ești?” Și a început să plângă. Dar nici plânsul ei nu m-a înduioșat. Mi se părea că plângea numai ca să mă silească să ies din ascunzătoare. Apoi m-ar fi silit să-l sărut pe bătrânul acela cu obrazul ca de ceară și cu buzele însângerate; era tot ce reținusem din trupul bunicului meu. Și n-am răspuns. Mama a făcut o criză, tânguindu-se, cum nu plânsese nici în casă lângă bunicul. Asta m-a mulțumit, că plângea mai tare pentru mine. Însemna că mă iubea mai mult decât pe el. Și stăteam cu urechile ciulite în ascunzătura mea, fericit, cu atât mai fericit cu cât mama plângea mai tare.

La fel urmăream de la fereastra azilului jocul pescărușilor, despre care știam că era un joc crud și totuși mi se părea încântător. Îmi plăcea cât de simplu și totodată elegant treceau pescărușii de la crimă la dans. Zburau în cercuri largi, lăsându-se să alunece în aer, amețiți poate de lumină și de bucuria dansului lor aerian, pentru ca, dintr-odată, unul să se rupă din cerc, să se lanseze ca o săgeată spre un punct din mare unde înhăța un pește. Apoi își relua, alături de ceilalți, dansul. Omul nu e niciodată în stare de așa ceva. Ori devine o brută, ori, dacă e împins de soartă, împotriva firii lui să ajungă la crimă, atunci se rupe în el ceva definitiv, stricându-i mecanismul vital. Cum s-a întâmplat cu Mefista.

O vedeam uneori, de la fereastră, trecând pe țarm. Aduna scoici pe care le înșira pe o ață, ca pe mărgele, și uneori cânta. Era un cântec sfâșietor, care-ți rupea inima ascultându-l. Vorbele nu le înțelegeam niciodată, pentru că Mefista nu le pronunța clar. Era mai curând un fel de tânguire animalică în care cuvintele ieșeau la suprafață stâlcite, bolborosite, tulburi, de neînțeles, învăluite într-o tristețe care îți ardea sufletul ca un acid. Aflasem de la Domnul Andrei povestea acelui cântec nefericit, pe care Mefista îl cânta calmă, absentă. Era o poveste care începuse, devreme, cu un viol, într-o magazie murdară, urmat de amenințările tatălui vitreg, continuase cu o fugă de-acasă și părea să intre în banal; cutreierând străzile, fata a nimerit pe mâinile unui dulgher care i-a dat un pat și mâncare pentru treaba pe care o făcea, iar mai târziu a adus-o chiar în patul său; pe la cincisprezece ani a cunoscut un băiat care i-a plăcut, n-a mai vrut să se culce cu dulgherul, părăsindu-l, încât destinul se arăta dispus să se îndrepte spre un sfârșit care iartă totul. Numai că băiatul a

dispărut după un timp, iar fata n-a rezistat și acestui șoc; disperată, dezorientată, scârbită, a ajuns curând o depravată. Un student i-ar fi dat atunci, în glumă, la un chef, porecla „Mefista”, pentru că, zicea el, Mefista le propunea tuturor bărbaților care-i plăceau cât de cât un târg: să-i vândă ei trupul. Și nu-l cerea pentru mai târziu. Contractul era imediat. Faust era invitat s-o urmeze și să se culce cu ea. Și ce bărbat refuză o femeie frumoasă? Lângă unul dintre acești Fauști, care și-a luat tălpășița de cum a observat urmările contractului, Mefista a rămas cu burta mare. A încercat să se sinucidă, dar n-a avut curaj să înghită somniferele pe care le pregătise. Apoi s-a consolată, n-a mai plâns, a născut o fetiță, Ana, pe care a început s-o iubească nebunește. Pe la vreo opt ani însă, când Ana se juca cu mingea pe stradă, s-a apropiat de ea un măcelar, un maniac care dădea târcoale copiilor, tulburat din când în când de dorințe monstruoase. A ademenit-o să-i arate o jucărie acasă la el, a violat-o, schingiuit-o, după care a lăsat-o mai mult moartă decât vie în stradă. Cât timp a mai sperat că fetița va trăi, Mefista nu s-a mișcat de la spital, deși aflase de la Ana totul. De cum a înmormântat-o însă, a început să dea târcoale măcelăriei. Până la urmă s-a culcat cu măcelarul și l-a omorât în somn cu un satâr. A fost găsită dimineața, nebună, cântând lângă o baltă de sânge în care zăcea cadavrul... Dacă Mefista n-ar fi fost nebună, m-aș fi îndrăgostit probabil de ea. Chipul plin de pistrui era încă plin de farmec. Dar fiindcă nu era normală, îi strigam, când îmi aducea aminte de propriul meu trecut, să înceteze cu cântecul ei. Mă recunosc în această logică; e a mea, mă caracterizează.

Și de ce o evoc? Din dorința de a lămuri cumva relațiile mele cu Marta. Probabil, pentru unii nu există închisoare din care să iasă cum au intrat; iau cu ei ceva de care nici nu-și dau seama în bucuria plecării. Eu fac parte dintre aceștia. Ajuns acasă, în camera mea, mă striveau de la o vreme pereții. Ieșeam în curte numai ca să mă conving că nu mă oprea nimeni. Apoi mă întorceam. Așadar asta este libertatea? mă întrebam. Să trăiești fără un gardian care să-ți interzică să părăsești o încăpere? Eu mă înăbușeam uneori chiar în camera mea fără zăbrele. Atunci nu știam ce anume îmi dădea acest sentiment de animal mutat dintr-o cușcă de la grădina zoologică sau de la circ într-o cușcă personală, nepăzită. Acum înțeleg că mă apăsa singurătatea. Trăiam în cușca ei. Ieșeam pe stradă, să văd lume, să aud voci omenești, să mă pierd în mulțime. Numai că nici acolo nu mă simțeam liber. Oamenii treceau pe lângă mine ca pe lângă un obiect. Îi uram pentru nepăsarea lor, fără să-mi dau seama că la rândul meu meritam să fiu urât. Eram departe de a ști că nu putem fi liberi decât în raport cu alții, că libertatea se cucerește nu arzând punți, ci construindu-le; credeam că din moment ce lăsasem închisoarea în urmă terminasem cu ea și eram convins că, în sfârșit, puteam și chiar trebuia să-mi urmez fără nici o îngrădire dorințele. Am ajuns astfel să abuzez și mai mult de egoismul meu. Din nefericire, nu pricepem niciodată ia timp ce ne trebuie; vrem mai mult decât putem să obținem și astfel ne pregătim singuri eșecurile. După închisoare am dorit să fiu liber în exces. Orice nu-mi convenea

era prin definiție nedrept și deci intolerabil. Până și politețea am socotit-o adesea o celulă în care lumea vroia să mă vâre. „Să stea și ei la pușcărie, îmi ziceam, și pe urmă să-mi dea lecții de politețe”. Mi-am ridicat la rang de principiu dorințele și am devenit și mai opac la reproșurile altora. Deviza mea din Talleyrand nu mai era, din acest punct de vedere, decât o glumă proastă. N-a existat un egoist mai zelos decât mine. Nimeni n-a pus atâta zel nesăbuit în a-și da dreptate lui însuși și în a se distruge.

Trebuie să mai spun că pe femei nu le-am obosit niciodată cu insistențele ori cu geloziiile mele. Nu complicam inutil lucrurile și am avut față de dragostea trupească o îngăduință paradisiacă. Mi se părea actul cel mai intelectual cu putință; și puțin mă interesa că mărul pe care l-a dat șarpele Evei a fost poate putred. Dar mi-a lipsit totdeauna ceva. Sentimentele mele erau incomplete ca și visele mele. Imaginația mea a avut ceva în exces, dar capacitatea mea de a stabili contactul cu lumea a avut undeva un nerv rupt. Probabil, numai dacă aș fi rămas toată viața într-o cameră cu poze, fără nici o obligație, aș fi fost fericit și n-aș fi fost pus în situația de a trișa. Sau poate că am fost atins de boala deșertului înaintea Bătrânului. De aceea l-am și înțeles atât de bine. Simt o strângere de inimă când spun toate astea. În realitate, n-am nici o scuză față de Marta. Oricât aș căuta un motiv, nu găsesc unul pe care să-l invoc. Trebuie să accept că inexplicabilul poate fi o explicație sau că eu nu puteam să fiu altfel de cum am fost totdeauna, preocupat mai mult de mine decât de femeile pe care le-am iubit. Dacă de alte femei am fugit fiindcă au vrut să mă ia în stăpânire, să mă lege cu lanțul și să mă iubească numai ele, ca pe un sclav, copleșindu-mă cu dragostea lor necruțătoare și nelăsându-mă nici să respir, Marta mi-a dat o libertate deplină. M-a lăsat totdeauna să fac exact ce doream. Mă primea cu brațele deschise la orice oră, fără să-mi reproșeze decât cel mult printr-un zâmbet absențele. „Bine că ți-ai adus aminte de mine”, spunea. Atât. Era femeia care-i trebuia unuia învățat să-și ducă destinul ca pe un bagaj. Nu trebuia să născocesc scuze sau pretexte, mă duceam când vroiam, plecam când vroiam, nu mă întreba niciodată nimic. Îmi lăsa întreaga libertate. Mă conducea până la poartă și acolo mă petrecea câteva clipe cu privirea, după care se retrăgea în dosul perdelelor care miroseau și ele a întuneric și a busuioc. Nu era o femeie făcută să se roage de cineva și nici nu ținea să poruncească. Sau poate că tocmai această libertate nu eram în stare s-o duc? Nu eram poate destul de liber ca să pot trăi liber. Uneori chiar mă enerva că nu era deloc geloasă. Încercam s-o provoc, nu veneam o săptămână sau căutam s-o jignesc, sculându-mă imediat după ce ne iubeam, plecând ca de la bordel. Degeaba. Ea era mereu calmă și răbdătoare. Îmi tolera toate hachițele și câteodată asta mă înfuria la fel de tare ca sentimentul de sclav pe care mi l-au dat alte femei. Libertatea este, poate, pentru unii la fel de greu de suportat ca sclavia.

Ceea ce simțeam pentru ea era departe de ceea ce putea dori o femeie de la un bărbat. Totuși mă atașasem de Marta. Îmi plăcea să fac dragoste cu ea și, pe deasupra, mă gădila faptul că-i închisese ușa în nas lui Aristide care, după ce o părăsise, încercase să reînnoade legătura ruptă. O găseam de obicei în

spatele casei unde avea câteva straturi de legume și zarzavaturi pe care le lucra. Urmând cărarea înierbată, trebuia să am grijă să feresc burlanul mâncat de rugină care abia se mai ținea; lovindu-l, l-aș fi sfărâmat cu siguranță; putrezise între florile și urzicile care asediau din toate părțile căsuța, modestă și obosită. Văzându-mă, Marta își ștergea țărâna de pe mâini, își aranja flacăra părului roșu, mă însoțea în casă și, fără să mă întrebe dacă îmi era foame, îmi punea dinainte legume, brânză și pâine, după care se așeza deoparte și aștepta să mănânc. La sfârșit, strângea totul cu aceeași liniște. Discutam puțin și numai dacă eu aveam chef de vorbă. Atunci îmi povestea întâmplări din viața ei și a cătunului și abia în astfel de ocazii mi-am dat seama ce fire aprigă se ascundea sub simplitatea ei lipsită de mofturi și de gesturi exagerate.

Cu trei zile înainte de nuntă, fugise cu altul. Un marinar frumos și bețiv care se aciuse prin cătun. Părinții au căutat-o, au găsit-o, dar în noaptea nunții, în timpul petrecerii, marinarul a apărut din nou. A fost prins de rudele mirelui și stâlcit în bătaie, după care nunta a continuat. „Ce să facem, au zis rudele mirelui, am cheltuit prea mult cu pregătirile”. Pe bărbatul ei l-a urât și nu l-a iertat niciodată că o luase cu forța. Când a murit („Cum a murit?” „Păi cum să moară? Beat, s-a rătăcit și a nimerit în mlaștină”) a mulțumit toată noaptea lui Dumnezeu. În realitate, ar fi putut să-l salveze. Luându-se după el, și-a dat seama că risca să nimerescă în mlaștină, dar l-a lăsat să-și urmeze soarta. Și dacă soarta l-a împins în noroi însemna că o merita. N-a mai vrut după aceea alt soț și ani de zile i-a respins pe toți pescarii care i-au dat târcoale și i-au bătut seara la poartă în speranța că-i va pofti în casă și în patul ei, până ce s-a răspândit zvonul că o urmărea blestemul bărbatului mort și că-și petrecea timpul bătând mătânii ca să fie iertată. Ceea ce, în parte, era chiar adevărat. În nopțile ploioase, când vântul făcea să scârțâie gutuiul sălbatec de la poartă și aducea dinspre pădurea de sălcii mugetele cerbilor, se înfricoșa. Dumnezeu răscolea prin amintirile pe care ea vroia să le uite, învinovățind-o că nu-și luase de mână bărbatul, ca să-l aducă acasă cu forța. „Dar nu-l iubeam”, se apăra ea zadarnic. Nu reușea să închidă ochii până dimineața. De aceste nopți urâte și răzbunătoare o scăpase Aristide. S-a iubit cu el și și-a căpătat liniștea... Chiar și după ce Aristide a părăsit-o, a rămas liniștită. Numai că atunci a trebuit să înfrunte mânia pescarilor care se simțiseră jigniți. Vasăzică pe ei îi respingea și se culca, în schimb, cu un străin sclifosit care, pe deasupra, se lepăda de ea ca de o cârpă? Veneau la poartă și îi strigau tot felul de porcării. „Cățea!” „Târâtură!” Într-o zi au dus-o cu forța la cafenea. Bărbații stăteau la mese, tăcuți, întunecați, iar ea rămăsese în picioare ca înaintea unui tribunal. Mai fusese dusă așa o văduvă, una cu gura spurcată care nu se intimidase de dușmănia pescarilor. Se pornise să-i ocărăscă și toți dracii se băteau la gura ei. „De ce nu vă duceți la azil? le strigase femeia. Să vedeți ce-i cu bufnița aia bătrână care se ascunde între oglinzi, poate e ăla care ți-a smuls ție limba, Profetule. Măsurați-vă cu el, nu cu o femeie fără apărare, târâie brâu ce sunteți”. Pescarii așteptau cu capetele plecate să se potolească ocările care semănau cu un puhoi de primăvară ce târa un mâl greu de vorbe cu el. În cele

din urmă n-au avut încotro, s-au ridicat cu toții de la mese și au plecat, lăsând-o singură în fața cafenelei; ea striga mai departe, batjocoritor: „Momâilor, muților, nu sunteți în stare de nimic, nici măcar să mă faceți să tac”. Și de disperare că nu mai avea pe cine să ocărăscă, femeia izbucnise în plâns. Dar Marta nu era rea de gură. Din partea ei pescarii n-aveau de ce să se teamă. De aceea o priveau cu dușmănie și poftă (și pe măsură ce o doreau mai mult o dușmăneau mai mult sau invers), ținând-o în picioare în fața lor, lângă arțarul plin de omizi și de praf care-și arunca o parte din umbră pe mese. Ea pricepuse că în dușmănia lor se cuibărise dorința, că fiecare ar fi vrut s-o răstoarne acolo în praf poate, și stătea cu ochii în pământ, înfruntându-i tocmai prin refuzul de a se dezvinovăți. Un puștan obraznic, slab, numai piele și os, cu capul ascuțit ca o pasăre, a venit atunci prin spatele ei și i-a sfâșiat bluza. Marta s-a întors fulgerător și l-a pleznit peste obraz, de l-a podidit sângele. Și toți pescarii, după o clipă de uluială, au început să râdă la mesele lor. Râdeau continuu, iar râsul lor puternic se rostogolea de-a lungul uliței, în vreme ce, furios și umilit, puștanul s-a făcut nevăzut. Marta privea omizile care se târau pe trunchiul bătrân al arțarului, așteptând cu pumnii strânși, dar râsul i-a obosit și ușurat pe pescari. Când au tăcut și s-au întors spre ea, nu mai exista nici urmă de dușmănie în atitudinea lor. Palma pe care Marta i-o trăsese puștanului le plăcuse. „A dracului femeie, ziceau parcă mutrele lor. Ați văzut cum l-a pleznit?” O priveau chiar cu simpatie și au lăsat-o să plece.

Noaptea însă au năvălit peste ea trei inși. Puștanul cu capul ascuțit ca o pasăre și frații lui mai mari. I-au smuls hainele și au violat-o pe rând, după care au aprins focul în vatră, au înroșit în jăratec coada vătraiului și cu fierul încins au însemnat-o ca pe vite deasupra sânului stâng. Avea, într-adevăr, acolo o cicatrice destul de neplăcută pe care și-o ascundea mereu. A doua zi, când s-au lăudat cu isprava lor, cei trei frați au fost obligați de pescari să părăsească pentru totdeauna cătunul, dar Marta se temea ca nu cumva să se întoarcă, să se răzbune; tresărea noaptea de fiecare dată când auzea poarta scârțâind.

Îmi plăcea trupul ei cu miros de busuioc, dar după ce o iubeam, în timp ce stăteam întins în pat mă simțeam dintr-odată în întunericul răcoros din cameră ca pe cărbuni aprinși. Făceam eforturi ca să fiu afectuos, să nu mă scol. Ca întotdeauna, ca să folosesc un cuvânt mai onorabil, mă plictiseam repede. Și abia așteptam să plec.

Totuși influența ei a fost mare asupra mea. Marta mi-a dat ceva din calmul ei care o vreme m-a ajutat. Și tot datorită ei, m-am dus mai rar la mlaștină, unde mă atrăgea să joc rolul destinului când fierbea drojdia din mine. Nu-mi vorbea niciodată despre asta. Era un subiect pe care-l ocoleam amândoi, de parcă ne-am fi înțeles. Mă vedea plin de noroi, dar nu zicea nimic. Dacă era soare, ne așezam afară pe trepte. Îmi plăcea să văd cum foiau fericite insectele prin urzici. Câte un câine se oprea, în uliță, să-și facă nevoile pe trunchiul gutuiului de la poartă și râdeam amândoi. Prin bluza ușoară de in, desfăcută la piept, se zărea cicatricea oribilă făcută cu fierul roșu. Dar nu-i mai pomeneam

de ea. Se întuneca la față chiar și când îmi surprindea privirea și atunci părea îmbătrânită; avea obraji ușor căzuți și îi apărea o cută adâncă pe frunte; doar părul roșu, viu, arzând ca o flacără în lumină, rămânea ca înainte. În asemenea situații o luam de mână și mă arătam tandru. Uneori mă grăbeam să plec, culmea, ca să beau o cafea proastă lângă pescarii cufundați în tăcerea lor arhaică. Mă atrăgea mereu ceva acolo, deși de fiecare dată regretam, de cum mă izbeam de tăcerea aceea cu multe capete care la început mi se păruse o curiozitate, dar ajunsese să mă sâcâie și chiar să-mi dea fiori de teamă fiindcă n-o înțelegeam. Un om care vorbește știi ce vrea; te înjură, îl înjuri, te amenință, îl ameninți. Dar unul care te privește ostil fără să pricepi de ce, te sperie până la urmă. Dealtfel, tot ce se lega de pescari părea să țină de o realitate din afara posibilităților mele de înțelegere. Dimineața, zăream câteodată de la azil bărcile negre, date cu smoolă, plecând la pescuit, dar la ora când mă duceam în cătun pescarii erau totdeauna, din nou, în fața ceștilor de aramă, la măsuțele de tablă albe și scorjite. Parcă nu plecaseră niciodată de acolo, îmbătrânind, alții sau aceiași, fără să se ridice de la mese. Parcă stăteau acolo de când erau copii; creșteau, îmbătrâneau, ca Profetul, tăcând și sorbind câte o înghițitură de cafea rece și uitându-se în răstimpuri de-a lungul drumului. Între ei și mine se înălța un zid nevăzut dincolo de care presimțeam o taină și o primejdie. Probabil că orice panică ar fi dispărut, ca o vrajă deslegată, dacă aș fi reușit să smulg de la ei măcar un cuvânt. Îmi venea să-i provoc, să le strig „Bună ziua” până i-aș fi silit să răspundă, dar n-aveam curajul s-o fac. Îi priveam și tăceam și eu.

O vreme am crezut că totul se lega de muțenia Profetului. Istoria era foarte veche și aproape la fel de cețoasă ca a Bătrânului; trecuseră mulți ani de când un căpitan de cursă lungă s-ar fi aciuit în cătun și, la o beție, Profetul, foarte tânăr pe vremea aceea, i-ar fi batjocorit iubita. În loc să sară la bătaie, căpitanul ar fi înjurat-o și el, l-ar fi sărutat pe Profet în semn că nu se socotea deloc jignit și i-ar fi dat să bea. I-ar fi făcut cinste și i-ar fi turnat în pahar până ce Profetul nu s-a mai putut ține pe picioare. Atunci, povestea Marta, care auzise și ea istoria de la alții, l-a trântit în țărână și, cu cuțitul, i-a tăiat limba. După care ar fi făcut câțiva ani de închisoare. De-acolo nu mai revenise în cătun. Într-o zi se zvonise că fusese zărit la o fereastră a azilului, iar Profetul rătăcise câteva săptămâni prin bălării, spionând. Pe el nu-l mușcau câinii care hălăduiau pe-acolo. Îngâna cu ciotul lui de limbă sunete nearticulate pe care însă câinii, se pare, le înțelegeau, ca și în cazul Hingherului. Dar n-a izbutit să afle nimic și cu timpul nimeni n-a mai crezut în zvonul care făcuse cătunul să fiarbă. A rămas doar vechea și inexplicabila (Marta nu și-o lămurea nici ea) dușmănie tăcută împotriva celor care veneau de la azil. Dușmănie de care mă loveam și eu. Cum mă zăreau, pescarii deveneau morocănoși, ostili și își coborau privirile în fundul ceștilor de cafea. Nu știau nimic despre mine, dar era de ajuns că veneam de dincolo de baltă ca să-și arate fără ocolișuri neplăcerea de a mă vedea. Mă simțeam printre ei însemnat, ca Marta, cu fierul roșu.

Dacă mă prindea cumva seara acolo, mi se făcea frică. Odată m-am dus destul de târziu. Se simțea în aer pâcla serii. Nu mai exista nici o măsuță liberă. Patronul a scos una pentru mine, a șters-o de praf cu mâneca și mi-a adus un scaun. După ce mi-a pus dinainte obișnuita ceașcă de aramă s-a retras la măsuța unde stăteau Profetul și băiețandru care se ținea scai de el, examinându-mă, ca și ceilalți, într-o tăcere tăioasă. Mi-a trecut prin minte că unul dintre pescarii mai tineri, gelos din pricina Martei sau pus pe harță, putea să aibă chef să le dea celorlalți un spectacol; să mă lase, de pildă, gol pușcă. Soarele cobora dincolo de cătun, însângera pădurea de sălcii, iar din direcția mlaștinei vântul aducea miros puturos de noroi dospit. Nu era departe până acolo. Din locul unde ulița își vărsa praful în iarba mărunță de la marginea cătunului mai era foarte puțin. N-am mai putut să-mi beau cafeaua. M-am ridicat grăbit și am plecat.

Sunt ca un șarpe boa care a înghițit viață și abia acum o digeră și care simte că propria lui viață îl ucide. Furtuna pe care o aștept am văzut-o, știu cum arată. Mai întâi cerul se face negru ca un blestem. Apoi vântul devine besmetic. Ridică valurile, dacă suflă pe țărmul mării, sau încovoie copacii ca aici. Mirosurile par stătute, dulcegi, ca putregaiul, și aștepti ceva care să le mătore, să purifice aerul și sufletele. Nu știi dacă vei muri sau vei reînvia în acest spasm purificator, dar îți dai seama că nu poți să-l eviți. Simți o surescitare în sânge care te amețește, un început de nebunie aspră, confuză și plăcută, ai vrea ca furtuna să răscolească totul, să te mai nască o dată, curat, fără nici un regret, și îți vine să țipi ca pescărușii în aerul viciat de propria ta răsuflare bolnavă, agonică. Așteptarea devine ea însăși neagră, ca bolta cerului, și din moment în moment trebuie să se dezlănțuie urgia izbăvitoare. Ești exaltat la culme, ai ochii măriți, nările se dilată, adușmeci și vrei să se întâmple ceva mareț, înfricoșător.

Dar n-a fost totdeauna astfel. Altădată furtunile mă lăsau indiferent sau chiar mă agasau. Nici nu știam că pot tulbura pe cineva până la extaz și când spun asta mă gândesc la o dimineață anume.

Pătura alunecase de pe mine, simțeam răcoarea dimineții la picioare, îmi era chiar frig, ceea ce era anormal în pragul verii, dar stăteam mai departe cu ochii ațintiți în tavan, fără să am puterea să fac ceva. Nu mă hotărâam nici să mă scol, să închid fereastra, nici să mă învelesc. Parcă atârnam undeva între somn și trezie într-o piele de împrumut. Viața vuia în mine ca marea, buimacă și tenace, însă, în mod ciudat, nu mai eram sigur de identitatea mea și mă întrebam ce căutam acolo. Uneori, de-afară răzbăteau țipete de pescăruși. Mi s-a părut că aud o voce și am întors cu un efort aproape dureros capul spre ușă. Nu era nimeni. M-am ghemuit atunci sub pătură și cred că am ațipit. Când m-am trezit, mi-am adus aminte de vocea pe care o auzisem; trebuia să fi fost a Arhivarului, dacă nu cumva visasem acest amănunt.

Încă mai era întuneric. Uneori mi se părea că marea horcăia ca un animal muribund. Apoi își relua răsuflarea normală, puternică, de animal sănătos. M-am revăzut la închisoare pândind zorile într-un ochi de geam

zăbrelit, acoperit cu pânze de păianjen pe care nu le puteam îndepărta, căci nu ajungeam până acolo. După aceea mi-a venit în minte râsul nervos al unui doctor înghesuit de pacienți cu figuri amenințătoare, la spital. Și, din nou, fata care servea în restaurantul murdar de lângă gară, mergând printre mese și strângând paharele cu mișcări mecanice. M-am acoperit mai bine cu pătura ca să mă încălzesc, mirat că individul cu mers de pisică lipsea din cameră și că se făcuse atât de frig; dar cum n-am reușit să scap de senzația neplăcută că dormeam pe un cearceaf rece, m-am sculat, am fiert puțin ceai pe care l-am băut fierbinte și mi-am aprins o țigară înainte de a mă duce la fereastră să privesc marea. Acesta era remediul la care apelam totdeauna când n-aveam liniște. Era de ajuns să urmăresc câțva timp legănarea apelor pustii pentru a mă relaxa. În clipa aceea am auzit un tunet puternic. M-am repezit să închid fereastra și, uitându-mă afară, am înțeles că nu era noapte. Deasupra mării învinețite de frig coborâse un cer negru, amenințător, de furtună. Am vrut să mă întorc în pat, când am zărit-o pe Laura stând singură pe țârm, cu halatul pe umeri, fără să-i pese de ploaia care se apropia sau poate chiar așteptând-o. O vedeam destul de bine, era chiar în dreptul ferestrei mele, la câțiva pași de clădire, și m-am dat puțin înapoi ca să nu mă observe.

O cunoșteam, firește, pe Laura, dar niciodată nu-i dădusem atenție. Mi se păruse o încrezută. Era înaltă, foarte subțire, oacheșă și semețată, cu părul tăiat scurt. Șarpele care dansează la capătul unui baston, cum am citit într-o poezie. Dar tonul ei mușcător, tăios, ironic cu care reteza orice elan celor care vroiau să se apropie de ea, mă făcuse să fiu prudent. Și apoi erau zvonurile răutăcioase lansate de Aristide care se învărtise multă vreme în jurul ei, fără succes. Irezistibilul, cum îl poreclise Domnul Andrei, trebuise să se dea bătut; „gâsculița” a rezistat asaltului. Drept care, cu buzele lui parfumate, Aristide șoptise veninos în dreapta și în stânga că acest refuz nu era întâmplător, avea un motiv anume; ori femeia era frigidă, ori avuseseră dreptate gurile rele care spusese că Laura și Moașa... Altminteri nu se explica. Nimeni nu-i rezistase până atunci. De ce i-ar fi rezistat tocmai Laura? Am presupus, desigur, că Aristide vroia să-și refacă blazonul feștelit și să se răzbune pentru insucces, dar insinuarea a prins. N-am priceput niciodată dragostea dintre femei. Nu zic că o detest. N-o pricep. De aceea mă uitam la Laura ca la o femeie de care unul ca mine nu se putea apropia. Apartinea unei categorii de neînțeles. Eram convins că n-aș fi știut ce să discut cu ea și chiar acest simplu amănunt, care mă intimidă, era de ajuns ca să mă țină deoparte. N-am suportat să fiu în inferioritate față de o femeie. Așa s-a făcut că Laura era pentru mine ca o plantă exotică. O priveam cu oarecare curiozitate fără să mă atragă s-o miros. Cu bătrânii, ea se arăta de obicei caustică, îi lua peste picior când se întreceau cu gluma și o ciupeau. Le striga atunci, răutăcioasă: „Hei, moșule, fii atent că-ți cade proteza”. Și scăpa astfel, pierzând, desigur, și din simpatii, ba chiar împingându-i fără voie pe clevetitori să se răzbune. În dimineața aceea, însă, era cu totul alta. Tremura, și de frig poate, dar cu siguranță și din pricina tulburării care pusese stăpânire pe ea. Valurile deveneau din ce în ce mai mari,

aerul avea un miros insistent de iod, fulgerele începuseră să brăzdeze cerul întunecat, iar Laura urmărea furtuna, pradă unei agitații puternice de care nu părea conștientă și care, spre uimirea mea, o făcea fericită, transfigurând-o.

Faptul că am surprins-o într-un asemenea moment a avut importanță pentru tot ce-a urmat. Cine știe dacă altfel m-aș fi apropiat de ea? Laura a fost totuși singura femeie care mi-a dezvăluit că am nu numai instincte, ci și o inimă, chiar dacă n-am ajuns nici alături de ea la limita unde începe miracolul dragostei pentru care sacrifici totul și căreia îi dăruiești totul. Am citit undeva că viața femeii este cu totul diferită de cea a bărbaților. Bărbatul rămâne același toată viața. Este același înainte de a fi iubit o femeie și după. În timp ce, în ziua când a cunoscut adevărata dragoste, viața unei femei este ruptă în două. În ziua aceea devine alta. Bărbatul, pretindea nobila abisiniană care avea aceste păreri, petrece o noapte lângă o femeie, apoi se duce; viața lui și trupul lui sunt totdeauna aceleași. El nu cunoaște diferența care există între „înainte de dragoste” și „după dragoste”. Ce vanitate femeiască! Eu n-am rămas același după dimineața în care am văzut-o pe Laura tulburată de apropierea furtunii. Era încă pentru mine o femeie aproape necunoscută și totuși am simțit, pentru prima oară, o căldură care mi-a dezvăluit un adevăr surprinzător, că apariția iubirii nu e un proces, e instantanee, așa cum cred că e clipa morții; că dragostea apare ca orice mare idee, fiind o țâșnire de undeva din întunericul nostru. Fără să mă gândesc la nimic precis, m-am îmbrăcat în grabă, am aruncat pe umeri un impermeabil ca să nu mă plouă și am ieșit pe țarm. Dar Laura dispăruse. Începuse și ploaia. „Pe cine căutați, domnule sculptor?” m-a întrebat, îndatoritor, portarul. Ceva nu mi-a plăcut în curiozitatea lui încât mi-am scuturat impermeabilul de apă pe trepte și i-am zis sec: „Pe nimeni”.

Până la urmă n-a fost o ploaie furtunoasă. Dimpotrivă, ploua meschin, mărunț, ca toamna. Se lăsase și ceața. O ceață deasă, vâscoasă, care aproape ascundea marea. L-am auzit pe Domnul Andrei explicându-le celorlalți bătrâni care se înghesuiseră la capătul coridorului și priveau ploaia: „Pe o vreme ca asta nu se poate zbura, ar fi o sinucidere”. Un vânt umed legăna bălăriile. Cătunul nu se zărea deloc. Doar capătul dinspre azil al bălții se distingea ca o pată tulbure. „Să vedeți voi cum se umflă bălăriile după ploaia asta”, zise Siminel.

Azilul nu arăta ispititor nici când cerul și marea străluceau, dar când ploua zidurile cu ferestre mici deveneau de-a dreptul apăsătoare. Erau zilele cele mai grele pentru bătrâni, fiindcă le răscoleau reumatismele și le răpeau micile plimbări silindu-i să rămână pe coridoare. Atunci se plângeau mai tare de necazurile vieții și tot atunci erau povestite întâmplările cele mai greu de crezut, imaginația încercând să umple ea golul în care era amenințat să se scufunde azilul. Nu m-am mirat prin urmare că povesteau, privind ploaia aceea bicisnică, despre furtuni aproape legendare; una în care se aprinsese o lumină roșie pe cer, ca o rană uriașă; alta în care tot țarmul se umpluse de fluturi morți. Îi ascultam, pentru că n-aveam ceva mai bun de făcut, fără să particip la discuție, pe jumătate absent; pe de o parte fiindcă mă indispun ploile

nemernice, care nu spală aerul, ci, dimpotrivă, îl otrăvesc, îl coclesc și care te pătrund cu umezeala lor până la oase, ca o boală; pe de altă parte, fiindcă mă preocupă femeia pe care o văzusem de la fereastră. Aș fi vrut să-l întreb pe Dinu ce e cu extazele stârnite de furtună, dar la ora aceea el stătea probabil cu punga de medicamente alături, de teama astmului, într-o doară, mai mult ca să văd ce spun, le-am povestit bătrânilor scena. Nu s-au arătat impresionați, cum mă așteptam. Numai Domnul Andrei a ținut să facă această remarcă: „Nu există, domnule, om perfect; cum să vă spun eu? nu cade, domnule, cu parașuta la punct fix; nimerește alături și, gata, s-a zis cu perfecțiunea. „Adevăratul eveniment era, atunci, pentru bătrâni altul, o frază pe care o rostise Victor, care ieșise pentru o clipă din mușenia lui și îi anunțase, aproape îi amenințase că „va veni ea era rațiunii!” Ce vrusese Victor să spună cu asta? Întorceau vorbele lui pe toate fețele fără să le dea de rost.

Tot în dimineața aceea am avut proasta inspirație să mă pun rău și cu Filip, care m-a tras de o parte, crezând că era momentul cel mai potrivit pentru a mă ruga din nou să intervin pe lângă Moașa ca să-i dea înapoi colivia confiscată după scandalul cu Tuberculosul, întrucât vroia un nou canar. „De ce nu mi-o dă, domnule scluptor? se lamenta el. Profită că n-o pune nimeni la punct”. Apăsase pe cuvântul „nimeni” și era limpede la cine se gândea. La Bătrânul. Adică, dacă tot era stăpân, ar fi trebuit să se poarte ca stăpânii! La nevoie ar fi putut să umble cu cravașa în mână însoțit de Francisc pe coridor. Numai să poruncească. Dar, „ziceți și dumneavoastră, își relua Filip insistențele, n-o poate nimeni convinge să-mi lase colivia?” De data aceasta se referea la mine, dându-mi, măgulitor, de înțeles că eram singurul în măsură să obțin această favoare. „De ce n-o furi?” l-am luat eu peste picior, fiindcă nu mă interesa colivia lui. Dezamăgit, Filip m-a privit cu reproș. „Nu e frumos, domnule scluptor, să-ți bați joc de un om bătrân.” Și a plecat. Afrontul acela Filip nu mi l-a iertat niciodată.

Ca un făcut, imediat după aceea m-am pomenit asaltat de Tuberculosul. Era neras, ceea ce făcea ca obrazul lui supt de boală să pară și mai scofălcit. Avea ochii tulburi, arși de febră și nici halatul nu mai ascundea că trupul scuturat din când în când de accese de tuse se încovoia frânt. „De ce nu stai, omule, în pat pe o asemenea vreme ticăloasă?” l-am certat. Tuberculosul a vrut să-mi explice că în pat se simțea la fel de rău, dar se opri, ducându-și mâna la pieptul scobit ca să oprească o criză de tuse. Când se liniști, scoase din buzunarul halatului o broșură soioasă, cu horoscoape și, după ce-și fixă ochelarii pe nas, căută o pagină unde scria că luna grăbea procesul bolilor incurabile; deci, bolnavii trebuiau să fie deosebit de atenți, să nu întrerupă cumva tratamentul care le era indicat, ca să nu-și pună viața în primejdie. Or, Aristide îl amenințase că nu-i mai dă nici un medicament. Ca să mă lase în pace, i-am făgăduit că voi vorbi cu Dinu, care era destul de atent cu bătrânii, le dădea medicamente și atunci când știa foarte bine că nu le mai puteau fi de nici un ajutor, numai ca să le întrețină iluziile de care aveau nevoie.

După plecarea Tuberculosului m-am simțit mai puțin indispus din pricina ploii. Încă nu mă apropiam de starea acelor bieți bătrâni cu privirea aburită de vârstă, eram încă relativ tânăr, nu mă rodea nici o boală vizibilă și încă puteam face dragoste! Comparația cu ei îmi dădea curaj. Asta fiindcă eram destul de orb ca să nu văd că aveam și motive să fiu mai puțin mândru de mine. Eu mă temeam de moarte, nu reușeam să mă gândesc la ea fără să fiu cuprins de un fel de dezgust, în vreme ce bătrânii nu se pierdeau cu firea; erau atât de obișnuiți cu moartea încât trăiau cu ea aproape în concubinaj. Despre răposați se discuta rar. Depănându-și amintirile, câte unul se trezea exclamând: „Vă mai aduceți aminte de ăla cu mâna stângă paralizată?” „Sigur că da, răspundea altul. Mă enerva că plescăia când mânca, încolo era un om simpatic.” Și cu asta subiectul era, practic, încheiat. Numai într-un film despre junglă am mai văzut o asemenea liniște în fața morții. Arborii creșteau imenși, dar trăiau numai cei care izbuteau să-și facă loc cu crengile pentru a ajunge la lumină. Ceilalți mureau deoarece, deasupra, copacii victorioși își uneau frunzișurile și nu mai permiteau nici unei raze să coboare. Pentru ca să apară un copac trebuia să moară unul din cei vii. Și cu ce necruțătoare simplitate se întâmpla asta! Fără bocete și fără spaime. În golul fiecărei morți reîncepea, liniștită, viața. A fost prima oară când m-am gândit că moartea este un aliment. Că viața digeră moartea și o preface în viață. Așa cum florile care cresc în noroi preface duhoarea noroiului în parfum. Și ce dacă parfumul se întoarce înapoi în duhoare? În această catastrofă o altă floare își va deschide petalele tremurânde. Numai noi înțelegem greu, din egoism, o lege pe care copacii din junglă o respectă cu o liniște de catedrală. Bătrânii cuceriseră, însă, cei mai mulți, această liniște. Moartea nu-i mai impresiona. Li se părea normal că Tuberculosul care boala cam toată vremea, iar noaptea tușea aproape continuu, împiedicându-i pe ceilalți să doarmă, arăta din ce în ce mai prăpădit și mai stins. „Săracul, scuipe sânger, zicea câte unul, mai bine să-l ia Dumnezeu, să nu se mai chinuie atât. „ Nici măcar lui Siminel, care se ferea cu grijă să răcească, nu-i era frică de moarte. Îmi zisese într-o zi: „Nu, domnule, eu nu mă tem. Vină când va dori. Ușa e deschisă, nu trebuie nici măcar să bată. E destul s-o împingă și să-mi spună: «Bună ziua, domnule»... asta-i singura condiție pe -care i-o pun, să mi se adreseze politicos... «am venit să vă poftesc cu mine». Poate că tot din politețe o voi întreba «unde?», fără să aștept un răspuns, deoarece știu că n-ar avea ce să-mi răspundă. După care formalitățile ar fi încheiate și m-aș pregăti de călătorie, iertându-i pe toți, uitându-i și lăsându-i și pe ei să mă uite”...

M-am gândit să-mi fac de lucru pe la laborator, poate o întâlneam pe Laura. Dar ușa era încuiată și în zadar m-am învărtit o vreme pe-acolo. Revenind, am auzit râsete și glasul Călugărului care, beat și cu mâncărime de limbă, le povestea bătrânilor un vis.

— Ce vă holbați la mine? Chiar așa am visat, că trăiam în secolul 9 pe vremea papei Formosus și eram cardinal. Ați priceput? Car-di-nal.

Și cum ceilalți nu se puteau abține să nu râdă, Călugărul se rugă pentru ei.

— Doamne, iartă-i pe proștii ăștia și pregătește împărăția cerurilor, căci se va umple curând... Eram cardinal și l-am slujit cu credință pe bunul meu stăpân câtă vreme a trăit. Pe urmă, viii cu viii. Am devenit acuzator în procesul papei Formosus. Iar râdeți? Puișorilor, hotărâți-vă, vreți sau nu vreți să vă povestesc ce-am visat?

— Sigur că vrem, săriră toți.

— A fost un proces care a făcut vâlvă, proștilor, mă mir că n-ați auzit de el. Dar ce pretenție să am de la niște capete seci ca ale voastre... Procesele tale, Antoane, n-au fost decât maimuțările în comparație cu el, pricepi? Mai-mu-țări. Nu te uita la mine urât, că nu glumesc. Ai fost tu judecător, dar n-ai cunoscut ce-am visat eu azi noapte.

Și proptindu-se bine pe picioare, Călugărul se dezlănțui:

— Ascultați-mă, găgăuților, un tribunal care judecă un mort s-a mai văzut, dar un mort care să asiste la procesul lui ați mai pomenit așa ceva? Vedeți? Papa Ștefan al VI-lea a poruncit ca înaintașul lui, răposatul papă Formosus, să fie dezgropat, pus, îmbrăcat în odăjdii, pe un tron ca un papă viu, și judecat. Da, da, judecat cu cadavrul de față, pe tron, ce căscați gurile așa? Nu v-am spus eu că toate procesele pe care le-ați cunoscut voi sunt niște maimuțări? N-aveți geniu, domnilor, n-aveți geniu. Mă rog, faceți și voi ce puteți, Dumnezeu să vă binecuvânteze.

Bătrânii trepidau. Călugărul le făcu semn să se astâmpere.

— Aveți răbdare că vă povestesc tot, gunoaielor. Și cum se ploconiseră toți dinaintea papei Formosus câtă vreme a trăit; și cum, după ce a murit, ți se făcea greață cât de demni erau toți. De parcă niciodată nu se guduraseră pe lângă papa Formosus, sărutându-i mâna cu inele scumpe. Eu îi văzusem ca pe niște căței opăriți pentru că și eu mă înghesuisem printre ei. Scânceau de câte ori papa îi certa și râdeau de câte ori el făcea o glumă tâmpită. Dacă pe papa îl durea capul, toți făceau rugăciuni ca să-i treacă. Dacă papa sforăia, era semn că avea un somn bun și erau mulțumiți. Și, dintr-odată, toți deveniseră ca niște dulăi furioși. Săracul papa Formosus avea acum un cusur foarte grav. Era mort. Așa că toți se uitau la cadavrul îmbrăcat în odăjdii fără să le mai fie frică de el. Nu, nici mie nu-mi mai era frică. Deloc, absolut deloc. Eram ocupat, trăgeam cu ochiul la papa Ștefan, ca și ceilalți. El era viu. Și, bineînțeles, m-am bucurat că am fost ales printre cei trei cardinali care trebuiau să fie în proces acuzatorii papei Formosus. Că doar nu era să-i iau apărarea. Abia un diacon a acceptat să joace rolul apărătorului, pentru că i s-a poruncit. Ca să nu se spună că a fost pus la cale un proces în care n-a existat apărare. Clevetitori se găsesc totdeauna.

Bătrânii ascultau cu gurile căscate, în vreme ce Călugărul începu să le povestească procesul.

— Fiecare din cei trei cardinali se străduia să fie cât mai necruțător cu mortul ca să intre în grațiile papei Ștefan. Eu mă pregăteam să-i fac pe ceilalți

doi să se îngălbenească de invidie. Mă consideram cel mai înzestrat pentru învinuiri și calomnii și am cerut cu vocea tremurând de indignare ca papa Formosus să fie declarat nedemn și uzurpator. Îmi șoptise cineva înainte că asta era dorința papei Ștefan și m-am grăbit să fiu primul. care s-o strige. Dar nu eram, cum crezusem, canalia cea mai ingenioasă. Ceilalți doi cardinali m-au întrecut. Ei au cerut ca papa Formosus să fie și despuiat de odăjdiile papale, să fie smuls din jilț și aruncat, gol, în groapa, comună. Când i-am auzit, să-mi vină rău, de ciudă că nu-mi trecuse și mie asta prin minte. Firește că propunerea lor a fost acceptată de tribunal. Cine ar fi îndrăznit să nu condamne un mort când un papă viu dorea. asta?

Călugărul făcu o pauză de efect, după care își reluă relatarea.

— Papei Ștefan i s-a părut că nu depusesem destul zel și m-a bănuit că aș fi avut simpatii ascunse pentru mort, de aceea păstrasem o scandaloaasă decență în proces. În ultimul moment, ca reținerea mea să nu fie rău interpretată, m-am repezit să-i ajut pe cei care smulgeau odăjdiile de pe cadavrul papei Formosus. Dar abia apucasem să rup o bucată de brocart că m-a dat cineva la o parte. Gestul meu venea prea târziu. Și cine credeți că era cel care mă dădea la o parte? Chiar diaconul care luase apărarea papei Formosus. Acum, când totul se terminase, diaconul îi supraveghea pe cei care îndeplineau verdictul. După care s-a îndreptat spre papa Ștefan, care-l aștepta în colțul cel mai întunecat al sălii. În aceeași zi, s-au descotorosit de mine. Nu numai că nu mi-au dat nici un os de ros, dar mi-au luat și veșmintele de cardinal, trimitându-mă la azilul ăsta unde nici mirosul de alcool nu e curat, e împutit de alte mirosuri.

Și Călugărul se întoarse spre Leon, care suferea de meteahna incontinenței, în timp ce Mopsul și Dominic râdeau cu gura până la urechi.

Ceva mai târziu, am descoperit că bătrânii găsiseră încă un mijloc de a umple golul acelei zile urâte. Se molipsiseră aproape toți de pasiunea ghicitului în palmă. Jumătate dintre ei întindeau mâna să li se ghicească viitorul, iar cealaltă jumătate ghicea. Apoi, schimbau rolurile. Jumătatea care ghicise trecea la întinsul mâinii, lăsându-le celorlalți grija de a se descurca cu viitorul. Uneori, din senin, izbucneau certuri. Astfel mai trecea vremea. Poate de aceea ele se prelungeau mult peste motivele neînsemnate care le generaseră. Protagonistii oboseau, dar nu se hotărau să tacă. Până când, epuizat, unul renunța. Căci nimic nu poate dura pentru totdeauna. Nici măcar certurile.

Au urmat mai multe zile în care cerul a fost mereu sticlos și fierbinte. Chiar și noaptea era o căldură de iad care mă secătuia de vlagă și-mi dădea o senzație oribilă că putrezeam în propria mea transpirație. O singură satisfacție aveam. Nici individul cu mers de pisică nu mai dormea acum buștean; mai scăpam astfel de sforăitul lui. Ziua, soarele ardea ca un cazan de smoală albă, încât și la umbră atmosfera devenise irespirabilă. Acum – așa se întâmplă mereu, regretăm ceea ce abia am așteptat să treacă – toată lumea se uita la cer, dorind o ploaie care să purifice puțin atmosfera, dar nici gând să se apropie vreun nor. Bătrânii abia se mai mișcau pe coridoare, nedormiți, transpirând,

bând apă, transpirând din nou, fierți parcă, împreună cu halatele lor. Uneori, vântul aducea dinspre bălării un sunet ciudat. Era zgomotul ierburilor uscate, transformate aproape în scrum de secetă.

Într-una din acele zile groaznice am reușit, în sfârșit, să mă gădesc față în față cu Laura. Am uitat pe loc de căldură și am zâmbit; mă tem că într-un mod pe care nu l-aș putea califica altfel decât idiot, deoarece eram foarte stingherit și, pe de altă parte, hotărât să trec peste orice reținere. Laura m-a fixat, curioasă, cu ochii ei oblici, apoi cu obișnuitul ton mușcător m-a întrebat dacă mă înțepase ceva. „Nu, domnișoară”. „Atunci?” Părul scurt îi dădea un aer băiețesc, ștregăresc, care contrasta cu buzele groase, senzuale. Era, cum o văzusem pe fereastră, înaltă, subțire, ca un șarpe care dansează în aer și-și fascinează victima. Aștepta să zic ceva, să-i explic de ce mă proptisem dinaintea ei cu zâmbetul meu stupid, dar nu știam ce să spun. „Nu te simți bine, domnule sculptor?” m-a chestionat ea cu o îngrijorare ironică. Zăpăcit, i-am dat un răspuns de o stupiditate care o întrecea pe cea a zâmbetului de care nu mă puteam despărți: „A, nu, eu suport căldura”. „Eu, în schimb, nu, râse Laura, așa că mă duc să fac o baie. La revedere.” Și m-a lăsat să mă dau singur cu capul de ziduri, ca să ies din ridicol. A doua zi m-am plimbat ceasuri întregi pe coridoarele din jurul laboratorului, care se afla într-o altă aripă a clădirii, unde în mod normal n-aveam ce căuta. Laura nu apărea deloc și simțeam un gol din ce în ce mai înăbușitor în stomac și în plămâni. Când, în sfârșit, a apărut, m-am fâstăcit. De data aceasta a zâmbit ea, amuzată, oprindu-se interogativ. „Ce doriți?” am întrebat-o și în clipa aceea m-am gândit că nu puteam spune ceva mai caraghios. Ea izbucni în râs. „Eu, nimic”. Și din nou m-a lăsat să mă descurc singur în fundătura în care intrasem.

Râsesem totdeauna de pasiunile la prima vedere. Mi se păreau o balivernă, bună pentru fetele de pension sentimentale. Pur și simplu nu pricepeam cum se poate îndrăgosti cineva subit, ca lovit cu măciuca, și să mai fie și atât de nătărău încât să se pună în situații penibile. Dragostea, îmi ziceam eu, trebuie privită numai cu coada ochiului; ca să nu riști, trebuie să te comporți în ea ca maimuța care aruncă miezul bananei și păstrează cojile. Și iată că plăteam pentru toate aceste ineptii. Mă purtam ca un adolescent cu fața plină de coșuri care bolește la prima sa pasiune. Cei de care râsesem altădată erau răzbunați, căci absolut tot ce mi se păruse lamentabil la ei făceam și eu. Nu mai suportam prezența altora, aveam o idee fixă de cum mă sculam, să mă învârt prin preajma laboratorului, iar pe individul cu mers de pisică îmi venea să-l omor când îl surprindeam spionându-mă. Abia atunci am aflat că dragostea e o flacăra care arde pe un sloi de gheață.

Am fost fericit în ziua când Laura m-a apostrofat pe coridor: „Domnule sculptor, nu te mai învârti pe aici. Vrei să bârfească lumea? Dacă te interesează cumva cei care vin la laborator, vino, așează-te pe scaun și studiază-i. Poți să faci și schițe.” Fusese o ironie, dar eu am luat-o ca pe o invitație. Profitând de faptul că în perioada aceea laboratorul era destul de puțin solicitat, am început să mă duc pe-acolo și, treptat, eu și Laura ne-am împrietenit; deși un anumit

prag rămânea între noi și ar fi rămas cu siguranță în continuare dacă n-ar fi existat o fotografie pe care Laura o decupase dintr-o revistă și care reprezenta carlinga unui avion cu mii de butoane și doi aviatori, cu capetele pe jumătate întoarse, surâzând.

Emilia îmi spusese într-o seară: „Orice femeie vrea să fie mințită. Dar frumos dacă se poate”. Săraca Emilia. Nici nu bănuia cât de mult, în bine și în rău, va conta mai târziu sfatul ei pentru mine. A fost destul să observ pe masa la care lucra Laura fotografia cu pricina; imediat m-am lăudat că am făcut și eu școala de pilotaj; că am fost chiar pilot de linie și chiar un pilot excelent.

Minciuna nu era în întregime minciună. În timp ce eram la Belle Arte, într-o vară, luasem într-adevăr lecții de zbor, uimindu-i pe instructori prin îndemânarea mea care se apropia de la o zi la alta de cea a unor piloți cu experiență. Unul dintre instructori mă sfătuisese atunci în modul cel mai serios să devin pilot; eram foarte dotat pentru asta, zicea el, și era păcat să nu-mi folosesc calitățile. Nu-l ascultasem, deși zborul îmi dădea o beție trează care-mi pria. Dar, bineînțeles, atât nu era suficient ca s-o impresionez pe Laura. Trebuia să exagerez, să născocesc, mai ales că ea, brusc interesată, mă privea acum cu alți ochi.

— Ai fost pilot?

— Da, după aceea m-am apucat de sculptură.

— Și de ce-ai părăsit aviația?

— O poveste de familie... Căutam o minciună și n-am găsit alta mai bună... Am mai avut un frate. Tot pilot. A căzut cu avionul. Părinții mei tremurau de fiecare dată când plecam. Nu vroiam să-i omor.

Laura devenise caldă, apropiată și chiar drăguță cu mine. O barieră se ridicase dintre noi și am intuit că nu mai era nici o piedică serioasă care să ne despartă. Dealtfel, dorința mea de a-i fi pe plac era atât de mare încât, treptat, n-am mai avut sentimentul că o mințeam; plimbându-ne pe țârm, a doua sau a treia zi, i-am relatat cu lux de amănunte o poveste întreagă despre lupta ce se dăduse în sufletul meu între pasiunea pentru zbor și pasiunea pentru sculptură, de parcă elanul care mă purta, care mă înfierbânta, mă făcea alt om, pe măsura Laurei. Și poate chiar am fost alt om atunci, cu o existență de împrumut mai adevărată decât cea reală.

La început m-a emoționat – eu care nu ezitasem altădată să iau în derâdere emoțiile altora! – metamorfoza ciudată care se petrecea cu Laura, de la o clipă la alta, de cum începea să vorbească despre furtună și despre piloții care înfruntă furtunile. Orice urmă de ironie se topea atunci, ochii îi scânteiau, obrazii i se împurpurau și întreaga ei ființă se transfigura într-un mod care o făcea înfricoșător de frumoasă. Parcă înghițea un drog puternic și intra în transă. Am bănuțit întâi că avusese un iubit pilot și că rămăsese cu această slăbiciune, dar m-am înșelat. Atracția pentru furtuni era veche, adâncă și nici Laura nu și-o explica. Totdeauna simțise o fericire tulbure când se înnegura cerul. Până și în copilărie. Alți copii fugeau în casă de cum începeau tunetele. Ea, dimpotrivă, ar fi alergat prin ploaia torențială. Se temea numai să n-o bată

părinții care nu-i iertau acest singur capriciu. „Dar nu era un capriciu”, a ținut ea să mă asigure. Mai era nevoie? Adevărul acelei fericiri tulburi respira prin fiecare por al ei de fiecare dată când se strângeau deasupra mării nori de furtună, iar întâmplarea a făcut ca zilele de caniculă să fie urmate de un șir de ploi violente. Excelent prilej pentru Laura ca să-mi vorbească despre „aviatorii cei mai curajoși”, cum se intitula un reportaj pe care-l găsisese pe undeva într-o revistă veche: aviatorii care zboară numai pe timp de furtună, intrând, în scopuri științifice, cu avionul lor în vârtejul cicloanelor și al uraganelor; sau care zboară deasupra vulcanilor în erupție. Cunoștea pe dinafară toate senzațiile posibile pe care le poate trăi un pilot în asemenea ocazii și mi le descria cu o exaltare care îi colora obrajii. „Vezi, exclama privind cerul negru, acum decolează ei. Vinul rămâne să se acrească în pahare și iubitele lor rămân să tremure de grijă, în timp ce ei se reped la hangar, dau drumul motoarelor, se înalță în văzduh și pătrund în inima furtunii fără să se teamă.” Și era mândră în timp ce vorbea, de parcă era iubita unuia din cei doi piloți impertinenți care zâmbeau în fotografie. Ochii îi străluceau de plăcere văzând valurile mării care se ridicau tot mai înalte și se spărgeau cu furie de stânci. Vântul urla uneori, de parcă infernul însuși se abătea asupra țărmlui, dar Laura nu era mulțumită. „Furtuna, zicea ea, nu e totuși pe măsura lor. E prea oarecare. Trebuie să coboare, să aștepte un uragan, un taifun în care vântul bate cu peste o sută cincizeci de kilometri pe oră. Atunci, da, merită să se ridice în aer, e o furtună vrednică de ei”. Și-mi arăta fotografia.

Era mai mult decât o pasiune pasiunea Laurei. Furtuna era, cumva, viciul ei. Se purta ca o posedată atunci, cu toate simțurile, instigate de furtună, în delir. Întreg sufletul îi vibra, iar trupul i se transforma într-un cântec. Pălpâia ca o flacăra surescitată și după fiecare furtună rămânea parcă istovită, cu nervii arși. Și dacă la Marta am prețuit calmul, întâlnirea cu Laura mi-a dat o altă optică asupra furtunilor. Fiecare dragoste cu pedagogia ei.

Dar și aici și-a spus cuvântul păcatul meu originar. Într-o zi am izbucnit iritat: „Curaj? Se bălăcesc și ei în furtună în căutare de senzații tari”. Devenisem gelos pe piloții surzătorii din fotografie, nu mai suportam s-o aud pe Laura admirându-i. Zâmbetul lor mi se părea o sfidare. Parcă mi se adresa: „De ce minți că ai fost pilot? Ești doar un vierme, iar viermii nu zboară”. Și chiar exaltarea ciudată care o cuprindea pe Laura începuse să mi se pară cam obositoare, fiindcă mediocritatea ce-mi fusese dată prin destin se revolta până și împotriva unui viciu de excepție. Laura m-a privit jignită și disprețuitoare: „Vorbești așa din invidie, pentru că n-ai fi capabil de o asemenea îndrăzneală”. Am înghițit în sec. Avea dreptate și m-am ferit să-i mai supăr vreodată favoriții, chiar dacă uneori îmi venea să rup în bucăți poza decupată din revistă și să-i strig Laurei: „Nu mai crede toate gogoșile pe care le înșiră reporterii!” Am intrat astfel într-un conflict surd pe care l-am ascuns cu grijă, dar care a avut urmări. Într-o după-amiază, de cum am văzut norii bulucindu-se deasupra mării și fulgerele spintecându-i, am luat barca și am plecat în cătun. Ros de gelozie, mă răzbunam ducându-mă la Marta care nu-mi pretindea nici un entuziasm.

Furtuna m-a prins chiar pe baltă, dar n-am dat înapoi. Am vâslit mai departe, în timp ce vântul şuiera sinistru printre trestii și o salcie a fost trăsănită sub ochii mei.

A doua zi îmi trecuse înverșunarea. Poate și fiindcă acum cerul era senin, iar pescărușii țipau în lumina unui soare înflăcărat. L-am așteptat pe individul cu mers de pisică să-și scuture ca de obicei șervetul la fereastră, să și-l așeze în față și să-și mănânce felia de pâine unsă cu dulceață de piersici pe care o înghițea în fiecare dimineață. Știam că după aceea, dacă tac ostentativ, va ieși să se plimbe. Când am rămas singur, mi-am băut liniștit ceaiul, m-am bărbierit, apoi am căutat în micul geamantan cu care venisem la azil o cămașă curată. N-am găsit. Trebuia să mă îmbrac cu una purtată. Acest amănunt m-a indispus oarecum. Uitându-mă în jur, am observat pentru prima oară că dezordinea din cameră semăna izbitor cu dezordinea din viața mea. Câteva cărți și reviste luate de la Dinu, azvârlite lângă pat în neorânduială, haine aruncate pe scaun, singurul scaun din cameră, lampa cu spirt, cutii de țigări desfăcute, o pereche de ghete cu urme de noroi de la mlaștină, dalta prăfuită sub pat, aparatul de radio stricat, pe care nu reușisem niciodată să-l repar și tot amânăm să-l arunc, geamantanul cu colțarele metalice rupte, totul mă reprezenta într-adevăr cu fidelitate. Lucrurile individului cu mers de pisică erau strânse într-un geamantan de piele încuiat totdeauna; în afară de borcanul cu dulceață de piersici nu lăsa nimic afară. Noroc că dimineața era frumoasă și că, la fel ca totdeauna, mi-am găsit o justificare în firea mea. M-am dus la fereastră și mi-am umplut plămâni cu aerul răcoros și sărat, uitându-mă cum marea se lovea ca un bețiv de stânci.

Nu mai pusesem mâna pe dalta demult și atunci m-am gândit să încerc ceva; ca să-mi educ mâna și, mai ales, ca să mă pot eventual lăuda în fața Laurei. Mi-am luat dalta de sub pat și am ieșit grăbit.

Soarele încălzea Stâncile, valurile se sfărâmau de țărm cu un zgomot moale, luminos și rar, iar departe, în larg, marea era verzuie și părea moleșită de căldură. Mi-am amintit de o statueta groaznică a Afroditei pe care o lăsasem acasă pe o etajeră, o adevărată capodoperă de kitsch, de un desăvârșit prost gust, pe care o cumpărasem tocmai din această cauză; mi se păruse că așa trebuise să arate ursitoarea mea. Am încercat să fac una măcar la fel, dacă nu mai onorabilă, și am stricat vreo trei bucăți de marmură fără să obțin nimic. Doar ultima încercare a fost mai de Doamne-ajută, dar și aceasta era mai grosolană decât modelul din memoria mea, arătând destul de clar posibilitățile mele de sculptor. Nu puteam să i-o arăt Laurei și am vrut s-o arunc, apoi m-am gândit să i-o ofer Domnului Andrei.

— Ca să-ți aduci aminte de admiratoarele din tinerețe, i-am zis când l-am întâlnit câteva ore mai târziu.

Domnul Andrei a aruncat o privire nemulțumită spre goliciunea urâtă de marmură.

— Ce, așa arătau fetele care mă așteptau să aterizez? Mă jigniți, domnule sculptor.

Nici cu Călugărul n-am avut mai mult succes.

— Sunt un gunoi, Doamne, un păcătos, iartă-l pe robul tău care nici la bătrânețe n-a devenit cucernic, s-a văicărit el și s-a îndepărtat clătînându-se.

În schimb, Leon a fost încântat. A învelit statueta într-o batistă murdară și a ascuns-o în buzunarul halatului. În ziua următoare, Moașa mă opri pe coridor.

— Domnule sculptor, îmi zise ea acru, te-aș ruga să nu-i mai tulburi pe bătrâni arătându-le femeii goale. Sper că mă înțelegeți. La vârsta lor... Și iartă-mă că îndrăznesc, își îndulci ea forțat glasul, dar nu e bine pentru un om de ținuta dumitale să aibă o legătură sub nasul bătrânilor.

Nu pronunțase numele Laurei și, chipurile, îmi ceruse numai să fiu mai discret. Ba, mi-a și zâmbit ca să facă mai digerabil reproșul și s-a grăbit să plece ca să evite probabil o replică. Fierbeam. Drept ce se credea Moașa ca să mă moralizeze? Și ce încălcasem? Decența unui azil prăpădit? Nu mai eram la școala de corecție, nici la pușcărie ca să ascult de ordine. Și uitase Moașa că venise să mi se arunce în brațe? Sau tocmai de aceea?... Era geloasă?... O îndoială m-a săgetat prin inimă. Era geloasă pe mine sau pe Laura?

Când i-am relatat incidentul, Dinu n-a părut deloc mirat.

— E chiar firesc, zise el. Afrodita e o zeiță subversivă. Tot de la Dinu am aflat un amănunt curios; că nici bătrânii nu priveau cu ochi buni apropierea mea de Laura.

— E adevărat că Laura e cam înțepată cu ei. Presupun că din pricina asta, a fost de părere Dinu. Altă explicație nu găsesc.

Abia atunci reproșul Moașei m-a pus pe gânduri. Cum se făcea că bătrânii judecau la fel ca ea? Explicația pe care o găsisese Dinu nu mi se părea mulțumitoare. Trebuia să fie altceva la mijloc, un motiv ascuns, mai puternic decât simpla invidie sau decât ranchiuna provocată de ironiile Laurei care, la urma urmei, erau normale la o femeie tânără încolțită de bărbați mai în vârstă. Am ieșit pe țârm. Marea, pustie și indolentă, pescărușii care desenau în aer cercurile lor albe, ca de obicei, m-au făcut să uit de nedumerirea mea, dar cum l-am văzut pe individul cu mers de pisică am căzut din nou pe gânduri. Urmărind zborul pescărușilor, individul scotea țipete scurte de plăcere, încântat de siguranța cu care păsările își înhățau prada. Din privirea pe care mi-a aruncat-o, mi-am dat seama că era la curent cu ce se întâmplase. Poate chiar el îi șoptise Moașei istoria cu statueta. Am simțit un puternic impuls să-l iau de guler și să-l scutur zdravăn, „ascultă, fiu de cățea, nu încapi de „mine?”, când deodată, poate chiar din pricina acestei porniri, mi s-au luminat nedumeririle. Da, asta era. Nimeni nu suporta, probabil, o dragoste cât de cât adevărată în azilul acela unde totul era luat în derâdere și totul era ratat. Nimeni nu iubea pe nimeni, iar bârfelile și minciuna erau unicul antidot al singurătății. Și mirosiseră, cum miros animalele pericolul, că legătura mea cu Laura avea ceva serios, sincer, nu era una în stilul lui Aristide. Or, așa ceva era chiar primejdios. Ce căuta un sentiment viu între atâtea destine eșuate? Fiindcă așa e omul, nu-i place să se bălăcească singur; vrea să fie și alții alături

de el în noroi. M-am îndârjit. N-o idealizam pe Laura, poate nu era un înger nici ea, dar am simțit în clipa aceea că aș fi iubit-o chiar dacă ar fi fost dracul în persoană.

Pe la amiază sau poate trecuse de amiază, l-am văzut pe individul cu mers de pisică dezbrăcându-se. Soarele ardea puternic și omul se hotărâse să facă o baie. Și iarăși m-a izbit, ca prima oară, pielea lui albă, de un alb veșted, parcă umed, ca acela de pe burta peștilor, ce-i făcea trupul și mai dizgrațios. A intrat în apă cu obișnuitele precauții caraghioase ale unuia care nu știe la o vârstă înaintată să înoate. Chicotea și fugea înapoi de cum îi ajungea apa până la genunchi. Deodată, din bălării, a țâșnit un buldog furios care s-a repezit ca un blestem negru asupra lui. Toți cei care ne aflam pe țărm am înlemnit pentru că, ne-am dat seama, câinele avea moartea înscrisă în ochi. L-am văzut pe individ încercând să fugă în apă, lovind dezordonat apa cu mâinile, ba chiar am avut impresia că mi-a aruncat o privire, implorându-mă să-l ajut, să-l salvez, dar buldogul l-a ajuns, i-a sărit în gât și, după câteva zvârcoliri, spuma valurilor era roșie în jur. Portarul a fost primul care s-a desmeticit. A ieșit din gheretă cu o pușcă de vânătoare, pe care nici nu observasem până atunci că o ținea acolo, și a tras în câine. Prea târziu însă. Cadavrul individului cu mers de pisică plutea pe apa plină de sânge.

Noaptea, Hingherul a fost văzut târând de pe țărm trupul câinelui împușcat. Pe urmă a dispărut, nu l-a mai zărit nimeni. Își făcuse, se vorbea, un sălaș în bălării.

În aceeași noapte, plimbându-mă, fiindcă nu puteam să adorm după cele întâmplate, am nimerit, în spatele azilului, puțin mai departe, dincolo de o magazie veche de lemn, peste niște ziduri dărăpănate și înverzite de licheni care nu susțineau nici un acoperiș. Am crezut că era un WC și am intrat. După câțiva pași, am încremenit. Eram într-un fel de morgă! Pe o masă de piatră se afla întins un mort. Un bărbat gol. În întunericul cald, pielea lui strălucea, era sîdfie aproape, iar pe unul din picioare se așezase o pasăre. Am vrut să mă întorc, dar am rămas pe loc. Am ridicat doar privirea și m-am uitat o vreme la cerul înstelat înainte de a avea curajul să mă apropii de trupul întins pe masa de piatră. Apoi, aplecându-mă, am văzut că mortul avea o rană îngrozitoare la gât, pe jumătate ascunsă de un ghemotoc de alge.

Nu mai simțeam nici un fel de repulsie pentru cel care zăcea acum, în fața mea, fără viață. Dimpotrivă, îl priveam cu milă. Și cum pielea lui albă, veștedă, era luminoasă sub cerul înstelat, trupul întins pe masa de piatră mi s-a părut la un moment dat de-a dreptul frumos. Aveam sentimentul ciudat, greu de explicat, că eram cumva aproape frate cu mortul. Faptul că individul mă spionase, mă urmărise, ne legase într-un fel. Cum se leagă vânătorul de vânat. Și poate nici nu fusesem unul vânător, iar altul vânat. Poate că amândoi eram prinși în cătare de alt vânător. El, mai puțin norocos decât mine, fusese lovit. Se scufundase în mlaștină. Eu mai respiram, în timp ce vânătorul nevăzut se distra, probabil, urmărindu-mă; știa că nu puteam fugi.

Începusem să fiu înduioșat de soarta care ne învrăjbiise fără să ne cunoaștem, când mi-am adus aminte unde mai văzusem figura aceea ștearsă, cu un neg mare la rădăcina nasului. Odată, la pușcărie, mă lovisem de ceva și căzusem. Nu era nimeni în jur. Cum stăteam întins pe burtă, am zărit, lateral, un bocanc plin de noroi uscat care s-a apropiat de obrazul meu și m-a întors cu fața în sus. „De ce...?” Dar n-am apucat să pun întrebarea până la capăt, căci el și-a așezat talpa bocancului pe gura mea. Nu zicea nimic, mă privea doar și citeam în ochii lui o ură mută pe care nu mi-o lămuriam. Apoi, cu un gest de silă m-a împins cu piciorul spre zid. Aproape totdeauna după ce-l întâlneam trebuia să mă aștept la ceva rău. Ori mi se aplica o pedeapsă, ori eram percheziționat până la piele. Și niciodată nu știam de ce. După ce am intrat în grațiile directorului închisorii a dispărut și nu l-am mai văzut multă vreme. Numai noaptea mi se întâmpla să mă trezesc cu senzația că mă privea prin deschizătura din ușa celei. Stăteam atunci, pândind ușa, ore întregi treaz. Îmi țineam respirația ca să-l păcălesc. Eram atent la cel mai mic zgomot. În zadar. Când m-am plâns de asta, doctorul închisorii m-a trimis la plimbare. Pe urmă am fost duși, mai mulți inși, pentru investigații medicale ni s-a spus, într-o localitate necunoscută. Am fost transportați la tren când se înnopta, ca să nu atragem atenția. Trenul era tras undeva la câteva sute de metri de gară și ne-am urcat în el direct din camion, un camion cu prelată. Ferestrele vagonului erau astupate cu scânduri bătute în cuie. N-aveam aer, simțeam că mă înăbuș și mirosea îngrozitor a transpirație. „Câmpul miroase a porumb copt (era toamnă) și eu mă înăbuș în împuțiciunea asta”, mi-am zis și m-am strecurat spre ușă ca să mă duc la closet, sperând că acolo trebuia să vină o dâră de aer proaspăt. Dar chiar în ușă m-am lovit de el. Cum l-am recunoscut prin întuneric habar n-am, însă l-am recunoscut. Și, într-o clipă, n-am mai simțit duhoarea din vagon. M-a cuprins frica... După ce ieșisem din pușcărie, îl mai întâlneam o singură dată. Și numai pentru o clipă. Mergeam într-o seară spre casă și, brusc, am avut senzația că eram urmărit. M-am întors și l-am observat. Imediat s-a pierdut în mulțime... Iar acum, cadavrul lui, luminat de stele, zăcea întins dinaintea mea. Eram, practic, doi necunoscuți, nu avusesem niciodată vreo pricină personală care să ne despartă, să ne înverșuneze unul împotriva celuilalt, și totuși ceva de dincolo de noi, o putere care se folosea de el ca de un instrument, lepădându-l acum pe o masă de piatră, sub cerul gol, îl făcuse să mă hărțuiască, să mă dușmănească, să mă urască, de ce? Oricât de absurd ar fi destinul, el are nevoie de unelte pentru a acționa, dar de ce-l ajutăm să se manifeste? Cu aceste întrebări înfipte în creier, m-am întors în cameră și am adormit foarte greu.

M-am trezit speriat, nedumerit, în plină noapte. Pe coridoare era o mare agitație. Se auzeau pași grăbiți, voci alarmate, țipete. Cineva striga: „Dați-vă la o parte, nu vedeți că se întinde focul?” Am aruncat pătura de pe mine și am ieșit în pijama pe coridor. Ardeau bălăriile uscate din spatele azilului și întrucât vântul începuse să bată înspre azil, gonind flăcările ca pe o turmă roșie, înnebunită, situația amenința să devină critică. Focul se întinsese până la

magazia veche de scânduri de lângă morgă. Bătrânii se călcau în picioare pe coridoarele pline de fum, încurcându-i, prin panica lor, și pe cei care aveau treabă, să scoată din magazie gălețile, ori să pună cât de cât ordine în debandada generală. Printre strigăte se auzea destul de clar trosnetul flăcărilor care devorau bălăriile și lingeau, din întuneric, ferestrele azilului ca niște fiare apocaliptice. Un îngrijitor care venise de-afară și căruia i se aprinsese halatul se tăvălea pe jos. Siminel, Nelson, Dominic și chiar Victor, asistați de Domnul Andrei, săriseră să pună mâna pe găleți cu care să aducă apă din mare. Mopsul scuipa pe toată lumea dând sfaturi. Călugărul murmură rugăciuni. Se nimerise să fie treaz în noaptea aceea. Filip se străduia să-l împingă afară pe Leon care privea incendiul în vreme ce la picioarele lui se forma o băltoacă galbenă. „Du-te, mă, îi striga el, mai bine ajută la stingerea focului decât să ne împuți aici”. Dodo și Anton se zăpăciseră și nu-și găseau locul. Mirosea puternic a ierburi arse. Un fum înecăcios și înțepător ne făcea pe toți să tușim și să ne frecăm încontinuu la ochi. Cu o batistă la gură, Dinu a trecut pe lângă mine fără să mă vadă. Am pornit și eu spre ieșire, cu gândul să iau o găleată, când am zărit-o pe Laura. Alerga pe coridor înfășurată într-uri cearceaf ud. Am fugit după ea și am apucat-o de mână. „Unde fugi?” Nu mi-a răspuns. Se citea în ochii ei o abia stăpânită surescitare. Nu s-a opus când am tras-o de mână în camera mea. N-a protestat nici când am răsucit cheia în broască, nici când am strâns-o în brațe. A lăsat cearceaful ud să cadă de pe ea și a rămas goală.

Ne-am iubit la lumina incendiului care se prelingea până în dreptul ferestrei mele, în timp ce agitația și panica de pe coridoare creșteau. A fost cea mai violentă și cea mai divină noapte de dragoste pe care am trăit-o. În zori, după ce Laura a plecat, m-am îmbrăcat și am ieșit pe coridoare. Erau pustii. Focul fusese stins. În spatele azilului, pe o mare porțiune, în locul bălăriilor apăruse o pată neagră, de cenușă fumegândă. Ca o cicatrice urâtă. De parcă noaptea însăși căzuse victimă flăcărilor și zăcea acum asemenea cadavrului negru al câinelui împușcat.

(Din caietul de vise) Povesteam cuiva, unui necunoscut, viața mea, iar din vorbele mele se năștea o liană cu care, răsând, m-am legat de primul copac întâlnit, pe urmă de al doilea și al treilea, dar când am vrut să mă opresc am descoperit că atârnam deasupra unui gol negru, în care puteam să cad dintr-o clipă într-alta, deoarece liana cu care mă legasem de arbori putrezea și o auzeam trosnind, gata să cedeze. „Povestește mai departe, mi-a spus necunoscutul, altfel vei muri”. Și avea glasul uscat și obosit. „Dar nu mai știu unde am rămas”, am zis eu și așteptam de la el să mă lămurească. „De ce nu vrei să-mi amintești?” am strigat, văzând că tace, deoarece liana continua să trosnească amenințător și deodată am înțeles că necunoscutul era surd, nu mă auzea. Prin urmare în zadar povestisem, nu mă asculta nimeni, vorbeam în gol. „Povestește, insistă necunoscutul, de data aceasta ca o rugămintă și ca o poruncă. N-are importanță că eu sunt surd”. Și am reînceput să povestesc, să mă leg de copaci, strâns, cât mai strâns, ca să fiu sigur că golul de sub mine nu va reuși să mă înhațe. Pe măsură ce liana putrezea făceam să se nască alta,

verde, mlădioasă, care, înfășurată în jurul copacilor, mă apăra și mă ținea captiv. Apoi în locul necunoscutului a apărut individul cu mers de pisică, iar eu am constatat că mă aflam în camera mea și mă miram de ce i se vedea individului umbra fără să fie nici soare, nici lumina aprinsă. „De ce m-ai urmărit, domnule?” l-am întrebat. El s-a îndreptat spre ușă și, înainte de a ieși, a ridicat din umeri: „Nu știu”. Dar umbra lui a rămas în cameră; ba chiar am văzut-o târându-se încet ca o broască țestoasă spre patul meu. M-am retras spre perete, dar ea înainta mereu, vroia să se urce în pat și atunci am aruncat cu o carte groasă. Umbra s-a sfărâmat în bucăți, însă toate cioburile de umbră continuau să înainteze. Se apropiau din ce în ce mai mult, unele au început să se cațere pe pătură. Deodată ușa s-a deschis și a apărut Arhivarul; s-a apropiat fără să facă nici un pic de zgomot, parcă avea picioare de pâslă, a strâns de pe podea și de pe marginea patului cioburile de umbră, le-a vârât într-un săculeț de hârtie, după care, ținând strâns săculețul de gură, s-a întors spre mine, examinându-mă rece și arogant prin lentilele ochelarilor. Și a izbucnit într-un hohot de râs strident, care se auzea și după plecarea lui. Am fugit să-l ajung și m-am dus la arhivă. Cu ochelarii pe nas. Arhivarul stătea la masă și scria. Semăna din nou cu un viezure. S-a speriat când m-a văzut, s-a ridicat în picioare și tremura: „Ce doriți, domnule sculptor? Doriți ceva?” repeta el înfricoșat și servil. „Nu doresc nimic”, am zis descumpănit și am plecat să mă spăl în mare de trecut ca de o murdărie. Intrând în apă, am auzit un țipăt de bufniță. Am ridicat privirea și am rămas uimit. Bufnița țopăia pe valuri, lansându-și spre mine, în bătaie de joc, chemarea lugubră și ironică. Și era limbută, blestemata. M-am decis s-o prind și s-o împăiez.

Am luat o barcă, plecând după ea. Bufnița mă aștepta. Parcă ațipise pe creasta unui val. Eram pe punctul s-o apuc de aripă când și-a luat zborul, așezându-se pe creasta altui val de unde a început să mă provoace: „Pie-tra-ru-le. Pie-tra-ru-le. Prin-de-mă da-că poți”. Avea ochi omenești bufnița și parcă nu mă mai interesa s-o omor, ci numai s-o ajung, să mă uit în ochii ei și să-mi aduc aminte ai cui ochi erau. Dar cum mă apropiam, se muta pe alt val, dansa pe el, scoțând de fiecare dată sunetele cunoscute, de rău augur, care mă atrăgeau în larg. Am forțat barca pentru că începuse să se lase ceața. Acum nu mai vedeam pasărea. Îi auzeam numai chemările. Ceața devenea din ce în ce mai deasă și mai scârboasă, mi se lipea de mâini și de ochi și, deodată, în timp ce mă luptam să păstrez echilibrul bărcii pe valuri, am simțit cum mă podidește o sudoare rece, de spaimă. Fiindcă nu departe de barcă, am văzut rotindu-se prin apă un rechin. Apoi, o întregă haită de rechini a început să-mi dea târcoale, ca într-un dans. De frică, mi-a scăpat o vâslă în apă. Dacă o pierdeam și pe cealaltă, n-aveam cum să mai revin la țarm. Am renunțat prin urmare să mai vâslesc și m-am lăsat în voia valurilor, așteptând. Poate, nedându-le atenție, mă vor lăsa în pace, mă gândeam. Și chiar atunci am auzit un sunet răgușit de sirenă. „Doamne mulțumescu-ți”, am suspinat fericit. Venea o șalupă. Eram salvat. Am strigat ca să semnalizez locul unde mă găseam deoarece, între timp, ceața se îndesise și mai mult, când un val, stârnit

de șalupă, a fost gata să mă răstoarne. „Dacă nu mă observă, în loc să mă salveze mă vor da rechinilor”, mi-am zis cu ciudă. Și m-am pornit să strig din nou. Acum nu se mai auzea nimic, nici un zgomot în afară de strigătele mele și de zgomotul mării care fierbea mai departe în jurul meu. Șalupa se îndepărtase și m-a cuprins deznădejdea. Vasăzică, nu mă auziseră. N-am apucat să-mi termin gândul și a trebuit să mă țin cu toate puterile de marginea bărcii ca să nu mă răstorn. Un vai mai mare decât cele de până atunci lovise barca dintr-o parte. În clipa următoare am auzit și zgomotul șalupei care trecea prin apropiere. Nu mai înțelegeam nimic. Deci, mă căutau în continuare. Dar, acum, totuși, trecuseră foarte aproape de mine, în mod normal ar fi trebuit să mă observe. Alt val a izbit barca din nou. Și din nou m-am prins cu disperare de marginea ei ca să nu mă răstorn. „Ajutor! Ajutor!” am început să răcnesc, dar strigătul mi-a înghețat pe buze. Tocmai atunci șalupa trecea prin dreptul meu și l-am văzut în cabină pe Mopsul rânjind. Nu mai era nici o îndoială, mă văzuseră, dar în loc să mă salveze, vroiau să mă omoare. Șalupa se îndepărta, apoi revenea, tăind apa cu viteză în așa fel încât să provoace valuri. Jocul ăsta a durat câțva timp, după care șalupa s-a apropiat și am fost cules din barcă de un pescar bătrân care semăna foarte bine cu Profetul.

Pe țärm, mă aștepta o namilă de om, având un halat impecabil și imaculat pe care am recunoscut monograma elegantă de pe halatul lui Aristide. S-a recomandat „Francisc” și mi-a făcut semn să-l urmez. Coridoarele azilului erau pustii, dar auzeam șoapte în spatele ușilor. La colțul coridorului, Domnul Andrei a venit tiptil din urmă și mi-a șoptit la ureche: „Fii atent, domnule sculptor, să nu te atragă într-o capcană”. Francisc mi-a deschis ușa unei încăperi unde, în întuneric, abia am zărit un bărbat stând pe scaun, cu capul prins între palme. „Hai curaj, domnule sculptor, mi se adresă el pe un ton binevoitor, observând că ezitam. Doar vroiai să mă vezi, nu-i așa?” Și mi-a făcut semn să mă așed pe alt scaun, în fața lui. Nu reușeam deloc să-i disting fața. Tot ce-am remarcat a fost că purta un costum alb și că-și ținea piciorul stâng, bolnav probabil, pe o pernă. În clipa aceea mi-am adus aminte că un dictator al Mexicului și-a organizat funeralii naționale pentru a-și îngropa piciorul drept, pierdut în război. Dar, bineînțeles, n-am făcut nici o aluzie la această amintire. Dimpotrivă, m-am grăbit să rostesc pe nerăsuflăte un discurs, la care mă gândisem adesea, prin care urmăream să-i fac de la prima întâlnire o bună impresie Bătrânului: „Credeam că nu mai există oameni care să aibă gustul măreției, că nu mai există minți îndrăznețe care să priceapă că timpul trebuie provocat, sfidat, altfel ne umple gura cu țărână, ștergându-ne din evidența lui. Din păcate, oamenii se grăbesc să-și risipească viața în fleacuri, în loc să aibă curajul să înfrunte eternitatea. Eram gata să mă las de sculptură, convins că nu mai există nimeni care să înțeleagă astfel arta, când am aflat cu emoție de proiectul cimitirului de marmură. Și sunt fericit că am venit aici. că pot să-mi pun talentul în serviciul dumneavoastră”. Bătrânul tăcea. Eram mulțumit de discursul meu și puneam pe seama emoției tăcerea Bătrânului. Obișnuindu-mă însă cu întunericul, am descoperit uimit că mă aflam într-o cameră folosită

pentru creșterea viermilor de mătase. Se auzea din toate părțile foșnetul frunzelor de dud devorate. Bătrânul s-a ridicat, sprijinindu-se pe piciorul sănătos și, o clipă, i-am întâlnit prin întuneric privirea rece. „Anume te-am chemat aici și nu în sala cu oglinzi, domnule sculptor. Ca să înțelegi cum își fac opera viermii de mătase și ce ar trebui să fie adevărata artă. „Și, înflăcărându-se, se porni să-mi explice cum, după ce au ciuruit o vreme frunza dudului, viermii se opresc din mâncat și, într-o liniște de catedrală, încep să se înfășoare în fire de mătase, făcând gogoșa. Ea, gogoșa, devine carcera lor, mormântul lor, iar opera viermilor de mătase echivalează de aceea cu o sinucidere. „Înțelegi? se înfierbânta și mai mult Bătrânul, continuând ca în fața unui auditoriu numeros, cu ochii strălucitori. Un vierme de mătase pune opera lui deasupra vieții lui. Viața lui nu are decât un sens, să creeze gogoșa în care moare. Opera lui este chiar mormântul lui. Care artist mai are acest curaj, să facă o singură operă și anume mormântul lui?” Perora mergând, oprindu-se uneori să-și odihnească piciorul bolnav, din pricina căruia șchiopăta. Își relua monologul pe un ton din ce în ce mai patetic: „În loc să vă pierdeți timpul prin școli, mai bine ați fi fost atenți la viermii de mătase care își fac opera într-un ritual ca al stelelor, fără vanități și fără zgomot. Acolo unde se află ei sunt adevăratele amfiteatre ale artei. Numai acolo puteți învăța modestia de a pune opera voastră deasupra vieții voastre. (Ochii Bătrânului s-au fixat prin întuneric asupra mea, după ce o vreme avusesem impresia că nu mă mai vedea.) Dumneata ai șansa de a crea aici o operă unică. Un cimitir grandios cum nu există nicăieri. Și nici măcar să mori nu ți se pretinde pentru această operă. Ești lăsat să trăiești, ciopliind pietre funerare pentru mormintele altora. Uneori, continuă el după o pauză, m-am întrebat dacă ești demn de o asemenea șansă. (Vocea i se înăspri. Era și mai răgușită acum.) Dar puțin îmi pasă ce crezi, domnule sculptor. Dacă va fi nevoie, te voi sili să semeni cât de cât viermilor de mătase, să înveți ceva de la ei. (Tonul devenise amenințător.) Căci un artist trebuie silit să devină vierme de mătase dacă nu vrea. El trebuie constrâns să fie modest cu viața lui ca să fie grandios în opera lui. Și acum te las să vezi la lucru viermii de mătase și să-i admiri.” Ușa se închise cu un zgomot sec în urma lui. Îi mai auzeam pașii pe coridor, inegali din pricina piciorului bolnav, când foșnetul din cameră s-a întetit. Din toate părțile veneau spre mine viermi de mătase, care s-au așezat ca niște lipitori pe mâini, pe picioare, pe piept, pe gură și pe ochi, secretând ceva lipicios, care îmi provoca scârbă, până mi-am dat seama că mă înfășurau cu fire de mătase, că mă transformau în gogoșa lor, în carcera lor, în mormântul lor.

Înmormântările se făceau după un ritual cam degradat care în linii mari se repeta. Până la sosirea Moașei, toți sporovăiau, uitând adesea că se aflau lângă un mormânt. Discuțiile ajungeau să fie pipărate, iar Călugărul nu pierdea niciodată prilejul să ne aducă aminte de faimosul tratat scris pe la începutul secolului de un pictor al cărui nume îl uitase, care își făcuse o teorie proprie, marea teorie a vieții lui, „teoria orificiului”, care suna pe scurt astfel: venim pe lume printr-un orificiu, respirăm printr-un orificiu, ne hrănim printr-

un orificiu și dispărem printr-un orificiu. În clipa când sosea Moașa, însoțită de Arhivarul, Călugărul devenea serios, tușea de două, trei ori: ca să-și dreagă glasul și începea ceremonia funebră. Un cor prăpădit de bătrâni, dirijat de Dodo, se străduia din răspuțeri să fie la înălțimea situației, în timp ce, în asistență, toți stăteau cu capetele plecate, așteptând să se termine corvoada, căci corvoadă era pentru ei, păstrând totuși o atmosferă de reculegere. Mai mult dintr-un spirit de prevedere decât din respect. Se gândeau că și ei aveau să fie într-o zi în locul mortului și nu le plăcea ideea că ar fi putut fi tratați atunci într-un chip jignitor. Reculegerea era un fel de poliță de asigurare că propria lor înmormântare urma să fie cât de cât cuviincioasă. Se aduceau și coroane de flori cu panglică neagră pe care erau scrise cam aceleași cuvinte și pe care, după aceea, Dominic ni le repeta multă vreme, înduioșat. Moașa ținea un scurt discurs funebru în care asistența era asigurată totdeauna de aceleași lucruri: că administrația făcuse tot ce depindea de ea pentru a-l ajuta pe răposat și că la fel va proceda în viitor, veghind lângă fiecare muribund până în ultima clipă, întrucât nu cunoștea o datorie mai sfântă decât aceea de a ușura viața și moartea bătrânilor de care se ocupa. Și întotdeauna exista o aluzie respectuoasă la mâhnirea cu care Bătrânul urmărea din singurătatea lui suferințele celorlalți, poruncind, când era cazul, ca oglinzile să fie acoperite cu voaluri negre. Mai ales acest amănunt le plăcea tuturor. Îi emoționa gândul că oglinzile despre care toată lumea vorbea vor fi îndoliate și la moartea lor.

Retorica obișnuită nu acceptă că poți să fii fericit la o înmormântare decât dacă îl urăști pe cel răposat. Eu nu-l uram pe individul cu mers de pisică. Sau, nu-l mai uram. Uitasem toate necazurile pe care mi le făcuse și mă pregăteam să-i cioplesc o piatră funerară cât mai frumoasă. Dar dintre toate ipocriziile, mi-a lipsit ipocrizia de a pretinde că sufăr când n-am suferit. N-am vărsat niciodată lacrimi false. Morții sunt oricum morți, bucuria noastră că trăim n-are de ce să-i jignească. Acesta a fost mereu modul meu de a refuza să mă las terorizat de moartea care ne așteaptă pe fiecare la un capăt de drum. cu răbdarea ei imbecilă: simțind până la impertinență că mai puteam să mănânc fructele care îmi plăceau, să mă întind la soare ori să dau târcoale unei femei frumoase.

Și, n-am mai spus-o oare? de câte ori a trebuit să-mi refac moralul pus la grea încercare, m-am abătut printr-un cimitir. Acolo îmi repetam: „Daniel Petric, ești viu! Această singură calitate te așează deasupra tuturor celor care zac în pământ. Încât n-ai dreptul să te plângi. Nu există șansă mai mare decât asta. Bucură-te că o ai. Și cu asta gata, sus fruntea, băiete!” Era cam ridicolă, poate, această metodă de a-mi inocula optimism, dar ea a dat roade. Plecam din cimitir întotdeauna fluierând, Și puțin, îmi păsa, că unii mă puteau considera cinic. Nici la pușcărie n-am reacționat altfel. Dacă murea cineva, mă uitam ceasuri în șir la cerul albastru de-afară. Doamne, cât de mult iubeam atunci lumina! Vorba Călugărului, n-am avut niciodată chef să cobor în orificiul care ne predă neantului pentru Judecata de Apoi. Am preferat să mai adun păcate și să uit că le-aș putea plăti într-o zi.

În loc să putrezesc undeva într-o închisoare, să șterg praful sau paharele murdare într-o berărie ori să strâng gunoaiile din parcuri, acum aveam posibilitatea să fac ceva ieșit din comun. Azilul mă scosese din modestia în care amormisem în atelierul meșterului de cruci și aveam visuri mari de glorie. În plus, marea era la doi pași de Stâncile de marmură. Încă un motiv de recunoștință. Viața are de obicei eleganța să ne dezguste de ea înainte de a o părăsi, or eu o simțeam în acele momente arzând în mine aproape scandalos pentru o înmormântare. Păstram a aparență cuviincioasă, de reculegere, cum se cădea într-o asemenea împrejurare, dar eram, mărturisesc, fericit uitându-mă la marea care strălucea și la valurile care se spărgeau foarte aproape de noi, îmbietoare și sfâșietor de tandre. Eu mă mai puteam bucura de toate astea!

Simțeam și în rândul bătrânilor un freamăt de satisfacție. Din moment ce se inaugura cimitirul de pe țarm, puteam fi siguri acum că aveau să-și doarmă somnul de veci cu o piatră funerară de marmură la căpătâi. Îi priveam cum stăteau înșirați în jurul mormântului, îmbrăcați în obișnuitele lor halate ponosite, și înțelegeam în acele clipe chiar faptul că o antipatizau pe Laura. La o anumită vârstă, oamenii devin răi cu cei tineri, mai ales dacă aceștia sunt frumoși și neindulgenți. Cum să-i ierte Laurei afrontul de a le aminti mereu că purtau proteze care le jucau în gură? Adevărul vârstei lor bătrâni îl știau foarte bine, îl simțeau în oase, nu aveau nevoie să-l audă strigat. Laura nu venise la înmormântare. Când s-a terminat ceremonia, m-am hotărât s-o caut. Laboratorul fiind încuiat, m-am mai învârtit pe-acolo, până când, spre surpriza mea, la capătul unui coridor în care nu ajunseseam niciodată până atunci, am zărit pe o ușă masivă, mâncată de carii, un carton: „Intrarea interzisă”. Diavolul mi-a șoptit să nu țin seama de interdicție. Când am încercat ușa, am constatat, mirat, că nu era încuiată. A scârțâit prelung și s-a deschis. M-am pomenit într-un alt coridor, cufundat în semiobscuritate. La un cot al acestui coridor, m-am izbit de o ușă metalică pe care cineva scrisese cu var: „Magazie”. A trebuit s-o iau la dreapta. Am mers apoi un timp, până când m-am trezit, fără să înțeleg cum ajunseseam acolo, pe coridorul unde se aflau biroul Moașei și arhiva. Am crezut că greșisem drumul și am luat-o de la capăt. Și, culmea, am nimerit în același loc. Nu mai pricepeam nimic. A treia oară, n-am mai putut trece. În fața ușii metalice se așezase, îmbrăcat în halat alb, un cerber care, se vedea de departe, nu știa de glumă. Așadar, acolo se afla sala cu oglinzi! Francisc era la fel de înalt și de zdravăn clădit ca Profetul, dar spre deosebire de Profetul, a cărui statură impunea respect, el nu impunea decât teamă. Avea ceva de imbecil puternic în stare să te strivească mângându-te. Am renunțat să-l provoc. M-am oprit singur și m-am întors.

A doua zi m-am apucat de lucru cu toate că era duminică. Vroiam să termin cât mai repede prima piatră funerară din cimitirul de marmură. Mă găseam într-o stare de spirit bună și ciopleam piatra cu un zel neobișnuit. La amiază, m-am oprit să mă odihnesc. M-am dezbrăcat, m-am aruncat în mare, apoi m-am lungit pe o stâncă. Deasupra mea, cerul n-avea nici un nor. M-am gândit atunci cât de copt eram totuși să înțeleg panteismul, care nu-l așează pe

Dumnezeu deasupra creației sale, ci îl încorporează în ea; ceea ce înseamnă că Dumnezeu curge, îmbătrânește odată cu creația sa și nu o mai poate tiraniza din moment ce-i aparține; e încătușat în ea ca Prometeu în stâncă și, vrând nevrând, îi împărtășește destinul. Când m-am întors spre mare, care scânteia până la orizont, mi s-a părut într-adevăr că nu poate exista ceva mai dumnezeiesc decât acel țărnam cu stânci de marmură răsărind albe dintre florile violete ale scaieților.

A trecut atunci pe acolo Vecu, despre care se zicea că în tinerețe fusese poet. Era un bătrân foarte taciturn, uscat la trup, deșirat, adus din spate, cu o claie de păr blond spălăcit în care nu se cunoșteau decât de aproape firele albe. Umbla totdeauna singur, ca un somnambul, fără să intre în vorbă cu nimeni. Locuia tot singur într-o cămăruță în care încăpea doar un pat. Ideea mi-a venit pe loc. „Domnule Vecu, i-am zis, n-ai vrea să scrii un epitaf pentru această piatră funerară?” Vecu m-a privit încurcat, mirat și speriat parcă de întrebare. „Bine”, bolborosi el în cele din urmă și se îndepărtă cu capul vârât între umeri, încrucișându-se cu Aristide. Acesta, stropit de noroi și ținând o pușcă de vânătoare pe umăr. mi-a strigat de la distanță, făcându-mă să presimt că ziua aceea care începuse atât de bine se va termina rău: „Domnule sculptor, am auzit că Marta are necazuri”.

Am lăsat totul baltă și m-am dus în cătun unde am găsit-o pe Marta plină de vânătăi. Doi veri ai fraților izgoniți din cătun se îmbătaseră și veniseră noaptea. Se luptase cu amândoi din răspuțeri, dar izbutiseră, porcii, s-o biruie.

Dinu îmi încredințase mie una din puști. I-am cerut Martei ceva de băut, am golit sticla aproape pe nerăsuflăte, m-am îmbătat năpraznic și am început să strig: „Pușca! Adu-mi mai repede pușca!” Marta mi-a întins-o ștergându-și cu cealaltă mână lacrimile; plângea de necaz și de rușine. Beat și îndârjit, m-am dus la cafenea. Acolo, m-am sprijinit de una din mese, ca să nu mă clatin și să-mi dau curaj și i-am întrebat pe pescari, încercând să par sigur de mine, deși vorbeam greu și mi se înmuiasem picioarele, cine erau nemernicii care își bătuseră joc de Marta, fiindcă vroiam să-i învăț minte. Aveam, bănuiesc, un aer jalnic, de cavalier caraghios și beat care își provoca adversarii, dar pescarii nu s-au sinchisit prea mult de vitejia mea. M-au învrednicit doar cu o privire, după care n-au mai ridicat ochii din ceștile lor. Parcă nici nu existam. Parcă nici nu le vorbisem. Mă ignorau. Mă simțeam vexat de această tăcere încă și mai mult decât de rușinea pe care o pățise Marta și am zberlat: „Cine sunt nemernicii? Arătați-mi-i!” Întrucât nimeni nu mă auzea în continuare, am izbit cu patul puștii în masa de care mă sprijineam. Atunci Profetul mi-a aruncat o privire neagră și cât eram de beat tot am citit în ochii lui că dacă mai făceam scandal se va scula de la masă și va veni să mă potolească pentru a-și bea cafeaua liniștit. Cu mâna lui grea ca o lopată. Profetul ar fi putut să mă strivească la fel cum strivea portarul muștele. Mi s-a făcut frică. Amenințând mai departe, dar pe un ton mai degrabă plângăreț, umilit, am plecat de la cafenea și m-am dus la mlaștină unde m-am răzbunat pe un cerb. Mă bălăbăneam pe picioare și n-am țintit bine, nu l-am omorât. Agonia lui a devenit ceva oribil. Bietul animal s-

a zbătut în noroi mugind și holbând ochii până ce málul acela puturos i-a intrat în gură. Doamne, ce porcărie. M-am purtat ca ultimul dintre ticăloși. Am și căzut, m-am mânjit pe față și pe mâini; și cu gura plină parcă de noroi cald, m-am întors la Marta și, beat, umilit, îndârjit împotriva ei fiindcă nu o răzbunasesm și împotriva mea fiindcă mai aveam o licărire de luciditate, simțind nevoia să murdăresc totul, să nu mai am nimic curat, am silit-o să facă dragoste cu mine. Cred că în seara aceea Martei i-a fost și teamă și scârbă. Bănuiesc că m-a și disprețuit. În loc să-i apăr onoarea, mă făcusem de răs purtându-mă ca o cârpă la cafenea. Avea de ce râde cătunul. A fost prima oară când Marta n-a mai venit cu mine până la poartă.

Îmi trecuse beția când m-am întors la azil în zori. Mai aveam doar o oboseală mahmură și o senzație rea, grețoasă, de umilință nedigerată. Am făcut o baie în mare, ca să-mi revin. Apa rece m-a mai înviorat. Apoi m-am furișat pe coridorul pustiu încă, spre camera mea. Dar la colțul coridorului, m-am ciocnit de Laura. Părea nedormită și m-a mușcat șarpele de inimă.

— De unde vii? am întrebat-o înșfăcând-o de mână. În ochii ei oblici și migdalați s-au aprins într-o clipă toate flăcările iadului. Mânie? Gelozie? Sau altceva? Niciodată n-am știut. Fapt e că mă înfrunta. Părul negru îi cădea în șuvițe rebele peste gulerul halatului și din toată atitudinea ei răzbătea o nerușinare provocatoare; râdea, dezvelindu-și dinții superbi, de fiară sănătoasă. Totdeauna mi-au plăcut femeile cu dinți frumoși, a fost o slăbiciune a mea, poate pentru că toată viața m-au durut măselele și pentru că de foarte tânăr am fost nevoit să-mi umplu gura cu dinți de viplă, dar atunci am urât dantura perfectă a Laurei.

— Fiecare își petrece noaptea cum vrea, a răs ea. Înfruntându-mă mai departe. Tu în cătun, eu...

— Tu unde? Și m-am aprins amintindu-mi de răutățile colportate pe seama ei. Tu unde, curvă?

Trăsăturile i s-au înăsprit brusc. Și-a smuls mâna și m-a plesnit peste obraz, după care mi-a întors spatele furioasă. Am alergat și i-am ieșit în față.

— Laura, te rog.

— Dă-te la o parte, mă împinse ea clocotind. Și să nu te mai ții după mine.

Am rămas pironit în mijlocul coridorului și mă uitam încă după ea când a apărut Vecu. Părea nedormit și avea ochii injectați. Mă aflam chiar în dreptul cămăruței lui și auzise, probabil, cearta.

— Vă rog să mă credeți, începui el. Pot să vă arăt dacă veniți în camera mea.

Nu înțelegeam nimic. L-am repezit.

— Ce dracu vrei?

Abia pe urmă mi-am adus aminte de epitaf.

— Scuză-mă, domnule Vecu. M-ai prins într-un moment prost.

Când a deschis ușa cămăruței, m-am lămurit. Pe jos. erau aruncate nenumărate hârtii, rupte și mototolite.

— Am avut toată bunăvoința, șopti el cu o voce de om sfârșit. Dar nu-mi reușește nimic.

L-am lăsat singur, în ușă, în fața foilor mototolite, fără să-i zic o vorbă de consolare și m-am dus să mă culc.

Francisc stătea cu mâinile încrucișate. N-aveam nici o șansă să mă mășor cu el, dar umilința pe care o simțisem cu o zi înainte în fața pescarilor m-a ajutat să îndrăznesc. Poate credea că mă chemase Bătrânul. Mi-am luat, deci, inima în dinți și am continuat să înaintez spre el străduindu-mă să par cât mai degajat.

Spre marea mea bucurie, când m-am apropiat, namila s-a dat la o parte fără să mă întrebe nimic, făcându-mi loc. Apoi a pornit după mine ca un însoțitor politicoș. Eram uimit, totul se întâmpla ca și cum eram așteptat. Întorcând capul, m-am uitat de câteva ori la Francisc, dar pe mutra lui placidă nu se putea citi altceva decât o înfricoșătoare lipsă de gânduri. Mi-am amintit că nici prima oară nu mă oprise; mă speriasem singur; trăim într-o lume de interdicții și mi se păruse că un asemenea zdrahon nu putea avea decât o singură menire, să-i înspăimânte și să-i alunge pe curioși. Înaintam acum pe un coridor luminat orbitor, acoperit cu un covor gros, de culoarea muștarului, care absorbea sunetul pașilor, și am auzit foarte clar când Francisc – s-a înțeles, cred, că era mut ca și Profetul – a tușit ca să-mi atragă atenția să mă opresc. Mi-a făcut un semn binevoitor dar imperativ să trec în stânga unde se afla un lavabou cochet și elegant, cu uși de cristal și chiuvete de faianță albă. Acolo, laba lui enormă mi-a arătat săpunul. Am priceput. Trebuia să mă spăl. Mi-am adus aminte că într-unul din visele mele, în care întemeiasem o nouă religie și jucam rolul de profet, stabilisem un adevărat ritual de spălare a mâinilor, având un rol simbolic: de a îndepărta de pe degetele celor care se apropiau de mine orice urmă de realitate, de a-i dezinfecța de adevărul prozaic de toate zilele pentru a-i face apti să pătrundă în metafizica promisiunilor mele. Ceva asemănător îmi cerea, probabil, și Francisc care mă privea atent și răbdător. M-a lăsat să-mi săpunesc de mai multe ori mâinile și tot de atâtea ori să mi le limpezesc până ce, în sfârșit, bruta se declară satisfăcută. Îmi făcu un semn cu capul care vroia să spună: „Da, acum e bine”. Și zâmbi mulțumit. Eram pregătit să trec pragul sălii cu oglinzi acum. Francisc s-a dat politicoș la o parte.

M-am întors în coridor, pe covorul de culoarea muștarului, apropiindu-mă de ușa de la capătul lui. Bănuiam că Bătrânul fusese avertizat într-un fel oarecare de venirea mea inopinată și mă aștepta, probabil, intrigat – sau nervos? – pe fotoliul său de răchită. Mi-am aranjat părul, mi-am îndreptat haina, m-am concentrat, încercând să-mi pun ordine și în gânduri. Francisc aștepta în spatele meu. Mi-am făcut cruce discret și, în timp ce capul îmi vuia golit de toate frazele frumoase pe care le rostisem în vis, am apăsat pe zăvor și am deschis ușa.

În primele clipe n-am văzut nimic. Lumina vie, puternică, reverberată în oglinzi m-a orbit. Fără să vreau, am închis pleoapele. Așteptam să aud râsul

binevoitor sau uscat sau nervos al Bătrânului și, eventual, o invitație. „Ei, hai, domnule sculptor, dacă tot te-ai hotărât să mă deranjezi, îndrăznește”. Și mă miram că nu auzeam nici râsul, nici invitația. Inima îmi bătea eu putere, mă întrebam dacă nu făcusem o gafă pătrunzând în sala cu oglinzi fără să fiu chemat și, cu un efort aproape supraomenesc, am deschis ochii murmurând: „Vă rog să mă iertați că am avut îndrăzneala să...” Dar m-am oprit. Bătrânul nu era în sală. Chiar în mijloc existau două fotolii de răchită împletită și o masă rotundă, tot de răchită, la care însă nu stătea nimeni. Asta m-a descumpănit și chiar m-a speriat. Apoi mi-a trecut prin minte că Bătrânul, după ce Francisc îi semnalase probabil venirea mea, se ascunsese undeva în spatele oglinzilor, studiindu-mă ca pe o muscă pătrunsă în sanctuarul său înainte de a-și face o intrare solemnă, impunătoare.

Ezitam. Să mă așed pe unul din cele două fotolii și să aștept? Dar nu se cădea. Trebuia să aștept respectuos în picioare. Aproape paralizat de ideea că eram studiat de un ochi invizibil, mă străduiam să-mi impun o atitudine cât mai avantajoasă și să par liniștit, deși îmi auzeam pulsul zvâcnind la tâmplă. Ca să mă calmez, m-am uitat în jur.

Abia atunci am văzut sala și am simțit o emoție încă și mai puternică. Știam de la bătrâni că pereții erau căptușiți cu oglinzi, că nu existau nici o fereastră și nici o mobilă, în afară de masa așezată în centru și de cele două fotolii de răchită, că până și tavanul, de care atârna un candelabru uriaș, aprins, și podeaua erau îmbrăcate în oglinzi mari, venețiene, și totuși m-am zăpăcit. Sala era un fel de incubator enorm și strălucitor, mai degrabă pătrat decât dreptunghiular, în care din toate părțile mă întâmpina, uluită, figura mea, reflectată în sute, chiar mii de exemplare în oglinzile scaldate de o lumină orbitoare și rece. Senzație necunoscută, stranie, care pur și simplu m-a amețit. Cum s-o explic? Să-și închipuie oricine. La stânga, la dreapta, sus, jos, în față, la ceafă, peste tot ești privit, examinat, măsurat, cântărit din ochi de nenumărate chipuri care-ți seamănă perfect, surprinse ele însele de apariția ta și ușor amuzate. Ce mai e și asta? Ești tot tu în „ceialți”, firește. Ei au mutra ta, hainele tale, gesturile tale. Te imită în mișcări și reacții. Așteaptă, stau la pândă. Adică, vezi și în același timp ești văzut. Observi, și în același timp ești observat. Ești singur și în același timp ești mulțime; o mulțime care te privește cu ochii tăi, care te ascultă cu urechile tale. Situația te împinge să te joci. Nu rezisti, faci o reverență ironică și le spui «celorlalți»: „Bună seara, domnilor, sunt încântat de cunoștință. Vă rog să mă scuzați că v-am tulburat”. Vrei să pari bine dispus, ca să-ți ascunzi emoția, și, jumătate în glumă, jumătate în serios, încântat ca un copil, continui jocul. Îți așezi o mână peste ochi și te uiți numai printre degete. Ceialți fac la fel. Te apleci ușor. Toți se apleacă ușor. Duci mâna la frunte ca un gânditor. Toți duc mâinile la frunte ca niște gânditori. Și dacă te-ai așeza în patru labe, cu siguranță toți s-ar așeza în patru labe. Ceialți se comportă ca niște maimuțe perfecte. Dacă te prefaci că nu le dai importanță, se prefac și ei. Dacă îi scrutezi, te scrutează și ei. Gândesc cu creierul tău, gesticulează cu mâinile tale și văd cu ochii tăi. Nu poți să-i

păcălești nici o clipă. Dar, pe nesimțite, jocul nu mai e parcă joc. Amuzamentul s-a transformat în plăcere și chiar în ușoară beție. Toate oglinzile îți repetă „tu”, „tu”, „tu”, și nimeni nu te contrariază în această mulțime. Mai mult: ceilalți depind, în mod evident, de tine. N-ai decât să faci o experiență, îți studiezi palma și nu mai vezi oglinzile. Ei bine, unde sunt dumnealor? Au dispărut! Tragi cu coada ochiului să verifici. Dar tresari. Ceilalți fac același lucru. Își studiază palmele și trag cu coada ochiului. Nu pot fi înșelați, nici izgoșiți. Așa că, neavând încotro, îi privești în față din nou: „Iată-mă, domnilor. Ați crezut că-mi era teamă? Nu-mi era teamă deloc. Eu știu bine că n-aveți viață proprie. Nu vă pot alunga, dar sunteți nevoiți să faceți ceea ce fac eu. Trebuie să mă imitați orbește. Sunt stăpânul vostru. Și nici măcar nu e nevoie să vă poruncesc. E destul să fac ceea ce vreau să faceți voi.” Deodată, însă, în plină euforie se strecoară un fior de teamă. Mulțimea care te împresoară, care nu te pierde o clipă din ochi, te studiază, te încântă și, totuși, te sperie. Încerci să te convingi că în realitate ești singur, într-un deșert de oglinzi, că mulțimea e aparentă, o febră a oglinzilor, un delir vizual, ajunge! zici, te-ai săturat de acest joc care nu mai e nici măcar distractiv. Te simți cuprins de o panică nelămurită deoarece nu mai știi dacă ești stăpânul sau prizonierul celorlalți, dacă ei depind de tine sau tu depinzi de ei, dacă ei te imită pe tine sau tu îi imiți pe ei, și dacă îi imiți pe ei nu înseamnă că ești gândit de creierul lor? și încerci să pui capăt acestui joc primejdios de care ți s-a făcut frică. Dar cauți să fii, totuși, calm: „Domnilor, îmi pare rău că vă produc necazuri. Nu vă puteți odihni din pricina mea”. Nu, stratagema nu ți-a reușit. Ceilalți își exprimă și ei regretul că te-au deranjat. Și iată că, amețit cu totul în vârtejul, în febra acestei confuzii dintre tine și ceilalți, speriat de descoperirea că nu poți să-ți dezlipești privirea de oglinzi, te simți hăituit, amenințat... Doamne, ce se întâmplă? Vei fi atacat de această fiară cu mii de capete care gândește cu creierul tău sau de care ești gândit?

Mi-am impus să stau nemișcat ca să mă liniștesc. Ceilalți au rămas și ei nemișcați. Cu ochii țintă la mine, așteptând. Eram ca un cobai închis într-o cușcă luminoasă de sticlă, supravegheat de mii de paznici care aveau, toți, chipul meu și-mi ghiceau gândurile. Știau când voi deschide ochii, când voi mișca un deget. Eu însumi mă transformasem în haită contra mea. Eram haită și hăituit. Gândul acesta m-a făcut să izbucnesc într-un râs nervos. Dincolo de pereții de sticlă strălucitori, ceilalți au râs, bineînțeles, și ei.

Râsul acesta avu darul să-mi descarce nervii. Privirea mi-a căzut pe fotoliile de răchită. Probabil, mi-am zis, Bătrânul nu se arătase anume, ca să mă sperii singur. Și reușise. El se obișnuise cu partea plăcută a sălii cu oglinzi, cea care îi gâdila vanitatea, el era pacientul și adevărul bolii sale, dar eu gustam prima oară din această beție și din riscurile ei. Eram novice. Poate altădată...

Când am trecut pe lângă Francisc și am ajuns pe coridoarele obișnuite ale azilului, mijeau zorii; ferestrele se înălbeau de o lumină murdară și mă

simțeam obosit; parcă toată noaptea mă luptasem cu vedeniile unui coșmar strălucitor.

(Din caietul cu visuri) Bătrânul râse și împreună cu el mii de alți „el” s-au pornit să râdă în sala cu oglinzi. După care a repetat invitația.

— Îndrăznește, domnule sculptor. Nu e nimeni aici în afară de noi doi.

— Noi doi? Cuvintele acestea n-aveau nici o noimă. Din oglinzi reverberau nenumărate chipuri care semănau cu „noi doi”.

Am înaintat în lumina rece și feerică până la masa de răchită acoperită cu o pânză galbenă. Bătrânul nu mi-a întins mâna. Mi-a făcut semn să mă așez pe celălalt fotoliu, fixat în dușumea, încât nu putea fi nici apropiat, nici depărtat.

— Ei, zise el, așteptând în mod vădit ca eu să încep conversația.

Dar mie mi se încleștase gura. Nu știam ce să spun. Tăceam și mă uitam la omul din fața mea.

Era destul de robust, dar uzat de vârstă, cu obrazul împăienjenit de riduri și pătat de o culoare bolnăvicioasă, specifică bolnavilor de ficat. Avea ochi reci, pleoape fără gene și pungi seroase sub ochi. Părul îi căzuse pe creștet, iar cel rămas împrejurul capului îi atârna, rar și cenușiu, în neorânduială. Purta un costum alb, cu cravată și își ținea piciorul stâng pe o pernă de postav roșie. La acest picior gheata era uriașă și diformă. Ceva mă izbea în aerul Bătrânului făcându-mă să-l bănuiesc nefericit. N-aș putea preciza ce anume, poate ochii, înghețați, fixați ca două bucăți de gheață albăstrie în pleoapele fără gene, sau poate petele suspecte din obraz îmi dădeau impresia că era măcinat de o nefericire fără leac, ca de o boală. Din când în când își mângâia bărbia cu degetele groase, noduroase.

— Nu vă deranjez? am izbutit în cele din urmă să îngaim.

— Eu dorm ziua, domnule sculptor. Doar seara revin la viață.

Ascultându-i, îl vedeam în același timp vorbindu-mi din oglinzi. Cuvintele lui ieșeau parcă din mii de guri, adresându-mi-se prin toate. Și nu mi se adresau numai mie. Se adresau și imaginilor mele din oglinzi, care stăteau ca o mulțime tăcută, ascultând.

— Ai început să cioplești prima piatră funerară? mă întrebă el.

— Desigur, domnule, l-am asigurat imediat. Cimitirul acesta vă va purta numele peste veacuri.

Bătrânul roși și protestă vag.

— Va fi opera dumitale, nu a mea.

— Nu, nici vorbă, am sărit imediat. Eu voi fi un simplu executant.

I-am spus că un proiect atât de mareț ar fi avut nevoie de dalta unui Michelangelo. Păcat că nu trăise în vremea lui Michelangelo. Trăia în vremea mea. Dar prețuiam cum se cuvenea faptul că-mi încredințase mie o asemenea misiune. Dacă eram onorat? Doamne! Eram strivit de atâta onoare! Și nu vroiam să-l dezamăgesc.

— Bei ceva, domnule sculptor? mă întrebă el brusc și m-am grăbit să zic „da”. Mi-a părut rău după aceea, însă nu mai puteam să dau înapoi. Bătrânul

bea numai limonadă, o limonadă gălbuie și sălcie pe care o ținea la îndemână într-o căldare cu gheață. Am băut cu noduri o jumătate de pahar.

— Într-o zi, spuse el, te voi ruga să-mi sculpezi și mie un bust. Deși un vrăjitor african mi-a prezis că în ziua când voi avea un chip de piatră voi muri.

Îl priveam cu un sentiment de teamă amestecată cu compasiune. Stătea în sala cu oglinzi ca un leu în cușcă. Leul îmbătrânise și era bolnav. Se așeza seară de seară la masa de răchită ca un rege, dar nu mai cunoștea nimic din ce se întâmpla în regatul său.

— Crezi, domnule sculptor, că moartea e un punct final? mă cercetă Bătrânul cu ochii lui reci și scormonitori.

Am înghițit în sec. Mă temeam că răspunsul meu nu-l va mulțumi. L-am lăsat de aceea pe el să continue.

— Eu zic că asta e o viziune vulgară. Nu, nu mă gândesc la viața de apoi, preciză el zâmbind. Nu sunt naiv. În schimb, aș vrea să-ți vorbesc într-o zi despre conștiința cosmică. Dacă ar trebui s-o asemănăm cu ceva, viața e ca un râu care se varsă în mare. În clipa când se varsă în mare, râul se eliberează de tot noroiul pe care l-a cărat până atunci și devine străveziu. Cortina nu cade, ci se ridică.

Bătrânul s-a sculat din fotoliu și a început să se învârtă prin sală șchiopătând. Apoi s-a oprit în fața mea și m-a fixat cu o privire autoritară.

— Ei, ce zici?

Eram înfricoșat și vrăjit. În ochii lui exista o nebunie dogoritoare care mă fascina.

— Ce faci, domnule sculptor, mă somă Bătrânul, ai căzut pe gânduri?

Mă străduiam să-mi aduc aminte ceva, o vorbă, o frază care să mă scoată din impas și nu reușeam. El mă privea în continuare, ochii lui se fixaseră de mine ca niște lipitori. Mă credeam pierdut. Nemulțumit, Bătrânul s-a așezat în fotoliul de răchită, și-a întins piciorul stâng pe perna roșie, cufundându-se într-o tăcere absentă. Reflecta parcă asupra hotărârii pe care trebuia s-o ia în privința mea. Am stat așa o vreme, apoi, cu prudență, ca să nu-l deranjez, am încercat să mă ridic și am constatat cu groază că nu mă puteam desprinde. El râse.

Când m-am trezit, era spre amiază. Afară soarele strălucea puternic, incendiindu-mi fereastra. „O baie ar fi minunată acum, mi-am zis, apa trebuie să fie foarte caldă”. Apoi mi-am amintit de sala cu oglinzi. M-am întins la loc în pat și mi-am aprins o țigară. De pe coridor se auzeau pași; în general pași oboșiți, stinși, de oameni care nu mai aveau putere să calce apăsat ca în tinerețea lor. Ce să le spun oare bătrânilor? m-am întrebat. După o scurtă chibzuială, m-am hotărât să nu suflu nici o vorbă despre aventura mea nocturnă. Era mai bine. Poate visasem totul și atunci m-aș fi făcut de râs.

Mi-a fost foarte greu să mă abțin. Ca să înlătur orice ispită, m-am grăbit să fac o baie, după care, deși nu mă puteam concentra deloc, am cioplit la piatra funerară a individului cu mers de pisică, încercând să-mi umplu cu ceva timpul. Eram convins că în sala cu oglinzi nu puteam să pătrund decât seara,

că ziua chiar și pentru mine acel teritoriu era interzis, de aceea mă uitam mereu cu nerăbdare la cer și când, în sfârșit, soarele a coborât undeva dincolo de bălării, m-am întors la azil, am mai stat o vreme în camera mea, întins în pat, și după ce fereastra s-a întunecat am ieșit pe coridor, îndreptându-mă spre locul păzit de Francisc.

A doua noapte în sala cu oglinzi a fost încă și mai feerică. Trecuse primul șoc. acum mă stăpânea numai emoția că din moment în moment putea să apară Bătrânul, în rest eram copleșit de o stare care semăna cu fericirea. Ieșisem dintr-un tunel umed, friguros și murdar, într-o sală strălucitoare în care vechiul cioplitor de cruci se simțea răzbunat. M-am așezat pe fotoliul mai scund, rezervat oaspetelui, mi-am înfipt coatele în masa de răchită și am început să mă privesc cu o plăcere nesfârșită. Cum spusese Victor? Că va veni ea era rațiunii? Ba să nu vină, sau să nu revină niciodată, m-am gândit, dacă era rațiunii închidea sala cu oglinzi și mă lăsa, din nou, să mă văd numai în ciobul de oglindă de care mă foloseam când mă bărbieream. Era rațiunii nu-mi dăduse decât școli de corecție și cruci de cioplit. Mă admonestase mereu, atrăgându-mi atenția să-mi văd lungul nasului, mă silise să mă culc într-un pat rece, să mă îmbrac peste pijama cu puloverul și să mă învelesc cu două pături și tot să-mi fie frig; mă vârâse la închisoare fără să fi avut nici o vină, mă pusese în situația să-mi lingusească gardienii ca să le intru în voie. Nu, mă săturasem de atâta rațiune. Trăiască oglinzile, trăiască reveriile! Ele mă scoteau din cuști, îmi ofereau libertatea. Erau ca un somn strălucitor, în care mă puteam crede orice. Șef de trib? Am surâs. Asemenea vise naive erau bune pentru era rațiunii. Acum puteam să-mi sporesc ambițiile și pretențiile. Puteam să fiu pilot de furtună, Michelangelo și chiar mai mult. Nu mi se dase, prin destin, aproape nimic? Ei bine, vroiam totul. Nu mă mulțumeam să fiu creatorul unui cimitir de marmură. Vroiam să fiu admirat, ascultat cu răsuflarea tăiată, vroiam, de ce nu? să-mi pot ciopli mie însumi într-o zi un monument. Toate acestea nu mi le putea oferi era rațiunii. În schimb, oglinzile da. Sala în care mă găseam părea făcută anume ca să nu mai visez cu capul vârât sub pătură. Acum puteam să visez cu ochii deschiși, instalat comod într-un fotoliu de răchită, gustând din când în când limonada din carafă. Sub lumina scânteietoare a candelabrului spânzurat de tavan, nu mă mai limita nimic, nu mă mai stingherea nimic, puteam să cred despre mine orice, că eram genial și pregătit să devin nemuritor. Nu mă contrazicea nimeni. Îmi venea să mă scol în picioare și să mă salut eu însumi: „Bună seara, domnule Daniel Petric”. Păcatul meu original triumfa. Eram destul de avid de glorie, în ciuda mediocrității sau tocmai din pricina mediocrității mele, încât să mă încante imaginea mea răsfrântă în mii de exemplare în toate oglinzile. Și eram destul de laș încât să mă simt bine acolo în miezul însuși, strălucitor, al minciunii; aveam dintr-odată totul, fără să fac nici un efort și fără să merit nimic. Eram tocmai omul pe care Francisc trebuia să-l dezinfeceteze de fiecare dată de urmele vieții reale, ca de o murdărie. Nimic nu-mi lipsea în defecte și în experiența de

viață ca să fiu musafirul ideal într-o astfel de sală; poate doar curajul de a mă așeza pe fotoliul Bătrânului, mai înalt cu câțiva centimetri decât celălalt.

A doua zi când m-am sculat eram hotărât să le vorbesc bătrânilor despre sala cu oglinzi. Nu mai puteam rezista să nu mă laud. Dar, bineînțeles, nu le puteam vorbi despre o sală goală. Le puteam trezi bănuiala că Bătrânul își bătuse joc de mine, că nici nu se sinchisise de persoana mea. Cine știe ce făcea Bătrânul în vreme ce sculptorul stătea ca un caraghios în fața fotoliului de răchită gol? ar fi rânjit Mopsul. Poate stătea culcat în cortul de tuareg, distrându-se pe seama lui și urmărindu-i printr-o crăpătură. Nu, nu puteam risca asta.

Am avut o oarecare emoție când am ieșit pe coridor și am observat că bătrânii mă întâmpină cu reținere; parcă-mi imputau îndrăzneala de a fi pângărit un loc unde nimeni n-ar fi trebuit să pună piciorul. Dar în cele din urmă curiozitatea s-a dovedit mai puternică și mi-a venit inima la loc. „Chiar ați fost?” m-a întrebat, bănuitor, Domnul Andrei. „Am fost, sigur că am fost”. „Și?” „Și ce?” „Cum arată?” „Cine?” „Ei, asta-i bună, sala, domnule”, izbucni Mopsul. Rezervele s-au topit dintr-odată și toți m-au înconjurat, trepidând acum de nerăbdare, dornici să mă tragă de limbă. Și? Și? insistau ei, rugându-mă să nu trec peste nici un amănunt, să le povestesc totul, absolut totul, fără să neglijez nimic. Erau ca niște copii care căscau gura la cineva întors dintr-o lume misterioasă, inaccesibilă lor, la care visau, pe care o comentau în fel și chip, în legătură cu care emiteau nenumărate ipoteze, care îi fascina și de care se temeau totodată. Cum era sala? Unde stăteam eu? Dar Bătrânul? Și, de fapt, cum mai arăta Bătrânul? Cu fața plină de riduri, bineînțeles. Timpul, domnule, timpul.

A trebuit să le povestesc în amănunt cum m-am spălat pe mâini, și care a fost prima impresie în sala cu oglinzi.

— Și cum e să te vezi în atâtea oglinzi? mă iscodi Domnul Andrei. Doamne, ce interesant trebuie să fie.

— Păi cum să te vezi, le-am explicat eu blazat. Transformat în mulțime. Toți care aveau chipul meu de jur împrejur făceau același lucru ca mine.

— Grozav, suspină Leon.

Îi interesa totul. Dacă sala era pătrată sau dreptunghiulară, dacă fotoliile și masa erau într-adevăr de răchită. Și, mai ales, Bătrânul.

— Cum are ochii? Chiar albaștri? întrebă Dominic, foarte mândru că și ochii lui erau de aceeași culoare.

— Albaștri, reci și fără gene.

— Cum, domnule, se miră Nelson, chiar așa fără gene? Și nu-l desfigurează asta?

I-am asigurat că lipsa genelor îi dădea, dimpotrivă, un aer deosebit.

— Și nu v-a fost frică? interveni sfios Dodo.

— Frică de ce? m-am prefăcut eu că nu înțeleg.

— Ei, cum de ce? se văzu obligat Anton să precizeze. Frică de el, de Bătrânul.

Mi-am luat un aer contrariat:

— Domnilor, uitați că eu sunt un artist? Bătrânul mă aștepta, ridicat în picioare, nerăbdător. De ce întârziaseam atât? A trebuit să-i explic că îngerul său păzitor, Francisc, se arătase deosebit de exigent la ritualul spălării mâinilor. Ceea ce i-a făcut plăcere Bătrânului. Doar era vorba de o regulă sacră.

— Ați discutat și despre cimitir? se interesă Călugărul.

— Bineînțeles... Dar nu mult. M-a înduioșat singurătatea în care trăiește, iar vorbele mele i-au plăcut. „Aici nu-mi face concurență nimeni, domnule sculptor, nici măcar copacii sau animalele” a zis el și a râs.

Pe măsură ce vorbeam, prindeam și mai mult curaj. Îmi lăsam fantezia să zburde, uimit eu însumi de cât eram de dotat în această privință.

— Hai să-ți arăt ceva”, mi-a zis pe neașteptate Bătrânul. S-a ridicat din fotoliul lui de răchită și a pornit șchiopătând înaintea mea. În coridor, după câțiva pași, a deschis altă ușă și m-a introdus mai întâi într-o încăpere plină cu păsări împăiate, apoi în alta cu reptile modelate în argilă și, în sfârșit, în una cu fluturi morți, fixați cu ace de gămălie pe mari panouri albastre și aurii. „În aceste încăperi mă retrag uneori când am poftă să văd lumea”, mi-a explicat el cu un vădit subînțeles ironic, după care ne-am întors și ne-am reluat locurile în fotoliile de răchită. Mi-a zis cu vocea înecată de amintiri: „Într-o zi, mi-a fost dor să mă reîntorc în deșert. Și cum nu m-am mai putut întoarce, mi-am construit unul aici. Acesta e deșertul meu, domnule sculptor. Lipsesc muștele care mă însoțeau în deșert – și a râs din nou – dar multe lucruri seamănă cu pustiul adevărat. Te-ai întrebat, poate, de ce nu ies de aici niciodată?” „Sigur”, m-am grăbit eu. „Ei bine, domnule sculptor, mi-a zis, în deșert înveți să fii înțelept până la cruzime. Acolo soarele verifică în fiecare seară, înainte de a apune, că nimeni nu i-a supraviețuit. Stând nemișcat în acest fotoliu de răchită, eu merg în fiecare noapte zeci de kilometri prin pustiul. Îmi ajunge. Nu mai vreau să văd altceva. Un proverb arab zice că deșertul îi întărește pe cei tari și îi slăbește pe cei slabi, dar mă îndoiesc că unul care a umblat doar pe străzile orașelor înțelege cum am traversat eu deșertul”.

— Nu ne spuneți și nouă? se rugă Siminel care, în sfârșit, avea prilejul să audă ceva despre țările calde.

— Măine, domnilor, mâine. Acum mă duc să fac o baie. Lungit la soare, m-am întrebat de ce nu mi se arăta totuși Bătrânul. N-avea încredere? Mă studia în continuare din spatele oglinzilor ca să vadă cum reacționez? Sau era într-adevăr plecat?

Cu Dinu, care aflase între timp totul, m-am rezumat la o ironie: „I-am propus Bătrânului să organizeze duminica excursii, pe grupuri, în sala cu oglinzi. Mi-a zis «Mai târziu, domnule sculptor, când va deveni muzeu»,. A zâmbit, dar n-a făcut nici un comentariu. În schimb, dându-mi de înțeles că pornisem o avalanșă pe care nu mai puteam s-o opresc, alții vroiau să știe tot. Ce ticuri avea Bătrânul. Ce obiceiuri. Ce manii. Ce idei. Mai credea oare că moartea poate fi începutul nemuririi? Și ce intenții avea cu cimitirul? Toți urmau să fie îngropați acolo? Dar despre ei ce zicea? Nu cumva era nemulțumit

și îi așteptau surprize neplăcute? Erau obișnuiți să se considere legați prin destin de el, de legenda lui, iar pe de altă parte să se teamă că li se putea întâmpla oricând ceva rău, de aceea căutau să scoată de la mine totul. A trebuit, la insistențele lui Siminel, să născocesc și o întregă poveste despre traversarea deșertului, episod de care, în povestea mea, Bătrânul își amintea cu nostalgie.

«Vasul nostru eșuase în apropierea unui port african, după ce se luptase, purtat de valuri ca o coajă de nucă și scârțâind din toate încheieturile, cu o furtună oribilă de forța 9 pe scara Beaufort. Ne-am salvat părăsind totul și Înotând până la țarm. A trebuit mai întâi să-mi fac rost de haine, apoi m-am angajat pe o pubelă plutitoare, un charter fluvial cu tabla ruginită și lemnăria putredă, o epavă care făcea curse spre satele din savană unde o groaznică nenorocire se abătuse asupra populației. De câțiva ani nu plouase deloc, vitele mureau de sete și de foame. Noi transportam, în numele unei societăți filantropice, hrană destinată infometaiilor, păstrând o parte pentru noi și vânzând-o în contul nostru; asta ne ajuta să înfruntăm căldurile înnebunitoare de peste 50 de grade și tristețea de infern a savanei arse. Era sezonul cel mai înăbușitor, când păsările nici nu puteau să zboare, erau vâdate cu bățul, iar noaptea nori întregi de muște bâzâiau de-a lungul malurilor tăbărând pe animalele moarte. Unul dintre mașiniști, mușcat de un păianjen veninos, a aiurat două zile și două nopți înainte de a închide ochii. L-ara aruncat printre hoiturile animalelor răpuse de secetă, după care ne-am încăierat fiindcă nu ne înțelegeam cum să-i împărțim lucrurile. Din această istorie am ieșit rău: fără nici un ban și dat jos de pe epava plutitoare. Noroc că am întâlnit o echipă care venise să facă un film despre o vânătoare de bivoli sălbateci în care trebuia să se folosească doar arcul.

Eram șase în avion. Pilotul, un bărbat tăcut, cu barba scurtă, roșcată; nu deschidea gura decât pentru a înjura. Un atlet fotogenic care învățase să tragă cu arcul, un tip nesuferit, foarte mândru de tenul lui bronzat și de mușchii lui. Operatorul, care își comandase pentru acea ocazie o pereche de ochelari speciali, cu sticla fumurie. Producătorul, cam prea grăsuț pentru pantalonii lui kaki strânși pe picior. Soția lui, o naturalistă, care părea foarte serioasă. Și eu, care trebuia să mă ocup de aprovizionare, să țin evidența materialelor și, în plus, să fac și figurație în film. Avionul zbura peste păduri necunoscute când, deodată, se auzi un horcăit suspect la motor. Pilotul înjură groaznic văzând că aparatul pierdea din viteză și din înălțime, în ciuda faptului că el se chinuia din toate puterile să-l redreseze. Între timp se făcuse noapte. Toți priveam îngroziți cum pata neagră de jos se apropia amenințător. Așteptam din moment în moment să ne zdrobim de ceva. Câteva hurducături violente ne-au anunțat că aparatul atinsese pământul. Aripile s-au frânt ca un vreasc, dar avionul s-a oprit fără să ia foc. Pilotul stătea nemișcat în scaunul său. Așteptam de la el o precizare, o explicație, dar când s-a întors spre noi am crezut că ne va înjura. Nu ne-a înjurat. Ne-a spus să ieșim afară, unde am constatat că scăpasem cu

viață printr-o minune aterizând din întâmplare într-un luminiș. Puțin mai devreme sau puțin mai târziu, avionul s-ar fi zdrobit de pădurea ecuatorială.

Îngrijorați, am aprins un foc ca să ne apărăm de eventualele amenințări pe patru labe și ne-am strâns tăcuți în jurul lui. Pilotul era singurul care nu părea îngrijorat. Se juca învărtind o nuia în foc. Atât ne-a spus: „Voi încerca să repar mâine aparatul de radio-emisie”. După care a amuțit. „Lei”, șopti deodată, tremurând, naturalista. Atletul, operatorul și producătorul îngălbeniră. Pilotul, calm, învărtea mai departe nuiaua, arsă pe jumătate, în foc. Am ciulit urechile. Undeva în pădure se auzea zgomot de crengi rupte și foșnet de frunze uscate strivite de labele unui animal greu. Nu după multă vreme am văzut patru ochi fosforescenți sticlind în întuneric. „Stați liniștiți, ne-a zis pilotul, ridicându-se și aruncând un maldăr de crengi uscate care au ațâțat flăcările. După un timp, cei patru ochi fosforescenți au dispărut. Poate și fiindcă fulgerele începuseră să brăzdeze cerul. S-a pornit o ploaie torențială și rece care ne-a înghețat până la os, dar ne-a rezolvat problema apei. Am umplut toate recipientele pe care le-am găsit. Uzi learcă și înfrigurați ne-am înghesuit unii în alții, aruncând alte maldăre de crengi pe foc. Spre dimineață, înteuindu-se vântul, flăcările au ajuns până la avion. Așteptam, încremeniți, explozia, cu gândul la aparatul de radio-emisie, unica noastră speranță. Dar flăcările au lins carlinga și s-au îndepărtat. Atletul s-a repezit atunci la bagaje, și-a luat arcul, încercând să doboare păsările care zburau deasupra noastră. Era într-o stare de mare agitație. Fiindcă n-a nimerit niciuna, s-a trântit la pământ și a început să plângă în hohote. Naturalista îl privea înțelegătoare, însă pilotul l-a înjurat.

A doua zi, în vreme ce pilotul se chinuia să repare aparatul de radio-emisie, am pornit prin pădure; crezând că voi da peste o urmă omenească. Nu mersesem prea mult, când m-a înțepat ceva la picior, o muscă mare, de culoarea cobaltului. N-am dat importanță acestei înțepături, dar după vreun sfert de oră am început să am dureri și amețeli. Piciorul mi se umflase. Am strigat, dar nu mi-a răspuns decât foșnetul frunzelor mari, clătinate de vânt. Simțeam cum îmi creștea febra și abia mai puteam să pun piciorul în pământ. De fapt, nu știu cum am reușit să mă întorc în luminiș. Mai țin minte doar că deasupra mea copacii dansau parcă, atletul, fericit, mă zgâlțâia și striga „Suntem salvați! Suntem salvați!”, iar naturalista plângea. După aceea m-am trezit, singur, fără să știu cum am ajuns acolo, într-un spital instalat în barăci, unde mă mâncau păduchii.

Cineva mi-a explicat că, pentru a ajunge la țărmul oceanului, trebuia să străbat un deșert. M-am hotărât să încerc. Localnicii mă priveau lung, neîncredători. Cum, fără cămilă? Mi-au dat totuși fructe. Apă. Un fierar mi-a făcut un cărucior cu care să-mi transport proviziile. Și am plecat. Auzisem o frază, „acolo unde există o voință, există un drum” și mi-o repetam mereu. Înaintam, trăgând după mine căruciorul pe nisip. Când sufla vântul, îmi acopeream fața cu o cârpă. Un nor de muște mă escorta tot timpul. În schimb, noaptea era frumos. Mă vâram în sacul de dormit și, numai cu capul afară, mă uitam cum ardeau stelele. Eram ca un rege care domnea peste o mare tăcere.

Cerul înstelat strălucea parcă anume pentru mine și, deși mă durea piciorul, adormeam fericit. După ce mi s-a stricat căruciorul, mi-am luat sacul în spinare. Pe drum, de fapt care drum? în întinderea aceea nesfârșită de nisip am întâlnit un necunoscut. N-am vorbit nimic unul cu altul toată ziua. Seara ne-am oprit să ne odihnim și am împărțit hrana. Întrucât el n-avea sac de dormit, m-am rușinat să mă vâr în al meu. Am rămas și eu pe nisip și îmi clănțăneau dinții de frig. Abia spre dimineață am ațipit. M-a trezit soarele dogoritor; am observat atunci că necunoscutul îmi șterpeliase sacul de dormit și dispăruse. De-acum trebuia să îngheț în fiecare noapte. Din fericire, mi-am adus aminte de doi tuaregi pe care-i văzusem în marginea unei localități unde se turna un film. Erau îmbrăcați în tunici albastre și priveau agitația echipei de filmare zâmbind. Când s-au lămurit că nu merita să-și piardă timpul, s-au îndepărtat. Și au surâs continuu până nu s-au mai zărit. Zâmbește ca ei, mi-am zis. Și am continuat să merg, atent mereu la apa pe care o beam, ca să n-o termin, cu umerii roși de curelele rucsacului, îndurând suferințele piciorului bolnav și frigul nopților din deșert. Într-o zi, mi-am recunoscut sacul de dormit de departe, după culoarea lui portocalie. Necunoscutul care mi-l furase se afla lângă el. Era mort. I-am luat apa, fructele și un săculeț de diamante. De celelalte lucruri nu m-am atins».

N-am pus niciodată preț pe virtuțile care mi-au cerut să renunț. Le-am preferat pe cele care mă lăsau să trăiesc și puțin mi-a păsat că, unora, aceste virtuți li s-au părut mai degrabă vicii. Încât destul de repede povestea a început să-mi placă. Devenisem în azil „cineva”, am înțeles asta din o mie de amănunte. Mi s-a rezervat o masă la cantină, iar portarul mă saluta cu și mai mult respect. Când m-a prins singur, mi-a mărturisit, roșindu-se, că ar fi vrut să-i vorbesc Bătrânului despre el. Nu cerea să fie avansat, i-ar fi făcut însă plăcere să știe că Bătrânul îl cunoștea cât de cât. Leon m-a căutat să-mi arate că păstra cu sfințenie statueta pe care i-o dădusem. „O țin ascunsă, domnule sculptor, ca să nu mi-o găsească. Tuberculosul ar sparge-o, așa mi-a zis Filip, și ar fi păcat. E frumoasă, aș suferi să rămân fără ea”. Într-una din zile, Călugărul i-a dat de băut Mopsului și acesta, mai puțin obișnuit, s-a îmbătat crișă. A început să zbiere, să insulte crunt pe cine se nimerea. A doua zi i-a tras de limbă pe toți: „Ce-am spus? Nu cumva am făcut o prostie?” Se temea parcă să nu fi dezvăluit o taină pe care o ținea ascunsă cu grijă. Ceilalți l-au liniștit: „Ai avut noroc. Erai gata să-l lovești pe Dominic, care te-ar fi strivit în bătaie”. Mopsul s-a dus la Dominic, i-a cerut iertare, ceea ce pe „dragul nostru idiot” l-a mișcat până la lacrimi, încât l-a luat în brațe și l-a sărutat pe amândoi obraji, devenind din ziua aceea prieteni la cataramă. De la Domnul Andrei am aflat apoi că Mopsul se interesase în mod special dacă nu mă supăraseră cu ceva pe mine la beție, fapt care m-a măgulit și era un indiciu clar; până și cei care îmi purtau pică priceuseră că steaua mea urca pe boltă.

Nu mai eram, acum, aproape nici o clipă singur. „Asta-i partea neplăcută a gloriei” a râs Dinu. Mereu îmi zâmbea cineva, mereu eram întrebat „ați dormit bine?”, fiecare ar fi fost fericit să-mi poată face un mic serviciu, ca să-l observ,

ori ar fi vrut să mă roage ceva, tot ca să-l observ și să-mi intre în voie. Se gândeau, poate, că în calitate de intim al Bătrânului aveam perspective să joc un rol și mai însemnat în azil și urmăreau să se pună bine cu mine din vreme. Mai târziu ar fi fost prea târziu. Ca la ruletă, când n-ai mizat pe numărul câștigător. Aristide devenise foarte îndatoritor și îl deranja vizibil faptul că-l preferam pe Dinu. Sonia nu-mi mai vorbea cu „ascultă, dragă”, ci trecuse la „dumneavoastră”, la „opera dumneavoastră”. Numai Victor stătea mai departe cufundat în tăcerea lui, închis în ea și așteptând era rațiunii. În rest, până și Moașa devenise parcă mai prevenitoare cu mine. Nu mă mai privea de sus și renunțase la ironii. Iar Arhivarul abia își ascundea dușmănia sporită, printr-un plus de servilism. Căci începuse, mi-am dat seama, o rivalitate surdă între noi. El avea ca armă trecutul tuturor, pe care-l păzea cu gelozie, eu aveam nopțile din sala cu oglinzi care-mi dădeau un nimb de invidiat. Și de ce să mint? Nu mai aveam nici urmă de modestie. Îmi plăcea să fiu privit pe furiș, salutat pe coridoare, temut, căutat, măgulit. Era o senzație pe care n-o cunoscusem până atunci, amețitoare, plăcută. Beția puterii nu e o născocire.

Nu pricepeam, e adevărat, un lucru. De fiecare dată când mă duceam în sala cu oglinzi ritualul era același. Francisc se dădea la o parte și pornea după mine ca un servitor bine stilat. În dreptul lavaboului se oprea și tușea semnificativ. Cunoșteam semnalul. Trebuia să mă spăl pe mâini. O făceam sub privirile atente ale cerberului mut care, când terminam, se dădea politicos la o parte. După acest ritual simbolic, eu pătrundeam într-o sală pustie, dar Francisc rămânea afară, să păzească mai departe. Ce păzea? Pe cine? În afară de mine nu era nimeni acolo, iar după plecarea mea rămânea în același loc, cu brațele încrucișate.

Intrând în sală, mă miram din ce în ce mai rar de absența Bătrânului. Uneori, în prag, înainte de a mă obișnui cu lumina scânteietoare a candelabrului reverberată în oglinzi, mă așteptam să aud o voce uscată întâmpinându-mă: „Ei, domnule sculptor, ce-ai mai născocit pe seama mea?” Dar asta dura numai o clipă. Pe urmă mă așezam în fotoliu și mă priveam în oglinzi; nu se mai auzea nimic, murea și marea, murea lumina stelelor, murea totul; rămâneam eu și „ceilalți” care închideau ochii odată cu mine, mă pândeau cu pleoapele întredeschise și, dacă mă mișcam într-o parte, în aceeași fracțiune de secundă se mișcau și ei; caraghios și înfricoșător de prompti. Cât privește figura Bătrânului, ea devenea din ce în ce mai îndepărtată de realitate și mai aproape de vis, ca a unui zeu în care crezi fără să-i strângi mâna; care există tocmai fiindcă e invizibil și care a intrat într-un cerc vicios; e ascuns și prezent, insesizabil și real, comunicând cu alții prin muțenia lui. El era stăpânul, Francisc era gardianul tainei sale și al puterii sale, dar între oglinzi mă îmbolnăveam eu însumi, treptat, de boala deșertului. Și într-o noapte chiar mi-a fost frică în clipa când m-am gândit că într-o zi eu însumi, poate, pe fotoliul acela mai înalt...

Altul în locul meu ar folosi, poate, pentru încântarea mea de atunci un cuvânt urât. Eu n-o fac, cu toate că n-am nimic împotriva. Mă mulțumesc să

spun că mi s-ar fi părut mai normal să mă scol dimineața' și să nu mai găsesc marea, să descopăr în locul ei un deșert de nisip, decât să nu mă mai duc în sala cu oglinzi. Fulgerătoarea mea ascensiune în ochii celorlalți, autoritatea de care mă bucuram acum în azil fără să dețin totuși nici o funcție administrativă, le datoram, știam, lucrurilor pe care le povesteam despre Bătrânul și despre întâlnirile mele cu el și n-aș fi putut să mă arunc singur în pulberea unei existențe banale, numai de dragul de a respecta adevărul. Dacă minciuna mă servea, cu atât mai bine; mă foloseam de ea ca să scap de mediocritatea ce-mi fusese ursită. Dar, deși îmi e greu, poate chiar imposibil, să explic asta, n-aveam sentimentul că joc o farsă. Mințeam și nu mințeam, de fapt. Trăiam pe două planuri, ca bătrânii care nu mai erau siguri de trecutul lor după ce-l lăsaseră la arhivă ca pe un obiect și care nu mai deosebeau prea bine adevărul de minciună. Și la mine minciuna se hrănea din același sânge ca adevărul, devenise o formă de realitate. Iar de scrupule mă puteam lipsi. În definitiv, ceilalți din azil trăiau la fel. Eu nu făcusem decât să le semăn, să le urmez exemplul și să devin mai bun decât ei, să îndrăznesc mai mult fiindcă toată viața mă pregătise parcă anume să joc acest rol.

Laura îmi povestise o întâmplare care fusese plină de învățăminte pentru ea: „Am avut un profesor de matematici acrit de meseria lui. Era bolnav sau, poate, disperat. Fapt este că ne-a ținut niște cursuri deslânate din care nimeni n-a priceput nimic. Când s-a apropiat teza, am intrat cu toții în panică. Ne-am dat seama că nu știam nici măcar de unde până unde să învățăm din manual. De aceea ne-am hotărât să-l rugăm să amâne teza, iar cum eu eram cea mai bună la matematici am fost rugată să exprim dorința clasei. Profesorul a făcut o criză de furie. A urlat, a bătut cu pumnul în catedră. Când a obosit să mai urle, a poruncit cu glasul răgușit: «Cine vrea să amân teza să se scoale în picioare!» Toți au rămas așezați. Ba, chiar s-au cocoșat și mai tare în bănci cu urechile și cefele albite de frică. Iar eu am simțit că vomit în mijlocul clasei, încremenită în picioare. De atunci nu mai țin să vorbesc decât pentru mine”. Eu n-aș fi făcut niciodată greșeala ei. Nu mă însuflețea dorința de a mă expune de dragul altora. În schimb, mă înflăcăra bucuria de a mă vedea proiectat în centrul atenției generale. Alungam de aceea întrebările sâcâitoare, mă dezinfectam de ele, cum mă dezinfecta de fiecare dată Francisc, săvârșind parcă un ritual simbolic. Noaptea îmi inoculau un fel de dulce beție de mine însumi și de câte ori porneam spre sala cu oglinzi mă temeam numai că totul se va sfârși, va reveni la normal, la existența anostă din azil.

Cu ochii la oglinzi, îmi puteam imagina orice; ca în copilărie în camera mea cu poze sau când stăteam lipit de gard privind cortul circului. În special, îmi plăcea, din pricina Laurei, să mă închipui pilot de furtună. Odată, m-am văzut stând în barul unui aeroport, adâncit într-un fotoliu de piele verde, cu o ceașcă de cafea în față. Abia mă întorsesem dintr-un zbor periculos. Purtaşem avionul deasupra unui vulcan în erupție și coborâsem foarte jos, ca să măsoar temperatura trâmbelor de lavă și fum. La un moment dat, nu mai văzusem aproape nimic, totuși nu-mi fusese teamă. Sfidasem primejdia, coborâsem și

mai mult, dincolo de limita la care îndrăznise vreodată un alt pilot să coboare. Zburasem ca într-o noapte de foc și de fum. Când am revenit în aeroport, toți erau muți de admirație. Fotoreporterii dăduseră năvală. Interviuri. Fotografii. Am întors capul, zâmbind, întocmai ca piloții din poza pe care o ținea Laura. Apoi i-am rugat pe fotoreporteri să plece. Eram obosit. Vroiam să-mi beau cafeaua în liniște. L-am simțit pe funcționarul aeroportului apropiindu-se, dar n-am întors capul. „Să aștepte, până îmi beau cafeaua”. Când am terminat, el a tușit de câteva ori, ca să-și anunțe prezența. Mi-a explicat că undeva se dezlănțuise o furtună ieșită din comun. Cumplită. Cei doi piloți care zâmbeau atât de fotogenic refuzaseră să facă zborul. Le era frică. Nu îndrăzneau. Singura speranță rămăneam eu, „deși abia v-ați întors, domnule”. Am murmurat: „Lașii”. Și m-am îndreptat spre avion. „Vă mulțumim, domnule, vă mulțumim. Sunteți un adevărat erou”, nu mai contenea funcționarul. Altădată l-am revăzut pe judecătorul care m-a trimis la închisoare. Lângă el, în boxă, ascultând actul de acuzare, se aflau tata, fosta mea soție și procurorul care mă incriminase în proces. Toți mă priveau înfricoșați. Acum eu eram judecătorul. Soarta lor depindea de mine. Le-am dat pedepse grele, apoi i-am achitat, lăsându-i să plece, ușurați, fericiți că au scăpat, cu excepția procurorului. Acesta învârtea o pipă între degetele lui lungi și osoase. Probabil ca să-și stăpânească agitația. Tremura. Faptul că rămăsese singur l-a speriat. Am așteptat să-i crească panica, să-și scoată din buzunar punga de tutun și să-și umple, cu degetele tremurătoare, pipa. Abia atunci l-am admonestat: „Unde crezi că te afli aici? La un bar?” încurcat, speriat, îngrozit, și-a vârât pipa în buzunar. După care m-a privit disperat. Nu știa ce să facă acum cu mâinile. Ochi lui deveniseră rugători. Până la urmă l-am achitat și pe el. Într-o noapte, mi-am închipuit că aveam în mână un bici. Arătam ca un dresor de circ. Un râs lung, gâlgâitor a cutremurat oglinzile și m-am speriat. După care mi-am revenit. Ce prost fusesem! De ce mă speriasem? Doar eu eram dresorul! Ieșind de-acolo puteam să le incendiez imaginația celorlalți.

Din păcate, nu și pe cea a Laurei. Într-una din zile, când aveam o răceală banală, arătându-se foarte grijuliu cu sănătatea mea, Aristide m-a sfătuit să-mi fac niște analize. În alte împrejurări i-aș fi râs în nas. Atunci, însă, ideea mi s-a părut excelentă și l-am făcut fericit pe Aristide mulțumindu-i afectuos. Aveam datorită lui un motiv să mă duc la laborator, la Laura, a cărei lipsă o simțeam chiar în acele condiții, fiindcă puterea fără plăcere nu valorează mai mult decât o zdreanță de lux.

— Domnișoară, i-am strigat din ușă Laurei a doua zi dimineață, am fost trimis la dumneata pentru analize.

— Cine te-a trimis? a întrebat ea încurcată.

Am vrut să-i răspund firesc: „Aristide”. Dar ceva m-a împins în ultima clipă să fac pe miratul: „Cum cine?” Doream s-o intimidez arătându-i cu câtă familiaritate vorbeam eu despre taine atât de importante: „Bătrânul N-ai aflat că l-am vizitat în sala cu oglinzi?” Mă așteptam s-o văd fâstăcită și mândră de mine. Când colo, ea m-a întrebat serioasă.

— Tu nu ești zdravăn la minte?

— N-ai auzit?... am încercat eu, crezând că, stând închisă în laborator, nu era la curent cu ultimele evenimente care făcuseră azilul să fiarbă. Dar Laura mi-a tăiat-o scurt.

— Mie să nu-mi îndrugi basmele pe care le îndrugi altora. Clar, domnule sculptor?

Am rămas aproape fără aer. După zile întregi de glorie, în care tot azilul se întrecea să-mi demonstreze că devenisem un personaj important, Laura mă azvârlea într-o realitate de gheață. M-am simțit gol și ridicol.

Într-un fel, aceea a fost ultima răspântie unde destinul a ezitat înainte de a o apuca definitiv pe drumul care duce aici. Am fost gata să-i întorc spatele Laurei, să renunț, furios, și la analize și la ea. Nu mai suportam ironiile. Îmi venea chiar s-o pun la punct. „Cum îți permiți...?” Dar o iubeam, nu-mi era ușor să renunț.

— Și chiar vrei să-ți fac analizele? mă întrebă Laura, pe un ton de data aceasta afectuos. O înduioșase probabil perplexitatea în care mă găseam.

— Da... Eram atât de zăpăcit încât nu știam cum să reacționez. „Femeia asta...” mi-am zis în sinea mea. Dar nu mi-am dus gândul până la capăt. Vroiam să spun: „e prea normală”, dar îmi suna prost această constatare; ar fi însemnat că eu mă purtam anormal.

— Bine, spuse ea amuzată. Cu o condiție: mie să nu-mi vorbești despre Bătrânul. Ai mâncat?

— Nu.

— Atunci ridică mâneca la cămașă, să-ți iau sânge. Și cum eu stăteam în continuare buimăcit, s-a lipit de mine. Prostule! M-a sărutat, am simțit un val de căldură în tot corpul și astfel ne-am împăcat. Fără alte explicații. Ne-am înțeles să ieșim după-amiază în bălării. Acum sunt toți cu ochii pe tine, râse Laura, nu-mi pot permite să mai vin la tine în cameră. Dezavantajele gloriei, dragul meu... Dar gata, zise tot ea, îți promit că nu te mai tachinez.

„Femeia asta nu crede decât în ceea ce atinge cu mâna”, m-am gândit pe drum, după ce-am plecat de la laborator. „Când nu e vorba de furtunile ei e...” Nu găseam un cuvânt pentru realismul Laurei. Apoi m-am gândit că poate eram nedrept cu ea. În fond, îmi dovedise că nu mă iubea din calcul sau din interes, amăgindu-se și amăgindu-mă. Mă iubea așa cum eram. Ce-aș fi putut dori mai mult?... Și totuși, mi-ar fi plăcut ca Laura să mă iubească fără să mă coboare față de ceea ce reprezentam în ochii altora. Mă deranja felul în care îmi amintea că joi era joi, că azilul era azil și că eu nu eram ceea ce mă credeam. Dar cum aș fi putut să-i cuprind umerii cu brațul și să-i șoptesc la ureche ce doream? Minte-mă, Laura, dacă mă iubești. Nu-mi pune în față o oglindă în care să mă văd cum sunt. De ani de zile fug de această oglindă și de adevărul ei neplăcut, sălcui, searbăd; și, în sfârșit, când am ajuns să cred că nu mai sunt un oarecare, că am devenit «cineva», tocmai femeia pe care o iubesc să-mi sfășie acest vis? Că e o minciună? Bine, draga mea, să lămurim acest lucru. Poate că e, cum spui tu, pe jumătate minciună sau în întregime minciună. Dar e o

minciună care mă ajută să mă ridic acolo unde nu m-aș fi putut ridica niciodată altfel. Și ce are mai mult preț: un adevăr care te sâcăie și care te strânge de gât sau o minciună care îți dă aripi și în care poți pretinde până la urmă, și în fața ta, că pe jumătate crezi? Tu nu vezi, tu nu te uiți în jurul tău? Nu observi că toți procedează la fel? că Sonia îmi vorbește acum cu „dumneavoastră”, că Aristide îmi dă târcoale, de parcă s-ar fi îndrăgostit de mine, și că bătrânii roiesc în jurul meu? De ce crezi că fac asta? Sau te deranjează că aș putea să-i dau ordine Arhivarului într-o zi?” Laura nu m-ar fi înțeles și nici eu nu aveam curajul să-i spun chiar atât de direct: „Mă deranjează că mă iubești pentru mine însumi”. Așa că am renunțat să mă mai frământ.

După-amiază, când ne-am întâlnit, ne-am dus dincolo de terenul pârjolit de incendiu. Înaintam, ferindu-ne de mărăcini. În jurul nostru, ierburile înalte, în parte verzi, înspicate, în parte uscate de căldură, foșneau tainic și îmbietor. Am găsit o adâncitură și acolo Laura și-a dezbrăcat halatul. Apoi, tăvăliți între mirosurile grele, de bălării cu sucuri amare și iuți, am uitat de toate în beția plăcerii.

Mai lunecam încă în această beție când am auzit un zgomot în spate. Am sărit ca ars în picioare. Apăruseră din bălării – sau se uitau de mai multă vreme la noi?

— Profetul și băiețandru care nu se desliplea niciodată de el. Profetul ne privea, împietrit într-o tăcere care nu se mai sfârșea; băiețandru rânjea, satisfăcut că ne prinseseră într-un moment delicat. Mi-a trecut prin minte că pescarii se vor descotorosi cu acest prilej de mine, iar pe Laura o vor viola. Fără îndoială, nimeni n-ar fi auzit strigătele de ajutor. Dar Profetul care ridicase de jos halatul Laurei și îl ținea între degetele lui mari ca pe o zdreanță, tăcea mai departe, absent, iar băiețandru nu îndrăznea să aibă nici o inițiativă, își plimba ochii de la mine la Laura care, îngrozită și goală, s-a îndepărtat câțiva pași. M-am pomenit scoțând un strigăt neomenesc, un fel de urlet, poate în speranța că astfel îi voi face pe cei doi pescari să se întrebe dacă nu m-a auzit cineva, apoi m-am încheiat repede la pantaloni. Văzând că nu se întâmpla nimic, am mai căpătat curaj. Băiețandru m-a ajutat aruncându-mi o vorbă urâtă care m-a silit să-mi iau un aer revoltat. Eram cam caraghios, bănuiesc, în mândria mea și probabil asta l-a decis pe Profet să-mi azvârle disprețuitor halatul Laurei și să-mi întoarcă spatele. Băiețandru a repetat vorba urâtă, însoțind-o și de un gest, a mai aruncat o privire poficioasă spre Laura care plângea, ghemuită, de spaimă și a luat-o și el pe urmele Profetului, dispărând în bălării.

— Dacă mă violau? se văicări Laura după ce-am rămas singuri.

— Ia lasă prostiile, i-am zis destul de brutal, furios că nu mă arătasem la înălțime.

— Nu mai venim niciodată aici, bâigui ea și îi tremura bărbia. Era încă sub impresia șocului.

În loc s-o liniștesc, am fost de-a dreptul moșic.

— Mai bine taci. Îmbracă-te și hai să mergem.

Resentimentele pe care le înăbușise până atunci dorința au ieșit la suprafață, agravate. Laura mi se părea vinovată de tot, că mă găseam acolo, că tremurasem, că mă simțeam umilit, și tot drumul până la azil am tăcut dușmănos. Abia la despărțire am avut puterea să-i zic:

— Te rog, iartă-mă, uneori mă port ca un prost.

Întâmplarea aceasta a avut și ea rolul ei. De fiecare dată când m-am simțit umilit, am devenit mai arogant cu cei care, dintr-un motiv sau altul, mă suportau sau trebuiau să mă suporte astfel. De aceea am început să-mi dau aere și chiar să-i reped pe unii mai slabi de inger dintre bătrâni. Ca să nu fii considerat idiot, trebuie să fii scârbos cu cei dispuși să te considere așa, era scuza pe care mi-o găsisem și de care mă foloseam când mă purtam grosolan. Fiindcă, nu-i așa? nu se sare ușor pe un fotoliu de răchită. E nevoie de o oarecare pregătire psihologică, de o educare a vanității. E ca trecerea de la cimpanzeu la om. Eu mai aveam încă păr pe mine, deși nu mai eram cimpanzeu.

În ce o privea pe Laura, îi purtam pică din ce în ce mai mult pentru faptul că nu puteam să mă laud în fața ei. Trebuia să ocolesc singurul subiect care mă obseda și să nu-i vorbesc despre ceea ce întreg azilul dorea să mă audă vorbind: despre nopțile mele în sala cu oglinzi. Din pricina asta, am început s-o caut mai rar.

(Din caietul de vise) Fotoliul de răchită s-a transformat într-un fotoliu vișiniu. Stau la soare și mă oglindesc în apa unei piscine. Dacă vreau, fac și baie. Dar nu, asta mai târziu. Deocamdată mi-e lene. Sunt ușor obosit. N-am dormit bine azi noapte. Nenumărați admiratori au năvălit aici (nici nu știu la ce hotel mă aflu) și s-au rugat să le dau autografe. Erau atât de insistenți încât n-am rezistat. Am obosit zâmbind și semnând. A fost încă una din împrejurările în care mi-am blestemat celebritatea, cu întregul ei cortegiu de riscuri. Nu poți să fii deloc liniștit. Vrei să ațipești și te simți pândit, spionat. Cu siguranță, dacă aș întoarce capul, aș constata și acum că în hol s-au strâns multe persoane care așteaptă să-mi fac siesta. Nu îndrăznesc să mă tulbure, dar nici nu pleacă. Mă condamnă să stau pironit pe fotoliul acesta vișiniu, să mă prefac că dorm sau că mă uit în apa piscinei. Și, probabil, își închipuie că mă preocupă idei ieșite din comun din moment ce stau atât de concentrat. Adevărul e că nu mă gândesc la nimic. Îmi e capul gol. Nici o idee cât de cât interesantă nu-mi trece prin minte, oricât de neplăcut îmi e să mărturisesc asta. N-aș avea chef decât să mă duc la bâlciul din apropiere, să cumpăr toate baloanele colorate puse acolo în vânzare și să le înțep pe toate. Să nu mai existe în întreg bâlciul nici un balon umflat. Pe urmă aș lua o pâlnie și aș striga să mă audă toți: „Iată filosofia mea. Nu există decât două adevăruri. Unul care seamănă cu baloanele umflate, altul care seamănă cu baloanele golite, fleșcăite, după ce-au fost înțepate. Fiecare crede în ce dorește. Într-un adevăr umflat sau într-un adevăr desumflat. Cum vedeți, se găsește însă un ac pentru fiecare balon...” Dar nu pot să mă duc. S-ar ține lumea după mine. Și chiar acestui

gest simplu și vulgar i s-ar da o semnificație la care nici nu m-am gândit. Ar zice unii: „Formidabil! Cum de nu ne-am gândit? Așa e, adevărurile mari sunt totdeauna ca oul lui Columb. Dar trebuie să ai puțin geniu pentru a...” Îmi pare chiar rău că nu mă pot duce. E singura idee care mi-a trecut prin cap și ar merita să fac și eu ceva după capul meu. Sau m-aș putea duce să cumpăr un roman polițist pe care să-l citesc. N-am mai citit romane polițiste din copilărie. Acum mă feresc. Mi-e frică să nu fiu văzut de cineva. Chiar și funcționarii hotelului mă spionează. Știu că pot vinde curioșilor diverse amănunte despre viața mea intimă. Și, sigur, s-ar răspândi imediat zvonul: „Vai, ai auzit, citește romane polițiste! Nu-mi închipuiam. Îl credeam artist serios. Ce să faci, dragă, nici măcar geniile nu mai seamănă cu geniile de altădată. Lumea e în regres.” Ca să fiu pe placul admiratorilor mei, ar trebui să mă hotărâsc să-mi decern Premiul Nobel, deși nu știu dacă există un premiu pentru sculptură, organizându-mi după gustul meu ceremonia. Bineînțeles, dacă mă decid să-l accept. Poate fac ca Sartre. Dar nu, n-aș fi primul și ar însemna să copiez gestul altcuiva. Nu-mi convine. Apoi, eu sunt un histrion de o altă factură. Încât, mai bine accept, nu le mai fac organizatorilor greutăți, nu mai pun juriul în situația jenantă de a-și vedea disprețuită onoarea acordată. Bine, fie! Accept, domnilor. Dormiți liniștiți. Laureatul se va prezenta să-și primească laurii. Trebuie numai să mă gândesc puțin la ceremonie. Aceea pe care o aplicați dumneavoastră e puțin învechită, prăfuită, iar eu aș vrea ceva nou, ieșit din comun, scandalos. De pildă, să mi se înmâneze premiul chiar aici pe marginea piscinei. Să se aducă un cordon de polițiști care să mă apere de aglomerație, căci, am această fobie, iertați-mă, și n-aș vrea să fac o figură neplăcută chiar în timpul ceremoniei. Mai bine amânăm puțin. Am auzit că în Danemarca la înmormântarea regelui au fost mobilizați toți polițiștii din țară și tot n-au ajuns, s-au adus și polițiști din import. Dar nu sunt dispus să le sugerez eu autorităților soluția. Să-și spargă singure capul. Eu mi-am făcut datoria acceptând laurii. Să-și facă și ele datoria asigurând să nu fiu călcat în picioare cu acest prilej triumfal. Așa că rămân mai departe în acest fotoliu vișiniu, mă uit la apa din piscină și caut mai departe o idee. Ce-ar fi să-mi imaginez că m-am sinucis? Ce emoție ar zgudui orașul și nu numai orașul: „Celebrul sculptor Daniel Petric s-a sinucis. Poliția investighează cazul cu febrilitate ca să afle motivele. Se prevede că scandalul va lua proporții. Presa e în fierbere”. Nu, e zarva prea mare. Parcă e mai practic să-mi citesc corespondența.

Dinu mi-a zis că ne aflam în septembrie. Mie, însă, de câte ori mă sculam și ieșeam afară mi se părea că de abia începea vara. Era într-adevăr foarte cald, soarele dogorea de cum se ridica deasupra mării, iar dinspre bălării venea același sunet uscat, de ierburi arse. Bătrânii mă așteptau pe peluza din fața azilului să le povestesc ce se mai întâmplase în noaptea dinainte și cu ocazia asta profitau și de soare. Treceam de fiecare dată pe lângă ei fără să mă opresc, dar mulțumit că-i vedeam tropăind de nerăbdare, spunându-le că vroiam să fac mai întâi o baie. Înotam până mă dureau brațele, apoi mă uscam, culcat pe una din stânci. Nu mă grăbeam, îmi plăcea să fiu așteptat, asta îmi dădea, mai

ales în atâta lumină, o senzație care semăna foarte bine cu fericirea. Și nici nu venea nimeni să mă sâcâie, să mă deranjeze, puteam să și moțâi puțin, căci totul intrase într-un fel de ritual. Apăream pe peluză când doream eu. Atunci portarul își părăsea în grabă ghereta, venind să tragă și el cu urechea, și până la masa de prânz îmi luam rația zilnică de glorie.

Întins la soare, singur între stânci și scaieți, și cu zgomotul mării în urechi, nu mai aveam obișnuita teamă respectuoasă pe care o simțeam noaptea și mă gândeam cu înțelegere la motivele care-l putuseră împinge pe Bătrânul să se izoleze în sala cu oglinzi. Câte nu se putuseră întâmpla? Se scârbise, poate, de lume. Nu mai suportase, poate, să vadă pe nimeni altcineva în afară de el. Preferase să stea cu piciorul bolnav întins pe o pernă și să-și cearnă amintirile departe de ceilalți. Sau, cine știe, devenise victima propriei sale puteri din azil care arsesse totul în jurul lui, ca un acid, și-l lăsase singur. Odată scăpasem fără voie, înfierbântat, această comparație: „e ca un călău bătrân” și imediat văzusem în privirile celor din jur o umbră de teamă; știau că un pustnic poate deveni oricând un monstru pentru simplul fapt că a uitat cum arată lumea. Preferam de aceea în discuții, ca să nu par irreverențios, să compar soarta Bătrânului cu a lui Dumnezeu. Ziceam că fiecare ofrandă l-a făcut pe Dumnezeu mai puternic și mai singur, că Dumnezeu a plătit cu un deșert bunătatea de a fi necruțător, „și dacă lui Dumnezeu i s-a putut întâmpla una ca asta, de ce să ne mirăm că i s-a întâmplat și unui om?” întrebam, pentru a răspunde tot eu: „cei atotputernici sunt atotsinguri”. Dar în sinea mea eram, firește, mai puțin preocupat de nuanțe. Toropit de căldura plăcută care-mi dogorea trupul, ajungeam chiar să-mi fie milă de Bătrânul și să mă socotesc mai deștept, mai câștigat decât el. Îmi ziceam: „E minunat să stai între oglinzi, dar cum să nu ieși niciodată la soare, să nu bârfești cu nimeni, să nu fii așteptat, privit pe furis? Ce glorie e asta? Gloria trebuie trăită, altfel nu face două parale, or Bătrânul – ce caraghios i s-a închis în incubatorul unde-și clocește utopia și dacă ar ieși de-acolo acum i-ar arde ochii ca la bufnițe. Eu pot să aleg în fiecare dimineață între mai multe posibilități: să mă culc, să mă plimb, să înot, s-o caut pe Laura ori să mă duc în cătun. Pe când el e condamnat. Sala cu oglinzi e imperiul lui, dar și mormântul lui. Poate nici pe Moașa n-a iubit-o. Într-un deșert, iubirea e la fel de rară ca apa”. La ce-i servea puterea Bătrânului dacă nu se mai bucura de nimic? Era stăpân absolut, dar și captiv absolut. Trăia ca un ascet, ca un invalid, într-o peșteră strălucitoare, domeniul și închisoarea lui, mântuirea și blestemul lui, unde era și boală și bolnav. Și nu țineam, deloc să-i semăn, adică să mă frustrez și eu. Nu mă mai întrebam de ce nu se duceau și bătrânii în sala cu oglinzi, acum mi se părea normal ca Francisc să facă doar pentru mine o excepție și chiar mă folosisem de niște trucuri – nu rezistasem! – ca să-l pun la încercare. Odată, când mă spălam pe mâini, am lăsat să-mi scape săpunul jos și am fost fericit că s-a repezit imediat să-l ridice. Altădată, l-am chemat să schimbe limonada pretextând că se încălzise și, iarăși, am răsuflet ușurat când Francisc a rânjit politicos, a dat din cap supus, a luat carafa și a ieșit să-mi îndeplinească

rugămintea. Modestia nu-mi mai atârna demult ca o piatră de moară de picioare, dar nici nu țineam să mucezez între oglinzi. Mi se părea mai avantajos să trag foloase pe rând din toate, fără să mă leg nici măcar de visele care mă răzbunau.

Poate ar fi trebuit să văd în asta un semn alarmant, că nu eram capabil nici măcar de o boală completă, că trișam, mă comportam mediocru până și în asta, încercând să pun boala deșertului în slujba și a vanității și a plăcerilor mele, compromis care nu putea dura multă vreme, fiindcă într-o asemenea boală nu poți umbla cu jumătăți de măsură fără să-ți arzi degetele: ori te smulgi din ea, ori te îmbolnăvești și mai rău, devii un mistic al bolii și vezi în fiecare celulă sănătoasă o primejdie. Dar eram prea mulțumit și chiar mândru de priceperea mea de a trăi pe două planuri, și în vis și în realitate, ca să mă încurc cu astfel de griji. Pe Laura o evitam, cât îmi permiteau sufletul și trupul, tocmai din această pricină; mi se părea că în ochii ei zăream de fiecare dată o întrebare ironică: „Tot nu ți-ai revenit?” Când mă încolțea nevoia de dragoste, mă suiam uneori în barcă și treceam în cătun, cu toate că Marta, din ziua când, beat, mă făcusem de răs în fața pescarilor și, plin de noroi, aproape o violasem, se purta din ce în ce mai rece cu mine; preferam uneori să înfrunt această răceală din ce în ce mai evidentă decât să mă uit în ochii Laurei. Dinu nici atât nu era un obstacol. El însuși avea viața sa dublă, nelăsând să se vadă, din cochilia în care se retrăgea ca un melc, de cum simțea un pericol, decât o politețe lipicioasă și fadă.

Cât privește bătrânii, ei mă ajutau din toate puterile să fiu mulțumit de mine. Li interesa tot ce spuneam și mă ascultau sorbindu-mi cuvintele. Numai Filip și Mopsul erau mai rezervați. Filip, dintr-o prostie. Se temea să nu-l pun la punct când mi se adresa cu „domnule sculptor”. Mopsul, fiindcă nu era prost și înțelesese din atitudinea mea că era mai bine pentru el să stea mai departe. Asta se întâmplase după ce Domnul Andrei îmi șoptise într-o zi: „Știți că Mopsul a fost director de închisoare?” Am rămas cu gura căscată. „Cum ai zis?” „Așa cum vă spun, domnule sculptor”. „Păi ciroul? Trapezul?” „Vorbe. Minciuni.” Și Domnul Andrei îmi comunică în mare taină că Mopsul fusese mai întâi grădinar, primit din milă de un stareț care-i dăduse adăpost. Îngrijea florile din grădina mănăstirii, iar în timpul liber juca zaruri la cafenea. Apoi se trezi cocoțat în postul de director de închisoare, unde s-a hotărât să se răzbune pentru toți anii în care trebuise să îndure viața printre flori. Cu o șiretenie diabolică născocea tot felul de metode pentru a-i chinui pe deținuți. Îi plăcea în special să-i fie aduși deținuți tineri vârâți în saci bine legați, pe care îi bătea cu bățul, fără martori, până obosea. Îl distra să vadă cum cei din saci se zbăteau pe podea, încercau să se ridice, țopăiau, făceau salturi caraghioase. S-a întâmplat însă o dată că sacii, poate intenționat, n-au fost destul de bine legați. Mopsul s-a pomenit vârat el într-un sac și bătut până la sânge. Prin urmare, de aceea mă dușmănea; oricine trecuse printr-o închisoare îi aducea aminte de cei care-l lăsaseră în nesimțire. „Dar de unde știi?” l-am întrebat pe Domnul Andrei, care a început o altă istorie: „De la unul care a fost pe vremuri bătut de

el și care l-a recunoscut. A murit acum câțiva ani, spunându-mi cu limbă de moarte că ar fi dorit să i se scrie pe mormânt: «Nu râdeți. Vă rog!», fiindcă la închisoare, Mopsul, de câte ori trecea pe lângă el îl scuipa și râdea, ceea ce a sfârșit prin a-l scoate din minți”. Domnul Andrei m-a rugat stăruitor să păstrez pentru mine acest secret. Se temea de Mopsul. I-am promis și o singură dată am fost pe punctul să-mi încalc făgăduiala când am făcut o insolatie și m-a cuprins amețea în timp ce vorbeam. M-am oprit să-mi revin. Se auzeau zgomotele valurilor, țipetele pescărușilor și, când bătea vântul, foșnetul bălărilor. Încolo nimic. Bătrânii nu scoteau nici un cuvânt, parcă ațipiseră cu toții în picioare, în jurul meu, hai treziți-vă îmi venea să le strig, dar ei tăceau din cauza mea, așteptând, tăceau ca și cum ar fi spus, continuați, domnule sculptor, vă rugăm, continuați, de azi dimineață vă așteptăm, mai întâi să vă sculați, apoi să ieșiți pe țărm, să faceți baie, să vă uscați la soare și acum, când să ne spuneți și nouă, tocmai acum tăceți? Mi-am adus aminte de necunoscutul care-i spusese Domnului Andrei că ar fi dorit să i se scrie pe mormânt: „Nu râdeți. Vă rog”. Care mormânt? Nu exista nici un mormânt în bălării, ierburile acopereau și devorau totul, inclusiv mormintele. Bietul om, îmi părea rău că nu-l găsisem în viață, i-aș fi cioplit un mormânt în cea mai înaltă stâncă de pe țărm și aș fi scris cu litere de o șchioapă, să se vadă de departe ca un avertisment teribil: „Nu râdeți. Vă rog!” M-am gândit apoi că puteam să sap această inscripție oricum, în definitiv mai existaseră cu siguranță și alții care fuseseră scuipați și cărora li se răsese în nas. „Fire-ai al dracului, Mopsule, numai din pricina ta...” îmi venea să murmur, când cineva a spus: „Ulise, fă-mi puțin loc”. Am izbucnit: „Ce Ulise? Nici un Ulise”. Ceilalți s-au uitat la mine nedumeriți. Nu înțelegeau. Domnul Andrei a plecat capul în pământ, presimțind pericolul care plutea în aer. Tăcerea lui era parcă un reproș mut: „Vedeți, domnule sculptor? Nu era mai bine să nu vă spun nimic?” Mopsul mi-a înfruntat privirea. Se încruntase, dar nici un mușchi nu-i tremura pe față. Se ținea tare, canalia. Dominic își încordase gâtul de taur ca să priceapă ce se întâmpla. Dodo își frământa mâinile, îmbătrânite dar încă frumoase, cu degetele lungi, Nelson își trecea dosul palmei peste banderola neagră, de parcă se ștergea la ochiul care-i lipsea. Călugărul își trăgea fularul care-i atârna până la pământ, Anton stătea sobru, marțial, cum se cuvenea pentru un judecător, iar Siminel visa probabil la țările calde. Cum nu reușea să priceapă nimic, Dominic izbucni în răs. Nelson îl imită. „Nu râdeți. Vă rog”, am strigat. Au tăcut pe loc, dar eu am continuat să strig: „Nu râdeți. Vă rog! Nu râdeți. Vă rog!” Bătrânii mă priveau înmărmuriți, fără să scoată o vorbă, serioși, preocupați, numai Mopsul avea o satisfacție răutăcioasă în priviri care mă irita: „De ce râdeți? V-am rugat doar. Sau nu vreți să înțelegeți? Nu râdeți, vă rog”, am continuat cu ochii la Mopsul. „Nu vă simțiți bine, domnule sculptor?” zise în sfârșit Domnul Andrei. „Poate ați stat prea mult la soare”, își dădu cu părerea Siminel. Dar mă răcorisem. „Am glumit”, le-am spus și toți s-au liniștit, după care mi-am reluat obișnuitele istorii zilnice, fără să-mi mai pese de Mopsul; îmi era de ajuns încântarea din privirile celorlalți.

Nu-i silea nimeni să stea în soare și să mă asculte. Dacă o făceau însemna că exista ceva în ce le povesteam eu care le trezea interesul. Ce? Poveștile mele despre Bătrânul? Ele nu erau altceva decât visele mele, pe care mi le notam în caiet, sau scene pe care mi le imaginam. Și totuși mă făceau să mă simt între ei ca într-o altă sală cu oglinzi. Nici halatele roase în coate nu le mai observam. Azilul se transformase într-un fel de palat al Șeherezadei, adevărată ironie a destinului! Nici diferența dintre clădirea azilului și palatul Șeherezadei nu era atât de mare cât prăpastia dintre mine și un artist adevărat și totuși descoperisem pe neașteptate utopia artei, de a nu se mulțumi să oglindească realitatea creată de Dumnezeu, de a vrea să creeze ea însăși realitate. Devenisem Artistul, artistul prin excelență, țineam locul în azil și al lui Homer și al lui Shakespeare. Mă îmbolnăvisem cumva și de plăcerea de a povesti ce visam, ce-mi imaginam, și dacă alții reprezentau acolo, pentru că erau prea în vârstă, ratarea vieții, eu reprezentam ratarea artei, ratarea poveștii. Palatul Șeherezadei eșuase într-un azil, povestitorul eșuase în persoana mea, iar cele 1001 de nopți eșuaseră în 1001 de zile, nu le-am numărat, dar mi se pare că au durat atât, pe care le-am trăit pe peluza din fața gheretei portarului între bătrânii care, când îi întrebam: „Mă urmăriți?”, săreau imediat să mă asigure: „Firește, domnule sculptor, vă urmărim cu cea mai mare atenție”. „Bine, bine, mă bucur”, mormăiam eu mulțumit. Le scânteiau ochii cum pomeneam de oglinzile strălucitoare, ca de bal, deh, fuseseră și ei tineri odată, sau de Bătrânul, care le inspira același sentiment tulbure de fascinație magică amestecată cu teamă. Uneori mă simțeam secătuit, nu mai știam ce să le spun. Atunci am înțeles cum devine uneori publicul, înfometat de poveste, un fel de Baal cartaginez. Zeul nu acceptă să taci după ce ai început să povestești. Trebuie să-ți continui opera și să-i dăruiești picătură cu picătură viața ta. Vrea să-i vorbești continuu, să-l emoționezi, până când te-ai golit cu totul, ai dat și inima ta și măruntaiele tale și, în clipa aceea, zeul te sfârâma între măselele lui, te înghite și uneori te uită după ce-ți digeră inima. Bătrânii aceia anchilozați de reumatisme m-au învățat ce e foamea de artă, foamea de realitate ireală sau de irealitate reală care este viața artei. Devenisem oarecum și prizonierul lor, pentru că așa e publicul, sau cel puțin așa era auditoriul meu din azil, admiră și devoră cu aceeași plăcere insașiabilă. Bătrânii mă hăituiau să-i mint, nu-mi puteam permite prea multe crize de creație. O dată sau de două ori jocul mi s-a părut o corvoadă, o cruce pe care numai vanitatea mă ținea pironit, dar am aplicat și eu, ca să ies din impas, rețeta unor autori de succes: puțină aventură, puțin suspens, puțină culoare locală; în plus, să le dai celor care te ascultă ceea ce le lipsește, ceea ce n-au trăit.

Asta îmi amintește că după ziua cu insolația am avut un vis. Eram tratat de medici pe care nu-i vedeam împotriva unei boli pe care n-o cunoșteam. Veneau la mine în cameră, se așezau în colțul cel mai întunecos și dacă vroiam să mă ridic în capul oaselor îmi spuneau: „Stai liniștit”. Vocea părea aceeași mereu. Mă întreba: „Cum te simți? Răspundeam încurcat: „Cum să mă simt, domnule doctor? Bine”. La care, vocea mormăia nemulțumită: „Mă rog. Ai avut

febră azi?” Mă grăbeam să zic „nu”, dar vocea părea și mai nemulțumită: „Mă rog. Va trebui să-ți facem o injecție cu...” Am țipat: „Nu vreau, de ce să-mi faceți injecție?” „Taci”, îmi porunci vocea. „Nu vreau, înțelegeți? Nu vreau”, am răcnit cât am putut.

— Daniel, ce e cu tine?

Am deschis ochii. Lângă patul meu se afla Dinu, care aștepta să mă trezesc.

— Ce s-a întâmplat, Dinule? l-am întrebat după ce m-a consultat.

— Nimic deosebit, m-a liniștit el. Trebuie să te odihnești o zi, două. N-ai voie nici un abuz. Clar? Stai la pat.

— Ca...?

— Întocmai, râse Dinu. Îți aduc o carte de călătorii dacă vrei.

Știa la ce mă gândisem. Există la azil o bătrână paralytică pe care o vedeam uneori trecând într-un cărucior pe roțile, cu o pătură galbenă pe genunchi. Avea un gât subțire și fragil, gata să se rupă parcă la o mișcare prea bruscă a capului. De câte ori zâmbea, întinerea. Obrazul i se lumina și ridurile dispăreau. După aceea, peste chipul ei cobora din nou, ca o cortină mizerabilă, adevărul. Cineva o poreclise în derâdere „Taifunul Victoria”, iar Dinu îmi spusese odată că i-ar fi plăcut să voiajeze prin lume până și într-un cărucior de infirm.

Am râs și eu.

— Nici un abuz? Asta, dragă Dinule, nu e pentru un om ca mine. Știi doar. Ceea ce nu e destul nu e nimic.

Într-o seară, tocmai când ieșeam pe ușă, m-am lovit de Moașa. Bine dispusă și aproape împungându-mă cu sânii ei triumfali.

— Ce faci, domnule sculptor, pleci? mă întrebă ea veselă. Te grăbești?

— Nu, doamnă...

M-am întors din drum, curios să aud ce dorea de la mine. Nu mai stătusem de vorbă cu ea de când îmi spusese că un om de ținuta mea nu trebuia să sfideze neputințele bătrânilor cu o legătură chiar la azil... adică, nu se făcea ca eu s-o iubesc pe Laura. În rest, întâlniri pe coridoare, zâmbete, în ultima vreme familiare, aproape complice, amicale, de parcă ne legase taina sălii cu oglinzi, iar ea vroia să-mi spună „numai noi doi știm...” Oare de ce venise acum? mă întrebam. În legătură tot cu Laura? Sau în legătură cu Bătrânul? M-am așezat pe pat, oferindu-i, politicos, scaunul. Moașa l-a dat însă la o parte și s-a așezat lângă mine, pe pat.

— E mai comod aici, îmi explică ea. Și reluă, veselă, întrebarea: Vroiai să pleci undeva?

— Da, să mă plimb, am mințit. Însă nu e nici o grabă.

Veselia ei, puțin forțată, m-a făcut să bănuiesc că venise în legătură cu Laura. Și, într-adevăr, întrebarea veni:

— Ce relații ai cu Laura, domnule sculptor?

Mă privea în ochi. Parcă n-o interesa răspunsul, convinsă că voi minți, și urmărea să surprindă singură adevărul.

— Nu înțeleg.

Râse.

— Ei, nu-nțelegi.

— Chiar așa, doamnă. Și, apoi, ce vă interesează relațiile mele? Dacă nu mă înșel, aici nu e mânăstire.

Așteptam. Mă aflam, cum se zice, la punctul de fierbere. Nu mai eram obișnuit cu obiecții. Și deși în ultima vreme o văzusem rar pe Laura, în cazul că Moașa ar fi îndrăznit să-mi atragă atenția că nu era de dorit etc, etc, aș fi poftit-o să-și vadă de administrație. Ea râse din nou.

— Așa e. Nu e o mânăstire. E un azil de bătrâni.

— Mă rog. Dar eu nu ...sunt bătrân. Sunt.

— Uite ce e, domnule sculptor, mă întrerupse Moașa pe un ton încă și mai familiar, n-am venit să mă cert cu dumneata... Se opri. Mă examina în tăcere și abia atunci am remarcat că nu mai avea buzele rujate. Era și împurpurată la față.

— Ce mă privești așa? reluă ea. Și cum probabil ghicise că-i observasem roșeața din obraji, mă lămuri că tocmai făcuse o baie fierbinte.

Mă trata, așadar, ca pe un imbecil care nu aștepta decât s-o strângă în brațe. Acum, atitudinea ei nu mai lăsa loc la nici o îndoială, devenise limpede. Se așezase pe marginea patului, picior peste picior, în așa fel încât să i se dea, ușor, la o parte halatul. Și, cu o spaimă voluptuoasă, am descoperit că era goală pe dedesubt. Ca să mă ajute să-mi înving o eventuală timiditate, făcu și o mișcare greșită, lăsându-mă să-i văd coapsele grase și albe până sus. Mă privea cu ochi galeși, aburiți de așteptare și câteva clipe n-a vorbit în mine decât instinctul. Mușcat de dorință, hipnotizat de pulpele albe revărsate în despicătura halatului, eram gata să cad în păcat, când diavolul, tot diavolul, mi-a șoptit că poate și cu Laura... M-am crispat, m-am scârbit de propria mea dorință, m-am revoltat împotriva femeii care mi se oferea și mi-am zis că trebuia să ies din situația aceea stupidă.

Acum puteam să judec cu o anumită răceală și m-am întrebat ce anume o îndemnase să fie atât de ofensivă? Sângele încălzit de baia fierbinte? Mă plăcea ca bărbat? Cea mai probabilă părea presupunerea că Moașa se hotărâse să îmbine, ca mine, plăcerea cu interesul. Nu mă îndoiam că era bine informată, că aflase tot ce le povestisem bătrânilor. Îl zărisem adesea pe Arhivar șușotind cu cei care mă ascultau. Iar faptul că venise cu un aer atât de provocator la mine în cameră, trecând peste ultima noastră discuție, era un semn: vroia probabil să încheie cu mine un pact. Căpătasem destulă putere în noul meu rol pentru a-i deveni partener. Luase în calcul, poate, și un pericol. Dacă mă așezam de-a binelea pe fotoliul Bătrânului? Până atunci nimeni nu-i pusese vreodată în cumpănă autoritatea, însă poveștile mele puteau să-i aducă neplăceri și surprize. Mai sigur, mai prudent, mai înțelept era să împartă puterea cu mine, pentru a evita orice risc. Îmi propunea, deci, nici mai mult, nici mai puțin, să fim complici și amanți, iar din această legătură să ieșim câștigați amândoi. Căci nimeni, evident, n-ar fi îndrăznit să ridice glasul

împotriva noastră. Uniți am fi devenit imbatabili, încât în ziua când ne-am fi săturat să depindem de o legendă am fi putut omori fantoma Bătrânului, organizând o ceremonie funerară fastuoasă. Și abia de atunci încolo azilul ar fi avut motive să tremure! Ne-am fi putut îndeplini toate capriciile, chiar și cele mai deșănțate, ca acela de a ne duce, de pildă, să ne iubim în sala cu oglinzi, păziți de Francisc, unde m-aș fi culcat cu Moașa cum m-aș fi culcat cu o mie de femei, după care am fi putut reveni în azil, sătui de dragoste, ca să ne arătăm întreaga ură față de bătrâni. L-aș fi putut scoate cu biciul din cameră pe Leon, de câte ori ar fi înpuțit podelele, sau pe Filip, apostrofându-l: „Să nu-mi mai spui «domnule sculptor» că te nenorocesc, auzi? Și nu mai sunt «domnule sculptor» acum. «Stăpâne» să-mi zici de-acum înainte și să nu te mai încurci că o pățești, ai înțeles?” Aș fi putut, dacă aș fi avut chef, să vâr groaza în toți, să-i oblig să mă salute ca portarul, aplecându-se din șale. Și întregul timp care mi-ar fi rămas aș fi putut să mi-l consacru, ciopbind pe țărmul mării un monument care să-mi fie închinat. Iar după aceea aș fi trimis după Hingherul și l-aș fi pus să crească o duzină de câini fioroși care să stea de pază lângă monument, ca să nu se ducă nimeni, noaptea, pe furiș să urineze pe el. Pe Domnul Andrei l-aș fi putut face informatorul meu personal, cerându-i să strângă toate zvonurile auzite prin azil și avertizându-l că dacă le șoptea cuiva risca o pedeapsă drastică. Pe Dodo l-aș fi obligat să dea concerte după-amiaza când m-aș fi plictisit, iar pe Dominic l-aș fi putut lua cu mine în cătun, să stea la poarta Martei câtă vreme făceam dragoste cu ea. Toate acestea mi-au trecut prin minte ca niște descărcări de fulgere. Erau perspective care nu mi-ar fi plăcut, nu ele mă făceau să dau înapoi și, în alte condiții, n-aș fi stat, poate, să cântăresc prea mult nici riscul de a suporta ulterior gelozia autoritară a Moașei. Dar un fel de dezgust puneă stăpânire pe mine, împiedicându-mă să mă las în voia simțurilor, la gândul că între ea și Laura ar fi putut exista o legătură.

În timp ce Moașa mă privea languros devenind din ce în ce mai nerăbdătoare, i-am luat mâna, întinsă spre mine ca să-mi stârnească dorința, și i-am înlăturat-o, după care, cu un nou efort, m-am retras, depărtându-mă. Mulțumit de această victorie parțială asupra mea, m-am grăbit s-o desăvârșesc cât nu era prea târziu și să trec Rubiconul, făcând pe prostul. M-am ridicat în picioare și m-am plâns că aveam o migrenă îngrozitoare; vroiam să iau puțin aer, să mă răcoresc. Roșeața i-a dispărut imediat din obraji. A devenit palidă de furie, s-a sculat și ea din pat, și-a aranșat halatul și a ieșit după ce mi-a aruncat din mers:

— Bine, domnule, du-te și te plimbă. Nici măcar nu-mi mai zisese, ca de obicei, „domnule sculptor”.

M-am dus la Dinu, l-am trezit, fiindcă se culcase devreme, și i-am relatat întâmplarea.

— Cred că va căuta să-ți plătească ofensa, a fost el de părere. N-o să ți-o ierte. Trebuie să fii cu ochii în patru de-acum înainte.

— Ia mai dă-o dracului, am bravat eu. Dar ce, sunt armăsar de montă? Mă culc cu cine vreau.

Ieșind de la Dinu, am pornit spre camera Laurei. Era încuiată. Am bătut ușor în ușă, dar, spre ghinionul meu, tocmai atunci apăru blestematul de Filip care se plimba pe coridor. Mă salută vesel: „Bună seara, domnule sculptor”. Avea un motiv anume să fie vesel și ținea să mi-l împărtășească și mie trecând peste ranchiuna pe care mi-o purta. Găsise cu câteva zile în urmă, undeva la marginea bălărilor, o pasăre frumos colorată care parcă abia aștepta să fie pusă într-o colivie. Fericit, Filip o ținuse în sân până ce îi împletise din crenguțe subțiri o cușcă mică, delicată, în care o așezase cu grijă și dragoste pe un pumn de iarbă. Îi dăduse și un nume. Prințul. „De ce Prințul, domnule Filip?” l-am întrebat ca să nu-l înjur. „Așa. De ce să nu fie prinț? Poate că părinții lui au fost regi, într-o insulă îndepărtată”. Bucuria aceasta era umbrită de griji. Căci Filip, cu ura lui sfântă împotriva Tuberculosului, n-avea încredere nici în suferința vecinului său de cameră care tușea și scuipa sânge. Mă avertiză apucându-mă de mână: „Cu ultimele puteri e în stare să aducă o pisică și să i-l dea pe Prințul”. Dar Prințul mă interesa pe mine? I-am întors spatele lui Filip și m-am dus în cameră. M-am trântit în pat, îmbrăcat, stând o vreme cu ochii pironiți în tavan. După aceea m-am dus la fereastră. Afară marea se vedea ca o insomnie neagră. Nu, nu puteam dormi.

Am ieșit să mă plimb. În spatele azilului, bălăriile se întindeau sub cerul înstelat ca o uriașă pată tulbure. Aș fi avut poftă să-l întâlnesc pe Hingherul cu câinii lui, dacă se mai afla cumva pe-acolo, dar mă temeam să pornesc noaptea prin jungla de ierburi. M-am îndreptat spre baltă, am luat o barcă și am început să vâslesc în direcția cătunului.

Eram aproape convins acum, datorită surescitării în care mă găseam, că Moașa o căutase pe Laura, plecând de la mine. „Putoarea, am scrâșnit, nu se poate stăpâni. Sare pe pereți dacă nu se ușurează. Trebuie să-i strig pe coridor: «Vino înapoi, să te satur eu, las-o pe Laura în pace». N-aveam absolut nici un motiv cât de cât întemeiat să gândesc astfel, dar noaptea, nervii, sentimentul că făcusem o gafă respingând-o brutal pe Moașa, gelozia toate mă împingeau dincolo de logică. O clipă, mi-am imaginat chiar cum arătau împreună cele două trupuri, unul gras și altul unduios. Șarpele boa și liana. Puah! O uram și pe Laura în clipa aceea în aceeași măsură în care o iubeam. Balta era pustie. O lună, pe jumătate îndoliată acum de nori, plutea pe fundul bălții printre alge și broaște. Cerul se înnora, se apropia ploaia, atmosfera devenise înăbușitoare. Vâslele clătinau apa neagră, putredă, adormită. Ceva ca o spaimă ușoară înfiora în jur balta. Dinspre maluri se auzeau țârâituri de greieri care ciuruiau noaptea și din când în când țipete scurte de pasăre. Umbre lungi atârnav de trestii. Din nou m-am gândit la Hingherul. Pe unde umbla oare? Dădea târcoale azilului sau se dusesese în lume? Simțeam în aer mirosuri de furtună, care îmi sporeau și mai mult surescitarea. M-am întrebat: de ce o iubeam pe Laura? De fapt, era mai degrabă interesantă decât frumoasă. Avea, cum zicea Aristide, pe dracul în ea. Am lăsat vâslele să atârne în apă. Nu mă grăbeam. O iubeam, oricum, altfel, cu totul altfel decât pe celelalte femei. Până la ea mersesem pe o cărare comodă și neîntortocheată. Nu cerusem femeilor mai mult decât îmi

puteau oferi și nu le jignisem dându-le mai „mult decât erau dispuse să primească. Nu avusesem nici mari pasiuni, nici mari scandaluri care să-mi umple viața. Și dintr-o dată apăruse această femeie ciudată, cu furtunile și cu ironiile ei, cu exaltările și cu realismul ei, bolnavă ea însăși de o boală misterioasă, dar refuzând să se îmbolnăvească de boala celorlalți, pe care simțisem nevoia s-o evit și totuși o simplă răutate colportată pe seama ei mă turba. Poate că era mai potrivită pentru mine o femeie ca Marta, care să nu-mi rezerve surprize și care să mă domolească, o femeie sigură, blândă, credincioasă, devotată, crezând în tot ce credeam eu, dar inima are rațiunile ei, nu ascultă de rațiunile obișnuite. „Cu câți bărbați te-ai culcat înaintea mea?” o întrebam odată pe Laura. „Eu te întreb ce cauți în cătun?” îmi replicase ea tăios, aruncându-mi o privire neagră, pe care o interpretasem însă în felul meu, ca pe o dovadă de gelozie, ceea ce mă mișcase, încât fusesem gata să-i spun, „Nu fii proastă, Laura” pentru a o sili să-și trădeze emoția în ochii oblici și păcătoși, umeziți de lacrimi. Barca abia înainta. Lin, ca în somn. Am privit în adâncul apei și am tresărit văzând broaștele cum se târau cu burta pe stele. Era o imagine aproape nerușinată. Parcă orăcăitoarele făceau dragoste cu astrele. Brusc, am înfipt vâslele adânc în apă ca să sperii broaștele; am tulburat balta și nu le-am mai văzut țopăind. După care am întors barca și am vâslit puternic în direcția azilului.

M-am dus sub fereastra Moașei, am luat un pumn de pietricele și am început să arunc cu ele în geam. Propriu-zis, nu știu ce urmăream. Acționez în virtutea impulsurilor, ros, înveninat de o gelozie absurdă. Se auzi un pocnet de fereastră, apărui o umbră, un cap care se aplecă afară; eu mă lipisem de zid ca să nu fiu văzut. Apoi geamul s-a închis la loc și se așternu liniștea. M-am întors și m-am suit din nou în barcă.

De când o violaseră cei doi pescari, Marta se baricada noaptea în casă. Am bătut insistent, până ce am auzit dinlăuntru un zgomot ușor și o respirație. Dar nici un răspuns nu veni. „Marta, sunt eu, Daniel”, am zis ca s-o liniștesc. După câteva clipe am auzit cheia răsucindu-se în broască, un zăvor care se dădea la o parte și ușa se deschise scârțâind din balamalele ruginite și neunse. „Tu ești?” întrebă Marta. Părea surprinsă, și nu foarte plăcut de apariția mea în plină noapte. „Da, Marta, eu, mi s-a făcut dor de tine”. Mințeam. Marta stătea mai departe în ușă. Parcă nu se hotăra să mă primească sau nu. Am avut chiar senzația că ar fi vrut să mă roage să plec. Ezita în prag îmbrăcată într-o cămașă lungă de in, cu părul încălzit de somnul din care o treziseam. Un fulger violent brăzdă cerul și îi luminează fața. Am simțit în spate o rafală de ploaie repezită de vânt. „Hai, intră”, zise Marta cu o voce îndoită și se dădu la o parte ca să-mi facă loc.

Nu m-am arătat mirat de ezitățile ei. Nici nu aveam de ales. O criză de vanitate m-ar fi silit să plec, să înfrunt furtuna care era gata să se dezlănțuie. Pe de altă parte, mirosul de busuioc din cameră m-a calmat și în clipa aceea chiar mi-a părut rău că o pierdusem, din câte înțelegeam, pe Marta. Simțeam în ea un fel de ostilitate – auzise de Laura? se lămurise că n-o iubeam? nu-mi

ierta lașitatea? dar n-avea rost să mă cert cu ea. Nu i-am reproșat nici când, lungindu-se într-un târziu lângă mine în pat, s-a întors cu spatele, încercând parcă să mă țină la distanță. Afară se auzi un nou tunet. Apoi altul. Apoi un muget îndepărtat. „Cerbii?” am întrebat. „Da, cerbii”. Se porniseră să mugească, înfricoșați sau excitați de furtună. Curând a început să plouă cu găleata, acoperișul de tablă gemea sub rafalele grele de apă, iar gutuiul sălbatec de la poartă amenința, după zgomote, să se rupă, în vreme ce ferestrele se înălbeau mereu de fulgere și trăsnete. M-am lipit de Marta, am sărutat-o pe păr și pe ceafă și am uitat de infernul de-afară.

A doua zi, de cum am pășit în azil, mi-am dat seama că în cursul nopții se petrecuseră lucruri grave.

Întâi am aflat că murise Tuberculosul. M-am dus să-l văd și a fost prima oară când un cadavru mi s-a părut mai misterios decât moartea. Pieptul scobit, obrajii supti aparțineau unui om despre care nu știam aproape nimic și alături de care trăisem totuși o vreme; un bătrân, bolnav de plămâni, pe care nimeni nu-l iubise și care se prăpădise în timp ce eu mă culcam cu Marta, pentru că așa e făcută lumea asta, unii își dau sufletul, alții își umplu nările cu miros de busuioc. Cu câteva zile în urmă, mă rugase din nou să-l ajut, să i se dea medicamente. Îi făgăduisem că voi vorbi cu Dinu, dar uitasem.

— Nu trebuie să-ți faci imputări, m-a consolat Dinu. Tot ar fi murit. Era în ultima fază.

Și tot în noaptea aceea murise, în colivia lui, Prințul. Filip era convins că Tuberculosul purta vina. Dar cum, dacă Tuberculosul murise în aceeași noapte? Foarte bine, tocmai de aceea, explica Filip blestemând. Nu vrusese să moară înainte de a-i mai face un rău. Doar Prințul nu bolise înainte. Nici nu vroia să audă că un om în agonie nu mai putea să aibă grija unei păsări. Tuberculosul nu-și luase ochii de la Prințul, pretindea el. Se îneca în accese de tuse, scuipa sânge, avea ochii aburiți de febră, dar privea cu răutate spre colivie. Că nu se putea ridica din pat? Dar ce importanță avea? Tuberculosul putea ucide și cu ochii. „Un om rău poate orice, domnule sculptor. Orice”.

„Lăsați-l în pace, nu-i dați atenție”, îmi făcea semne din spate Domnul Andrei. În schimb, Victor i-a strâns mâna frățește lui Filip, după care a plecat să mai taie un cuvânt din dicționarul său.

S-au făcut fel de fel de ipoteze în legătură cu moartea Prințului. Unii erau de părere că murise de frică. Alții că îl îmbătase lumina fulgerelor și că țopăise în colivie până căzuse răpus. Siminel era convins că Prințului i se făcuse dor de insulele din care veniseră, pe acel țârm, strămoșii lui.

Când m-am dus la stânci, să aleg locul pentru mormântul Tuberculosului, m-am ciocnit de Aristide. Mă căuta. M-a întrebat, mai întâi pe ocolite, apoi, luându-și inima în dinți, de-a dreptul, dacă nu eram de acord să-i sculpez un bust. „Fără să aflu alții deocamdată, ca să nu fie invidii”. În mod discret, ar fi venit în fiecare zi la stânci să-mi pozeze. Dinu îmi spusese că Aristide suferea de ciroză și n-am vrut să repet întâmplarea cu Tuberculosul. Îl persecuta ideea sfârșitului, probabil, și dorea să se asigure că va rămâne în

urma lui măcar un bust de marmură. I-am promis ceva vag, ca să nu-l jignesc. N-aveam însă de gând să mă țin de cuvânt.

(Din caietul de vise) Jucam cărți cu Bătrânul. Nu era învățat să piardă și nu vroia să piardă. Ca să fie mai sigur, trișa. Eu mă prefăceam că nu observ.

Uneori picotea cu cărțile în mână, doborât de oboseală și de vârstă. Atunci îl așteptam să-și revină. Ca să nu ațipesc și eu, mă ciupeam. Din greșeală, la un moment dat, m-am ciupit prea tare și am scos un strigăt de durere.

— Ce s-a întâmplat? întrebă Bătrânul, tresărind și încruntând sprâncenele.

— Nimic, am răspuns încurcat. O măsea care mă supără din când în când.

— A, înțeleg, mormăi el. Și eu am suferit de măsele.

Avea o plăcere aproape copilăroasă să trișeze și să câștige. Cum făceam o gafă, care încheia practic partida, își freca mâinile mulțumit.

— Mai facem una? zicea.

Puteam să-l refuz? În schimb, dacă nu izbutea să încline balanța în favoarea lui de ajuns de repede, pufăia nervos și bea mereu limonadă, din care pricină transpira abundent. Petele din obraz deveneau mai vizibile, iar degetele îi tremurau. Nu mai ridica ochii spre mine și nici eu nu îndrăzneam să-l privesc decât pe furiș. Mă străduiam din răspuțeri să pierd și, ca să-i fac plăcere, mă acuzam că joc prost, că numai norocul mă salva. Enervat, el juca și mai rău, încât, cu toate gafele mele voite se apropia o victorie amenințătoare... Până la urmă am trișat ca să-mi obțin înfrângerea. Atunci, Bătrânul deveni radios.

— Sunteți un jucător irezistibil, i-am zis și m-am pregătit să mă retrag.

— Să mai facem una, hotărî el.

Era ceva între rugămintele și poruncă. Intre dorință și amenințare. A trebuit să mă supun. Și, din nefericire, ar câștigat următoarea partidă. Bătrânul s-a enervat foarte tare.

— Încă una, zise el.

Se congestionase la față, tăcea arțăgos și întreaga mea situație atârna, simțeam, de un fir de păr. Respira greu și scrâșnea din dinți. Trebuia să pierd neapărat. Am încercat să mă trișez, dar, ca un făcut, diavolul își vârâse coada și îmi veneau exact cărțile câștigătoare.

Disperat, am apelat la ultima stratagemă. M-am gândit să mă plâng de Moașa. Îi distrăgeam astfel atenția de la partidă și, în plus, aveam prilejul să-i vorbesc despre marele respect pe care i-l purtam. I-am mărturisit, declarându-i că-l veneram prea mult pentru a-i ascunde asta, că Moașa venise la mine în cameră. Să mă culc cu ea. Ceea ce mă cutremurase. Cum să mă ating eu de o femeie pe care o atinsese El? Era de la sine înțeles că refuzasem. Și am încheiat patetic și idiot: „Niciodată nu voi proceda altminteri”.

Bătrânul mă ascultase fără să-i tresară un mușchi. Când am terminat a azvârlit cărțile.

De câte fleacuri a depins viața mea! Uneori, mă întreb dacă destinul nu se exprimă prin fleacuri. E forma lui de perversiune. Nu apare ca în măștile înalte așezate pe fundalul scenei în tragediile grecești. Apare, de pildă, sub forma unei muște. O muscă sâcâitoare care te bâzâie într-o după-amiază, împiedecându-te să-ți faci siesta. Încerci s-o alungi din cameră, dar n-ai nici dexteritatea, nici răbdarea portarului. Nu poți s-o prinzi. Dar nu poți nici s-o suporti. Ți se așează pe cap, pe ceafă, bâzâie și te enervează. Încerci s-o strivești, dar nu reușești decât să le lovești la cap. Ceea ce te enervează și mai rău. Adică cum, să depinzi de o muscă? Te ridici, iei un prosop, lovești aerul (Don Quijote n-a murit, îmi vine să le strig guzganilor!) și întrucât, după un timp, nu mai auzi bâzâitul, ești fericit. Războiul, cam ridicol, e drept, dar război, dintre tine și muscă s-a terminat, în sfârșit, prin victoria ta. Musca a fugit sau a căzut, lovită, în vreun colț al camerei. Probabil, în acest caz va sucumba. Dar, vai, te-ai înșelat. Musca zboară și supliciul se reia. Atunci, exasperat, cu nervii decimați, abandonezi tu câmpul de luptă. Ieși să te plimbi pe țârm, unde soarele arde nisipul, scaietii și Stâncile. Nu-ți mai faci siesta, dar cel puțin ai scăpat de muscă. Pe drum te întâlnești cu doctorul Dinu și, deodată, îți trece prin minte un gând crud: să răzbuni specia din care faci parte împotriva tuturor neajunsurilor provocate de celelalte viețuitoare. Da, o vânătoare de cerbi e tocmai ce ți-ar trebui, un balsam pentru nervii puși ceva mai devreme la grea încercare. E adevărat că ai căutat să te scuturi complet de această mârșavă ocupație, însă acum nu te mai împiedici de scrupule; musca a reușit să-ți dea o justificare. Ca să nu mergi totuși singur, îl rogi pe doctorul Dinu să te însoțească în această escapadă scârboasă. El nu vrea. Tu insiști. El nu vrea în continuare. Își cere scuze, pretextează că-l doare capul, că se teme de o criză de astm; e prea mult polen în aer. Bănuiești că minte. De unde atâta polen toamna? Și insiști mai departe. Îi propui chiar un compromis; să te aștepte în cătun până îți desăvârșești răzbunarea. În cele din urmă reușești să-i impui voința ta. Era normal. Cu timiditatea lui cam greoaie și cuviincioasă, doctorul Dinu nu putea să-ți reziste la nesfârșit. Și porniți împreună. La baltă, un bătrân se plimbă singur pe mal. Vecu. Deodată îți vine o idee năstrușnică, să-l duci pe Vecu la mlaștină. În calitatea sa de poet e omul cel mai potrivit pentru a-l impresiona. Doctorul Dinu îți aduce aminte, discret, că bătrânii n-au voie să treacă balta, așa sună consemnul. Tu râzi. Așa e, dar în situația ta îți poți permite să treci peste acest mic obstacol. Un fleac. Vecu știe însă și el ceea ce doctorul Dinu ți-a spus discret. Scutură din cap. Nu vrea. Ceea ce te irită. Ești atât de mărinimos și-l inviți, iar el face nazuri? „La întoarcere n-ai decât să pretinzi că te-am luat cu forța”, îi zici lui Vecu, apucându-i de gulerul halatului și, pentru că s-a înnorat între timp și chiar tună, râzi: „Ha, ha, Dumnezeu însuși s-a hotărât, se pare, să devină vânător de cerbi, o să mă iau la întrecere cu el, vino, moșule, nu fi prost, să vezi ce n-ai văzut niciodată, un animal nobil și frumos transformat într-o jalnică grămadă de carne înfricoșată”. Dar Vecu e îndărătnic. Nu vrea cu nici un chip. Încearcă chiar să se smulgă din mâna ta. Alunecă și cade, murdărindu-se de mâlul de pe marginea bălții. Râzi din nou,

dar, deodată, te oprești din râs uluit: dinaintea ta, acum, nu mai e bătrânul șters, prăpădit; de jos, s-a ridicat un om aproape necunoscut, cu părul atârând în dezordine, cu bărbia tremurând și cu ochii plini de mânie, care te privește fără să zică nimic. A început să plouă mărunț, părul lui Vecu se udă, i se lipește de frunte, de ceafă, de urechi. Brusc, bătrânul se desprinde din împietrire, te scuipă, pentru că l-ai jignit? pentru că te disprețuiește? și pleacă legănându-și în ploaie silueta deșirată. Scuiatul lui, cleios și galben, ți s-a lipit de obraz, ca un vierme, lângă gură. Te ștergi încet, aproape paralizat de surpriză; altfel ar trebui să fugi după Vecu și să-l obligi să înghită un pumn de mâl. Te urci în barcă, doctorul Dinu te urmează nehotărât, dar neîndrăznind după tot ce s-a întâmplat să-ți propună să renunțați, apuci vâslele cu dușmănie și te uiți la cer: „Afurisită ploaie”. Din pricina ploii, nu te mai duci la mlaștină. Dealtfel, ți-a pierit cheful de vânătoare. Rămâi cu doctorul Dinu la văduva unde-și ține el pușca, o femeie tăcută, și ceri ceva de băut. Mai simți încă pe obraz scuiatul lui Vecu, îți e silă de tine, ca să uiți bei, un fleac și asta, până ce te pomenești cuprins de o veselie nătângă. „Dacă renunți și la asta, îi zici lui Dinu, arătându-i sticla, nu mai ai decât o șansă. Să trăiești ca un călugăr până ce ajungi în pământ, cu țărână în gură. Apoi devii și tu țărână și cazii în gura altora care au murit după tine. Ha, ha. Depinde ce noroc ai și în gura cui nimerești. Oricum pute. „Lasă prostiile și nu mai bea”, încearcă doctorul Dinu să-ți ia sticla din mână. Dar tu te înfierbânți: „Ascultă. Dacă ești deștept, trăiești fără să te mai gândești la nimic. Ca păduchii. Sau ca broaștele. Atunci nu ți se mai întoarce stomacul pe dos. „Îți aduci aminte ceva și te umflă râsul: „Am auzit că Aristide de câte ori se îmbată rău, înainte de a cădea cu capul pe masă, bombăne aceleași cuvinte: «Și-acum la treabă!» După care adoarme”. Dar văzând că omul din fața ta n-a gustat gluma, devii serios: „Ce ușor ajunge omul porc, Dinule”. Îți vâjâie capul, ai un gust rău în gură, ai vrea să te culci, însă doctorul s-a ridicat în picioare...

Cam așa aș vorbi dacă aș fi dispus să dau vina pe fleacuri și să persiflez destinul care a colaborat, ironic, cu defectele mele mereu; de câte ori n-am avut puterea să greșesc singur, m-a ajutat el să greșesc și mai grav decât aș fi îndrăznit să greșesc din proprie inițiativă. Dar acesta n-ar fi decât un truc. Și există o limită a rezistenței în fiecare. Când e atinsă, nu mai ai poftă să te justifici. Dureri de cap, proastă dispoziție, ghinion, fleacuri. Nu. Destinul e un sac de antrenament pentru atâția lași și neputincioși, m-ar lăsa și pe mine în marea lui nepăsare să-l insult, dând vina pe el și pe fleacuri, dar nu vreau să profit de asta. Prefer să spun că eu însumi am transformat fleacurile în catastrofă, din vanitate. Într-o existență ca aceea pe care o duceam trebuie să te adaptezi mereu; să știi pe cine să saluți tu și pe cine să lași să te salute el, să știi cui să-i spui „tu” și cui să spui „dumneavoastră”, să știi când să închizi ochii la o injurie și când să te revolți din nimic. Or, mie mi se tociseră tocmai reflexele de adaptare. Pe vremea când nu eram decât un simplu cioplitor de cruci, mă arătasem atent la reacțiile celor care-mi puteau pricinui neplăceri. Acum îmi pierdusem această deprindere. Mai mult, eram convins că-mi puteam

permite absolut orice și nu mai aveam nici o măsură. Dovadă și ce i-am replicat lui Dinu când, pentru a mă convinge să renunț la vânătoare, mi-a spus că e un păcat să ucizi un animal în asemenea condiții. Am răs: „Dacă Dumnezeu ne-a creat astfel încât să ne atragă noroiul, de ce l-aș feri eu de obligația de a-și privi creaturile așa cum arată? Adevărul e, dragă Dinule, că și noroiul e de origine divină, ca florile; că murdăria și caracterele infecte au aceeași origine ca puritatea. Sau crezi cumva că există două lumi, una creată de Dumnezeu și alta complotată de diavoli?” Tirada asta arată, singură, că pe culmile vanității devenisem opac. Lumea azilului avea logica ei pe care, plin de mine, o ignoram mergând ca un urs acolo unde trebuia să înaintezi ca o vulpe. Ceea ce a urmat n-a fost de aceea decât un șir de gafe.

Am ajuns la azil tocmai când, pe coridorul de la intrare, Moașa o bruftuluia pe Laura, care o asculta tăcută, fără să schițeze nici un gest de împotrivire. Mi s-a urcat un val de sânge la creieri și am înfruntat-o pe Moașa ca pe o servitoare, făcând-o de două parale sub privirile îngrozite ale Laurei. Moașa s-a înroșit violent, rămânând cum rămăsesem eu în fața lui Vecu. Nu i se întâmplase așa ceva niciodată. Și măcar dacă scena s-ar fi petrecut undeva fără public. Dar pe coridor, la ora aceea, foiau mulți bătrâni care au asistat, de la o oarecare distanță, la mitocănia mea. Toți, mîi puțin eu, au înțeles din fulgerele care au înveninat privirea Moașei că incidentul va avea urmări neplăcute pentru mine, chiar dacă nu neapărat imediat, și s-au risipit prin camere, preferând să nu fie văzuți că fuseseră martori. Și eu care am crezut atunci că plecau ca să poată râde în voie!

Dinu a venit după mine.

— Te rog, întoarce-te și cere-i scuze.

— Eu?

— Da, tu.

— Nici nu mă gândesc.

— Nu uita că depinzi totuși într-un fel de ea, încercă Dinu.

— Eu nu depind de nimeni, i-am declarat cu aroganță. Eu nu depind decât de talentul meu.

Dinu mai făcu o încercare:

— Nu crezi că un bărbat n-are voie totuși să se poarte ca un bătăran cu o femeie?

Numai că a stricat totul vrînd să întărească efectul vorbelor sale.

— Daniel, e un fleac. Îi ceri scuze și, gata, ai închis incidentul. Nu mai ai dureri de cap.

Am fost gata să-i amintesc lui Dinu povestea cu bătaia pe care o promisese ca să se însoare cu Augusta și să-l pun la zid: „Eu nu sunt făcut ca să fiu legat de pat și bătut, eu decid singur. „ Dar m-am mulțumit să mormăi un „O să văd eu” și am plecat să iau puțin aer, să mă liniștesc. Când am ajuns la ghereta portarului m-am hotărât, m-am întors și am vrut s-o pornesc pe coridorul ce ducea la administrație. Dar ghinion. Arhivarul stătea ca o momâie în dreptul unei ferestre așteptând parcă pe cineva. Nu puteam trece fără să mă vadă. Se

găsise, idiotul, să-și roadă unghiile, tocmai acolo sau poate o făcea intenționat. În orice caz, din pricina lui, fiindcă nu vroiam să vadă că mă temeam, am lăsat pentru a doua zi scuzele pe care intenționam să i le cer Moașei, iar „a doua zi” n-a mai existat. Căci dimineața am bătut în retragere: „Și ce să-i spun? Cu ce să încep? A, nu. Mai bine aștept s-o întâlnesc întâmplător. Atunci îi zic: Doamnă, sper că n-ați dat importanță vorbelor mele. Nu eram într-un moment tocmai bun.”

Câteva zile, ca să se liniștească apele, am evitat întâlnirile cu bătrânii. După ce înotam, mă apucam de lucru, la piatra funerară a Tuberculosului, și ciopleam până seara, cu o scurtă întrerupere la prânz când mă opream să mă odihnesc, ronțaiam niște biscuiți cu ochii la balta de spumă pe care o făceau valurile la țarm, sau chiar ațipeam puțin. Dar când am vrut să-mi reiau rolul obișnuit, am constatat că peluza era goală și că nimeni nu mă aștepta. M-am mirat. Nu înțelegeam. Dinu s-a dovedit însă mai lucid: „Nu vor să intre în conflict cu Moașa din pricina ta. Prețul poveștilor tale e deocamdată prea scump”. Peste câteva zile, tot Dinu mi-a spus că Mopsul mă bârfea, anunțând fericit că întreaga istorie avea să se sfârșească rău pentru mine: „Și degeaba, de-gea-ba își închipuie el că scapă. Se crede deștept? O să vadă pe dracu!” Nici pe Laura n-o ierta canalia: „Pe noi ne repede, face pe sfânta, în timp ce se culcă cu el, târfă!” „Toate sunt târfe, domnule”, îl consolase Dominic. „Ce vrei, Daniel, a încercat Dinu, la rândul său, să mă consoleze pe mine. În aproape fiecare bărbat se ascunde un porc gata să scoată râtul. „ Filip povestea și el că nu-l ajutasem să obțină colivia canarului. „Și l-am rugat în genunchi, fraților. I-am zis: «Domnule sculptor, eu fără o pasăre nu mai sunt om». Și ce credeți? A răs.” Ba și Leon m-a învinuit, pe drept, recunosc, că-mi mirosea neputința lui, iar Dominic, din prietenie pentru Mopsul, o pândea pe Moașa pe coridor, încercând să deslușească pe figura ei soarta mea. „Prea are fumuri, n-ar fi rău să i se dea puțin peste nas”, ar fi zis el. Domnul Andrei mă ținea la curent cu ce spunea unul și altul, căutând să nu fie văzut când făcea asta. În schimb, Călugărul, care nu venise niciodată până atunci la mine în cameră, mă căuta mereu, ca să-i dau ceai pretexta el, deoarece prefera să bea ceai în loc de apă când n-avea vin. Siminel, Anton și Dodo, când îi întâlneam, mă salutau la fel ca înainte sau chiar îmi zâmbeau. Atât că nu se mai opreau ca altădată să facă roată în jurul meu.

Singurul eveniment mai aparte petrecut în acele zile a fost ieșirea din mușenie a „Taifunului Victoria”. O întâlneam foarte rar pe coridor. De fiecare dată îmi zâmbea din căruciorul pe roțile pe care-l deplasa cu ajutorul mâinilor, eu o salutam și treceam mai departe. Îmi era milă de ea, dar nu mă omoram cu firea, după câțiva pași o uitam. Într-o zi însă m-am auzit strigat din spate și m-am întors surprins. Bătrâna se oprise și mă fixa, având o lucire voioasă în privire. Nu schimbasem niciodată o vorbă cu ea și habar n-aveam cine era și ce fusese înainte. Eram încurcat, nu știam ce să spun când, cu o mișcare destul de energică, ea a învărtit roțile căruciorului apropiindu-se de mine. Am presupus că vroia să mă roage ceva ori să mi se plângă de vreun necaz, ceea ce

altădată m-ar fi agasat, dar acum, în noua situație care se crease, nu-mi displăcea. Spre mirarea mea m-a întrebat însă dacă aveam eu necazuri. „Am auzit că ai zăcut câteva zile în pat”, zise ea. Nu înțelegeam ce urmărea și am negat. „N-a fost nimic deosebit, doamnă. Doctorul Dinu mi-a interzis să... „ Dar nu m-a lăsat să termin. A mai învățat o dată roțile căruciorului și s-a apropiat și mai mult. „Domnule sculptor, să nu te încrezi niciodată în doctori. M-ai auzit?” Mă simțeam foarte stingherit în fața acelei femei care ar fi trebuit să fie, în mod normal, acră, înrăită de boală și posacă, dar care mi se arăta dintr-odată foarte volubilă, ba, mai mult, vorbea cu tonul impertinent pe care-l foloseam eu uneori în discuțiile cu Dinu. Susținea că o boală e o binefacere, fiindcă îți deschide ochii. „Singurul păcat al acestor binefaceri e că sunt uneori incurabile”, râse ea arătând spre căruciorul în care stătea înțepenită. Își potrivi pe genunchi pătura galbenă și, remarcând perplexitatea mea, râse din nou. „Așa e pe lumea asta, tot ce e frumos e provizoriu. De ce mă privești mirat, domnule sculptor?” „Vă înșelați, doamnă”, m-am apărat. Dar fără s-o conving. „Ba da, te miră că nu scrâșnesc din dinți sau că nu-mi pun capăt zilelor. Ei nu, domnule, prefer să râd.” Ideea ei era că pentru tristețe e totdeauna prea mult timp. De aceea singurul lucru înțeles e să-l micșorăm prin toate mijloacele. Mi-a spus aproape cu detașare: „Am citit că omul este animalul cel mai bolnav și tocmai de aceea cel mai interesant. Așa am aflat și eu de ce sunt atât de interesantă. Ca să fiu sinceră, mi-ar fi plăcut să fiu mai anostă, dar – și râse din nou – nu putem atinge toți idealul de brută reușită, fără probleme.”

Ascultând-o, mă gândeam că n-am cunoscut niciodată oamenii. Le-am pus mereu etichete, i-am judecat după aparențe și m-am mișcat nu între oameni, ci între părerile mele despre ei. Nu bănuisem niciodată că dincolo de bătrâna cu gâtul lung și fragil, încremenită într-un fotoliu de infirm, se putea ascunde și altceva decât o suferință penibilă, o boală care reușise în cele din urmă s-o doboare. Nu-mi trecuse prin minte că o asemenea femeie își putea îngădui să dea cu tifla soartei. Îi auzeam vorbele și nu-mi venea să cred că ele erau rostite de bătrâna cu fața plină de riduri dinaintea mea: „Am o voce răgușită, cum observați, domnule sculptor. Deloc muzicală. N-am putut să cânt. La desen nu m-am priceput. În literatură, unde am făcut câteva încercări, am aflat la timp că, pe măsură ce încerci să fii mai inteligent, devii mai prost. Singurul lucru care mi-a rămas a fost să vântur lumea. Numai că, din păcate, m-am hotărât târziu, după ce-am mucețit între prejudecăți. Renunțasem la fumat, mă culcam la oră fixă, devreme, și țineam regim, zicând că în felul ăsta opresc boala de care mă speriasem. Ajunsesem un fel de călugăriță în libertate, care nu-și îngăduia nici un fel de exces. Îmi luasem cărți de medicină și le studiam cu grijă. Când am simțit însă că picioarele îmi înțepeneau, mi-am zis: «Proasto, în felul ăsta nu faci decât să goleşti și anii pe care-i mai ai de trăit». Și m-am schimbat cu 180 de grade. M-am reapucat de fumat, nu-mi mai păsa de nopțile pierdute și de regim, iar într-o dimineață m-am hotărât să văd ce mai pot vedea din lume înainte de a ajunge într-un cărucior ca ăsta. Am început să mă fardez violent, fiindcă nu vroiam să mă simt ca o cutie goală de conserve aruncată la

gunoi. Dar, vai, era cam târziu. Din nefericire, devenim înțelepți când asta nu ne mai e de mare folos. Mai e nevoie să vă spun că n-am avut timp să recuperez? În Grecia m-am împrietenit cu un poet bolnav de plămâni care muncea ca hamal în porturi ca să-și strângă bani, să-și tipărească plachetele de versuri. Era un tip ciudat și interesant. Plachetele de versuri le tipărea în câteva sute de exemplare pe care le împărțea străinilor, în port. «Ei nu înțeleg nici o boabă grecește, dar cărțile mele sunt pe toate meridianele pământului»-zicea el. Nu-i păsa că-și dădea toți banii pentru a tipări niște cărți pe care le oferea unor necunoscuți care nu le citeau, le uitau în primul hotel sau le aruncau în mare. Când a văzut la mine poza Parthenonului, a început să plângă. El de dor de Atena, eu de dor de lumea aceasta pe care n-o voi vedea niciodată. Deși nu știu, domnule sculptor, cum e mai rău: să-ți pară rău de ce ai făcut sau de ce n-ai făcut. Asta niciodată n-am reușit să mă decid... Dar mint, reluă ea după o pauză. Cineva zicea că pe măsură ce-i scad puterile, îi scad și dorințele. Adică nu mai ai putere să fugi, nu mai ai dorința să fugi. Eu cred că lucrurile nu stau așa. Dacă nu mai ai putere să bei e și pentru că nu-ți mai e de ajuns de sete. Și, la drept vorbind, asta-mi reproșez. Că atunci când puteam merge nu mi-a fost de ajuns de sete. Că am avut forța să renunț. Îmbătrânisem, domnule. Când omul e cât de cât tânăr, în ciuda anilor, e slab în fața dorințelor. N-are puterea să renunțe, cedează în fața lor. Se apleacă spre izvor fiindcă nu-și poate stăpâni setea. Când face pe înțeleptul, gata. S-a terminat. Vedeți prin urmare că n-am glumit spunând că bolile ne deschid ochii. Ascultați-mă pe mine, viața e un miracol ticălos de scurt. „Și zicând asta, „Taifunul Victoria” întoarse brusc căruciorul și dispăru.

Am luat din această întâlnire ceea ce mi-a convenit. Dorințele clocoteau în mine, deci aveam dreptate! Asta m-a împiedicat să văd că plăcutele mele 1001 de zile intraseră în eclipsă poate și din vina mea, fiindcă n-am încercat nici o clipă să risipesc temerile bătrânilor. Dimpotrivă, jignit de prudența lor, îi priveam de sus. Eram convins că într-o zi mă vor ruga să-i iert și-mi pregăteam replicile usturătoare pe care urma să le arunc atunci ca să-i pedepsesc. „Deoarece așa sunt unii făcuți, i-am zis lui Dinu, nu te respectă decât dacă îi calci în picioare sau îi trimiți în fundul iadului. Altfel te cred slab sau imbecil.”

Laura mi-a propus în acele zile de câteva ori să plecăm din azil. Părea îngrijorată de situația mea. Numai că eu am suferit mereu de această meteahnă sau de acest blestem: cei care doreau să mă câștige mă pierdeau. „Unde să mergem? îi răspundeam. Lasă că o să treacă.”

În timp ce-mi curățam pușca în curtea Martei, am atins din greșeală trăgaciul și, în aceeași clipă, am simțit o durere ascuțită în palma dreaptă. Marta a scos un țipăt.

Buimăcit de durere și de spaimă, i-am strigat să tacă și i-am cerut un prosop cu care să-mi înfășor mâna care sângera. Am vrut s-o pornesc apoi spre azil, dar m-am temut să nu pierd sânge din pricina mișcărilor; m-am trântit pe spate, cu mâna ridicată, ca să împiedic, gândeam eu, hemoragia și am rugat-o pe Marta să ia barca și să-l aducă pe Dinu.

Rămas singur, îmi treceau prin cap tot felul de grozăvii. Mă temeam mai ales de o cangrenă, ignoranța mea în materie de medicină fiind desăvârșită. Mă și închipuiam cu brațul tăiat, apostrofat de Moașa pentru că nu mai puteam ciopli pietre funerare și nu mai era nevoie să mă trateze ca pe un artist: „Treci la bucătărie, imbecilule, și la spălat vase. Dacă te descurci cu o singură mână. Dacă nu, ia-ți catrafusele și pleacă unde vrei. Roag-o pe curva ta din cătun să te țină dacă vrea. Aici să nu mai calci. Încă nu ești destul de prăpădit ca să beneficiezi de azil.” Poate că și Laura ar fi încetat să mă iubească odată ajuns spălător de vase. Iar Mopsul și Filip s-ar fi simțit răzbunați. Parcă îi și auzeam luându-mă peste picior: „Hei, băiete, n-ai spălat bine farfuria asta”. Și ar fi trebuit să înghit toate măgăriile lor, n-aș fi avut încotro. M-au trecut fiori reci. Suferința, mai e nevoie s-o spun? mi-a repugnat totdeauna, sub orice formă.

Mirosurile bălții se amestecau în aer cu arome de fructe coapte. Insectele foiau prin urzici, amețite de căldură, și le auzeam zgomotele subțiri. Era o gravă nedreptate acel accident stupid! Când a venit însă Dinu și a desfăcut prosopul, m-a liniștit. „Nici o grijă, mai ai până când va trebui să-ți pregătești piatra funerară, dragă Daniel”, a râs el de sperietura mea. Mi-a spălat rana, care din fericire era superficială, m-a pansat și am pornit împreună spre azil.

Era spre seară. Laura se plimba în preajma gheretei portarului. Mă aștepta, probabil. Am vrut să mă prefac că n-o văd, ca să evit orice explicație, dar ea s-a apropiat și m-a prins de mână rănită. „Hei, ce-ai pățit?” „Nu mă strânge, mă doare”, m-am apărat. „Săracul de tine, te-ai rănit”, râse Laura; un râs nervos care se transformă repede în plâns. Politicos și jenat, Dinu și-a continuat drumul, lăsându-ne singuri.

Aș fi preferat să discut cu Laura a doua zi, dar nu găseam nici un pretext ca să plec. Avea fața urâțită de lacrimile care, ștergându-i fardul, lăsau urme și am încercat să glumesc: „Nu mai plânge, te urâțește”. Am simțit-o cum se încordează și credeam că va urma un gest violent, că-mi va da o palmă, oferindu-mi astfel pretextul de care aveam nevoie; dar nu se întâmplă nimic. Laura se oprise din plâns și mă privea cu o tristețe adâncă, dureroasă, uscată, care m-a înduioșat, încât în loc să plec am devenit tandru. Am strâns-o cu brațul teafăr și am stat lipiți unul de altul până ce mirosul ei m-a amețit. Atunci am pornit pe coridor, ținându-o de mână, deși nu era nevoie; îi trecuse supărarea și mergea alături de mine. Numai după ce și-a dat seama că trecusem de ușa camerei mele m-a întrebat cu o voce voalată de emoție: „Unde mergem?” I-am spus doar atât: „Vei vedea”.

Francisc era ca de obicei la post. Stătea cu brațele încrucișate. Când am ajuns în dreptul lui, s-a dat la o parte și ne-a urmat. Am dus-o pe Laura să se spele pe mâini. Francisc ne-a dezinfectat pe amândoi și am pătruns în sala cu oglinzi.

Mă așteptam ca Laura să fie uluită, sufocată de surpriză și m-a decepționat prima ei reacție. Se uita în jur mai degrabă amuzată decât copleșită. Când îi propusesem, odată, să mă însoțească în sala cu oglinzi, zâmbise clătinând capul: „N-ai decât să te duci tu dacă-ți place. Mie îmi ajunge

o singură oglindă”. Dar n-a văzut! mă gândeam atunci. Acum, faptul că nu se zăpăcise dând cu ochii de atâtea oglinzi incendiate de lumina scânteietoare răspândită de masivul candelabru atârnat de tavan, mă descumpănea. Abia când m-a întrebat: „Dar cu fotoliile astea de răchită ce e?” am deslușit în glasul ei o emoție reținută. Părea ușor intimidată de nenumăratele imagini răsfrânte în oglinzi și se mișca de colo colo pentru a verifica parcă dacă imaginile se țineau după ea. În cele din urmă însă cochetăria feminină a triumfat. S-a apropiat de unul din pereții căptușiți cu oglinzi, studiindu-se încântată, înclinându-se, învârtindu-se și zâmbind. „Îmi place aici”, mărturisi ea pe neașteptate și începu să sară într-un picior, după care se opri, își ridică gulerul halatului, își aranjă părul și se privi din nou, aplecând capul când într-o parte, când în alta. „Femeia tot femeie”, mi-am zis, înduioșat de mirarea copilăroasă cu care se examina acum în oglinzi. Făcu câțiva pași de dans. Apoi, prinzându-și halatul cu mâinile ca o rochie de bal, începu să valseze de una singură, amețită și fericită. Când a obosit, s-a așezat în fotoliul Bătrânului. „Hai și stai pe fotoliul din fața mea”, mi-a strigat. M-am așezat și ne priveam unul pe altul. Ea, obosită și îmbujorată la față, eu uimit: pătrunderea Laurei acolo schimbăse dintr-odată totul. Sala cu oglinzi nu mai era un deșert, ci o strălucitoare sală de bal. Mă gândeam că o singură femeie e de ajuns uneori pentru a suprima deșertul unui bărbat. Eram fericit eu însumi, uitasem de mâna rănită, de cerbi, de Moașa, de bătrâni, nu mai trăiam decât clipa aceea, plină de o bucurie simplă, la care râvnisem mereu. Când am fost tânăr n-am umblat decât pe la baluri mizerabile, în săli care miroseau a transpirație și a parfum ieftin, cu lumina chioară și cu fete urâte, cele mai multe, care trebuiau să danseze singure, ceea ce mi se păruse îngrozitor de trist. Era prima oară când mă simțeam într-o sală somptuoasă de bal, luminată scânteietor, cu o femeie frumoasă, care în plus mă iubea.

Deodată spuse încet: „Ajunge, hai să mergem”. Revenise la tonul obișnuit. N-o mai impresiona sala. Minunea, iluzia luaseră sfârșit. Ar fi trebuit să mă ridic chiar în clipa aceea, dar, din păcate, renunțăm greu totdeauna. Am vrut să mai prelungesc starea care-mi încălzise sufletul înainte. Am făcut o greșeală. A urmat singura frază pe care n-o așteptam: „Mă întreb câtă vreme o să continui această minciună”. Am tresărit. „Care minciună?” „Cum care? Cu Bătrânul. Și restul...” Stricase totul. Bucuria mea s-a spart ca un vas de porțelan. Fără să sesizeze că înainta, de fapt, pe cioburi, Laura a socotit că era cazul să insiste: „Nu vezi că azilul trăiește în minciună? Aș prefera, te rog să mă crezi, să plecăm de aici”. Am mai făcut o încercare să strâng cioburile, să le lipesc la loc: „Cum poți să fii atât de prozaică? Sper că glumești”. Fatală încercare! „Ba nu glumesc deloc”, izbucni Laura într-un acces de râs sănătos. După care deveni serioasă și pe un ton grav, de care n-aș fi crezut-o capabilă, m-a întrebat: „Tu chiar nu-ți dai seama?” „Nu”, i-am răspuns. S-a uitat în ochii mei și a început să vorbească. Nu mai țin minte cuvintele, dar înțelesul lor acesta era; că minciuna e ca un virus care atacă totul după ce pătrunde în om, atacă și simțurile, aducându-te în situația să nu mai vezi limpede, să nu mai

auzi clar, să nu mai deosebești ceea ce trebuie deosebit; zici că te slujești de minciună și ajungi să fii stăpânit de ea; nu te mai poți descurca altfel decât mințind și cerând să fii mințit. „Or, încheie Laura, eu prefer să știu că pe mine mă cheamă Laura și că tu ești un simplu cioplitor de cruci.”

M-am sculat și i-am zis rece: „Hai să mergem”. Ea m-a întrebat dacă mă supărasem și fiindcă tăceam a adăugat, ridicându-se din fotoliu și încercând să treacă peste jena care se așezase între noi: „În definitiv, fă cum vrei”. Mă simțeam groaznic. Acum știam ce credea despre mine; eram pentru ea un simplu cioplitor de cruci. Artist? Palatul Șeherezadei? Noaptea dintre oglinzi? Realitatea prelungită în vis sau visul prelungit în realitate? Nu, domnule Daniel. Să-ți intre bine în cap că n-ai fost nici o clipă altceva decât un simplu cioplitor de cruci! În zadar, vrei să te minți. În zadar, vrei să-i minți pe alții. Trebuie să te consolezi cu acest adevăr, nu-ți mai da aere, nu te mai învârti ca un păun, ferește-te de ridicol, domnule Daniel. Laura semăna într-un fel cu tata. Vroia să mă vâre din nou în cușca mediocrității mele, să mătur de-acolo toate cojile viselor mele, să renunț la tot, să-mi vâr nasul ca într-o murdărie în adevărul meu jalnic, să nu-mi pierd timpul în sălile cu oglinzi, și de ce? Cum de ce? Ca să respectăm adevărul, domnule Daniel. E neplăcut, dar îți ajunge și o singură oglindă ca să vezi cine ești, de fapt: un ins oarecare. Gata, comedia a durat și așa prea mult, nu crezi, domnule Daniel? Ei bine, nu, mi-am zis, înverșunându-mă la gândul că femeia din fața mea vroia să mă coboare ca să mă iubească. „Dar aviatorii tăi?” am întrebat-o. „Ce-i cu ei?” s-a mirat Laura, încruntându-și sprâncenele. „Ei nu sunt tot minciună?” A rămas pe gânduri. „Poate că ai dreptate, murmură într-un târziu. Hai să mergem.” Și am pornit, tăcuți, spre ieșire.

La capătul coridorului l-am zărit pe Mopsul. Încerca să dispară ca să nu-l observăm și mi-am dat seama că ne spionase. În ciuda miopiei de care se plângea, Mopsul vedea exact ce vroiau ceilalți să-i ascundă. Cum știam că-și va bate gura, am încercat să-l intimidez. Am alergat după el și l-am ajuns. „Și zici că te plimbi, canalie bătrână?” Mopsul s-a întors spre mine speriat. Nu se așteptase să-l atac atât de direct. Și-a revenit însă repede. „Ce, domnule sculptor, n-am voie?” Tonul era chiar impertinent. „Sigur că ai voie, canalie bătrână, dar cum se face că ți-a venit să te plimbi tocmai pe aici?” „Dar ce se întâmplă aici?” făcu el pe prostul și am preferat să nu lungesc discuția. Oricum era inutil. Știam ce urma să aud. Și nici nu-mi păsa prea mult după discuția cu Laura.

În cameră, m-am lungit pe pat fără să mai aprind lumina. Mă simțeam epuizat, nu mai aveam energie nici măcar să-mi fac un ceai ca să-mi liniștesc stomacul. Și luam mereu aceleași gânduri de la capăt. Sigur, o iubeam pe Laura, dar de ce-mi cerea imposibilul? De ce-mi cerea să renunț la ceea ce nu mai puteam și nici nu doream să renunț? Ar fi vrut să fiu undeva o mediocritate oarecare, numai să fiu o mediocritate adevărată? să mă înăbuș în adevărul meu, în destinul meu îmbâcsit și strâmt? Și ce viață am fi dus? Ea laborantă, iar eu, eu ce? un amărât care să depindă de morți și de pietatea

celor vii? Asta visa să devin? La ce-mi trebuia un adevăr mizerabil care mă cobora? Trecuse de miezul nopții, ba poate chiar se apropiau zorile, și eu continuam să-mi pun întrebări, să mă cert în gând cu Laura. În loc să fie alături de mine, ea ținea să mă silească să-mi miros, domesticit, ratarea. Prefera o dragoste meschină și lucidă. Când puteam să stăm amândoi în sala cu oglinzi, ea pe un fotoliu, eu pe altul, bând limonada sălcie care intra în ritual și visând fiecare în voie... nu, ea prefera să mă azvârle în pulbere de pe treapta pe care mă suisem. Nu înțelegeam cum se întâmplase că într-un azil unde și doctorii erau bolnavi Laura continua să fie sănătoasă, dar eram încredințat că-mi cerea prea mult cerându-mi să fiu un om normal, mai ales într-o lume bolnavă. Aș fi vrut s-o fac să priceapă problema mea; faptul că mă născusem fără nici o vocație, dar cu o mare și dureroasă ambiție, mă împinsese să intru în conflict cu propria mea neputință, mă adusesse în situația să mă revolt împotriva destinului meu, iar în această revoltă nu mă puteam bizui decât pe imaginația mea înfierbântată; deci, n-aveam cum să trăiesc în linie dreaptă; îmi lipseau și forța care e necesară pentru asta și resemnarea care te ajută să fii un vierme autentic, împăcat cu toate. Dar cum să explici cuiva că nu dorești să fii izbăvit? Pentru mine exista o singură cale, să fiu cât mai bolnav. Drum înapoi nu mai era. Laura mă trăgea îndărăt fără să-și dea seama că drumul meu ducea înainte, spre împlinirea și distrugerea mea totală. Cei care ne iubesc se încăpățânează uneori să ne salveze, vrându-ne altfel decât suntem, fără să bănuiască o clipă că prin grija lor ne împing să devenim ingrați. Am adormit cu hotărârea de a mă feri de Laura.

„Ce s-a întâmplat între tine și Laura? V-ați certat?“, m-a întrebat peste câteva zile Dinu. Avea în glas un soi de tristețe. Eram gata să-l rog să nu se amestece în treburi care nu-l priveau, când, întorcându-se de la fereastră, unde stătuse privind marea, el adăugă: „Nu te porți normal, dragă Daniel“. Atunci am priceput că stătuse de vorbă cu Laura și i-am zis pe un ton destul de arțăgos: „Cum ar trebui să mă port normal? Să spăl pahare murdare într-o cârciumă? Să caut un meșter de cruci căruia să-i fie milă de mine? Ori să mă întorc la pușcărie, să fac portretele gardienilor și să deschid o expoziție într-o celulă?“ Dinu a venit și s-a așezat și el pe pat. „Și crezi că aici în azil...?“ zise el, fără să termine întrebarea. Am înțeles ce vroia. Tocmai de aceea i-am răspuns brutal: „Aici, cel puțin, îmi iau pușca și mă uit cum se bălăcesc cerbii în mlaștină. Sunt eu vânătorul. Mă aleg doar cu scârba, nu-mi intră și noroiul în gură. Laura e o naivă.“ „Bănuiesc că, de fapt, n-o iubești“, mi-a zis Dinu, după care omul acesta care nu fusese niciodată iubit mi-a declarat cu o mare căldură că el socotea dragostea un noroc, unul din puținele prilejuri ce le avem pentru a nu ne risipi viața în fleacuri și ambiții neroade. „Crezi că întâmplător s-au pornit cu tot felul de scorniri scârboase împotriva Laurei?“ m-a întrebat. Avea chiar o teorie despre forța subversivă a dragostei care, zicea el, se cuibărește în adevărul ei ca într-o oază; de aceea orice flagel tinde în mod natural s-o înăbușe ori măcar s-o murdărească. L-am ascultat, dar am rămas opac la argumentele lui. Știam una și bună. Că Laura reprezenta pentru mine un risc.

Putea să mă zdruncine cu realismul ei și nu vroiam. Câtă vreme eram bolnav, mă simțeam apărat. În schimb, sănătatea mă putea omorî. Acestei idei fixe, în care am crezut orbește cu tot răul din mine, îi datorez că mă aflu aici și-mi simt viața ca un vis de nebun într-o lume înțeleaptă.

(Din caietul de vise) La un restaurant, tata și Luchi. Orchestra cânta. Luchi era îmbrăcată într-o rochie cu multe romburi albe. Tata, în redingotă. De masa lor s-a apropiat să le ofere un buchet de flori o femeie în care am recunoscut-o pe femeia mutilată de tren. Avea un singur braț întreg, celălalt fiind ascuns sub o eșarfă neagră. După ce-a lăsat florile pe masă, a scos o cheie, a deschis ușa restaurantului, care era încuiată, și mi-a făcut semn s-o urmez. Am mers după ea, pe o cărare subțire, foarte subțire, până ce m-am pomenit pe țărm, între Stâncile de marmură. Acolo femeia a dispărut. Se înnorase și marea începuse să fiarbă. Am auzit un zgomot și m-am întors. Filip lovea cu o bară de fier în piatra funerară a Tuberculosului, icnind la fiecare izbitură. Se răzbuna pentru moartea Prințului. I-am strigat: „Ce faci? Îți bați joc de munca mea?” Văzându-mă, Filip s-a așezat în genunchi. Tremura din tot corpul și avea o privire de animal îngrozit. „Să nu mă spuneți, domnule sculptor”, s-a rugat el. „Bine, dar să nu te mai prind pe aici”, i-am zis. Am căutat-o apoi pe femeia mutilată de tren. Trebuia să aflu de la ea ceva foarte important privind trecutul meu. N-am găsit-o însă nicăieri. M-am dus la Arhivar și l-am întrebat dacă nu cumva cunoștea el numele femeii și locul unde o puteam găsi. Arhivarul a râs răutăcios. Îi făcea plăcere, în mod evident, că mă aflam în încurcătură. Pe coridor, mi-a venit o idee. Am căutat-o pe Moașa, i-am făcut ochi dulci și m-am culcat cu ea. După ce-am iubit-o, în timp ce Moașa se îmbrăca, am rugat-o ca din întâmplare: „Draga mea...” Ea s-a încruntat. Nu-i plăcuse oare că-i ziceam „draga mea”? Am repetat: „Draga mea, aș vrea să văd și eu... te rog să dai ordin...” „Ce ordin?” se strâmbă Moașa, țuguindu-și ironic buzele, deși înțelesese foarte bine, se vedea asta din ochii ei. I-am explicat că vroiam să văd ce scrisese Arhivarul despre trecutul meu în hârțoagele lui. „Știi, draga mea, nu mai sunt foarte sigur...” „Cu atât mai bine, exclamă veselă Moașa. Nu-mi place să mă culc cu bărbați prea plini de trecutul lor. Sunt primejdioși.” Și râse întocmai ca Arhivarul, dispărând. În urma ei apăru în ușă surdul pe care l-am mai visat o dată. „Povestește mai departe, altfel vei muri, îmi zise el. Numai după aceea îți vei putea lua viața de la capăt.” Am ridicat din umeri. „Nu se poate lua nimic de la capăt, nu mergem decât înainte, doar asupra viitorului putem interveni”, am murmurat, așteptând să se întâmple ceva, în vreme ce pe malul unei mlaștini pline de nuferi galbeni m-am văzut pe mine, mai tânăr, ridicând pușca.

Probabil, oricât m-aș strădui n-aș putea să redau ce s-a întâmplat atunci. Totul îmi e atât de clar încât limpezimea se întunecă și bâjbâi prin ea ca un bezmetic, lovindu-mă de ziduri, de mine însumi și nu mai știu încotro să mă îndrept și ce să cred. A fost un accident? Ceas rău? Sinucidere? Vendetă? Oboseală de a mai trăi? Revoltă? Sau scârbă? Când ne atinge într-un fel sau altul direct, moartea arată ceea ce este de fapt: un scandal. Atunci, în sfârșit,

ne dăm seama că nu există moarte normală, nici măcar când omul își dă sufletul cu un suspin la o vârstă respectabilă, și că morțile revoltătoare nu se mai ascund în haine de călugăriță, venită, chipurile, de la Dumnezeu, ci țopăie nerușinate, silindu-ne să întoarcem privirea. Sunt vinovat oare că n-am avut tăria să mă uit? Nu din pudoare n-am făcut-o, ci dintr-o neputință împotriva căreia n-am fost în stare să lupt. Cel mai important lucru mi se părea atunci să nu mai simt nimic, să mă cufund într-o nesimțire salvatoare și am făcut asta cu o spaimă pe care n-am încercat s-o combat, era inutil.

Dimineața mi-am petrecut-o pe baltă, în barcă. După-amiază am avut poftă să dau o raită prin bălării. Nu mai plouase de mult, ierburile se uscau și putrezeau de căldură; păreau un hoit pe care-l devorau alte ierburi, tinere, însetate de viață și necruțătoare. Trebuia mereu să-mi deschid drum cu mâinile, să mă apăr de mărăcini care se găseau aproape la tot pasul, printre flori mai ales. Am mers până n-am mai auzit zgomotul mării. Sub cerul decolorat și gol, liniștea stăruia ca o iepuroaică gravidă ascunsă în bălării, gata să nască, încordată, adulmecând pericolele. Doar câte o pală de vânt o tulbura în răstimpuri cu scurte vârtejuri de foșnete. Eram gata să mă întorc când, spre marea mea emoție, l-am zărit la vreo douăzeci, treizeci de pași înaintea mea pe Hingherul, pe care l-am recunoscut imediat după bascul lăbărțat pe cap. Călca apăsător, fără să se uite înapoi. Am vrut să-l strig, însă Hingherul fusese totdeauna un tip ciudat, de la care nu știai ce să aștepti. Și, din moment ce-și făcuse sălaș acolo în bălării, însemna că avea ceva în cap și că nu vroia să fie văzut; altminteri ce rost avea să se ascundă? Apărat de ierburile mai înalte decât mine, m-am ținut un timp după el, din curiozitate, până ce am auzit un lătrat de câine undeva în față. Atunci n-am mai avut curaj să merg mai departe. Am cotit și am ieșit pe marginea bălții, unde lumina scăzută a soarelui ce cobora spre asfințit aurea pata neagră a ierburilor arse și trestiiile. Cine s-ar fi gândit că o asemenea zi se va sfârși rău? În clipa aceea parcă totul conspira să-mi dea senzația fericirii. Peste două ceasuri, la azil, am aflat de moartea Laurei.

În primul moment am crezut că era o glumă idioată. Am alergat la morgă, am dat să pătrund între zidurile vechi, dărăpănate, am zărit prin întuneric cadavrul întins pe masa de piatră și m-am oprit; mi s-a făcut frig și frică, m-a cuprins o disperare năucă și tremuram; am fugit înapoi în cameră, am scos de sub pat sticlele de coniac pe care mi le dăduse Aristide în contul bustului făgăduind și m-am îmbătat ca un porc. M-am bălăcit într-o beție tulbure, ca în noroi, câteva zile; cum mă ridicam din ea, gata să-mi revin, mă repezeam la sticle. Aveam un singur gând în cap, gelatinos, laș, să fug de cadavrul pe care-l zărisem, să nu sufăr, să mă apăr.

Din acele zile n-am amintiri. Am aflat după aceea că Dinu mi-a adus în câteva rânduri mâncare și că tot el m-a împiedicat să iau parte la înmormântare; în halul în care mă găseam aș fi făcut o figură lamentabilă. Nu mai țin minte decât că într-o zi am șters praful de pe masă, am spălat scrumiera, mi-am adunat lucrurile aruncate prin cameră și mi le-am aranjat,

mi-am făcut patul, minuțios, mecanic, ca un somnambul, golit cu totul de gânduri, îndobitocit. Apoi m-am ras, m-am spălat îndelung, mi-am pus o cămașă curată și când n-am mai avut ce face m-am înfipt în scaun și cu ochii fixați pe peretele din fața mea, fără să văd nimic, mi-am zis: „Acum ce urmează?” Într-un târziu am avut senzația că Laura se strecurase în cameră, că se așezase pe pat și aștepta să-mi ies din starea de îndobitocire în care mă aflam, ca să discute cu mine; avea răbdare, nu se grăbea, nu vroia să mă trezească brusc, poate visam... Nu visam? Știam că ea era acolo, în spatele meu, îmbrăcată ca de obicei cu halatul alb și zâmbind, dar nu vroiam să întorc ochii de la perete. Apoi am luat o foaie de hârtie și am început să scriu. Vroiam să-i las un bilet pe masă și să ies fără să mă uit la ea. „Mi-ai reproșat că mă duc în sala cu oglinzi, că trăiesc în minciună. În felul acesta m-ai jignit. Îmi pare rău, dar nu pot să ți-o iert. Ar fi trebuit să știi că eu nu sunt făcut pentru vanități mărunte.” Dar, brusc m-am oprit. Era complet idiot ce făceam. Am rupt hârtia și am înghițit tot coniacul care se mai găsea în sticlă.

Când panica mea animalică a scăzut și am îndrăznit să mă întorc, bâjbâind, la realitate, m-am interesat ce se întâmplase. Dar nimeni nu știa de ce se înecase Laura. Domnul Andrei mi-a zis întâi că de vină fusese probabil un cârcei. Apoi mi-a șoptit misterios că nu era exclus ca portarul să fi jucat un rol necurat în toată povestea, deoarece tocmai în dimineața respectivă avusese loc o scenă pe care el, Domnul Andrei, o văzuse cu ochii lui. Portarul o prinsese de mână („fiindcă o iubea, domnule sculptor”): „Cu alții de ce...?” a apucat să zică, dar Laura i-a dat o palmă. „Și știți și dumneavoastră, adăugă Domnul Andrei, că un om gelos și furios pe deasupra e capabil de multe. În orice caz, pe la trei-patru după-amiază, la scurtă vreme după ce Laura pornise să înoate în larg, se hotărâse și portarul să facă o baie. El care nu-și părăsea niciodată ghereta în timpul zilei și-a încuiat-o și s-a dus în larg. „Când s-a mai pomenit așa ceva? se mira Domnul Andrei. Nici măcar duminica. Nu se spală niciodată, e un împutit. Și tocmai atunci l-a apucat. Dacă nu cumva – și Domnul Andrei coborî și mai mult vocea – primise ordin; în ziua dinainte Laura declarase că s-a hotărât să plece din azil.”

Simțeam că Domnul Andrei nu-mi spusese totul. L-am strâns de braț și l-am scuturat. „Îmi ascunzi ceva, hai, dă-i drumul”. „Ce să vă ascund, domnule sculptor?” încercă el să se eschiveze, dar fără prea multă convingere, fiindcă în realitate nu aștepta decât să fie silit să-mi relateze scena grotescă la care asistase și care mă face și azi să mă cutremur de dezgust de câte ori îmi imaginez ce s-a întâmplat acolo în bălării unde Laura, plecată să caute niște ierburi de ceai, fusese surprinsă și atacată de un grup de bătrâni. Dominic, Nelson, Filip, Mopsul și Leon se luaseră după ea și când nu mai putuseră fi văzuți din azil săriseră asupra Laurei și o trântiseră jos. „Eu, mi-a spus Domnul Andrei, am încremenit. Nu-mi venea să cred. Eram la câțiva pași în urma lor, ascuns de un măcăciune. I-am văzut cum i-au smuls halatul ca s-o lase goală. Fiecare trăgea de ce putea. Laura se zbătea, se lupta cu ei, l-a mușcat pe Nelson de mână, l-a zgâriat pe Dominic și a țipat cerând ajutor.

«Taci, putoare, a scrâșnit Mopsul. Destul te-ai... cu alții. Acum mai... și cu noi». Filip a smuls o mână de iarbă, i-a vârât iarba în gură și i-a strigat lui Leon: «Așează-i, mă, palma pe gură». Dominic și Mopsul o țineau de picioare, trăgând de ele ca să i le despartă, Nelson o ținea de mâini, iar Filip și-a dat jos ismenele, rămânând cu halatul pe el, și s-a vârât între picioarele Laurei. Parcă era un vierme, domnule sculptor, zău așa. Se chinuia, transpira, se înroșea, fără să reușească să-i facă nimic. Dominic l-a înhățat atunci de halat și l-a dat la o parte, zicându-i: «Hai, ține-o tu de picioare, că se zbate ca o iapă. Lasă-mă pe mine». Dar nici el n-a fost mai breaz. Ce credea, că dacă a trăit prin bordeluri asta îl ajută până la moarte? Stătea ca un păianjen uriaș pe trupul bieteii fete și pentru că se făcea de rușine în fața celorlalți s-a înfuriat, a devenit violent și a lovit-o. Era ceva foarte scârbos, jur, domnule sculptor. Îmi venea să le strig: «Mă, nenorociților, dacă nu puteți lăsați fata în pace, n-o mai chinuiți». Dar îmi era frică. Erau atât de întărâtați că puteau să mă omoare. Tropăiau pe margine, se așeza când unul când altul între picioarele Laurei, doar, doar... Înțelegeți dumneavoastră ce vreau să spun, dar degeaba. Și nici nu se hotărau să-i dea drumul. De parcă biata fată era de vină că ei erau neputincioși. O pălmuiam, o chinuiam, se răzburam cum puteam. Își dăduseră toți jos ismenele și halatele, rămăseseră îmbrăcați numai în cămășile de la pijamale și țopăiau așa prin iarbă în jurul fetei. Îmi era din ce în ce mai frică și m-am făcut mic în spatele măracinelui ca să nu mă simtă cumva. La sfârșit, Mopsul a făcut din halatul lui și al lui Dominic un fel de sac, a vârât-o pe Laura în el și a bătut-o cu o ramură groasă de măracine. Când au plecat de-acolo, erau toți roșii în obraji și cu ochii tulburi. Sărmana fată a rămas în neștire. În drum spre azil, l-am văzut pe Arhivarul îndreptându-se spre bălării. A fost o întâmplare, poate, n-am de unde să știu. Nu m-am luat după el, fiindcă mie, recunosc, îmi e frică de ăsta. Mi-e frică să nu spună cine știe ce despre mine. Așa că am rămas pe trepte, să aștept. Târziu, pe după-amiază a apărut și Laura. Era ca beată și cu halatul zdrențuit. S-a dus direct pe țârm, a lepădat halatul și a intrat în apă. Și, cum v-am zis, la o vreme a plecat și portarul după ea.»

Nici azi n-am reușit să uit sila care m-a cuprins în timp ce-l ascultam pe Domnul Andrei care mai înflorea poate și el scena la care fusese martor. Era ceva absolut dezgustător în acel viol ratat (până și violurile trebuiau să fie ratate acolo) și poate că Laura, scârbită de propriul ei trup după asta, într-o criză de disperare, se azvârlise în mare cu gândul să se spele și să nu se mai întoarcă.

Cum nu țin să fac mea culpa pe pieptul altora, sunt gata să înfrunt și zvonul lansat de Mopsul, că vina o purtam totuși eu. Fiindcă mă purtasem cu Laura cum mă purtasem. Numai că răul într-o asemenea situație nu e să fii învinuit, ci să crezi că ai puțină dreptate. Prin vinovăție te mai poți mântui. Arzi rana cu fierul roșu și, dacă nu mori, se vindecă. Dar mie nu mi-a fost dată, se pare, decât infecția. N-am fost în stare să regret ruptura brutală cu Laura nici măcar după moartea ei. Dimpotrivă, am acuzat-o în sinea mea și atunci că nu m-a înțeles. Vroia să ne trăim cu sinceritate viața și dragostea, fără să le

murdărim, asta, desigur, sună frumos în principiu. Ce retorică reconfortantă, pe care nici măcar n-o poți combate fără să te compromiți sau fără să dai senzația că ești cinic. Și n-o combat. Ba, sunt gata chiar să strig: Ce erori facem, Doamne! Ne lăsăm fascinați de ispita de a juca un rol excepțional, în loc să observăm că fericirea e de obicei mediocră. Ne furăm singuri, ne frustrăm singuri. În loc să intrăm pur și simplu în țara făgăduinței care se află la îndemână, la colțul străzii sau chiar în camera noastră, alergăm după vanități ieșite din comun. Vrem să Te concurăm, uitând că Tu ai plătit cu singurătatea Ta absolută gustul funebru al puterii absolute. Da, nu mă feresc să recunosc că drama mea e drama renunțării la mediocritate. Am vrut să devin neapărat „cineva” și am disprețuit fericirea „oarecare”. Asta încă de pe vremea când am refuzat să mă joc cu pisicile și mi-am umplut camera cu poze de lei și pantere, cu „gunoaietele” pe care tata vroia să le măture de pe pereți ca să mă vâre cu nasul în realitățile din care mă refugiam. Și mai târziu când n-am pierdut nici un prilej pentru a repeta întruna: eu, mie, eu simt, eu, pentru mine, eu... Am fugit de drumurile normale, pe care, cu puțin noroc, îți poți umple viața iubind, chiar dacă n-ai pictat Capela Sixtină. Dar eu semănam demult cu taurii din arenă care nu mai văd la un moment dat decât o mică bucată de pânză. Și pot fi învinuiți taurii pentru asta? Nici măcar azi, când am altă perspectivă asupra lucrurilor, nu pot să regret că nu m-a mulțumit să cioplesc cruci într-un atelier oarecare, că mi-a fost silă de mediocritatea mea. Pot să regret numai că am vrut să renunț la ea prin orice mijloace. Nu-mi reproșez că n-am căutat pământul făgăduinței în ceea ce aveam, ci că l-am. căutat într-un deșert. Tocmai de aceea mă pomenesc uneori vorbind cu guzganii: „Când va veni furtuna, vă voi lăsa trecutul meu, hămesiților. Sfârtecați-l. Devorați-l. Faceți ce vreți cu el. Vă aparține. E numai bun pentru voi”. Vorbind altfel aș rata și ultima șansă, de a desăvârși ceea ce am distrus incomplet. Uneori trebuie plătit ca să ne apărăm de propriul nostru dispreț, chiar dacă există și pustiuri ce nu pot fi traversate deoarece nu ajungi la marginea lor.

Înțelegeam că Laura se temuse, poate. Fiind insolent de sănătoasă, risca să fie prigonită de cei bolnavi. Și poate că încercarea de viol din bălării fusese tocmai o formă de prigoană, deoarece sănătatea ei reprezenta o sfidare. Nu văzusem eu însumi în ironiile Laurei un risc, care-mi puneă în pericol încântările din sala cu oglinzi? Dar eram furios pe ea fiindcă nu avusese tăria să mă iubească împotriva mea însumi. Nu era ceva nou în asta, mereu aruncasem apa primită în dar, așteptând clipa când mi se va da să beau cu forța, iar clipa aceea n-a venit niciodată, numai că de Laura fusesem legat mai mult decât de oricine altcineva, încât golul lăsat de ea îl simțeam în mine până în măruntaie. Câtă vreme ea trăise, eram în stare să las să treacă zile întregi fără s-o văd, știind că oricând aș fi avut posibilitatea s-o caut dacă vroiam. Gândul că așa ceva nu mai era cu puțință, că nimic nu mai putea fi îndreptat, îmi dădea o nesuferită senzație de gol de care nu reușeam să scap. Încercam să mi-o închipui pe Laura bătrână, ofilită, plină de riduri, dar fiecare val care se izbea de țărniță îi ștergea ridurile închipuite și fața ei strălucea din nou tânără.

Retrăiam noaptea când arseseră bălăriile și când mă culcasem prima oară cu ea. Alt val ștergea și această amintire. După care revedeam masa de piatră pe care era pus, sub cerul înstelat, trupul Laurei plin de alge și cu burta umflată, pentru ca totul să se prăbușească în gol... Abia în asemenea momente îți dai seama că nu poți înțelege moartea. Te izbești de ea ca de un zid vâscos. Cum adică? Ochii care au văzut nu vor mai vedea? Urechile care au auzit nu vor mai auzi? Buzele care ți-au vorbit nu vor mai vorbi? Niciodată? Așadar, totul a încetat? Ca un foc care s-a stins? Vrusesem să mă feresc de Laura, să rămân liber și singur. Ce prostie! Cum să fii liber dacă ești singur? Singur nu ești liber niciodată. Singurătatea nu e libertate, ci sclavie. Nu suntem liberi decât legați profund de un om sau de o idee.

Am aflat că la înmormântare, la sfârșitul ceremoniei, a cerut voie și Vecu să spună câteva cuvinte. Toată lumea a devenit curioasă fiindcă era prima oară când Vecu ieșea din tăcere în public. S-a apropiat de groapă și cu o voce înăbușită a rostit o singură frază, ciudată, pe care mi-a reprodus-o Dinu și la care m-am gândit mult: „Aș vrea să cred că Judecata de Apoi va avea loc în timpul vieții noastre”. Chiar așa a spus: „Aș vrea să cred că Judecata de Apoi va avea loc în timpul vieții noastre”. Și am fost sigur că Vecu spusese această frază gândindu-se la mine. Îmi mai trecuse furia atunci și am acceptat că, poate, eu și Laura fusesem amândoi de vină. Firește, nimic de zis, era frumoasă teoria lui Dinu că, într-o lume care murdărește, dragostea e ca o oază de puritate. Dar un corectiv trebuia adus la teoria lui. Uneori cei care locuiesc în aceste oaze aduc murdăria pe picioare, pe mâini și, treptat, murdăria îi îmbolnăvește fără să-și dea seama cum s-a întâmplat. Pe cine să învinuiască atunci? Moașa simțise bine că n-avea nevoie să-mi interzică s-o văd pe Laura. Putea conta pe azil și pe slăbiciunile noastre, pentru ca dragostea mea cu Laura să se învinovățească doar pe ea însăși părăsind oaza pe care a vrut s-o cultive.

A urmat recunoașterea cea mai dificilă și cea mai neplăcută, la care am fost constrâns totuși să ajung. Într-o dimineață m-am trezit cu sufletul uscat, fără nici un ecou. Secase în mine orice suferință și am înțeles atunci un lucru care m-a pus pe gânduri. Luasem disperarea mea drept durere când, de fapt, era altceva. În realitate nu mă zguduise moartea femeii pe care o iubisem, ci moartea femeii care mă iubise! Simțeam moartea Laurei ca pe o nedreptate care mi se făcuse mie! Mă socoteam pe mine o victimă, condamnând-o pe Laura că mă obligase la singurătatea mutilată de a fi cu ea în absența ei.

Aș spune că neputința mea de a fi la înălțimea acestei drame mi-a dat o lovitură mai grea decât moartea Laurei. O mare durere m-ar fi înălțat în ochii mei și aș fi căpătat prin ea dreptul să mă privesc altfel: „Daniel, în sfârșit ai fost capabil de o pasiune puternică, după care nu mai poți să fii un om întreg”. Apoi, cu vremea, totul ar fi intrat în normal, m-aș fi obișnuit cu moartea Laurei, aș fi zis, cum zic și alții în asemenea cazuri, „așa era scris în cartea destinului”, sau, mă rog, ceva de genul acesta până ce m-aș fi liniștit pe deplin, m-aș fi golit de regrete și aș fi uitat-o, rămânând cu satisfacția că măcar o dată n-am fost o

jumătate de om. Dar în loc de o suferință greu de suportat, pustiitoare, exista în mine o biată părere de rău. Căzusem de la mică înălțime, nu din stele. abia aveam câteva vânătași. Laura reușise să clatine nepăsarea din mine, dar nu o alungase. Încă o dată confundasem, poate, patul cu dragostea. Și ce însemna asta altceva decât că eram, de fapt, incapabil de o dragoste mare, că eram o ființă atât de mediocră încât nu puteam aspira decât la o iubire mediocră? Dacă într-o dragoste adevărată trebuie să fii puțin sclav pentru a fi liber, adică să nu mai vezi uneori nimic în jur, eu nu puteam fi nici pe deplin liber, nici cu totul dependent. Această constatare m-a speriat.

Priveam marea de la fereastră. Sticlele primite de la Aristide zăceau azvârlite sub pat, fără nici o picătură de coniac în ele. Nu mă mai puteam îmbăta. Trebuia să-mi suport luciditatea, golul. Secătuit cum eram, aș fi vrut să sângerez, să am un nod în gât, la urma urmei ce importanță avea că ardeam de dorința de a mă întoarce în sala cu oglinzi? și tiranii suferă uneori, și ei pot fi, o clipă, umanizați de suferință, iar eu doream să vărs această lacrimă sinceră tocmai pentru a șterge descoperirea neplăcută că și sufletul meu era mediocru. Dar nu se întâmpla nimic. Nimic decât o goală și înfricoșătoare indiferență care creștea și mă lăsa să întrezăresc, prima oară, proporțiile ratării mele, mult mai adâncă decât crezuse Laura. Ea își închipuise că iubeam măcar minciuna și trăiam sub steaua ei. Nu. Eram gata să schimb o minciună cu alta, așa cum schimbasem adevărul dragostei cu minciuna. Nu credeam în nimic, nu eram legat de nimic, eram singur, îngrozitor de singur, insuportabil de singur... aceasta era boala deșertului, semănând cu celulele canceroase care proliferază până distrug șiucid...

Întâmplarea a făcut să am atunci și alte stări proaste, alunecând, din nou, în plină zi într-un fel de întuneric gelatinos, în care scânteiau cioburi de lumină orbitoare. Aceste stări s-au repetat câteva zile la rând, fără să dureze niciodată prea mult. N-am spus nimănui nimic. Nici lui Dinu nu i-am vorbit despre ele, am așteptat să treacă singure. Și, ca să le ascund, ieșeam foarte rar din cameră. Stăteam trântit în pat, cu ochii în tavan, cu capul golit de gânduri sau, când și când, năpădit de amintiri. Mă revedeam uneori la școala de corecție, fumând prin closete, sau la închisoare îndesând cârpe între bocanci și pielea jupuită. La Belle Arte pierdusem un examen numai fiindcă mă încăpățanasem să pretind că orice sculptor ar trebui să sufere de agalmatoremăfobie, adică de teama că statuile vor vorbi. Întâlnisem acest cuvânt complicat pe lista fobiilor, îmi plăcuse cum suna și mă străduisem să-l învăț. Susțineam că eu aș fi ales candidații la Belle Arte întrebându-i un singur lucru, ce părere au despre agalmatoremăfobie. Celor care ar fi considerat-o o boală, le-aș fi spus să plece. Era păcat să-și piardă timpul când sunt atâtea meserii de făcut. Mi-am amintit și de o întâmplare pe care mi-o povestise Dinu, despre o femeie căreia îi murise bărbatul de cancer și care spunea tuturor la înmormântare, printre bocete fără lacrimi și grija de a nu fi cumva furată de rudele mai puțin pioase, cum scumpul ei soț o certase, „Stricato, nu mă mai târi pe la toți doctorii, că oricum o să mor”, după care a îngenuncheat teatral în

fața sicriului strigând „Voi îndeplini tot ce mi-ai spus tu”, în timp ce afară, fanfara, în mod expres nedorită de răposat, își continua marșul funerar făcând să geamă alămurile. Apoi, fără nici o noimă mi-au venit în minte vrăbiile care se jucau în praful cald de pe uliță în cătun, câinele care se oprise și urina pe trunchiul gutuiului de la poarta Martei. „Îți împute gardul”, îi spusese, iar ea izbucnise în râs. Frânturi de viață. Cioburi de oglindă spartă. Ce legătură exista între ele? Eu. Eu care crezusem totdeauna că lumea se împarte în două categorii, egoiști care au curajul să recunoască faptul că sunt egoști și egoști care din diverse motive o ascund. Uneori, trecutul nu mai era o amintire a cărnii mele, ci un fel de obiect pe care-l purtam după mine. Marta îmi povestise că Profetul păstrase un ceas care arăta exact ora când venise acasă cu limba smulsă. Trântise atunci ceasul de pământ și îi sfărâmasese mecanismul. Parcă așa ceva se petrecuse și cu memoria mea. Mi-ar fi trebuit, mă gândeam, puțină milă de mine însumi, dar dacă în deșert și în junglă am fost în vis, în țara milei n-am ajuns niciodată.

(Din caietul de vise) Eram pe țarm. În jur, nici noapte, nici zi, ci o lumină specială, palidă, care nu emana de la nici un astru. Mă oprisem lângă un salcâm uriaș, cu coroană bogată, al cărui trunchi era înlănțuit de crengile unui smochin. Frunzele late și fructele smochinului se amestecau cu frunzele salcâmului și mă miram cum reușiseră să crească astfel. Apoi, deasupra țarmului s-au strâns nenumărați pescăruși care au acoperit cerul. S-a întunecat, iar în timpul cât a stăruiat întunericul nu știu ce am făcut. Când lumina s-a revărsat din nou, am înțeles că se petrecuse ceva. M-am uitat în jur. Pescărușii erau, toți, culcați pe nisip, printre scaieți și pe stânci. Dormeau sau erau morți. Dar nu, nu era asta. Am continuat să caut cu privirea și am descoperit că smochinul se găsea ceva mai departe, după o stâncă. Probabil, îl tăiasc cineva. Când m-am uitat la salcâm, el arăta mult mai sărac, cu coroana împușinată, cu frunzele rare și mici. M-am dus să iau o smochină, am dus-o la gură, dar n-avea un gust bun. „Ce rele sunt, de ce oare?” m-am întrebat. Mă preocupa în continuare cine tăiasc smochinul și deodată am auzit pe cineva tușind în spatele meu. M-am întors, era Francisc, încălțat cu pantofi de pânză (ce ciudate sunt amănuntele într-un vis). Vroia să închidă ușa. Am făcut un pas înainte, am intrat în sala cu oglinzi și m-am oprit. Bătrânul era acolo.

Nu mă vedea. Stătea cu spatele la mine. Însă îi zăream fața în oglinzi și m-a surprins expresia crudă, dementă care îi răvășea trăsăturile. Lângă el, tremurând de încordare, cu bale de sânge pe buze, un buldog voinic, de culoarea vulpilor, se smucea, uitându-se fix spre oglinzile din capătul sălii. Am ridicat privirea intrigat și m-au trecut fiori de groază. În oglinzi eram eu! Bătrânul ținea strâns câinele și îi șoptea ceva la ureche, întărâtându-l. Împreună, alcătuiau o singură ură. Se auzi apoi un ordin scurt: „Ucide-l!” Câinele țâșni, ajunsese din câteva salturi la oglinzile în care mă reflectam, sărindu-mi la beregată. Am închis ochii, dar un hohot de râs umplu sala și am deschis ochii ca să văd ce se întâmplase. Câinele se izbise cu colții și cu ghearele de oglinzi și se tăvălea pe jos de durere, în vreme ce Bătrânul se distra.

M-am întors la vanitatea mea care, ca totdeauna, îmi rămăsese credincioasă, și abia atunci am observat că golul din jur se extinsese. Cei mai mulți dintre bătrâni mă evitau încă și mai vizibil decât înainte, stimulați poate și de comportarea mea ciudată din ultima vreme. Anton mă acuza că mă purtasem execrabil față de Laura. „Proasta l-a iubit, bombănea el. Așa sunt femeile. Iubesc pe cine nu merită.” Diavolii din mine au început imediat să se agite, să scoată capul. Mă sfătuiau, îmi șopteau la ureche: „Arată-le că nu-ți pasă. Vrei să-i dai satisfacție Mopsului? Sau Arhivarului?” Și, în stilul meu, am ațâțat focul care-mi pârla degetele. Aruncând la coș pilulele pe care mi le prescrisese Dinu, am ieșit și mai rar pe coridoare, Călugărului nu i-am mai dat ceai, iar pe Domnul Andrei l-am lăsat să înțeleagă că mă deranja prea des și că nici nu mă mai interesa să aflu ce murdării scuipa Mopsul.

Nu știam nici ce vroiam, nici ce trebuia să dovedesc și aveam nevoie de întreaga mea înverșunare ca să zac în balta de tăcere care se lățea în jurul meu, acceptând să putrezesc în pat decât să ies pe coridor și să mă port normal. Eram convins că mai devreme sau mai târziu bătrânii vor veni singuri să mă roage să-i iert pentru ingratitudea lor; depindea de mine totuși cum va arăta mormântul lor; datorită mie, poarta eternității, neunsă de atâta vreme și scârțâind din toate încheieturile, începuse să se deschidă. Doreau să le-o trântesc în nas? Foarte bine!

— Nu cumva le-ar plăcea să mă sinucid și eu? i-am replicat lui Dinu când m-a sfătuit să fiu rezonabil. Te pomenești că mi-ar organiza o înmormântare frumoasă, la care ar veni cu toții, ar spune vorbe plăcute și ar ruga-o, poate, pe Moașa să arunce o floare pe mormântul meu. Dar n-am chef, află, să mă sacrific ca să le întrețin moralul. Să se descurce și fără mine. Și, într-o zi, pe toți care se iau acum după Mopsul o să-i vâr cu nasul în propriile lor excremente.

Nici pe Victor nu-l mai puteam suferi. Nu-mi făcuse nimic, dar îmi amintea un lucru iritant, de câte ori îl zăream de la fereastră sau în rarele prilejuri când, vrând nevrând, ieșeam din cameră. Nu el ne amenințase cu era rațiunii? Care însemna pentru mine ce? Cioplitor de cruci, fără geniu, fără auditoriu, fără oglinzi, fără vise, asta îmi rezerva faimoasa lui eră a rațiunii. Ei bine, nu, să și-o țină Victor pentru el, îmi ziceam. Nu eram dispus să mă întorc în praful drumului din care mă ridicasem. Nu eram dispus câtuși de puțin.

Chiar și unei cămile îi trebuie din când în când apă, nu poate trăi din nimic. Simțeam nevoia să ies afară, să sparg capul cuiva, Mopsului sau Arhivarului, să trântesc de podea farfuria din care mâncam, să trântesc uși sau să răcnesc cu sălbăticie. După asta, dacă nu eram alungat pentru scandal din azil, m-aș fi liniștit, poate, lăsând pentru mai târziu, ca Moașa, răzbunarea. Și pentru că nu făceam decât să mă învârt ca un cal de moară prin cameră, mă izbeam din ce în ce mai tare de un adevăr pe care altădată doar îl bănuisem: bătându-mă cu lumea, n-am reușit decât să depind de ea. Așteptam să fiu invitat, rugat să-mi reiau locul obișnuit pe peluză, să fiu ascultat, admirat, flatat și pe măsură ce treceau zilele, fără ca nimic să se întâmple, mă copleșeau

ciuda și un soi de panică. Îmi dădeam seama că nu voi rezista multă vreme, că bătrânii erau mai puternici în neputințele lor decât mine. Ei aveau de partea lor o armă împotriva căreia nu puteam face nimic, contradicțiile mele. Tot ce-mi stătea la îndemână era să amân înfrângerea, capitularea. Atât. În zadar îngھیteam somnifere ca să pot adormi și visam că într-o bună zi, sculându-mă, îi voi vedea pe toți îngenuncheați pe coridoare, așteptând să trec printre ei și să-i iert. Mă mințeam. Nu puteam să încui ușa, să zic „nu mă interesează, domnilor, muriți liniștiți, lăsați vorbă să mă cheme cineva când ați murit toți, ca să vă cioplesc pietrele funerare.” Trebuia să cedez și eram furios. Aceasta era ironia sorții care a pus la un loc, în mine, și deșertul și setea. Nu puteam să fiu alături de alții fără să fiu singur și nu puteam să fiu singur fără să am nevoie de alții. Cum se puteau împăca două lucruri de neîmpăcat? Era ca și cum ai vrea să logodești apa și focul. Dincolo de ușa camerei nu se afla un bulevard cu firme strălucitoare, se afla coridorul unui azil, pe care umblau bătrâni îmbrăcați în halate uzate, a căror mizerie fizică îi împingea câteodată să caute cu ochi lacomi nenorocirea altuia pentru a-și stimula pofta de viață; printre ei erau și Mopsul și Filip, și ceilalți care tăbăraseră pe Laura în bălării; unii mă bârfeau, mă evitau, pe drept sau pe nedrept; dar nu mă puteam lipsi de ei la nesfârșit. Gândul acesta mă făcea să-i urăsc, iar această ură mă lega, de fapt, ca un fel de dragoste de ei.

Mopsul și Dominic vârau uneori capul pe ușă, îmi aruncau priviri iscoditoare și închideau repede. Eram convins că adulmecau starea mea, vrând să nu piardă nici un amănunt din spectacol, și mă vâram sub pătură prefăcându-mă că dormeam. Mă purtasem rău cu unii dintre bătrâni, nu-i spuseseam oare lui Dominic „dragul nostru idiot”? nu-l admonestasem pe Filip? nu răseseam de Leon? dar alungam aceste întrebări, cum alungi o muscă nesuferită, și ajungeam la gesturi caraghioase. Când Filip a întredeschis într-o dimineață ușa, am scos limba la el. Apoi m-am pomenit vorbind singur cu o furie rece: „Nu, pușorilor, nu vă mai zgâiți la mine. Încă n-am poftă să crăp. Mai bine trăiesc și vă pun eu cu botul pe labe. Aveți răbdare numai.” Ca să mă calmez, mă ridicam din pat, mă duceam la fereastră, o deschideam larg, priveam zborul și vânătoarea pescărușilor care țipau câteodată asurzitor. După un timp, iarăși mă năpădeau însă neliniștile, înverșunările și redeveneam stupid. Le zâmbeam ca un imbecil celor care deschideau ușa, mă trânteam din nou în pat și strângeam sub pătură pumnii: „O să-mi plătiți voi toate astea”. Nici o clipă nu mi-a trecut prin cap că, de fapt, primul cu care trebuia să mă răfuiesc eram eu însumi, că nu eu alesesem țărnul acela, ci el mă alesese pe mine din pricina caracterului meu și că trebuia să se întâmple tot ce s-a întâmplat. În schimb, mi-am adus aminte ce pățisem la școala de corecție când un supraveghetor bătăran, ca să mă pedepsească, mă silise să mă dezbrac în pielea goală și să mă urc pe o masă, pe care o ocolea lovindu-mă de câte ori putea peste testicule cu nuiua, în timp ce colegii mei se prăpădeau de râs. Pe coridor, dacă ieșeam, aveam impresia că văd în ochii celor cu care mă întâlneam un avertisment ironic: „Daniel Petric, ești un om terminat. N-o să

mai faci mulți pureci la azil, așa că, scuză-ne, dar nu merită să ne mai pierdem vremea cu tine”. Moașa îmi răspundea rece la salut, fără să-mi arunce nici o privire, arătându-mi astfel că nu uitase ofensa pe care i-o adusesem. Încât de fiecare dată mă grăbeam să ies cât mai repede, să ajung pe țarm sau să mă duc în bălării. Rar, foarte rar mai luam barca să trec în cătun. Marta se lămurise că nu însemna pentru mine decât o legătură oarecare și nu-mi mai ascundea răceala, iar la mlaștină mă persecuta ideea că, în timp ce ținteam cerbul, altcineva în spatele meu mă țintea pe mine; din pricina asta mă întorceam întruna să mă asigur că nu riscam un glonte în ceafă sau să fiu îmbrâncit în mlaștină și, ultima oară, nici nu împușcasem cerbul ca să plec mai repede de acolo, urmărit de tăcerea tainică și amenințătoare a pescarilor.

Îmi rămânea, noaptea, sala cu oglinzi. Acolo uitam de toate și mă visam răzbunat de toate. Poate datorită ei m-am hotărât în cele din urmă să fac un efort pentru a ieși din impas, să-mi recâștig interesul celorlalți și autoritatea, prin viclenie. Mi-am lins rănila și am surâs. Silindu-mă să mă simt ca un vierme, mă sileam să mă vreau înălțat și mai sus pe soclul meu tainic.

(Din caietul de vise) Bătrânul și-a potrivit piciorul bolnav pe perna de postav roșu, apoi s-a uitat la mine bănuitor și rece. Vroia să-mi dovedească astfel că știa ce se întâmplase după moartea Laurei? Mă privea cum ai privi o insectă care se crede liberă lângă laba unui tigr, dându-mi de înțeles că răbdarea lui avea limite.

— Regret că n-ai mai lucrat în ultimul timp, zise el după ce bău din carafa cu limonadă. Vorbele sunau ca un avertisment.

I-am declarat că eram un artist și că, la urma urmei, cimitirul era opera mea, o cream în funcție de momentele mele de inspirație. M-a ascultat fără să mă întrerupă. La sfârșit, m-a măsurat lung, în vreme ce mâinile așezate pe masă îi tremurau ușor. Eu înghețasem. Niciodată nu avusesem o asemenea îndrăzneală.

— Hai să facem o partidă, zise el stăpânindu-și emoția și furia, întinzând spre mine pachetul de cărți. Dacă vei câștiga, renunț la orice pretenție în legătură cu cimitirul. Dacă vrei, las și un testament în sensul acesta, că întreaga glorie ți se cuvine. Dar dacă pierzi, să nu mai îndrăznești niciodată să vorbești ca acum.

Glasul îi devenise amenințător. Mi-a aruncat o privire tăioasă și a zâmbit strâmb. Un zâmbet care îi schimonosea figura.

— Vrei? Accepți?

Am fost pe punctul să mă ridic și să zic „nu”. Dar am intuit că n-aveam să mai ajung în camera mea. Așa că m-am stăpânit și am zis cu întregul calm de care eram în stare.

— Bine.

El a început să împartă cărți. Dar nu mă grăbeam să le ridic pe ale mele. Știam ce va urma. Bătrânul n-ar fi început niciodată o asemenea partidă dacă n-ar fi fost sigur că avea s-o câștige. Prin urmare era hotărât să trișeze. Îmi

rămânea numai să mă prefac că n-am înțeles. Am luat cărțile de jos și, fără să le privesc, am aruncat două dintre ele la întâmplare pe masă.

— Vreau două.

Cu ochii fixați în ochii mei, Bătrânul mi-a întins cărțile cerute. Le-am luat și le-am așezat lângă celelalte. Nu-mi era gândul deloc la joc, așa că n-am dat atenție faptului că el bombănea nemulțumit, din ce în ce mai furios, plângându-se de ghinion. Jucam mecanic. Și am înmărmurit în clipa când am constatat că, fără voie, câștigasem. Mi-au căzut cărțile din mână. Eram palid ca un mort. El m-a privit cu o ură nestăpânită. Avea un zâmbet slut, lățit pe toată fața. Și a scrâșnit.

— Ai câștigat, domnule sculptor. Ai câștigat.

Dar aceste vorbe sunau ca o condamnare la moarte. În clipa aceea mi-a venit o idee salvatoare. Am râs și am împins cărțile din fața mea.

— De fapt, am trișat.

Îmi luasem obiceiul să dau câte o raită prin bălării și, într-o zi, am descoperit în luminișul dintre sălcii, cu o mare emoție, un manechin de paie, hărtănit, care o reprezenta pe Moașa. Deci, Hingherul vroia să se răzbune acum împotriva ei?! Probabil, dresa un câine care s-o atace și s-o omoare, la fel cum îl omorâse pe individul cu mers de pisică.

Întors la azil, am tăcut mâlc. Nici lui Dinu nu i-am spus nimic. În zilele următoare m-am dus din nou în bălării, m-am așezat la pândă în spatele sălciilor și măracinilor, dornic să-l văd la lucru pe Hingherul care-mi devenise, dintr-odată, foarte drag. Dar nu era nimeni acolo, iar manechinul devenea din zi în zi mai jalnic. Paiele putrezeau, se înnegreau. Fularul roșu al Moașei, pus în jurul gâtului acelei caricaturi postume care semăna cu un cadavru în descompunere, putrezea și el. În curând n-avea să se mai recunoască nimic. Am început să-mi pierd speranța și să mă întreb ce se întâmplase. Renunțase oare Hingherul la planul său? Se scârbise să mai stea în bălării și plecase în lume? într-o după-amiază am găsit manechinul răvășit de șoarecii care își făcuseră culcuș în el. Asta însemna că nu mai aveam nimic de așteptat acolo.

Mi-am zis atunci că manechinul era, cel puțin, o bună ocazie ca să mă impac cu Moașa. L-am încropit la loc cum am putut și m-am dus s-o anunț. Ea m-a ascultat cu atenție, dar am simțit din privirea ei că denunțul meu nu-mi mai era de mare folos. „Bine, domnule sculptor, mi-a zis politicoasă. Ți mulțumesc că m-ai anunțat”. Și m-a lăsat să înțeleg că avea treabă. Nici un semn care să-mi îngăduie să sper în revenirea frumoaselor timpuri de odinioară.

A doua zi când m-am dus în bălării, manechinul dispăruse. Privind, culcat în iarbă, luminișul gol, inundat de soare, cred că am adormit cu gândul la visele mele de mărire spulberate, fiindcă am avut un vis în care lucrurile se petreceau pe dos. Oglinzile se întunecaseră, ca de aburul unei respirații otrăvite. Murise Bătrânul. L-am chemat imediat pe Francisc să-i dau dispozițiile necesare: să stea de pază la morgă, ca să nu intre nimeni acolo – ce să vadă? o umbră? – apoi să sigileze sicriul și să permită accesul celor din azil.

Privind doar capacul sicriului își puteau imagina orice. Le ajungea atât ca să se închine. Pentru mine am rezervat obligația de a ține un discurs emoționant. După înmormântare am luat-o pe Moașa de mână, îndreptându-ne spre azil. În sala cu oglinzi m-am dus singur. Păzit de Francisc, m-am privit din fotoliul de răchită al Bătrânului multă vreme. Apoi l-am trimis pe Francisc după Moașa, s-o invite în cortul meu de tuareg... Trezindu-mă, am dat cu nasul de mărăcini. Vasăzică din frumoasele mele vise de glorie nu mai rămânea nimic? Nimic altceva decât o zdreanță în care să învelesc afurisita mea memorie care, ruptă în bucăți, îmi amintea totuși mereu cine eram în realitate? Ba, riscam, poate, să mă văd tratat ca un păduche. Dumnezeuule mare, eu! Arhivarul avea să mă cheme, probabil, într-o zi, să-mi comunice că nu mai puteam pleca fără învoire în cătun. Trebuia să cioplesc pietre funerare și atât, să devin un veritabil vierme de mătase.

M-am întors la azil și încă din acea zi am început să pun în aplicare un plan. Mai întâi m-am străduit să mă reapropii de bătrâni și chiar să le recâștig cât de cât simpatia celor care n-aveau motive să-mi poarte pică. Arătam ca un om ieșit din convalescență, dornic, din nou, de viață, de bătăfeli, de societate, fără urmă de ranchiună în atitudinea mea. Dimpotrivă, am pus toată arta de care eram în stare pentru a-i convinge pe bătrâni că, prin rezervele lor față de mine, mă ajutaseră să mă cunosc mai bine și să-i îndrăgesc mai tare. Cu unii a fost ceva mai simplu, mai ales că Domnul Andrei și Călugărul mi-au fost de mare folos șoptindu-le că, din moment ce-mi revenisem, însemna că mă împăcasem cu Moașa. Numai Mopsul, cu mintea lui diabolică, a mirosit că era ceva necurat la mijloc și m-a privit chiorâș. Dar și el a trebuit să-și înghită antipatia pe care mi-o purta, după ce i-am înmuiat inima lui Filip spunându-i că tot umblând prin bălării mă lovise dragostea pentru păsări și i-am stârnit lui Dominic amintirile de prin bordeluri istorisindu-i câteva întâmplări deocheate. Lui Siminel a fost de ajuns să-i vorbesc încă o dată despre deșerturi, iar pe Anton l-am flatat mințindu-l că-l visasem judecând un mare proces. Într-o zi, le-am povestit iarăși ceva despre întâlnirile mele cu Bătrânul. M-au ascultat cu atenție. Și când am crezut că venise clipa potrivită, am izbucnit în răs mărturisindu-le că totul, dar absolut totul fusese pur și simplu o născocire de-a mea. Nu discutasem, de fapt, cu nimeni, nu exista nimeni în sala cu oglinzi și, sincer vorbind, eram convins că Bătrânul murise demult! Speram că prietenii mei mai în vârstă, „pentru că vă socotesc prietenii mei” le-am zis, nu se vor supăra că abuzasem de încrederea lor. Mă prostisem, da, ăsta era cuvântul, ca să mai treacă timpul. Domnul Andrei își încrețise pielea de șopârlă a obrazului într-o grimasă pe care nu știam cum s-o interpretez: stupoare? neîncredere? Dodo își frământa degetele lungi, osoase, îmbătrânite. Dominic stătea solemn și ridicol. Anton părea să nu fi auzit nimic. Mopsul își freca întruna cu palma părul aspru, scurt, și mă cerceta bănuitor. Călugărul trăgea de fularul care-i atârna, ca totdeauna, până aproape de pământ. Până și Victor ieșise din absența lui și se apropiase. Siminel i-a făcut loc între ei. Filip a rupt primul tăcerea. „Glumiți, domnule sculptor”. „Ba nu glumesc deloc”, i-am

răspuns. Așteptam să-i aud reproșându-mi: „Bine, domnule sculptor, se poate? Dar ce suntem noi, copii?” După care în mod normal trebuiau să vină alte întrebări, alte curiozități: „Totuși sala există, nu? Atunci care e rostul ei? Și Francisc care stă ca un... păzind un deșert! Zău că trăim într-o lume din care nu mai înțelegi uneori nimic.” În loc de asta, Mopsul îmi aruncă un afront: „Măcar dacă ar fi fost o glumă bună”. Pe măsură ce și-au revenit din perplexitate, au plecat unul după altul până ce m-am trezit singur. Uluit. Ce se întâmplase? Numai această reacție n-o prevăzusem.

În zilele următoare m-au ocolit din nou și, treptat, a trebuit să înțeleg de ce: în ciuda asigurărilor mele, ei doreau să creadă că Bătrânul exista în sala cu oglinzi. Nu se puteau dispensa de el, de fascinația și de teama pe care le-o inspira imaginea lui. Era Dumnezeu lor, un Dumnezeu bolnav, șchiop, îmbătrânit, chinuit de gută și maniac, cu toate atributele unui idol local, unui vraci de care aveau nevoie și pe care vroiau să-l știe la locul lui, chiar fără să-l vadă, cu atât mai de temut cu cât era mai invizibil, pe care să-l bârfească și de care să depindă, care să-i sperie și pe care să-l compătimizească în sinea lor, în zilele cu soare, pentru singurătatea în care propria lui putere, aproape magică, îl înlănțuise. Fără asta mecanismul azilului ar fi scârțâit și, cu vremea, s-ar fi blocat, poate. Mirajele, prudențele, presupunerile, temerile, îndoielile, șoptele n-ar mai fi fost justificate, totul ar fi intrat într-o logică prozaică, limpede, aspră care nu i-ar mai fi legat de nici o taină; și cu ce să umple golul pe care li-l da această desprindere pe niște coridoare care n-ar mai fi dus nicăieri? Bătrânul reprezenta cordonul lor ombilical și totodată motivarea pentru niște griji care le dădeau o ocupație, o justificare chiar, și care, căzând, le-ar fi dezvăluit – de asta se fereau probabil instinctiv – spaima că nu aveau de cine să se teamă, nici pe cine să arunce vina că-i uitase. Și erau atât de bolnavi de omul de pe fotoliul de răchită încât, o clipă, m-am întrebat dacă nu fusesem un instrument al bolii lor. Poate că, la început, se speriaseră auzind de sosirea mea; dacă, Doamne ferește, eram cu totul imun? îmi vorbiseră cu rețineri, în răspăr, tatonându-mă, apoi răsuflaseră mulțumiți, eram chiar mai bolnav decât ei, și mă ascultaseră încântați, îmbolnăvindu-se odată cu mine din. ce în ce mai mult, până când incidentul meu cu Moașa îi silise să bată în retragere... Oricum, fără sala cu oglinzi, fără Bătrânul, întreg azilul devenea în ochii lor de o goliciune ucigătoare. Asta era limpede. Mai limpede decât cerul pe care toamna îl așeza deasupra mării. Boala reprezenta suportul vieții lor, boala îi ținea în viață, încât fără să vreau îi lovisem în inimă, în ceva care îi ajuta să treacă mai ușor peste mizeriile existenței.

Tăcerea care se făcea acum în jurul meu de câte ori ieșeam pe coridoare și încercam să mă apropiu de bătrâni arăta altfel decât cea dinainte și nu-mi lăsa dreptul la nici o amăgire: mă considerau primejdios. Adevărul amenința să-i lase singuri și de aceea nu-mi iertau atentasem la nevoia lor de a se minți. Nu acceptau să fie sărăciți, despuiați de scuze și temeri, cum nu admit fanaticii să li se spună că Dumnezeu a murit. Ce mai, mergeam din uimire în uimire. Printr-o ironie a destinului, apăream acum ca luptător împotriva minciunii

tocmai eu care nu pusesem niciodată preț pe adevăr și râsesem spunându-i într-o seară lui Dinu: „Adevărul are un defect grav, nu poate fi schimbat, e ca un bolovan care, dus în spinare, îți stingherește mișcările, te face să gâfâi, pe când minciuna, oho, poate fi modelată cum vrei. Dacă te pricepi, bineînțeles”.

— Poate că unii sunt atât de lași încât n-au încredere decât în cămașa de forță, au impresia că numai ea îi apără, i-am spus, înfuriat, lui Dinu. Slavii din ei nu pot trăi liberi. Cum, să nu se mai sperie de nimeni? Nu se poate. Așa ceva li se pare de neîndurat. A fi liber e, probabil, pentru ei un pericol, un risc. Află că mă cam plictisește povestea asta. Îmi închipui ce liniștiți ar fi unii, care nu mai au ochi pentru mine, să-l vadă acum pe Bătrânul ieșind din sala cu oglinzi cu biciul în mână, pleznindu-i pe rând peste obraz și apostrofându-i: „Ați crezut că sunt mort, nemernicilor, cum v-a spus ticălosul de sculptor? Ei, nu, iată că trăiesc. În genunchi, păcătoșilor, și pentru că ați îndrăznit să credeți în moartea mea veți răbda o săptămână de foame. „. Îți spun eu, Dinule, ar fi fericiți. Ar răbda de foame nu o săptămână, ci și mai mult, numai să nu se știe orfani și liberi.

Dinu mi-a atras atenția că nu găsisem momentul cel mai potrivit pentru astfel de ieșiri.

— Dar când e momentul potrivit? am sărit eu, încă mai aprins. Dacă ți-aș fi vorbit așa acum o lună mi-ai fi zis că „nu e cazul, riști să afle Bătrânul cum gândești și să te pui în pericol”. Acum când Bătrânul e mort, te temi de moartea lui, cum te temeai înainte de viața lui. Și zici la fel: cum, tocmai acum când?... În cazul ăsta mereu suntem inoportuni, trăim într-o continuă inoportunitate, toată viața noastră nu e decât un șir de inoportunități...

Bietul Dinu. Aproape paralizat de frică, a încercat a ultimă ieșire din această discuție.

— Așa ai fost tu totdeauna. Ai bravat.

Psihiatrul uitase că astfel mă ațâța. Am sărit ca ars.

— Am bravat? Dimpotrivă, am fost mai modest decât trebuia. Le spuneam proștilor că ei sunt extraordinari, iar eu nu sunt decât un nenorocit care-și merită soarta. Dar m-am săturat de atâta ipocrizie.

— Datorită ție se întâmplă tot ce se întâmplă, îndrăzni Dinu cu jumătate de gură.

— Adică cum? Te rog, explică-te, l-am somat.

— Ce ți-a trebuit toată povestea asta cu... ce-ai spus despre Bătrânul?

— Dinule, i-am zis uitându-mă în ochii lui, tu crezi că Bătrânul există într-adevăr? Dar sincer.

— Sincer?

— Da.

— Ei bine... nu știu. Cine știe?

Poate că această discuție mi-a dat ideea. Trebuia să ucid fantoma din sala cu oglinzi, iar dacă țineau să fie tiranizați, mă puteam oferi să-i tiranizez eu! Așa mi-a încolțit gândul de a deveni un ucigaș.

Era un risc, firește. Dacă Bătrânul era mai mult decât o umbră, un abur, o taină a cuiva care murise demult sau plecase în lume? Dar n-aveam altă soluție. Vroiam să trăiesc viața, nu să fiu trăit de ea (deși s-a întâmplat mereu tocmai invers!). Mi-am făcut cruce și am rătăcit o vreme prin bălării ca să caut un loc potrivit pentru mormântul Bătrânului. Mă gândisem să sap într-o noapte o groapă, să o umplu cu un maldăr de frunze, să o acopăr cu pământ și pe urmă să răspândesc zvonul în azil că Bătrânul formulase cu limbă de moarte un greu blestem împotriva celor care ar îndrăzni să se atingă în vreun fel de mormântul lui. Nici ceremonie funerară nu dorise. Hotărâse să fie înmormântat noaptea și numai eu să asist. Eu să-i sap groapa, eu să-l așez pe frunze în pământ și apoi să acopăr cadavrul. Nu dorise să-l vadă nimeni mort, în afară de mine. Ba și pe mine, pe care mă alesese executor testamentar, mă silise să spun preventiv o minciună, că sala cu oglinzi ar fi fost goală, că nu stătusem de vorbă cu el, pentru ca în felul acesta să fie înșelați eventualii curioși care s-ar fi putut strecura în bălării să asiste la înhumarea lui pe care o vroia desfășurată în cea mai strictă discreție.

Planul mi se părea bun. Într-o noapte, m-am strecurat din azil, m-am dus în bălării și am făcut întocmai. Am săpat o groapă mare, am umplut-o cu frunze și am astupat-o. Apoi am revenit în azil, m-am spălat, am băut un ceai cald și m-am culcat. Dimineața, le-am spus bătrânilor ce se întâmplase. Ca să previn eventualele îndoieli, i-am luat pe Domnul Andrei, pe Dominic și pe Călugărul să le arăt mormântul: „Să nu vă închipuiți cumva că mint”. Când ne-am întors, ei au confirmat spusesele mele.

Crezusem că odată cu moartea Bătrânului totul se va lămuri. Dar în aceeași zi am început să mă dumiresc că mă înșelasem. Azilul arăta ca un stup speriat, cuprins de panică. O îngrijorare ciudată, apăsătoare, coborî ca o ceață pe coridoare, în camere, pe figurile bătrânilor și îngrijitorilor. Prima oară nu mă crezuseră, dar acum exista o dovadă, un mormânt! Nici măcar o eclipsă de soare n-ar fi provocat atâta spaimă, atâta alarmă. Am înțeles atunci că moartea unei legende poate fi chiar mai gravă decât moartea unui om. Totul fusese clădit acolo pe fantoma Bătrânului, pe mitul lui; surpându-se acest stâlp de susținere, întreaga construcție a azilului se clătina, amenința să ne strivească pe toți. Bătrânii umblau buimaci, descumpăniți, discutau în șoaptă, se uitau unii la alții și se întrebau ce se va întâmpla acum. În locul legendei în care crezuseră și de care se temuseră atâta vreme, se căsca un gol, un abis în care riscau să se prăbușească; rămași fără reținerile de care și răsuseră uneori, dar care erau totuși o certitudine! nu mai știau ce suport să dea atâtor neputințe care îi măcinau. Se simțeau în pericol. Până atunci, umbra neîndurătoare și magică a Bătrânului veghease asupra existenței lor mizerabile, silind-o să rămână în matcă. Acum erau liberi, dar ce puteau face cu libertatea lor? Ea îi speria, lăsându-i la cheremul întâmplării, al tuturor amenințărilor. Unii umblau cu ochii umeziți, izbucnind din senin în accese de tuse care erau, bănuiesc, hohote stăpânite, alții păreau înfricoșați. Se uitau cu teamă spre baltă, spre cătun, convinși că pescarii, ținuți până atunci la respect de fantoma

invizibilă a Bătrânului, puteau veni acum să ocupe azilul, să-i alunge de-acolo sau să-i arunce pe toți în mlaștină.

Confirmând parcă aceste temeri, bufnița începu și lanseze în fiecare noapte, de pe țârm, semnalele lugubre. Abia spre dimineață, când întunericul se subția și marea ieșea din mâlul nopții, se retrăgea obosită, pentru a reveni în noaptea următoare, anunțând de fiecare dată, asemenea corurilor antice, tragedii pustiitoare. Nimeni nu mai îndrăznea s-o prindă. Era poate un mesager al destinului, un oracol, spaima avea ceva sacru, de nepătruns. Cei mai mulți dormeau acum, pe apucate, ziua. Noaptea doar cei cu nervii tari reușeau să mai ațipească. Toți ceilalți stăteau cu luminile stinse, ascultând vuietul mării și blestemul sacadat al bufniței. Uneori, acest blestem se depărta, părea acoperit de valuri. Atunci respirau mai ușurați. Dar când să-și așeze capul pe pernă, să adoarmă în sfârșit, după lungile nopți de insomnie în care reușiseră să devină palizi, străvezii, blestemul reizbucnea. Bătrânii se rugau să vină nopți cu furtună, cu trăsnete și tunete care să alunge bufnița. Numai atunci, când canonada fulgerelor și trăsnetelor se abătea ca un apocalips asupra mării și asupra zidurilor azilului, se mai putea ațipi. Acele nopți mirosind a sulf erau singurele mai suportabile.

Nimeni nu îndrăznea să se depărteze prea mult de azil fiindcă nimic nu mai era previzibil. Și toți se întrebau de unde putea să vină pericolul, dinspre bălării? sau dinspre cătun? Nu mai aveau încredere decât în mare, de aceea o priveau cu o dragoste pe care n-o simțiseră niciodată înainte. În fapt, n-ar fi știut să explice de ce anume se temeau, dar teama exista, se cuibărise în fiecare. Moașa însăși părea să fie preocupată, căci evita să mai iasă pe coridoare.

Eram dezorientat și m-am gândit că făcusem o imprudență. I-am mărturisit totul lui Dinu, ca să mă sfătuiască cu el. Dinu a holbat ochii mari.

— Cum, ai făcut asta?

— Da.

— Și pentru ce?

Era stăpânit de o agitație neobișnuită. Părea îmbătrânit brusc, obosit, cu ridurile accentuate din pricina panicii. Am avut senzația că în fața mea se găsea alt om. Un necunoscut. Ce înseamnă eu pentru el? Ce reprezenta el pentru mine? Tensiunea nervoasă transforma în întrebare tot ce ne legase până atunci. Poate nu mai eram decât un caz sau un motiv de îngrijorare. Nu cumva trebuia să plătească și el pentru prostia mea? I-am explicat cum am putut mai bine ce fusese în capul meu.

— Și acum ce ai de gând? m-a întrebat el.

— Aștept.

— Ce?

— Să se potolească psihoza.

— Și dacă nu se va potoli?

— Adică tu crezi că...

— Eu nu cred nimic, mă întrerupse, nervos, Dinu. Te-ai jucat cu lucruri cu care în general nu te poți juca nepedepsit. Roagă-te să nu fie curiozitatea Mopsului mai puternică decât teama de un blestem.

Despărțindu-mă de Dinu, am pornit spre sala cu oglinzi. Se făcuse seară și n-aveam nici un chef să mai ascult avertismentele bufniței. Preferam să uit, sub lumina scânteietoare a candelabrului, atmosfera de panică din azil. Pe deasupra, trebuia să mă deprind cu noua situație, să-mi capăt curajul de a mă așeza într-o noapte, cu orice risc, pe fotoliul Bătrânului, fiindcă nu mai exista drum înapoi.

Francisc m-a invitat să mă spăl, ca de obicei, pe mâini. O clipă am fost ispitit să-l reped. Apoi m-am gândit că, n-avea rost să mă cobor la o confruntare cu el. Riscam să mă enervez și n-aș mai fi avut nici o plăcere înlăuntru. M-am conformat deci și i-am întors spatele namilei cu oarecare ostentație, ca să vadă că nu mai eram cel dinainte.

Eram și emoționat. Dacă totuși Bătrânul... Îmi bătea inima când am pătruns în sală, de parcă atunci intram prima oară. Deodată, am încremenit. Pe fotoliul de răchită al Bătrânului se afla, într-adevăr, un individ, iar acel individ nu era nimeni altul decât Arhivarul! Câteva clipe am rămas năucit de surpriză. Îmi vuia capul. Cum, el, Arhivarul era Bătrânul? Ce farsă sinistră! Din fericire, n-a durat mult și am putut răsufla ușurat. Individul nu se comporta totuși între oglinzi ca un stăpân. Înghițea câte o dușcă de limonadă, după care se lungea pe buze și plescăia, se muta pe celălalt fotoliu, ridica picioarele pe masă și iarăși se scula, țopăind între oglinzi, maimuțărindu-se. De emoție, pentru că plăcerea îl emoționa vizibil, își tot fixa ochelarii pe nas și zâmbea, arătându-și dinții îngălbeniți. Pe mine nu mă observase. Nu avea ochi decât pentru el. Ce grandoare pentru un asemenea neisprăvit ros de ambiții ascunse să se vadă în atâtea oglinzi, m-am gândit. Nu cumva visa să ajungă el stăpânul azilului? Mama lui de porc. Asta ar fi însemnat o adevărată nenorocire. Sfârșitul. Nu mi-ar fi rămas decât să mă arunc și eu în mare să mă înec. Eram cu atât mai tulburat cu cât înțelegeam că n-ar fi fost de mirare ca în mintea Arhivarului, îmbăcsită de praful înghițit între hârțoage, să se fi cuibărit o asemenea idee. Poate chiar își închipuia, viecele, că într-o zi îmi va porunci disprețuitor să-i sculpez mutra în marmură. M-am crispat și am regretat că nu lăsasem fantoma Bătrânului să putrezească în sala cu oglinzi, să se acopere acolo de mucegai, să se adune peste ea praful ca peste o coroniță de premiant... Apoi m-am retras, să nu mă vadă Arhivarul.

S-au petrecut și alte evenimente. Dinu observase că i se umbla prin lucruri în absența lui. Se aflase probabil că ținea un jurnal pe care nu-l predase la arhivă. Cei care-l căutau, negăsindu-l, fiindcă jurnalul se afla acum la mine, se enervaseră și lăsaseră cărțile răvășite, aruncate pe jos.

Într-o după-amiază a venit la mine extrem de tulburat.

— M-a chemat Moașa. Era acolo și Arhivarul care nota tot.

— Și?

— M-au întrebat dacă știam...

— Dacă știai ce? m-am enervat, căci mă călca pe nervi uneori cu ezitățile lui.

— Dacă știam despre combinațiile urzite de tine. Lucrurile luaseră o întorsătură amenințătoare. Mopsul săvârșise totuși sacrilegiul de a deschide mormântul Bătrânului și găsisese maldărul de frunze. Venise și povestise totul Moașei, acuzându-mă că măsluisem acel mormânt ca să ascund adevăratul mormânt al Bătrânului. Fiindcă, adăugase Mopsul, îl omorâsem cu siguranță pe Bătrânul, altfel n-aș fi organizat toată mascarada cu mormântul fals. Probabil, îl înjunghiasem și dacă ar fi asistat cineva la înmormântare s-ar fi descoperit crima. Ca s-o ascund, înjghebasem o farsă. Îl înmormântasem pe Bătrânul noaptea, ca un tâlhar, fără martori, undeva în bălării, și apoi săpasem un mormânt fals în altă parte ca să șterg orice urmă. „N-am nici o îndoială că așa s-au petrecut lucrurile, zicea indignat Mopsul. Și cu ce scop? Asta-i bună! Vrea să se așeze pe fotoliul Bătrânului, să bea din limonada lui, nelegiuitul”.

— Înțelegi, Daniel, ești învinuit de crimă. Și eu alături de tine. Ce facem acum?

Arăta palid. Pretinsese odată că el făcea o distincție între onoare și bunul simț și că în fața lui Dumnezeu onoarea nu înseamnă nimic. Acum mă convingeam că asta nu fusese o simplă butadă. Avea un tremur nervos în tot corpul și ceva gelatinos în slăbiciunea lui; o frică moale care îi aburea privirea, dându-i o nesiguranță de miop. Ceva mai devreme îl zărisem pe coridor, ridicând brațele afectuos și slugarnic spre Aristide. Dacă n-aș fi știut cât îl disprețuia, aș fi putut crede că-l bântuiau cine știe ce porniri rușinoase. În realitate, se agăța de cine putea; instinctul lui de conservare intrase în panică. L-am repezit iritat.

— Dacă nu te țin nervii, du-te și le spune că regreti totul. Nu-ți închipuiai că eu voi merge atât de departe. Ca orice criminal ambițios am abuzat de naivitatea ta, ți-am ascuns adevăratele mele intenții ca să mă pot folosi de tine fără scrupule. Cunoști stilul.

— Nu glumi, Daniel, te avertizez că situația e serioasă.

Vorbise aproape rugător. Parcă mă implora să-l scot dintr-o primejdie în care nimerise numai din vina mea. Asta mi-a dat foc. Am explodat.

— Și ce, eu n-am vorbit serios? Iți pui cenușă în cap, te dezici de prietenia cu mine, mă condamni, și așa, să sperăm, scapi cu fața curată din afacerea asta murdară în care ai picat fără să vrei. N-are rost să-ți legi soarta de soarta mea din moment ce eu am ratat ținta. A, da, în cazul că aș fi reușit, atunci aveai șanse să parvii, pentru că te-aș fi făcut colaboratorul meu cel mai apropiat, jur, intimul meu. Te-aș fi primit uneori seara în sala cu oglinzi, ți-aș fi oferit prilejul să dormi o noapte în cortul de tuareg, ca să te poți lăuda cu această cinste, și, cine știe, aș fi procedat poate ca eschimoșii, ți-aș fi oferit-o în noaptea aceea și pe Moașa. Da, scumpul meu Dinu, n-ai avut noroc să ajungi și tu cineva alături de mine în azil. Păcat. Îmi pare foarte rău, crede-mă. Planurile mele au dat greș. Și știi cum se întâmplă în asemenea situații. Riscul de mărire implică și riscul de a fi micșorat cu un cap. În loc să dorm în cortul

de tuareg, voi putezi probabil aruncat șerpilor și păsărilor în bălării. De ce să ai aceeași soartă? În definitiv, tu n-ai fost decât complice și n-ar fi drept să plătești pentru mine. Așa că du-te și dă-i drumul. Spune tot ce-ți trece prin cap rău despre mine fără să-ți fie nici rușine, nici teamă. Din partea mea nu te vei putea aștepta la reproșuri. Nu voi mai avea, bănuiesc, ocazia să ți le fac. Trebuie să fii totdeauna de partea celor care câștigă, nu de partea celor învinși. Ar fi o prostie să ai scrupule tocmai acum. Spune, eventual, că ai făcut pe tine de frică, asta produce impresie, înduioșează.

— Ești cinic, șopti pierdut Dinu.

— Eu cinic?

— Îmi vorbești de parcă aș fi un șobolan oarecare. Vorbea cu ultimele resurse de mândrie jignită.

— Știi ce ești? i-am zis. Un căcăcios. Tremuri ca un vierme.

S-a înroșit violent și a înghițit în sec.

— Tot ce mai pot face pentru tine, am continuat, e să-ți cioplesc o piatră funerară frumoasă. Atât. Dacă voi fi lăsat.

Dinu mă privea fără să zică nimic. Buza de jos îi tremura de indignare și de rușine. Mă așteptam să mă insulte la rândul lui, dar în loc de asta s-a întors și a trântit ușa.

Trei zile și trei nopți l-am așteptat. Pe urmă am început să intru la idei. Nu se întâmplase niciodată să lipsească atât. A patra zi m-am hotărât să-l caut în cătun. Eram convins că se ascundea acolo; dacă nu cumva făcuse o criză de astm.

În timp ce vâsleam, examinam balta. Abia atunci am observat că apa devenise parcă mai neagră și sporise mătasea broaștei. Barca târa după ea adevărate zdrențe verzi. Pilcurile de stuf sporiseră și ele. Dacă nu era curățată, balta avea să devină în curând impracticabilă, înăbușită de alge, de stuf și de mâl. Probabil, mi-am zis, pescarii nu mai vroiau s-o curețe. Nu-i interesa. Pește nu exista acolo, iar ca să întrețină un drum pentru cei din azil nici atât.

Când am ajuns la mal, am pornit-o pe ulița prăfoasă direct spre cafenea. Trecuse de amiază, soarele ardea ca un disc de sare chiar deasupra caselor mici și pământii, toropind câinii, pisicile și duzii albiți de praf. Văzându-mă, pescarii s-au aplecat asupra ceștilor de aramă, preocupați, brusc, de cafeaua răcită din ele. Totul era ca de obicei. Bătrânul arțar plin de omizi, mesele, tăcerea. M-am înfipt lângă masa la care se găsea Profetul.

— Unde e doctorul?

Câțiva au ridicat privirile, dar nimeni nu mi-a răspuns.

— Unde e doctorul? am întrebat din nou, ridicând tonul și bătând cu pumnul în masa de tablă.

Am deslușit un fulger de mânie în ochii Profetului. Băiatul de lângă el s-a sculat în picioare, gata să sară la bătaie, dar Profetul l-a apucat de braț și cu o mână de fier l-a tras îndărăt pe scaun. Îi vedeam bine, de aproape, fața încadrată de barba stufoasă și albită, ochii teribili, care ardeau în orbite, și cicatricea înfricoșătoare care îi spinteca buza. Dacă s-ar fi ridicat, ar fi fost cu

două capete mai înalt decât mine și, masiv cum era, m-ar fi putut doborî cu un singur pumn.

— Unde este?... am mai îndrăznit o dată, cu glasul ceva mai slab. Îmi venea să plâng de neputință. În fața pescarilor mă păreșea mereu curajul și oricât aș fi dorit să-i înfrunt, simțeam cum se șubrezeau resorturile voinței mele. Tăcerea lor mă strivea. Ca și cum mi-ar fi ghicit gândurile, unul dintre pescari luă în palmă o omidă care căzuse pe masa lui, o examinează câteva clipe cu scârbă și apoi o strivi cu unghia de piciorul mesei. Am plecat abătut spre casa Martei.

În odaia întunecoasă, mirosind a busuioc, am remarcat pentru prima oară că deasupra perdelelor murdare se găsea o icoană veche, cu vopseaua scorojită pe margini, înfățișând un sfânt. Fire de praf jucau în lumina care pătrundea prin ușa larg deschisă.

— Nu l-ai văzut pe doctor? am întrebat-o pe Marta.

— Care doctor? tresări ea.

De ce mă întreabă „care doctor?” m-am gândit. Nu cumva... nu cumva s-a împăcat cu Aristide? Asta ar fi explicat și mai bine răceala din ce în ce mai fățișă pe care mi-o arăta de la o vreme.

— Dinu.

— Nu, nu știu, nu l-am văzut, zise Marta cu o grabă suspectă datorită căreia mi-am dat seama că mințea. Ce nevoie avea de o minciună inutilă? Exista o singură explicație. Se zăpăcise. Mă uitam la icoană, tăcut, și mă întrebam: de ce se împăcase totuși cu Aristide? din cauza mea? fiindcă respirase ușurată, nu mă puteam înșela în această privință.

— De ce mă minți?

Cred că tonul meu uscat și absent a făcut-o să nu se cramponeze de minciuna pe care i-o dictase primul impuls. Atunci am aflat ce se întâmplase.

Dinu s-a dus la cafenea, a cerut trei cafele una după alta, apoi s-a dus la văduva unde își ținea pușca de vânătoare și a băut toată noaptea. Dimineața, abia se mai ținea pe picioare. S-a îndreptat, clătinându-se, spre pădurea de sălcii și a gonit de-acolo, el care nu suporta vânătorile de acest fel, doi cerbi în mlaștină. Ca de obicei, pescarii se strânseseră la marginea cătunului și se uitau. Au văzut cum a fost împușcat primul cerb. Apoi al doilea. Dar Dinu își pierduse parcă mințile. Din pricina beției? A fricii? Era disperat? Nu știu. A mai hăituit doi cerbi. Noroiul se umpluse de sânge. Când Dinu a gonit alți doi cerbi din pădure, Profetul s-a desprins dintre pescarii care urmăreau nemișcați, tăcuți, masacrul, a înaintat cu pași grei, l-a luat în brațe ca pe un bolovan și l-a aruncat în mlaștină. Dinu a început să țipe. Făcea semne disperate, ruga, implora, plângea să fie scos, se zbătea, dar zbătându-se nu făcea decât să se afunde și mai rău în vreme ce pescarii stăteau la fel de tăcuți, în același loc, fără să schițeze nici un gest. În cele din urmă noroiul l-a înghițit. Atunci pescarii s-au întors la cafenea și au continuat să-și bea cafeaua răcită.

„Și-a făcut-o cu mâna lui”, mai zise Marta și tăcu. Îmi relatase totul, la fel cum îmi relatase moartea bărbatului ei, cu o simplitate rece care mi-a dat o

mare uscăciune în tot trupul. Eram dezgustat de cele auzite, de liniștea Martei și de mine. Ar fi trebuit în mod normal să urlu. În loc de asta am murmurat: „Dumnezeu să-l ierte”. Atât. Pe urmă am vrut să plec. Dar unde să mă duc? Nu, la azil nu mă grăbeam să ajung. Mai mult ca să fac ceva, i-am cerut Martei să-mi dea ceva de băut. Beția e ca un laxativ pentru durere, îmi spusese cândva Emilia. Dar Marta nu s-a ridicat să-mi aducă obișnuita sticlă cu rachiu de coacăze. A rămas neclintită. Parcă nici nu mă auzise. „Te-am rugat să-mi dai ceva de băut”, am insistat și atunci ea se hotărî: „Nu-ți dau”. Era un refuz neașteptat de tăios care nu putea avea decât o pricină, că dorea să mă vadă plecat cât mai repede. M-am prefăcut că nu înțeleg. „Hai, Marta, te rog”. „Nu, nu-ți dau”, repetă ea încăpățânată. Mi-a străfulgerat prin minte că-l aștepta pe Aristide; vroia să scape de mine ca să-l poată primi. „Altfel nu plec”, i-am zis și, ca s-o încerc, am adăugat: „Fii liniștită, n-o beau aici. Mă duc pe malul bălții, să plâng în voie”. Am văzut-o ezitând, nu știa dacă să mă creadă sau nu, apoi s-a dus în pivniță, a adus sticla și, în picioare, cu brațele încrucișate, aștepta să mă țin de cuvânt. „Să gust numai”, am mințit-o, pentru că acum nu mai vroiam să plec. Am tras o dușcă zdravănă care mi-a umplut stomacul cu un mușuroi de furnici fierbinți. Când fierbințeala s-a stins, am mai băut o dată. „Aș vrea să mă culc, mă doare capul”, se prefăcu Marta. M-am uitat la ea, am dus din nou sticla la gură și după ce-am șters rachiul care-mi cursese pe piept, i-am zis încet, aproape în șoaptă: „Ești o cățea. Dar nu-i nimic, mie îmi plac cățelele”.

M-am pomenit în întuneric, un întuneric lăptos, ascultând ploaia care bătea darabana pe un acoperiș de tablă. Eram la închisoare iarăși? Acolo ascultam uneori, astfel, ploaia. Sau visam? Neștiind unde mă aflu, mă temeam să fac vreo mișcare ca să nu mă dau de gol. Între timp ploaia curgea din ce în ce mai tare lovind în acoperișul de tablă ca într-o tobă. M-am ghemuit. Mă urmăreau oare? Dar care dintre ei? Îi văzusem într-un luminiiș din bălării pe Călugărul, pe Mopsul și pe Nelson. Călugărul, trântit în iarbă, se descălțase ca să-și odihnească picioarele. Din când în când se ridica și se așeza cu mai multă grijă. Mopsul avea o pușcă de vânatoare, iar Nelson râdea de el, frecându-și palmele de bucurie. „Hei, fiți atenți”, a strigat Mopsul și a ridicat pușca. Țintea o pasăre neagră, cu pete albe, aproape de mărimea unei găini, cocoțată în vârful unui gutui sălbatec, ca acela de la poarta Martei. A răsunat împușcătura, dar pasărea n-a căzut. A tresărit doar, înspăimântată de moarte. „N-ai nimerit, n-ai nimerit”, râdea Nelson, iar ochiul lui, singurul, i se învârtea ca un titirez în orbită. Glonte atinsese, în schimb, urechea unui cățel care începuse să schelălăie. Apăru atunci din senin, cu bascul Hingherului pe cap, doctorița Sonia, luă cățelul în brațe, îi șterse cu grijă sângele, bolborosindu-i ceva la ureche, ca un descântec. Când a terminat, s-a întors în sfârșit spre mine: „Bine, dragă, că i-ați făcut de petrecanie lui Dinu ăla”. „Cum adică «i-ați?»”, m-am revoltat eu. Sonia m-a consolat, strângând cățelul la piept: „Lasă, dragă, nu trebuie să regreti. Se poate, dragă, să regreti ceva atât de interesant?” Și dispăru în bălării. Am revenit să-i caut pe Mopsul, pe Călugărul și pe Nelson.

Nu mai erau nici ei. Doar pasărea neagră cu pete albe stătea mai departe, înfricoșată, în vârful gutuiului. „Încă nu te-au doborât”, îmi șopti o voce cunoscută și m-am răsucit, uluit, pe călcâie. Era vocea lui Dinu. „Cum, n-ai murit?” am exclamat gătit de emoție. El nu mi-a răspuns. Își umezea buzele cu limba. Coborî apoi buza de sus peste cealaltă, o supse, repetă operația și invers, gestul avea ceva senzual și scârbos, ca o împreunare de lipitori și abia când termină îmi vorbi: „Aceasta-i partea cea mai neplăcută a morții mele. Întotdeauna emoțiile mari mi-au uscat gura, mi-au ars-o, și nu mai puteam vorbi până ce nu salivam puțin, fără să fiu observat. Nu ți-ai dat seama? Acum, din pricina noroiului, e însă și mai greu.” Cuvintele îi ieșeau din gură stâlcite, încleiate. Am luat-o la fugă, m-am împiedicat de o rădăcină, am căzut și peste puțină vreme am auzit sunetul de tablă lovită de ploaie. Am întins cu grijă picioarele, încercând să pipăi cu ele locul unde mă aflam, dar am dat peste ceva rece și le-am retras imediat. După aceea am rămas nemișcat, așteptând un indiciu care să-mi îngăduie să mă lămuresc. Într-un târziu, am înțeles că pata de întuneric mai compact din fața mea nu era altceva decât icoana de deasupra perdelelor din casa Martei... Mi-a venit să râd. Vasăzică... Probabil, Marta se chinuise să mă târască în pat după ce mă îmbătasesm. „Frumos din partea ei”, m-am gândit cu recunoștință. M-am răsucit s-o mângâi, s-o trezesc, să-i jur că n-o voi mai supăra niciodată, dar locul de lângă mine era gol. „S-a dus, poate, afară”, mi-am zis, pregătindu-mă să aștept. Nu putea să întârzie prea mult. Din moment în moment trebuia s-o aud lipăind cu picioarele goale, venind. Vroiam să mă prefac că dorm, s-o las să se urce în pat și abia atunci s-o îmbrățișez. Dar sfântul din icoană obosea binecuvântându-mă, orbit de întunericul tulbure din cameră, fără ca Marta să apară. Nerăbdător, m-am dat jos din pat, am căutat ușa, dibuind, și am ieșit afară pe trepte. Cerul era încă plin de stele, cu câțiva nori în direcția bălții, unde noaptea se decolora prevestind zorile. Prin urmare, visasem că ploua. M-am așezat pe scară să aștept și căutam cu privirea pe cer Carul Mare, când am auzit o tuse de bărbat în spatele casei. N-a fost nevoie decât de câțiva pași ca să-i descopăr pe Marta și pe Aristide dormind, îmbrățișați, pe un maldăr de iarbă uscată. M-am întors iute în casă și am băut tot ce mai rămăsese în sticla cu rachiu de coacăze. După aceea m-am simțit cumva atârnat în gol. Nu știam ce să fac. Să plec? Să aștept? Ce? Lungit în pat, am stat, până s-a albit fereastra, față în față cu un sfânt care mă binecuvânta îndemnându-mă să iubesc pe toată lumea și să iert totul. Când s-a luminat de ziuă m-am hotărât să n-o mai deranjez niciodată pe Marta. Mi-am luat pușca și am ieșit. Pe trepte, mi-a venit o idee. „Cel puțin să-i sperii”. Și am tușit zgomotos. Până să ajung la cotul casei, Aristide se ridicase, speriat, și se încheia la pantaloni grăbit, cum făcusem eu în bălării în fața Profetului; văzându-mă cu pușca în mână încremeni, cu pantalonii pe jumătate descheiați. „Domnule Daniel, bâigui el, ca o scuză, să știi că eu...” Se temea că-l împușc? Idiotul. Doar nu era să-mi sporesc păcatele cu el. Marta era mai liniștită. Își aranja întruna părul. „Doctore, când vrei să-ți sculpez bustul?”, l-am întrebat rânjind pe Aristide. „Sau nu mai dorești?” Simțeam nevoia să-l umilesc în fata

Martei. Asta mă răzbuna. „Încheie-te, vezi să nu răcești”, și cu țeava puștii i-am arătat nasturii de la pantaloni, după care m-am întors spre poartă. O cioară dormea în vârful gutuiului. Am ochit-o, am tras, cioara căzu între urzici, însângerată. Am apucat-o de o aripă și am azvârlit-o spre Marta: „E cadoul meu pentru voi”.

Soarele se ridica, în spate, deasupra cătunului când am ajuns la mlaștină. Nu vroiam să vânez. Pentru Dinu mă dusesem acolo; să pun o floare în noroi pentru el. În aer plutea o putoare greu de suportat, de mâl încălzit; cum de rezistasem oare, altădată, să stau acolo cu orele? Și ce plăcere putusem să gădesc în niște vânători în care un om normal și-ar fi vărsat și inima, nu numai mațele? Cerul limpede, strălucitor, tot atât de limpede pe cât era mlaștina de murdară, miasmele rele, infecte, care ardeau în lumină, duhorile de stârv putrezit, pe care dimineața le mirosea ca o hienă scârbită, îmi arătau ce erau de fapt ceasurile petrecute acolo. M-am aplecat spre un ochi de apă tulbure, noroioasă, și mi-am văzut chipul. Îmi căzuse o parte din păr. Apăruseră și câteva riduri noi. Începeam deci să îmbătrânesc. Și ce realizasem? O scurtă perioadă de glorie, câteva pietre funerare în Stâncile de marmură și cam atât – cum, asta era tot? – da, cam atât, prea puțin ca să nu simt un gust de noroi în gură. Iubisem în felul meu o femeie, sigur că o iubisem, dar mă lepădasem de ea. Dinu îmi fusese singurul prieten la azil. Acum zăcea, poate din pricina mea, în fundul mlaștinei. Tot ce atingeam murdăream așadar și transformam în pustiu. Nu mai exista nimeni care să-mi fie aproape, nu mă mai lega nimic de alții, făcusem tot ce depinsese de mine ca pustiu din jurul meu să fie cât mai mare și ca să nu mai am nimic sfânt. Mă întorceam mereu, oricât mă zbăteam, acolo de unde n-ar fi trebuit poate să mă scol niciodată, în soarta – ce soartă? băltoacă stătută – pe care Emilia o acceptase pentru că ea „nu avea energia necesară”. Și nici măcar tragedie nu era viața mea. Ce tragedie e să simți că ai pierdut de două ori? Nici nu iubisem cu toată ființa mea, nici nu trădasem cu destulă furie ce iubisem. Procedasem mizerabil, ca la moartea Laurei; nu-mi rupsesem beregata de disperare, dar mă îmbătasem ca să ies din impas. Încât nu mă alesesem decât cu fărâmituri; fărâmituri de afecțiune, fărâmituri de glorie, fărâmituri de putere. Îmi venea să-mi zic: Bravo, Daniel Petric, te felicit. Ai reușit să ajungi un nimic. Nu ești decât un bufon al minciunii, căruia i se aruncă fărâmituri de la marele ospăț al vieții, la care alții, mai dotați, cu un egoism mai viguros sau cu ambiții mai îndrăznețe, își satisfac toate poftetele. În fața pescarilor mă purtam ca o zdreanță. Și nici măcar pe Mopsul nu îndrăzneam să-l trimit în fundul iadului. Singurii pe care reușisem să-i înfrunt fuseseră cei care se arătaseră binevoitori cu mine. În fața lor, da, fusesem tare. În rest? Când Moașa venise la mine să mi se arunce în brațe, o repezisem. De când mă ținea la distanță, îi cerșeam pe coridoare un zâmbet, o privire prin care să-mi arate că mă iertase. Îmi plăcea bineînțeles să mă admir în sala cu oglinzi, dar nu cumva era mai potrivită pentru mine oglinda aceea de apă noroioasă? Din pricina căldurii care îmi frigea ceafa începusem să transpir și-mi cădeau picuri de transpirație de pe frunte care făceau să tremure apa și

să mi se șteargă pentru câteva clipe figura. Ca într-un vis. După care iarăși mă vedeam. Uitasem să mă rad și poate că asta mă îmbătrânea. Simțeam pe buze, în gură, gustul sărat al transpirației, mă obosea lumina prea multă, prea curată, prea orbitoare, strălucitoare ca în sala cu oglinzi și mi se făcuse sete, am vrut să întind mâna după carafa cu limonadă, stai nebunule, mi-am zis. aici nu ești în fotoliul de răchită pe care te-ai așezat fiindcă ai crezut, n-ai crezut așa? că nu avem decât ce dominăm. Da, așa crezusem și mai credeam încă, deși eram departe de a avea anvergura autocraților adevărați care au fost totdeauna în sinea lor mizantropi, nu i-a tulburat suferința cărnii omenești decât dacă a fost vorba de carnea lor, însă Laura și Dinu mă făcuseră să mă întreb dacă nu cumva avem doar ce iubim. În acest caz eram și mai sărac. Și nehotărât pe deasupra. Disperarea caldă care mă cuprindea la gândul că Dinu murise cu plămâni plini de noroi era un semn clar de slăbiciune. Îmi venea să-i strig: „Idiotule, ce-ai făcut? De ce te-ai îmbătat? De ce-ai venit singur aici? De ce-ai făcut pe tine de frică? Nenorocitul, dragule”. Dinu avea și el vina lui în ce se întâmplase. Prin moliciunea lui mă îndemnase mereu să-l tiranizez. Era ca o pastă moale care te provoca să-ți înfigi degetele în ea. Dar gândul că și cei care sunt aruncați în mlaștini au partea lor de răspundere nu mă oprea să constat că nu mă ridicasem la înălțimile unde domnesc, nepăsători, marii egoiști, marii bolnavi, care nu-și mai pun probleme și n-au nici un regret. Chiar faptul că stăteam pe marginea mlaștinei dezgustat de mine era un indiciu că nu reușisem să obțin o inimă de fiară cum îmi dorisem de câte ori mă supărase cineva. Uitasem chiar propriile mele cuvinte, că sentimentele sunt bune pentru cei care se mulțumesc cu puțin. Ce altceva decât o jalnică izbucnire de tandrețe era furia mea plângăreață împotriva lui Dinu? Doamne, mi-am zis, în loc să am beția libertății, bucuros că nu mă mai simt legat de nimeni și de nimic, mă bat tot alte gânduri... că nu putem fi liberi decât depinzând de ceva, de o dragoste, de o credință sau măcar de o nebunie, dar eu și nebunia mi-o trădam... că într-un deșert nu există libertate, acolo te afli într-o închisoare unde ești și gardian și deținut... că poate asta dăduse naștere Bătrânului, acel amestec de despot și victimă, care ne fascina și ne înfricoșa în același timp, care devenise din ce în ce mai singur, pe măsură ce devenise mai arbitrar, ca un Dumnezeu ratat, silit să ispășească el însuși defectele creației sale și să constate că s-a însingurat în zadar deoarece n-a adus mai multă modestie pe lume, oricum nu în cazul meu... nu mă sfiisem să mă doresc un eretic, să-l înfrunt pe tata și apoi ambițiile cele mai nesocotite, fără să reușesc altceva decât să mă izbesc de mediocritatea mea ca de un zid și să mă smiorcăi ca o babă de dorul unor sentimente pe care nu eram în stare nici să le trăiesc, nici să le uit cu totul... Soarele îmi ardea creierii, dar nu mă mișcam. Parcă vroiam să mă pedepsesc pentru faptul că printr-o parte din pori încă respiram normal. Daniel Petric, îmi spuneam, pentru ce-ai mai devenit un nesăbuit dacă n-ai curajul să fii până la capăt? De ce trebuie să-ți fie greață aici? Mlaștina e cea mai bună școală de corecție. Dacă nu strâmbi din nas, noroiul te învață să-ți stăpânești slăbiciunile. Încearcă să aspiți putoarea lui ca pe un parfum sălbatec, întăritor,

fără să ți se mai întoarcă stomacul pe dos. Dacă ai energia necesară pentru asta, n-o să te mai surprindă nimic. Vei înțelege de ce ai greșit când ai uitat că marile vanități îți cer să sacrifici vanitățile mărunte, că trebuie să te prefaci din când în când respectuos pentru a ajunge să nu mai respecti pe nimeni și să te prefaci din când în când modest pentru a căpăta dreptul la o trufie fără limite. Fiindcă, din păcate, până acum te-ai purtat ca un borfaș. Ai jefuit ce-ai putut la repezeală și la întâmplare, risipind apoi totul dintr-o prostie. Ce mai urmează? Să cerșești bunăvoința Arhivarului? Să-i faci bustul lui Aristide? Să-ți scurmi cu unghiile un mormânt ca să te ierte Mopsul? Asta vrei? Nu, nu vroiam asta. Nu venisem la azil ca să fiu tot un oarecare. Peste antipatia celor care nu mă înghițeau puteam să trec; ea semăna din multe puncte de vedere cu admirația. Dar trebuia să storc din mine ultimele rămășițe de compasiune și de tact. Nu aveam nevoie de ele. Nu trebuia să mă gândesc decât la mine însumi, îmi repetam. Celorlalți, să le arunc, ca Martei, o cioară moartă. Mănușa mea, provocarea mea. Așa procedează cei care sunt adevărați vânători și vor să nu devină niciodată vânat! O clipă de ezitare și-ți smulge altul pușca din mână; apoi te împinge înainte și-ți lipește țeava de ceafă.

Îmi venea să strig acum: „Mulțumesc, Dinule, că mă ajuți să mă scutur de ultimele sentimente. Complet fără inimă, voi fi de temut”. Deodată, am încremenit. În ochiul de apă noroioasă, aproape de urechea mea stângă apăruse o gaură neagră, metalică. Prin urmare, viața mă confirma pe loc! Întotdeauna un vânător ne urmărește. În spatele lui e un alt vânător și așa, la nesfârșit, fiecare vânează pe cineva și fiecare constituie o țintă. Toți suntem cu degetul pe trăgaci și toți avem ceafa expusă. Așteptam să aud detunătura. Adică nu; mi-am adus aminte că un creier găurit nu mai poate auzi nimic. Aveam să fiu ucis în liniște, sub un cer albastru, curat și indiferent. Cum meritam. M-am mișcat puțin ca măcar să văd chipul celui care mă vâna și am tresărit violent auzind o bufnitură în spate. Gata, s-a terminat, mi-am zis. Și mă miram că nu se făcea noapte în creierul meu. A trecut ceva timp până să înțeleg că, de fapt, căzuse pușca pe care o sprijinisem lângă mine de ciotul unei sălcii. Poate ar fi trebuit atunci să izbucnesc în râs. Vânătorul eram tot eu! Tot eu vânătorul și tot eu vânatul. N-am râs. În schimb, am azvârlit pușca în mlaștină. Degeaba mă înverșunasem.

(Din caietul de vise) Lumea aparține celor care au insomnia, așa credeam în adolescență. Pe atunci îi invidiam pe cei care nu pot dormi; îmi ziceam că în vreme ce alții dorm și visează, ei rămân singuri stăpâni peste străzile abandonate. Mai târziu mi-am schimbat părerea și mi-am așteptat răsplata din direcția inversă. Dar pe măsură ce am umplut acest caiet am descoperit că nu mai disting bine granița dintre realitate și vis. Parcă merg pe o linie subțire și alunecoasă și alunec când într-o parte, când în alta, fără să-mi dau seama exact în care anume. De aceea s-ar putea ca aceasta să fie ultima însemnare pe care o mai fac aici. De unde știu că nu visez chiar faptul că scriu? Și n-aș vrea ca destinul să suradă ironic, aplecat peste umărul meu, după ce mi-a mai acordat o amânare, cum s-a întâmplat și puțin mai devreme... Strigoii

amintirilor ieșiseră dintre stânci și dansau în jurul meu. Apoi s-au pornit să mă gonească spre cătun. Balta secase. Când am ajuns la casa Martei, am încercat să intru, să mă ascund. Dar porțița era încuiată. N-am avut încotro și am mers mai departe. La cafenea, pescarii m-au privit indiferenți, în vreme ce din arțarul care își arunca umbra peste mese ciorile țipau ca papagalii: „E un cerb! E un cerb!”, Când am încercat s-o iau spre pădurea de sălcii, cineva mi-a strigat: „Nu pe-acolo, pe aici”. Era tata. Avea buzele vopsite cu roșu și făină pe față. „Ți-am spus, băiete, că trebuie să te lași domesticit. N-ai vrut”, mi-a reproșat el cu tristețe în glas. Am vrut să-i explic că partea proastă nu era că nu mă lăsasem domesticit, ci că văzusem și în dragoste o cușcă. Și pe el îl iubisem, dar... Tata dispăruse însă între timp. Nu mai aveam cui să-i spun. Am simțit că alunec și m-am trezit. Sau am visat că m-am trezit.

Mă durea capul și-mi era frig. De-afară venea un vânt rece, cu ploaie, valurile se îngălbeniseră, deveniseră lutoase, tulburi. Izbeau puternic în stânci. Într-o zi o să mă acopere apa, m-am gândit. Mirosea violent a putreziciune. Probabil, peștii morți, scoși de valuri pe plajă se descompuneau. Sau algele. M-am ridicat și am închis fereastra, după care m-am vârât din nou sub pătură, dar valurile se auzeau, inexplicabil, și mai tare, de aceea am renunțat să mai stau în pat. Am ieșit afară unde mă aștepta o nouă* mirare, fiindcă acum cerul era strălucitor.

Nu mă interesa ziua aurie de toamnă, era mai important pentru mine să mă liniștesc și am plecat, fără să știu prea bine de ce, spre arhivă. Pe drum, nu înțelegeam de ce din toate părțile se auzeau uși trântite, dar n-aveam timp să cer lămuriri nimănui. Vroiam să nu-l pierd pe Arhivar.

L-am găsit stând la masă și primul lucru pe care l-am remarcat a fost că-și adusese un fotoliu în locul scaunului. Individul m-a privit prin ochelari fără smerenia de altădată, întrebându-mă cu răceală: „Ce dorești?” Era prima oară că mă tutuia. Arăta foarte sigur de sine și mulțumit, ca în sala cu oglinzi. Mi-a încolțit o bănuială: „Nu cumva...?” Și fuma, pe deasupra. Răsturnat în fotoliu, lovea cu un creion în masă și scotea rotocoale de fum din gura cu dinți îngălbeniți și mici, de rozătoare. Aștepta să-i explic de ce venisem și gusta cu plăcere, ticălosul, încurcătura în care mă aflam, intimidat de metamorfoza lui. Nu părea deloc dispus să fie amabil, iar tăcerea se prelungea, stânjenitoare, în avantajul lui. M-am așezat pe scaun fără să mai aștept să fiu invitat. Din pricina asta sau dintr-un motiv care-mi scăpa, privirea îi deveni sticloasă și întinse degetul spre o sonerie, care nu existase altădată pe masă, un deget îngălbenit de tutun, cu o unghie roasă, urâtă. Dar când să atingă soneria se răzgândi. „Mai bine...” mormăi el. Și ieși. Avea și un alt fel de mers acum, plin de importanță. Rămas singur, am aruncat o privire în jur. Erau aceleași etajere burdușite de hârtoage de sus până jos, pe care le remarcasem prima oară când sosisem la azil, aceleași dosare pline de praf și aceeași lumină care pătrundea prin fereastra largă, aurind mobila vopsită grosolan. Numai că până și amintirile despre această încăpere se decoloraseră parcă, arătau ca niște fotografii uitate, găsite întâmplător într-un sertar, despre care nu mai știi ce să

crezi; sunt ale tale sau nu? M-am ridicat de pe scaun și apropiindu-mă de unul din pereți mă întrebam dacă nu cumva ne trăim mereu doar trecutul, însă după câțiva pași m-am oprit. Poate că Arhivarul ieșise pentru a mă pândi prin gaura cheii; poate că stătea afară și mă observa. M-am așezat la loc pe scaun și m-am felicitat pentru asta în clipa următoare fiindcă individul a apărut exclamând: „Ah, Doamne!” Era bine dispus. Răsturnându-se în fotoliu, m-a întrebat: „Așadar, ce dorești?”, de parcă atunci mă zărise. I-am explicat că bătrânii vorbeau despre mine vrute și nevrute, mă învinuiau chiar de crimă. „Așa?” s-a mirat el și în vremea asta se uita fix la mine. „Și cu ce vrei să te ajut eu?” Își scoase ochelarii să și-i șteargă. Eu așteptam. Era parcă foarte important să-și pună ochelarii ca să-i pot răspunde. Dar în clipa când Arhivarul își potrivi în sfârșit ochelarii, uitasem ce anume mă întrebuse. El se enervă. „Mă faci să-mi pierd timpul, domnule...” „Sculptor”, am vrut să-i șoptesc, dar m-am oprit. Evitase, probabil, intenționat să-mi spună astfel. Între timp, începuse să se audă din nou zgomot de uși trântite, iar eu mă gândeam ce aștepta Arhivarul. Să-i cer iertare? Nu, asta nu. Aveam și eu un rest de mândrie pe care nu-l puteam călca în picioare. Luând din nou creionul și jucându-se cu el, mi se adresă pe un ton veninos: „Poate ne spui – și mă izbi formula «ne spui» – ce anume ai căutat în atâtea nopți în sala cu oglinzi”. „Cum adică ce-am căutat?” m-am mirat. Și nu m-am putut stăpâni să adaug: „Dar tu ce-ai căutat?” Arhivarul deveni țepăn. Dincolo de lentilele ochelarilor, ochii lui mă fixau mici și plini de ură. Se sculă de la masă și mă lăsă să înțeleg că nu mai avea timp de pierdut cu mine. Pe coridor am observat cu surprindere că se făcuse seară. Bătrânii ieșiseră din camere să se plimbe, dar nimeni nu se apropia de mine. Cum mă îndreptam spre cineva, respectivul se grăbea în altă parte. Până și Domnul Andrei s-a ferit, jenat. Numai Mefista nu m-a ocolit. M-a măsurat liniștită și am invidiat-o pentru calmul ei. Furios și oarecum speriat, am tras concluzia că Arhivarul, când mă lăsase singur, spusese ceva despre mine, deoarece și Aristide, care zorea spre ieșire, m-a anunțat fără nici o altă explicație că renunțase la bustul pe care mă rugase să i-l fac. Altădată, îmi închipuisem că azilul s-ar fi dărâmat ca zidurile Ierihonului fără mine. Acum descopeream că uitasem de vanitățile și interesele celorlalți.

Ca să-mi ridic moralul, m-am hotărât să mă duc în sala cu oglinzi unde nu mai fusesem de la moartea lui Dinu. Și abia acolo m-am speriat de-a binelea. Căci Francisc nu mi-a mai permis să intru. Mi-a barat calea. Am crezut că nu m-a recunoscut, am încercat să trec pe lângă el, însă o mână cu degete puternice mi s-a înfipt în umăr, trăgându-mă îndărăt. Bruta m-a privit cu ochi de gheață, neînduplecați, de parcă nu mă văzuse niciodată. Am vrut să-i explic ceva prin semne, dar Francisc s-a încruntat amenințător și am priceput că n-avea rost să insist. Umilit, am pornit înapoi pe coridor, rugându-mă să nu mai întâlnesc pe nimeni.

De aici amintirile mele se încurcă. Am înghițit două somnifere care, în loc să mă doboare, mi-au dat parcă o luciditate sporită. Priveam marea și mă tot întrebam unde îmi pierdusem dalta, fiindcă vroiam să mă duc pe țărm unde

luna scâldea Stâncile într-o lumină neobișnuit de intensă. Intre pietrele funerare din cimitir nu m-ar fi ocolit nimeni. Morții sunt întotdeauna mai cuviincioși. Și în timp ce stăteam la fereastră, m-am pomenit asediat de furnici. Niște furnici roșii, obraznice, care intraseră printr-o crăpătură din zid și, mișunând prin cameră, mi se urcau pe picioare. Trebuia să ridic pantalonul și să le omor, ceea ce mi-a amintit de portar; el vâna muște, eu vânam furnici; fiecare cu insectele lui. Așa m-a găsit, prins în această ocupație dezgustătoare, Călugărul. „Stai să vezi ceva distractiv”, i-am zis. Și am aruncat o fărâmitură de pâine jos, iar când furnicile au început să se învârtă în jurul ei, besmetice, și au încercat s-o târască, le-am pus bețe de chibrit în cale. Parcă renăscuse în mine copilul de odinioară. „Nu vă plac furnicile” mi-a spus Călugărul. Ar vrut să-i răspund că nu mi-au plăcut niciodată, deoarece nu știu să fie singure, nu pot trăi decât în mușuroi, dar el se îndreptase spre ușă.

Mă întrebam dacă era cazul să mai iau un somnifer, când ușa s-a deschis din nou și, de data asta, și-a făcut apariția însuși Bătrânul. M-am ciupit de mână ca să verific dacă visez. El a observat gestul și a zâmbit. „Nu te așteptai să mă mai vezi, nu-i așa, domnule sculptor? Mai ales după ce Francisc nu ți-a dat voie să treci”. „Da, așa e”, am bâiguit eu. Pe geam se zărea un petic de cer înstelat, cu o lună enormă, roșie, și am auzit respirația obosită a mării. Bătrânul s-a așezat pe marginea patului; avea fața încă mai plină de pete, semn că boala de la ficat evolua; apoi s-a ridicat, ferindu-se să-și lase greutatea trupului pe piciorul bolnav, s-a dus la masă, a mirosit, cu o strâmbătură, cana mea de ceai, a pus-o la loc și s-a întors spre mine. Părea că vroia să-mi comunice un anumit lucru și că-și cântărea cuvintele. În cele din urmă începu: „Sunt mulțumit, domnule sculptor. Chiar foarte mulțumit. Crede-mă, mă plictisesc să disec fluturi și broaște. Doream demult să disec și inima unui om. De aceea te-am invitat aici. Am fost poate crud transformându-te în cobai, dar țineam să studiez pe viu rezistența la ispitele bolii. Am bănuț totdeauna că nu există o ierarhie a bolnavilor, ci o ierarhie a ispitelor. Dar nu eram sigur. Am stat de aceea cu emoție în spatele oglinzilor și ți-am studiat reacțiile. Constituiai un caz aparte, care mă interesa: un mediocru recalitrant. Acum, datorită acestei diseccții, am scăpat de orice îndoială; știu că boala de care sufăr are aceeași evoluție, aceleași simptome și același apogeu. Îți mulțumesc, domnule sculptor, ai fost un cobai perfect. Mi-ai luat o piatră de pe inimă. Și, crede-mă, nu te urăsc mai mult decât urăsc broaștele și fluturii pe care îi disec. Din contră, mi-ai devenit aproape simpatic văzând cât de repede te-ai obișnuit în sala cu oglinzi. Îmi pare rău că trebuie să te sacrific; e soarta tuturor cobailor. „ S-a întors și a dispărut în coridor. O vreme i-am mai auzit pașii. Apoi am așteptat. Ce? Nu știu. Dar pe măsură ce tăcerea devenea mai apăsătoare, îmi pierdeam curajul. Eram din ce în ce mai demoralizat. Mi-am amintit din nou gesturile mecanice ale fetei care spăla paharele la bodega de lângă gară și vorbele bețivului cu care stătusem la masă: „Viața e mai necruțătoare decât justiția, ea nu iartă”. Viața? li cerusem prea mult sau îi dădusem prea puțin? Ce-mi reproșa? încercam să găsesc un răspuns la această întrebare când

Domnul Andrei s-a furișat cu mii de precauții ca să-mi șoptească, grăbit, o veste rea: instigat de Mopsul, Anton constituise un tribunal care-mi intentase proces. Eram învinuit de două crime. Prima, că l-am ucis pe Bătrânul. A doua, că am complotat să-i iau locul. Mopsul era extrem de revoltat. „Cum a îndrăznit? striga el. Și de ce a săpat un mormânt pe care l-a umplut cu frunze? Vroia să-i aparținem nu numai morți, ci și vii. „ La plecare, Domnul Andrei a mai adăugat ceva încâlcit, că Arhivarul n-ar fi fost străin de toată înscenarea, după care m-a rugat stăruiitor să nu-l dau de gol că venise să mă anunțe. „Mă nenorociți dacă se află că v-am spus eu. Și nu vă supărați că n-o să pot să vă iau apărarea. Știți cum e”. Știam, desigur. L-am liniștit.

Eram hotărât să fiu calm și eu, dar când m-am pomenit cu bătrânii în cameră, am izbucnit într-un râs isteric, idiot, din care nu mă mai puteam opri. Veniseră toți, în cap cu Mopsul care nu mă slăbea din ochi. Anton își regăsise severitatea profesională. Dodo își frământa ca de obicei degetele. Dominic își purta halatul ca o uniformă de majordom, iar Călugărul părea rușinat că trebuia să ia parte la o asemenea treabă. Victor stătea deoparte, cu dicționarul lui pe genunchi și tăia din când în când câte un cuvânt. După ritmul în care tăia acum cuvintele, amenința să rămână mut. Eu râdeam mai departe. Mă lăsaseră nervii după atâta încordare și mă eliberam prin râs. Bătrânii mă ascultau atenți, cu un aer foarte serios. Apoi au început să devină stânjeniți. Nu îndrăzneau totuși să mă oprească. Mopsul mă măsura bănuitor, pe figura lui se citea limpede întrebarea: „Ce ne facem dacă sculptorul nu încetează cu râsul?” Singurul pe care râsul meu îl bucura era Siminel. El mă încuraja din ochi: „Nu vă opriți, domnule sculptor. Ah, se întristă el brusc, de ce v-ați oprit?” Nu mai aveam chef să fac pe prostul și, pe deasupra, observasem amuzat că Siminel își îndesase ziare sub pulover ca să nu-i fie rece. Anton profită de tăcerea mea ca să-i întrebe dacă mă considerau vinovat. Ultimul care a dat din cap a fost Domnul Andrei, foarte jenat, uitându-se în altă parte. „Și tu Siminel? ricană Mopsul. Ce faci, dormi?” Siminel răspunse sec: „Eu cred că e nevinovat” și se apropie de mine: „Domnule sculptor, nu mă așteptam la asta”.

După plecarea bătrânilor noaptea deveni zăpușitoare. Aveam febră, amețeli și dureri de cap. Parcă nu mai puteam nici să mă mișc și așteptam, pândind zgomotul pașilor de pe coridor. Nu se auzea nimic, eram foarte nedumerit din această cauză. Într-un târziu ușa se mai deschise o dată și, fără zgomot, intră Hingherul. „Ce mai faci Ehoan?” l-am întrebat. Fără să-mi răspundă, Hingherul s-a așezat pe scaun, și-a privit o vreme picioarele butucănoase, după care m-a anunțat că fusesem condamnat la moarte. „Cum adică?” am întrebat eu liniștit. „Tribunalul a luat această decizie”. Eram în continuare liniștit. „Și cum urmează să fiu executat?” „Dresez acum un câine special pentru dumneavoastră, mă lămuri posomorât Hingherul. Vă va sări la beregată.” „Moarte prin mușcătură, vasăzică.” „Da, domnule sculptor”, încuviință el. „Și de ce-ai venit să mi-o spui?” „Pentru că vă simpatizez”. Bănuisem totdeauna că un om care iubea câinii atât nu putea fi în întregime rău. „Dacă m-ai simpatiza într-adevăr, n-ai executa această mârșăvie”, i-am

reproșat calm. Dar Hingherul a ridicat din umeri. „Dumneavoastră care ați cunoscut autoritatea, știți ce înseamnă. Când v-au trimis la școala de corecție, a trebuit să vă supuneți. Când v-au condamnat la închisoare, a trebuit să mergeți într-o celulă. Eu nu sunt decât executorul unei sentințe. Îmi pare rău, dar n-am ce face.” „Bine, dar și dumneata, Ehoan, îl disprețuiești, mi se pare, pe Mopsul. Atunci de ce îl ascuți?” Hingherul mă privi lung înainte de a-mi răspunde: „Eu pot să-i disprețuiesc pe fiecare în parte, dar împreună, strânși într-un tribunal, înseamnă legea”. „Dar dacă legea ți-ar cere să omori un câine?” l-am încercat. N-a ezitat deloc: „Aș încălca legea”. Și abia atunci m-am revoltat. „Eu valorez, deci, mai puțin decât un câine?” Aruncându-mi o privire muștrătoare, înnegurată, semn că obiecția mea îi făcuse o proastă impresie, Hingherul s-a ridicat.

Era și timpul. Afară se luminase de ziuă. Vălătuci de ceață atârnav deasupra țărmului și a mării, sub un cer sumbru și rece. M-am sculat să-mi pregătesc ca de obicei un ceai. Îmi tremurau însă mâinile încercând să aprind lampa cu spirt, m-am enervat și am luat o țigară fără să ană mai sinchisesc că, fumând pe stomacul gol, îmi zgândăream ulcerul. Numai gustul rău al țigării m-a silit să renunț. M-am întors în pat. Tremuram de frig, poate din cauza febrei, și am tras, grăbit, pătura peste mine. Deodată am avut sentimentul ciudat că-mi supraviețuisem propriei morți. Asta m-a făcut să uit de migrenă. M-a cuprins pe loc o euforie nervoasă. Mă gândeam: „Așadar, alții, sărmanii, mor și habar n-au ce se petrece în urma lor. Nu mai văd nimic, nu mai aud nimic. Stau cu pământ în gură și în urechi. În timp ce eu pot privi ceața și pot simți frigul. „Îmi venea să deschid ușa, să ies pe coridor, să le strig celor care mă condamnaseră: „Bă, proștilor, n-am murit încă. Stau în cameră și vă studiez pe toți ca pe niște insecte. Nu vedeți că eu nu miros a cadavru? Nu observați că din camera mea nu vine nici un miros de putreziciune? Înseamnă că sunt viu și dacă sunt viu oricând pot să... pot să...” Nu știam cum să-i ameninț mai rău. Deodată mi-a venit o idee și am sărit din pat. Vroiam să stric pietrele funerare pe care le cioplisem. Nu mi-am găsit dalta, dar în starea de surescitare în care mă aflam nu mai puteam rămâne în cameră. Am ieșit pe țărm. Ceața dispăruse, iar marea ardea orbitoare în lumină. Cred că intenția mea a fost doar să-mi descarc nervii când am luat de jos o piatră și am azvârlit-o spre azil. Piatra a nimerit însă într-un geam, făcându-l țăndări și imediat la ferestre au apărut câteva capete. Arhivarul, portarul și Mopsul, întâmplarea a vrut ca ei să fie cei mai curioși și să dea cu ochii de mine. „Ce vă holbați? le-am strigat. Sau poate vreți să vă dau foc, să ardeți ca niște șobolani?” L-am auzit pe Mopsul izbucnind într-un hohot de râs. Apoi pe Arhivarul. Se aplecaseră ca să vadă mai bine și râdeau. Asta m-a făcut să-mi pierd și mai mult cumpătul, înverșunându-mă: „N-aveți decât să vă spintecați gurile râzând, tot veți arde. Să știu bine că aduc din iad o flacăra”. „A înnebunit sculptorul”, a izbucnit într-un nou acces de râs Mopsul. „A înnebunit”, țopăia Filip lângă Dominic. „A înnebunit?”, a întrebat profesional Anton. „Da, a înnebunit”, a răspuns Arhivarul ținându-se cu mâinile de burtă.

„Ai avut coșmare, domnule sculptor?”, m-a întrebat Aristide. L-am privit lung. Ce vroia de la mine? Nu-l chemasem, nu mă plânsesem de nimic. Se simți obligat să-mi dea lămuriri: „Domnul Andrei m-a trimis. Zicea că te-a auzit strigând”. I-am răspuns sec: „Se poate”. După plecarea lui Aristide, am rămas cu ochii pironiți în tavan. Perna udă de transpirație îmi dădea o senzație neplăcută, o simțeam caldă și lipicioasă în ceafă, dar n-aveam putere să mi-o smulg de sub cap. Mi s-a părut că aud glasul ars de alcool al Soniei întrebând ironic: „Și ce-a pățit, dragă?” Îmi venea să arunc cu perna în ușă, să ies în coridor și să latru la ea. Mă purtasem prea prevenitor până atunci. Nimeni nu ne dă înapoi politețea risipită, m-am gândit. Apoi mi-am amintit de Laura. Pentru cine o părăsisem? Pentru niște... Nici eu nu eram mai bun, dar eu eram eu. „S-o ia dracul de viață”, mi-am zis auzindu-l pe Mopsul râzând gălăgios.

Se lăsase noaptea sau poate că întunericul provenea de la ceața care se lipea de fereastră, secretată de o atmosferă plină parcă de melci. Marea gemea afară. „Ce ai de gând, Daniel Petric?” m-am întrebat. Am tresărit. Trebuia deci să iau o hotărâre? M-am încordat să ascult zgomotul valurilor, parcă de asta depindea răspunsul, după care mi-am zis: „Îi voi face voia lui Vecu. Vroia ca Judecata de Apoi să aibă loc în timpul vieții noastre? Foarte bine. Voi purifica azilul de toate păcatele, scutindu-l de un purgatoriu prea lung. Va dura numai o noapte. După aceea va începe paradisul. Un paradis de cenușă, dar Arhivarul și Mopsul nu merită altul mai bun. Va fi un paradis pe măsura lor. Îi voi lăsa să locuiască în el până când îi vor copleși bălăriile și câinii”...

Francisc, simțind probabil mirosul acru, de fum, dispăruse. Am pătruns în sala cu oglinzi, m-am așezat pe fotoliul liber și i-am zis Bătrânului:

— Aș vrea să mai facem un joc.

— Cu trișorii... râse el batjocoritor...

— N-am trișat, l-am întrerupt, căci n-aveam timp de pierdut.

A devenit palid și buzele i s-au strâns de furie. Câteva clipe a ezitat.

— Bine, a zis cu o voce care în alte condiții m-ar fi îngrozit. Și a început să împartă cărțile.

Mă stăpâneam să nu mă întorc spre ușă. Pândeam, în schimb, oglinzile. Nu se vedea încă nici un fir de fum.

Acum, pentru prima oară, am observat că degetele Bătrânului tremurau foarte rău. De aceea strângea cu toată puterea cărțile. Se încleșta parcă de ele. Mi s-a făcut milă, dar tocmai atunci s-a văzut primul semn al incendiului.

— Ei, am zis, ai pierdut.

— Cine, eu? a râs înfricoșător Bătrânul. De abia acum am câștigat.

— Nu, ai pierdut, am zis din nou, cu ochii la fumul care pătrundea prin ușă. Și ai pierdut chiar ultima partidă.

S-a uitat și el la fumul negru, amenințător, și a priceput. În sfârșit, aveam să-l văd afară, la soare. Va orbi când va da cu ochii de soare, m-am gândit.

— O, nu, domnule sculptor, eu voi rămâne aici, murmură el. Voi muri în mijlocul oglinzilor, cum mi-am dorit.

Am înmărmurit. Murea ca un căpitan de corabie care nu-și părăsește vasul! Încercasem să-l alung din cuibarul lui de sticlă, să-l umilesc, și nu reușeam decât să-i dau o aureolă eroică. În loc să moară ca un vierme bătrân, prea bătrân ca să se mai poată prelinge afară, murea ca un personaj legendar. Am insistat. Aproape m-am rugat de el.

— Trebuie să pleci, totuși, de aici. În curând va pătrunde focul.

— Să fug? a exclamat. Să mă salvez? Eu? Să cer ajutor, să țip, să devin ridicol? Nu pot să fac așa ceva. Unul ca mine n-are voie să se arate în ismene. Un mit trebuie să rămână un mit, domnule sculptor.

De undeva de pe coridoare se auzeau chemări înfundate. Ochii începuseră să mă înțepe și tușeam din pricina fumului. Se auzi și un urlat de câine care m-a înfiorat. În acest timp, Bătrânul stătea, provocator, în mijlocul trâmbelor de fum ce se îndesau tot mai mult. Se ridicase în picioare și ochii îi străluceau. Observând că intrasem în panică, m-a îndemnat ironic:

— Grăbește-te, domnule sculptor, dacă vrei să scapi cu viață. Grăbește-te.

Așadar, își permitea să fie și generos. În ultima clipă mă umilea. Mi-a venit să-l îmbrâncesc, să-l lovesc, dar mi se făcuse frică și am ieșit de-acolo.

Azilul ardea ca un putregai uriaș. Mă surprindea însă că nu vedeam pe nimeni. Coridoarele erau pustii, iar camerele goale. Un praf gros, care nu era totuși funingine, acoperea ușile, mobilele, cimentul coridoarelor, de parcă nu locuise nimeni acolo de foarte multă vreme. Ușile erau, cele mai multe, deschise și se bălăbăneau în țâțânile ruginite, din pricina curentului produs de foc. Nu mai înțelegeam nimic. Afară, dimineața se vedea frumoasă, strălucitoare, iar marea scânteia. Numai fumul și funinginea îmbolnăveau acea dimineață luminoasă, prin care pescărușii zburau liniștiți, fără să le pese de focul ce mistuia azilul. Un geam s-a spart, pocnind probabil din pricina căldurii. Apoi fumul s-a îngroșat și aproape nu mă mai puteam orienta. Mergând la întâmplare pe coridoarele întunecate de fum, m-am pomenit din nou în pragul sălii cu oglinzi. M-am hotărât să intru și să-l scot totuși pe Bătrânul. „Hai, ieși afară! am strigat. Ieși!”. Dar nu-mi răspundea decât un câine care urla undeva sfâșietor. „Ieși! Ieși!” am repetat, dar în sala cu oglinzi nu era nimeni. Fotoliile de răchită se aflau la locul lor, goale, cu un strat gros de praf depus pe ele. Eram din ce în ce mai nedumerit. Deodată m-am uitat cu spaimă în oglinzi. Chipul meu căpătase exact trăsăturile Bătrânului. Mi-am pipăit obrazul, cu pete cafenii, pleoapele fără gene. Ce se întâmplase? De ce semănam atât de bine cu el? Din cauză că?... N-am avut nici curaj, nici timp să duc gândul până la capăt. Din toate părțile au început să năvălească în sală furnici roșii care se suiau pe oglinzi unde mureau, acoperind oglinzile strălucitoare ca o rugină sau ca o flacără în agonie. Furnicile năvăleau parcă chiar pe mine, devorându-mi treptat picioarele, mâinile, umerii și în cele din urmă ochii, urechile, nasul, bărbia. Am măturat cu palma furnicile de pe una din oglinzi și mi-am revăzut figura. Da, arătam întocmai ca Bătrânul. Eram chiar el. Nici nu mai tremuram. Am mai auzit o dată câinele urlând. Furnicile sau flăcările s-au urcat după

aceea pe toate oglinzile, ca o rugină vie, stingându-le. Și, în sala cu oglinzi, s-a făcut o noapte roșie.

Asta e tot. De-acolo am venit în acest pod și, recunosc, nu mă așteptam să vă întâlnesc aici. Chiar nu pricep cum a ajuns icoana Martei lângă un aeroport... de ce mă priviți astfel? În hangar nu e decât un avion mic și vechi, ieșit din uz, am văzut și eu. Cu atât mai bine, lucrurile se simplifică. Voi înfrunta furtuna cu el, fiindcă acum înțeleg de ce surâdeau piloții Laurei. Piloții de furtună sunt puri pentru că ei mor la fiecare decolare. Mă binecuvândați? Nu, vă asigur, nu e cazul. Singurul meu merit e că nu mai vreau să dorm în același pat sau pe aceeași rogojină cu trecutul meu... că îmi caut, încă, declarația mea de dragoste. Și nu vă grăbiți să-mi atrageți atenția că pentru a ne face declarațiile de dragoste trebuie mai întâi să trăim. Asta m-ar sili să vă așez în categoria celor care te iartă când bănuiesc că vrei să te sinucizi. Cum trăiești, asta-i problema ta, te privește. Important e că te-au iertat. Și pe urmă eu nu vreau neapărat să mor. Am chiar momente când aș vrea ca furtuna să nu mai vină. Îmi spun că lumina e dulce și că nevoia de a iubi nu moare, cum nu moare setea, decât odată cu noi. Dar furtuna e ultima șansă ca să mă ridic deasupra mediocrității măcar acum; altfel aș vedea și în podul acesta a cușcă, în care aș rămâne, domesticit de guzganii... De cum ies din ascunzătorile lor, guzganii îmi pândesc răsuflarea, mă caută, ar vrea să mă atingă. Mă întreb chiar ce vor face fără mine. Noaptea lor vor rămâne pustii. Fără un scop. Nu vor mai ști, bieții, încotro să se îndrepte. Le va lipsi trupul meu, farul lor. Cred că vor sfârși prin a se devora între ei. Dar nu pot să rămân aici o veșnicie. Nu vreau o moarte de guzgan. Asta mă ajută să aștept disperarea pură a furtunii.

Și acum, Scuzați-mă, e cazul să mă pregătesc, fiindcă furtuna începe, mi se pare. De ce-ați lăsat capul în pământ? Puțin mai devreme când m-am uitat printre scânduri să văd dacă a nins, întrucât am simțit un miros ciudat de zăpadă, cerul era încă plin de stele, dar o simt. O aud. Și dacă judec după vuietul vântului, e așa cum mi-am imaginat-o, așa cum mi-am dorit-o. Înfricoșătoare. Parcă lumea se năruie pentru a se naște din nou. O, fii binecuvântată noapte care naști! Da, domnule, destinul n-are decât să behăie acum ca o capră. Nu mai am chef să-l acuz. Nici pe el, nici azilul. Dealtfel, azilul n-a făcut decât să dezvăluie ceea ce exista în mine. Îl purtam în mine, fără să știu, ca pe un virus. Sunt totuși un om norocos! E jalnic să-ți irosești viața și să n-ai curaj să te înalți măcar o clipă deasupra a ceea ce ai. stricat, ai pierdut, ai irosit, să te ridici într-o furtună purificatoare. Numai de nu m-aș împiedica de ceva înainte să cobor în hangar, înainte să decolez, rămas bun, domnule... Înainte să simt prima rafală de vânt... ah, cum. curg stelele... Înainte să...

...sigur, uite fereastra acoperită de gheață, dulapul de lângă ușă... pereții goi... dacă am vândut aproape tot! Dar cine naiba bate la poartă?... Uf! „Ai răbdare!” Bănuiesc că e bătrâna meșterului. Afurisită femeie, scoală oamenii cu noaptea în cap! Dacă nu mă trezea ajungeam poate la sfârșitul visului, însă a ciocănit în somnul meu ca într-un ou până l-a crăpat... „Stai că vin, potolește-

te...!”. N-are cine să fie altcineva. Și va trebui să ies de sub pături, pe frigul ăsta, văd că nu renunță, bate întruna, fără să se descurajeze. Parcă e surdă. Dacă muream, mă obliga să vin de pe lumea cealaltă, să-i deschid, să-i răspund, ce-o fi vrând? Și-mi e groază numai de podeaua care, sigur, arde de înghețată ce e. Căinoasă iarnă... „Așteaptă, femeie, să pun ceva pe mine...!”. Hai, ușurel, Daniel Petric, pregătește-te să cobori în era rațiunii... s-ar putea să-ți clănțane puțin dinții, dar e vina ta, în era rațiunii nu se dă nimic gratuit, iar tu n-ai fost în stare nici măcar să-ți aduci niște lemne... „Stai că stârnești câinii din cartier!”, na că a și început unul să latre. Probabil, bătrâna vrea să știe dacă mai plec sau nu la mare, la azilul unde am fost chemat, și ce să facă cu lucrurile mele în cazul că, Doamne ferește, simte apropiindu-i-se ceasul înainte de a mă întoarce eu... Sau visez încă? Dar atunci cine bate?

SFÂRȘIT